

ผลของละครเพื่อสังคมไทยในการพัฒนาศีลธรรมเยาวชน

นางสาวญาดา วิทยาพันธ์ประชา

ศูนย์วิทยพัทยากร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์พัฒนาการ ภาควิชาการประชาสัมพันธ์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2552

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE EFFECT OF THAI SOCIAL DRAMA FOR THE MORAL DEVELOPMENT IN YOUTH

MISS YADA WITTAYAPANPRACHA

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Development Communication
Department of Public Relations

Faculty of Communication Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2009

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ผลของละครเพื่อสังคมไทยในการพัฒนาศิลธรรมเยาวชน

โดย

นางสาวญาดา วิทยาพันธ์ประชา

สาขาวิชา

นิเทศศาสตร์พัฒนาการ

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

รองศาสตราจารย์ ดร. ปาวิชาติ สถาปิตานนท์

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

..... คณบดีคณะนิเทศศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ พัทธนี เขยจรรยา)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร. ปาวิชาติ สถาปิตานนท์)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กุลทิพย์ ศาสตราวุฒิจ)

508 46868 28 : MAJOR DEVELOPMENT COMMUNICATION

KEYWORDS : MEDIA EFFECT , EDUTAINMENT , KNOWLEDGE , ATTITUDE , PRACTICE , BEHAVIOR , KAP, PROSOCIAL , YOUTH , ADOLESCENCE , DRAMA , MORAL DEVELOPMENT .

YADA WITTAYAPANPACHA : THE EFFECT OF THAI SOCIAL DRAMA FOR THE MORAL DEVELOPMENT IN YOUTH . THESIS ADVISOR : ASSOC.PROF. PARICHART STHAPITANONDA , Ph.D. , 229 PP.

The research aims to (1) study the main ideas about morality and ethics presenting in the presentation of drama, "THONG LOUN LANG" ; (2) analyze the knowledge, attitudes, and behavior" for presenting the junior high school students in Bangkok before and after watching the drama "THONG LOUN LANG"; (3) compare the knowledge , attitudes , and behavior among junior high school students in Bangkok of those who watch and didn't watch the drama "THONG LOUN LANG". Documentary analysis and quasi experimental research method with Pretest - Posttest Design are used to collect data sfrom 350 students in Bangkok area

The findings and results of this research were as follows:

1. "THONG LOUN LANG" drama represents 3 main moral virtues such as discipline, patience, and respect to parents, teachers, and other people through the visual behavior, conversation and dialogue of the characters.
2. Before getting the treatment, the experimental group and the control group were statistically different in terms of knowledge but not different in terms of attitude, and behavior.
3. After getting the treatment, the experimental group had statistically increased in their level of knowledge, attitude and behavior
4. After getting the treatment, the experimental group and the control groups had statistically difference their level of knowledge, attitude , and behavior.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Department Public Relations
Field of Study Development Communication
Academic Year 2009

Student' s Signature
Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

การทำวิจัยในครั้งนี้ ได้รับการสนับสนุนทุนอุดหนุนวิทยานิพนธ์สำหรับนิสิต ครั้งที่ 3 ประจำปีงบประมาณ 2552 จากบัณฑิตวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จได้ ด้วยความกรุณาจากศาสตราจารย์ ดร. ปารีชาติ สถาปิตานนท์ อาจารย์ที่ปรึกษา , รองศาสตราจารย์ พชณี เขยจรรยา ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ อีกทั้งยังเป็นทีปรึกษาในการประมวลผลด้วย SPSS และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กุลทิพย์ ศาสตร์ระจุกี กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จากมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ซึ่งได้กรุณาให้คำแนะนำ และสนับสนุนให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้ มีความถูกต้องและสมบูรณ์ ซึ่งผู้วิจัยต้องขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ทั้งสามท่านเป็นอย่างสูง

ขอขอบคุณบุพการีและครอบครัว คนรู้ใจ ผู้มีพระคุณ บรรดาผู้สนับสนุนด้านการงานการเงิน เพื่อน ๆ พี่ ๆ โดยเฉพาะชาว DEV COM 30, 31 ทั้งภาคในและภาคนอกเวลา ที่เป็นทีปรึกษาและให้คำแนะนำ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยดี ตลอดจนกำลังใจ และกระตุ้นให้ผู้วิจัยมีความมานะพยายามเพื่อให้งานวิจัยประสบความสำเร็จ

ขอความชื่นชมความน่าสนใจ และความดีของเด็ก ๆ ในโครงการฟื้นฟูศิลปกรรมโลก ที่ทำให้เรื่องทองล้นหลังเป็นหัวข้อที่น่าสนใจ ตลอดจนดารา นักแสดง ผู้กำกับ และทีมงานทุกท่านที่ทำให้ละครเรื่อง “ทองล้นหลัง” และละครในโครงการฟื้นฟูศิลปกรรมโลก ที่ก่อให้เกิดผลต่อผู้ชม รวมทั้งศูนย์ส่งเสริมสื่อสร้างสรรค์เพื่อเยาวชน , ชมรมพุทธศาสตร์สากล ฯ , DREAM STUDIO ที่ทำให้เรียนรู้ในสิ่งต่าง ๆ ในหลากหลายรูปแบบ

ขอบพระคุณนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 และกลุ่มตัวอย่าง คณาจารย์ ผู้อำนวยการโรงเรียนจากโรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี หอวัง และวัดปากน้ำวิทยาคม ตลอดจนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากทม.ทั้ง 3 เขต ที่ให้ความกรุณาและสละเวลาในการให้ข้อมูลและทำกิจกรรมร่วมกัน

ขอขอบคุณจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณาจารย์ทุกท่านที่ให้โอกาสในการศึกษาเล่าเรียน และประสิทธิประสาทวิชาแก่นิสิต ตลอดจนคณาจารย์ เจ้าหน้าที่ในคณะนิเทศศาสตร์ เจ้าหน้าที่ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ อันได้แก่ คุณพี่อัมพร และคุณพี่ก๊วย ที่ช่วยเหลือในทุก ๆ ด้าน ไม่เว้นแม้แต่กำลังใจ และที่ขาดไม่ได้ เจ้าหน้าที่ห้องสมุดที่แสนดีทุกท่าน รวมทั้งทีมงานร้านถ่ายเอกสารทุกท่านที่ช่วยในการสืบค้น

และสุดท้าย ขอกราบขอบพระคุณคุณงามความดี พระรัตนตรัย ที่ทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ฅ
บทที่	
1. บทนำ	1
ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ในการวิจัย	7
ปัญหาคำถามวิจัย	7
สมมติฐานการวิจัย	7
ขอบเขตวิธีวิจัย	8
นิยามศัพท์	9
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	11
2.แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	12
แนวคิดเกี่ยวกับอิทธิพลของสื่อ	12
แนวคิดผลกระทบในการสนับสนุนสังคมของสื่อ	20
แนวคิดเรื่องสาระบันเทิง	31
แนวคิดเรื่องผลของสาระบันเทิง.....	38
ทฤษฎีทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ ทักษะคิด และพฤติกรรม	45
แนวคิดเรื่องลักษณะประชากรของผู้รับสาร	52
แนวคิดเกี่ยวกับวัยรุ่น	56
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	60
3.ระเบียบวิธีวิจัย	64
การวิเคราะห์เนื้อหา :	64
กลุ่มเป้าหมาย	64
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	64

บทที่	หน้า
3. การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล	66
การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล	66
การวิจัยเชิงทดลองด้วยแบบสอบถามก่อน-หลัง	66
ประชากร	66
กลุ่มตัวอย่าง	66
ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย	68
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	69
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	72
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	73
เกณฑ์การให้คะแนน	74
เกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ยคะแนน	75
กรอบระเบียบวิธีวิจัย.....	76
4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	77
การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ	79
การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ.....	110
5. สรุปผลการวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	137
สรุปผลการวิจัย.....	139
อภิปรายผล.....	149
ข้อเสนอแนะทั่วไป.....	178
ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในอนาคต.....	178
รายการอ้างอิง.....	179
ภาคผนวก.....	188
ภาคผนวก ก. ตารางที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย	189
ภาคผนวก ข. แบบทดสอบ Pre – Test.....	195
ภาคผนวก ค. แบบทดสอบ Post – Test.....	201
ภาคผนวก ง. บทละครเรื่องทองล้นหลัง.....	206
ภาคผนวก จ. CD ละครเรื่องทองล้นหลัง.....	227
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	229

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ.....	110
ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามโรงเรียน.....	110
ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามชั้นในระดับมัธยม ศึกษา ตอนต้น.....	111
ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามอายุ.....	111
ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามอาชีพของบิดา.....	112
ตารางที่ 6 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามอาชีพของมารดา.....	112
ตารางที่ 7 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามสถานภาพของบิดามารดา	113
ตารางที่ 8 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกการอยู่ร่วมกันของสมาชิกใน ครอบครัว.....	113
ตารางที่ 9 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามการชมโทรทัศน์และ สื่อต่าง ๆ ระหว่างนักเรียน กับผู้ปกครอง.....	114
ตารางที่ 10 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเวลาการชมโทรทัศน์และ สื่อต่าง ๆ ของนักเรียน.....	114
ตารางที่ 11 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเวลาการชมโทรทัศน์ และสื่อต่าง ๆ ระหว่าง นักเรียน กับผู้ปกครอง.....	115
ตารางที่ 12 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามการนับถือศาสนา.....	116
ตารางที่ 13 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามการเข้าร่วมกิจกรรม ทางศาสนา.....	116
ตารางที่ 14 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามกิจกรรมของการเข้าร่วม กิจกรรมทางศาสนา : เข้าร่วมงานบุญตามเทศกาล และงานตามประเพณี....	116
ตารางที่ 15 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามกิจกรรมของการเข้าร่วม กิจกรรมทางศาสนา : กิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา.....	117
ตารางที่ 16 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามกิจกรรมของการเข้าร่วม กิจกรรมทางศาสนา : การสวดมนต์ / ละหมาด / สวดสรรเสริญ.....	117
ตารางที่ 17 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามกิจกรรมของการเข้าร่วม กิจกรรมทางศาสนา : การเข้าวัด / เข้าโบสถ์ / เข้าสุเหร่า.....	118

ตารางที่ 18	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามกิจกรรมของการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา : การพูดคุยกับพระสงฆ์ / บาทหลวง / โต้ะครูหรือผู้นำทางศาสนา.....	118
ตารางที่ 19	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามกิจกรรมของการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา : การอ่านหนังสือธรรมะ / พระคัมภีร์.....	118
ตารางที่ 20	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามกิจกรรมของการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา : การเข้าเว็บไซต์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องศาสนา.....	119
ตารางที่ 21	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามกิจกรรมของการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา : การเรียนเกี่ยวกับศาสนา.....	119
ตารางที่ 22	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามความรู้สึกร่วมของการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา.....	120
ตารางที่ 23	ระดับของค่าคะแนนความรู้ของกลุ่มทดลอง ก่อนชมละครเรื่อง “ทองล้นหลัง”	120
ตารางที่ 24	ระดับของค่าคะแนนด้านทัศนคติของกลุ่มทดลอง ก่อนชมละครเรื่อง “ทองล้นหลัง”	121
ตารางที่ 25	ระดับของค่าคะแนนด้านพฤติกรรมของกลุ่มทดลอง ก่อนชมละครเรื่อง “ทองล้นหลัง”	122
ตารางที่ 26	ระดับของค่าคะแนนด้านความรู้ของกลุ่มควบคุม เมื่อทำแบบสอบถาม Pre - Test	122
ตารางที่ 27	ระดับของค่าคะแนนด้านทัศนคติของกลุ่มควบคุม เมื่อทำแบบสอบถาม Pre – Test	123
ตารางที่ 28	ระดับของค่าคะแนนด้านพฤติกรรมของกลุ่มควบคุม เมื่อทำแบบสอบถาม Pre – Test	124
ตารางที่ 29	ความแตกต่างของระดับค่าคะแนนด้านความรู้ของกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังชมละครเรื่อง “ทองล้นหลัง”.....	125
ตารางที่ 30	ความแตกต่างของระดับค่าคะแนนด้านทัศนคติของกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังชมละครเรื่อง “ทองล้นหลัง”	132
ตารางที่ 31	ความแตกต่างของระดับค่าคะแนนด้านพฤติกรรมของกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังชมละครเรื่อง “ทองล้นหลัง”	132

ตารางที่ 32	ระดับค่าคะแนนด้านความรู้ของกลุ่มทดลอง หลังชมละครเรื่อง “ทองล้นหลัง”	133
ตารางที่ 33	ระดับค่าคะแนนด้านพฤติกรรมของกลุ่มทดลอง หลังชมละครเรื่อง “ทองล้นหลัง”	134
ตารางที่ 34	ระดับค่าคะแนนด้านพฤติกรรมของกลุ่มทดลอง หลังชมละครเรื่อง “ทองล้นหลัง”	134
ตารางที่ 35	ระดับค่าคะแนนด้านความรู้ของกลุ่มควบคุม เมื่อทำแบบสอบถาม Post – Test.....	135
ตารางที่ 36	ระดับค่าคะแนนด้านทัศนคติของกลุ่มควบคุม เมื่อทำแบบสอบถาม Post – Test.....	136
ตารางที่ 37	ระดับค่าคะแนนด้านพฤติกรรมของกลุ่มควบคุม เมื่อทำแบบสอบถาม Post – Test.....	136
ตารางที่ 38	การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยระดับความรู้ของกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มทดลอง และ กลุ่มควบคุม ก่อนชมละคร.....	137
ตารางที่ 39	การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยด้านทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มทดลอง และ กลุ่มควบคุม ก่อนชมละคร.....	137
ตารางที่ 40	การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยด้านพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มทดลอง และ กลุ่มควบคุม ก่อนชมละคร.....	138
ตารางที่ 41	การเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยด้านความรู้ของกลุ่มทดลอง ก่อนและหลัง ชมละครเรื่อง “ทองล้นหลัง”	138
ตารางที่ 42	การเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยด้านความทัศนคติของกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังชมละครเรื่อง “ทองล้นหลัง”	139
ตารางที่ 43	การเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยด้านพฤติกรรมของกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังชมละครเรื่อง “ทองล้นหลัง”	139
ตารางที่ 44	การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยระดับความรู้ของกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม หลังชมละคร.....	140
ตารางที่ 45	การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยด้านทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม หลังชมละคร.....	140
ตารางที่ 46	การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยด้านพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม หลังชมละคร.....	141

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ในยุคแห่งเทคโนโลยีที่ก้าวล้ำนำสมัย ชีวิตเต็มไปด้วยการแข่งขัน ตลอดจนปัญหาเศรษฐกิจและสังคมที่รุมเร้า ความเจริญในด้านต่าง ๆ ที่เจริญเติบโตขึ้นโดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีนั้น ไม่เพียงแต่จะนำไปสู่ผลในด้านบวกที่ทำให้การสื่อสารง่ายขึ้น มีความสะดวก รวดเร็วในการแลกเปลี่ยนข้อมูลและการรับรู้ ตลอดจนการถ่ายทอดข้อมูลเสมือนอยู่ในเหตุการณ์จริง ราวกับย่อโลกทั้งใบได้ อาทิเช่น เทคโนโลยีของโทรศัพท์มือถือที่สามารถสื่อสารกันได้แม้อยู่ข้ามทวีป อินเทอร์เน็ตที่รวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ของทุกมุมโลก การถ่ายทอดผ่านดาวเทียมหรือการประชุมด้วยระบบ เทเลคอนเฟอร์เรนซ์ ที่ทำให้เราเสมือนร่วมอยู่ในเหตุการณ์จริง รวมทั้งการสร้างละคร ภาพยนตร์ และการ์ตูนให้เกิดความสมจริงด้วยเทคโนโลยีต่าง ๆ ซึ่งทำให้ผู้ชมสามารถมีความรู้สึกร่วม ได้รับความสนุกสนาน บันเทิง และยังก่อให้เกิดการเรียนรู้จากเรื่องราวที่น่าเสนอตามบทบาทหน้าที่ของสื่อ โดยอาจมองข้ามเบื้องหลังของความเจริญดังกล่าวซึ่งเคลือบแฝงไปด้วยปัญหา ความเสื่อมถอยทางด้านศีลธรรม จริยธรรม และคุณธรรมต่าง ๆ โดยแพร่กระจายไปสู่คนทุกเพศ ทุกวัย ไม่เว้นแม้แต่เด็กและเยาวชน ดังที่สะท้อนแก่สังคมในรูปแบบของข่าวที่ท่านสามารถพบเห็นได้จากสื่อมวลชนแขนงต่าง ๆ อยู่เป็นประจำ อาทิเช่น ข่าวการล่องละเมิดทางเพศที่เกิดขึ้นจากบุคคลใกล้ชิดตัวของเยาวชนกระทำต่อเยาวชน ไม่เว้นแม้แต่เยาวชนกระทำต่อเยาวชนด้วยกัน อันเกิดจากการรับชมสื่อและการลอกเลียนแบบพฤติกรรมต่าง ๆ ข่าวยาเสพติดที่เยาวชนมิได้เป็นเพียงผู้เสพเท่านั้นแต่ยังเป็นผู้ค้า ข่าวการพนันบอลซึ่งมีสื่อมวลชนแพร่ภาพออกอากาศ ขณะมีการแข่งขันและเป็นที่ยอมรับของเยาวชน ข่าวการทำแท้งของเยาวชนที่เกิดจากการกระทำที่ผิดพลาดและรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ข่าวการยกพวกตีกันระหว่างเยาวชนต่างสถาบัน รวมทั้งการแต่งกายหรือทำตัวเลียนแบบแฟชั่น เป็นต้น ซึ่งแสดงให้เห็นปัญหาของเด็กและเยาวชนที่ทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น

ด้วยเหตุดังกล่าว เด็กและเยาวชนซึ่งจะเติบโตไปเป็นอนาคตของประเทศชาติต่อไปนั้นจึงเป็นกลุ่มเสี่ยงที่น่ากังวลอย่างยิ่ง เนื่องจากสื่อมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของคนในสังคมไทย จากการทำการวิจัยสำนักวิจัยเอแบคโพลล์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ ได้สำรวจเรื่องอิทธิพลของสื่อโทรทัศน์ที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมเด็ก พบว่า เด็กส่วนใหญ่ใช้เวลาว่างชมโทรทัศน์มากที่สุดในระหว่างวันจันทร์ ถึงศุกร์เด็กใช้เวลาในการนั่งชมโทรทัศน์เฉลี่ย 3.9 ชั่วโมงต่อวัน และเพิ่มเป็น 5.51 ชั่วโมงต่อวันในวัน เสาร์และอาทิตย์ หากพิจารณาสาระของรายการโทรทัศน์ ในเดือนสิงหาคม

พ.ศ.2548 ระหว่างช่วงเวลาที่ผู้ชม มากที่สุดคือ 16.00 น.- 22.00 น. และมีการนำเสนอเนื้อหา ด้านเพศ ความรุนแรง และการเหยียดคน บางกลุ่มแทรกอยู่ทุกเรื่อง โดยเนื้อหาส่วนใหญ่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องเพศ ค่านิยมทางเพศที่ไม่เหมาะสม (ศูนย์คุณธรรม , 2551)

ผลการวิจัยข้างต้นสอดคล้องกับผลการสำรวจของโครงการ Child Watch การสำรวจของ สำนักงานวิจัยเอแบคโพลล์ ร่วมกับสมาพันธ์ปัญญา ที่พบว่าเด็ก และเยาวชนใช้เวลาในการบริโภคสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพิ่มขึ้นจาก 2 - 3 ชั่วโมงต่อวัน เป็น 3 - 4 ชั่วโมงต่อวัน (ศูนย์คุณธรรม, 2551)

จากสถิติดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นว่าเด็กและเยาวชนจะต้องใช้ความเข้มแข็งเพียงใดในการต่อสู้กับความเบี่ยงเบนที่อาจเกิดขึ้นจากการบริโภคสื่อที่อยู่ล้อมรอบที่เสนอสิ่งที่ไม่เหมาะสมต่าง ๆ รวมไปถึงการใช้ภาษาที่ไม่เหมาะสม และขาดการใส่ใจด้านพฤติกรรมที่เหมาะสมต่อเด็กและเยาวชน

ด้วยเหตุนี้ นักวิจัยจึงได้มีความพยายามในการพิสูจน์ให้เห็นว่า สื่อสามารถสร้างพฤติกรรมที่พึงประสงค์แก่สังคมได้เช่นกัน รวมทั้งก่อให้เกิดความคิด ค่านิยมในเชิงบวก สนับสนุนด้านคุณธรรมและศีลธรรมที่พึงประสงค์ โดยเฉพาะสื่อละครที่สะท้อนออกมาทางงานวิจัยต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศ อาทิเช่น

ไสลทิพย์ จารุภูมิ (2534) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจที่ได้รับจากละครโทรทัศน์” พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความตั้งใจมากที่จะดูละครโทรทัศน์ มีการวิพากษ์วิจารณ์บทบาทการแสดงของละคร หรือเนื้อเรื่องในขณะที่ยดู และได้นำละครไปใช้อรรถประโยชน์ทางสังคม นอกจากนั้นประการณ์ที่ได้รับจากละครโทรทัศน์ คือ ความเชื่อเรื่องพรหมจรรย์เป็นสิ่งสำคัญในชีวิตผู้หญิงและความเชื่อเรื่องการทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว

Kant Udornpim (1997) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ผลกระทบของรายการประเภทสาระบันเทิงที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรมที่น่าเสนอ: กรณีศึกษาภาพยนตร์ญี่ปุ่นชุดโอชิน” พบว่า ผู้ชมภาพยนตร์เรื่องดังกล่าวที่เป็นชาวไทยเรียนรู้ถึงค่านิยมส่งเสริมสังคมหลัก ๆ 4 ค่านิยม คือ การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น การอุทิศตนเพื่อสังคม การแสดงซึ่งพฤติกรรมที่เหมาะสมกับสังคม ตลอดจนการมีความคิดสร้างสรรค์ (Kant Udornpim , 1997 อ้างใน นฤปดี วรรณานาคม , 2541)

นฤปดี วรรณานาคม (2541) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ผลทางสังคมของภาพยนตร์จีนชุดเปาบุ้นจิ้น ต่อผู้ชมในกรุงเทพมหานคร” พบว่า ภาพยนตร์จีนชุดเปาบุ้นจิ้น มีเนื้อหาที่ส่งเสริมค่านิยมส่งเสริมสังคมในเรื่องความกตัญญู มากเป็นอันดับหนึ่ง นอกจากนั้นยังมีค่านิยมเกี่ยวกับความซื่อสัตย์ ความมีน้ำใจเมตตาอารี และความรับผิดชอบ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่า

เป่าปุ่นจิ้นเป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับคนไทยทั้งพฤติกรรมที่ควรได้รับการสรรเสริญ และรูปแบบในการดำรงชีวิตอีกด้วย

ปรววรรณ โฉมวิวัฒน์วงศ์ (2543) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การรับรู้ ทักษะ และความพึงพอใจที่มีต่อละครโทรทัศน์ชุดเจ้ากรรมนายเวร ของผู้ชมในเขตกรุงเทพมหานคร” พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาและเรื่องที่ละครนำเสนอ รวมทั้งมีทัศนคติที่เปลี่ยนไปในทางบวกและมีความพึงพอใจหลังจากที่ได้รับชมละครโทรทัศน์ชุดนี้ ความพึงพอใจหลัก คือ ความสนุกสนานบันเทิง และเนื้อเรื่องของละคร การได้รับข้อคิดจากละครไปใช้บรรเทาประโยชน์ทั้งต่อตนเอง คนรอบข้างและสังคม อีกทั้งผู้ชมมีทัศนคติที่ดีต่อการใช้กลยุทธ์สวาระบันเทิงผ่านละครโทรทัศน์ โดยมีความคิดเห็นว่าละครที่มีสาระจะส่งผลต่อสังคมทางด้านบวก ทำให้ละครโทรทัศน์ชุดเจ้ากรรมนายเวรได้รับเกียรติจากสำนักงานพัฒนาคุณธรรม กระทรวงศึกษาธิการ โดยเป็นละครโทรทัศน์เรื่องแรกที่ได้รับโล่เกียรตินิยมในฐานะที่มีเนื้อหาละครเพื่อส่งเสริมให้คนทำความดี และเกรงกลัวต่อบาป ทั้งยังเป็นบทละครที่เสริมศรัทธาและเชื่อมั่นเรื่องคุณธรรมในพระพุทธศาสนาเหมาะสมกับยุคสมัย นอกจากนี้ยังได้รับรางวัลเมขลาครั้งที่ 20 ประจำปี 2543 ให้เป็นละครดีเด่นสาขาละครดีเด่นในสาขาละครส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมด้วย

สุรพรหม ตั้งทวีวัฒนา (2544) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ผลกระทบของภาพยนตร์การ์ตูนญี่ปุ่นทางโทรทัศน์เรื่อง เณรน้อยเจ้าปัญญาที่มีต่อผู้ชม” พบว่า ผู้ชมการ์ตูน “เณรน้อยเจ้าปัญญา” อิคคิวซังซึ่งเป็นตัวเอกในการ์ตูน เป็นแม่แบบในการดำเนินชีวิตของผู้ชม และมีการส่งเสริมการเรียนรู้ค่านิยมเพื่อสังคมในระดับสูงทางด้านความมีไหวพริบปฏิภาณ รวมถึงความกตัญญูตเวที ความสุขุมรอบคอบ ความพยายาม ความอดทนอดกลั้น ความยุติธรรม ความเมตตา และการพึ่งพาอาศัยกัน เป็นต้น

จากงานวิจัยเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า อิทธิพลของละครโทรทัศน์มีทั้งแง่บวกและลบ โดยอิทธิพลในแง่บวก นอกจากทำให้ประชาชนมีความรู้เพิ่มขึ้น กระตุ้นในคนได้แสดงความคิดเห็น และมีการวิพากษ์วิจารณ์ อันนำไปสู่การเป็นแบบอย่างและปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ทว่าอิทธิพลในแง่ลบที่ก่อให้เกิดการลอกเลียนแบบพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ นำไปสู่ผลกระทบด้านจริยธรรมและพฤติกรรมที่ลดลงได้เช่นกัน

ความเสื่อมถอยและปัญหาสังคมที่มีผลต่อเด็กและเยาวชน อันเกิดจากสาเหตุหลายประการ อาทิเช่น ความย่อหย่อนทางด้านศีลธรรมพื้นฐาน ได้แก่ ความขาดวินัยในตนเอง การขาดความเคารพต่อผู้อื่น ความไม่อดทนต่อการถูกกระทบกระทั่งหรือความยากลำบากต่าง ๆ รวมไปถึงการขาดสำนึกต่อส่วนรวม ซึ่งสาเหตุเกิดจากความบกพร่องในกระบวนการขัดเกลาทางสังคม กล่าวคือ ความบกพร่องในการเลี้ยงดูและอบรมเด็กของสถาบันครอบครัว ความบกพร่องในการดำเนินการและปฏิบัติกรอบรมสั่งสอนประชาชนของสถาบันศาสนา ความบกพร่องในการบริหาร

จัดการและดำเนินงานของสถาบันการศึกษา โดยมีสื่อมวลชนเป็นกลไกและเครื่องมือที่สำคัญในการเสริมสร้างอุปนิสัยอันไม่พึงปรารถนาและค่านิยมที่ไม่พึงประสงค์ (ปัญญา รุ่งเรือง , 2545)

ดังนั้น การสอดแทรกเนื้อหาด้านศีลธรรมในสื่อ ไม่ว่าจะในรูปแบบสาระบันเทิง หรือ การเล่าเรื่องให้มีความน่าสนใจ และผสมกลมกลืนกันเรื่องราวในรูปแบบที่ผู้ชมไม่รู้สึกรู้สีกตัว ไม่รู้สึกรู้สึกว่าถูกบังคับจึงเป็นสิ่งที่ท้าทาย ทั้งในกระบวนการผลิต รวมทั้งการสะท้อน หรือนำเสนอวิธีในการแก้ปัญหาศีลธรรม ตลอดจนปัญหาสังคมด้านต่าง ๆ ด้วย

ด้วยเหตุนี้กระทรวงศึกษาธิการ ภายใต้นโยบายคุณธรรมนำความรู้จึงได้มีการประสานความร่วมมือระหว่างกระทรวงศึกษาธิการและชมรมพุทธศาสตร์สากล ในอุปถัมภ์สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า ในการจัดทำโครงการฟื้นฟูศีลธรรมโลกขึ้น ในปี พ.ศ. 2551 โดยมีมุ่งหวังที่จะสร้างผู้นำเยาวชนต้นแบบด้านศีลธรรมและคุณธรรม หรือ ดาวแห่งความดี (The Virtuous Star - "V Star") โดยผ่านบทฝึกในกิจวัตรประจำวันอย่างต่อเนื่องจนเป็นนิสัย 10 ข้อ คือ

1. สวดมนต์ไหว้พระก่อนนอน
2. นั่งสมาธิ
3. ไม่นอนตื่นสาย เก็บที่นอนทันทีหลังตื่นนอน
4. แต่งกายสุภาพ
5. สมาทานศีลก่อนออกจากบ้านหรือหน้าเสาธง
6. ไหว้พ่อ แม่ ญาติผู้ใหญ่
7. ออมทรัพย์
8. ช่วยเหลือทำงานบ้าน
9. อ่านหนังสือเรียนหรือหนังสือมีประโยชน์
10. เขียนความดีของคุณครูหรือคนรอบข้าง

จากกิจวัตร 10 ประการข้างต้น สามารถกล่าวโดยสรุป คือ **วินัย เคารพ อดทน** ซึ่งเป็นคุณธรรมพื้นฐานของโครงการดังนี้

วินัย	สอดรับคุณธรรมด้าน ประหยัด ซื่อสัตย์ วินัย สะอาด
เคารพ	สอดรับคุณธรรมด้าน สุภาพ มีน้ำใจ
อดทน	สอดรับคุณธรรมด้าน ชยัน สามัคคี

คุณธรรมต่าง ๆ ดังกล่าวเป็นสิ่งที่ง่ายต่อการฝึก อบรมให้เกิดผู้นำเยาวชนต้นแบบที่ง่ายชัดเจน มีศีลธรรมและคุณธรรมประจำใจเป็นรูปธรรมโดย ปฏิบัติต่อเนื่อง เป็นเวลา 3 เดือน และในการดำเนินการดังกล่าวไม่เพียงแต่ตัวเยาวชนเท่านั้น ทว่าครู ผู้ปกครอง และพระภิกษุ มีหน้าที่ช่วยดูแล เป็นกำลังใจ สนับสนุนการทำ ความดี ด้วยการลงนามในสมุดบันทึกความดีของผู้นำเยาวชนต้นแบบอีกด้วย

เมื่อผสมผสานระหว่างการสร้างนิสัยผ่านกิจวัตรกิจกรรม กับนโยบายคุณธรรมนำความรู้
ของกระทรวงศึกษาธิการแล้วสามารถสรุปได้ ดังนี้

คุณธรรม	บ้าน	วัด (ศาสนา)	โรงเรียน
วินัย	ไม่นอนตื่นสาย/ เก็บที่นอนทันที หลังตื่นนอน	สวดมนต์ศีล ก่อนออกจากบ้าน หรือหน้าเสาชางทุกวัน	แต่งกายสุภาพ/ ออมทรัพย์ทุกวัน
เคารพ	ไหว้พ่อ-แม่ ญาติ และผู้ใหญ่ ทุกวัน	สวดมนต์ไหว้พระ ก่อนนอน	เขียนคุณความดีของ คุณครู เพื่อน หรือคนรอบข้าง
อดทน	ช่วยเหลือทำงานบ้าน ทุกวัน	นั่งสมาธิทุกวัน	อ่านหนังสือเรียนหรือ หนังสือที่มีประโยชน์

อันจะเห็นได้ว่าเป็นการผสมผสานความร่วมมือดังกล่าว ระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน (หรือ
บวร) ได้เป็นอย่างดี

จากการดำเนินโครงการฟื้นฟูศีลธรรมโลก ซึ่งมีการใช้สื่อทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อพื้นบ้าน สื่อ
บุคคล รวมทั้งสื่อละคร ภายใต้ชื่อว่า "สื่อในละครฟื้นฟูศีลธรรมโลก" เนื่องด้วยความตระหนัก
และเห็นความสำคัญของสื่อละครซึ่งเป็นสื่อการแสดงที่ก่อให้เกิดความสนใจของคนทุกเพศ ทุกวัย
โดยการนำเสนอภาพและเสียงให้ผู้ชมได้รับชม ตลอดจนสามารถสื่ออารมณ์ และสอดแทรก
เรื่องราวที่พึงประสงค์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เรื่องราวด้านศีลธรรม คุณธรรม ซึ่งการแสดงทำให้เห็น
เป็นตัวอย่าง อันจะนำสู่การเลียนแบบพฤติกรรมที่พึงประสงค์ต่อไปและก่อให้เกิดผลเชิงบวกแก่
ผู้ชม

ละครในโครงการฟื้นฟูศีลธรรมโลก ดำเนินการในปี 2551 โดยมีละครในโครงการกว่า 10
เรื่อง ผลงานกำกับของคุณมารุต สาโรวิท และคุณวรศักดิ์ ชันทอง อำนวยการผลิตโดยศูนย์
ส่งเสริมสื่อสร้างสรรค์เพื่อเยาวชน และชมรมพุทธศาสตร์สากล ฯ ซึ่งจัดทำขึ้นเพื่อตอบสนองความ
ต้องการสื่อเพื่อเป็นหนึ่งในสื่อการเรียนการสอนศีลธรรม ในรูปแบบของละคร โดยจะจัดทำเป็นวีซีดี
และดีวีดี เพื่อมอบแก่โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการฟื้นฟูศีลธรรมโลก มีผู้ชมกว่า 500,000 คน จาก
5,000 โรงเรียนทั่วประเทศ โดยเนื้อหาไม่เค้าโครงจากเรื่องจริง นำเสนอภาพการทำหน้าที่ที่เริ่ม
ง่าย ๆ จากตัวละครหลักในเรื่องนั้น ๆ ผ่านกิจวัตรประจำวัน 11 ประการข้างต้น อีกทั้งยังสอดแทรก
แนวคิดและทัศนคติต่าง ๆ ในการอดทนเพื่อทำความดี โดยที่ผู้ชมแทบจะไม่มีรู้สึกถึงการสอดแทรก
การสอนด้านศีลธรรม คุณธรรมต่าง ๆ แก่เด็กและเยาวชน

“ทองล้นหลัง” ละครเรื่องแรกของโครงการฟื้นฟูศีลธรรมโลก จากการยกกระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช ที่ว่า “ให้ปิดทองหลังพระไปเรื่อย ๆ แล้ววันหนึ่งทองจะล้นมาที่หน้าพระเอง” จึงขยายสู่แนวคิดและต้นแบบในการทำความคิด โดยมุ่งเน้นเกี่ยวกับความมีวินัย ความเคารพต่อพ่อแม่ ครูอาจารย์ ญาติพี่น้อง บุคคลรอบข้าง รวมทั้งพระรัตนตรัย และความอดทน ทำให้ละครทองล้นหลังก่อกำเนิดขึ้น โดยการสนับสนุนการทำความคิดที่เริ่มต้นการทำความคิดจากตนเองก่อน ผ่านการทำบทฝึกกิจวัตรกิจกรรม 11 ประการ จากนั้นความคิดที่เราทำนั้นจะขยายสู่ผู้อื่น

เรื่องราวของละครเรื่อง “ทองล้นหลัง” นั้น เป็นเรื่องราวของก๊อ (อเล็กซ์ เรนเดลล์) เด็กชายคนหนึ่งที่ต้องการทำความดีเพื่อให้พ่อ (เกรียงไกร อุณหะนันท์) ภูมิใจ โดยเขาได้เข้าร่วมโครงการฟื้นฟูศีลธรรมโลก และพยายามปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตน ทว่าก๊อจะทำความคิดขนาดไหน พ่อก็มองไม่เห็น แต่เขาก็ไม่ท้อเพราะได้กำลังใจจากแม่ (เดือนเต็ม สาลิตุล) ในการส่งเสริมให้ลูกทำความดี รวมทั้งครูผู้สนับสนุนโครงการ โดยการยกกระแสพระราชดำรัส ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช ในการให้แง่คิดเพื่อทำความดี ที่ว่า “เมื่อปิดทองหลังพระเรื่อย ๆ วันหนึ่งทองก็ล้นออกมาปรากฏให้เห็น” ในที่สุดพ่อก็เห็นความดีและภูมิใจในตัวด้วย

ดังนั้น การศึกษาผลของละครเพื่อสังคมในการพัฒนาศีลธรรมเยาวชนจากละครเรื่อง “ทองล้นหลัง” ซึ่งเป็นละครที่น่าเสนอสาระบันเทิงที่มุ่งเน้นทางด้านศีลธรรม รับผิดชอบต่อคุณภาพจากรางวัล “ละครส่งเสริมศีลธรรมดีเด่น” จากสมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก จัดโดยชมรมผู้บริโภคลือสีขาว และรางวัล “สื่อนวัตกรรมเพื่อการสอนศีลธรรม 2551” จากกระทรวงศึกษาธิการ จึงมีความน่าสนใจในการศึกษาละครเรื่องดังกล่าว กับจุดเล็ก ๆ ของความคิดที่เริ่มขึ้น อีกทั้งก่อให้เกิดความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมทางด้านบวกด้านศีลธรรมได้อีกด้วย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ขอบเขตในการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เลือกทำการศึกษาวิจัยสื่อศิลปกรรมในรูปแบบละคร เรื่อง “ทองลั่นหลัง” ผลงานกำกับของคุณมารุต ภาโรวาท และคุณวรศักดิ์ ชันทอง อำนวยการผลิต โดยศูนย์ส่งเสริมสื่อสร้างสรรค์เพื่อเยาวชน และชมรมพุทธศาสตร์สากล ฯ ซึ่งอยู่ในรูปแบบของ วีซีดีและดีวีดี โดยเป็นสื่อการสอนศิลปกรรม เพื่อมอบแก่โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการฟื้นฟูศิลปกรรม โลก มีผู้ชมกว่า 500,000 คน จาก 5,000 โรงเรียนทั่วประเทศ

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างในการทำการศึกษาวิจัยกับนักเรียนอายุระหว่าง 10 - 16 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1- 3) จากโรงเรียนในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร ภายใต้งัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร จำนวน 3 เขต ซึ่งได้แก่

1. โรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี
2. โรงเรียนหอวัง
3. โรงเรียนวัดปากน้ำวิทยาาคม

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นียมศัพท์

1. ผลของละคร หมายถึง สิ่งที่ได้รับหลังจากการชมละคร เรื่อง “ทองล้นหลัง” อันเป็นประโยชน์และมีคุณค่าต่อผู้ชม ตลอดจนสังคมในด้านการส่งเสริมด้านศิลปกรรม ซึ่งวัดจากรูปแบบการนำเสนอเนื้อหา ความรู้ การรับรู้ การจดจำได้ และการเข้าถึงผู้ชม รวมทั้งพฤติกรรมหลังการชมละคร

2. ละคร หมายถึง สื่อบันเทิง ที่มีการดำเนินตั้งแต่การเปิดเรื่อง การดำเนินเรื่องไปสู่พบปัญหา การคลี่คลายปัญหา ไปสู่การปิดเรื่อง ผ่านตัวละคร ซึ่งเป็นเรื่องที่มีเค้าโครงการเรื่องจริง โดยการวิจัยครั้งนี้ได้นำผลงานละครโทรทัศน์ ในรูปแบบสื่อการสอนแบบวีซีดี เรื่อง “ทองล้นหลัง” ผลงานกำกับของคุณมารุต สาโรวิท และคุณวรศักดิ์ ชันทอง อำนวยการผลิตโดยศูนย์ส่งเสริมสื่อสร้างสรรค์ ชมรมพุทธศาสตร์สากล ในปี พ.ศ. 2551

3. ละครเพื่อสังคม หมายถึง สื่อบันเทิงที่มีความห่วงใยสังคมโดยการนำเสนอเนื้อหาที่สะอาดตั้งแต่การเปิดเรื่อง จนกระทั่งปิดเรื่อง ซึ่งเนื้อหาเกิดขึ้นจากเรื่องจริงของบุคคลที่มีตัวตนจริง ผ่านตัวละครที่มีความประพฤติที่เหมาะสม การแต่งกายเหมาะสม ปราศจากความรุนแรง หรือมีพฤติกรรมที่เป็นที่ต้องการของสังคม นำเสนอเรื่องราวที่เน้นด้านคุณธรรม ศิลปกรรม อันจะเป็นตัวอย่างที่ดีแก่สังคม โดยมุ่งเน้นให้เด็กดูดี ผู้ใหญ่ดูได้ เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว

4. การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ของเยาวชนไปในทางที่ดีขึ้น อันได้แก่ การพบเห็นและยอมรับต้นแบบที่ดี การเกิดแรงบันดาลใจในการทำความดี การปฏิบัติตนดี ที่เกิดเปลี่ยนแปลงไปหลังการชมละคร

5. ศิลปกรรม หมายถึง ความประพฤตินี้ที่ที่ชอบธรรม มีศิลปะและธรรม อันได้แก่ เบญจศิลป์ และ เบญจธรรม ซึ่งเป็นกฎเกณฑ์ของสังคมระดับต้นสำหรับให้สมาชิกสังคมประพฤติปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความสงบสุข และสังคมที่สงบสุข

6. คุณธรรม หมายถึง แนวความคิดที่ดี ทำให้มีจิตใจที่ดีงาม และเป็นตัวบังคับให้ประพฤติดี ซึ่งเป็นธรรมชาติ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและ สังคม ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ความมีวินัย ความเคารพต่อพ่อแม่ ครูอาจารย์ ญาติพี่น้อง บุคคลรอบข้าง รวมทั้งพระรัตนตรัย และความอดทน

7. เยาวชน หมายถึง เยาวชนเพศชายและหญิงที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ม. 1 – 3) มีอายุระหว่าง 10- 16 ปี โดยมีพื้นที่โรงเรียนอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร และสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานครด้วย

8. การพัฒนาศีลธรรมในเยาวชน หมายถึง เด็กในกลุ่มเป้าหมายมีความรู้เกี่ยวกับความประพฤติที่ซอบบรรณ เรื่องเกี่ยวกับเบญจศีล เบญจธรรม มีทัศนคติที่ดีในการทำความดีในรูปแบบต่าง ๆ ตลอดจนมีความตั้งใจในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามบทฝึกกิจวัตรกิจกรรมตามเนื้อหาที่พบในละคร หรือตามพฤติกรรมที่เป็นที่ต้องการของพ่อแม่ ครู - อาจารย์ และสังคม จนเกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านพฤติกรรมในระยะยาว

9. ความรู้ หมายถึง ระดับคะแนนเกี่ยวกับความรู้ทั่วไปด้านศีลธรรม อันมีความเกี่ยวข้องกับคุณธรรมเบื้องต้น 3 ประการ คือ วินัย เคารพ อุดทน

10. ทัศนคติ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดที่มีต่อศีลธรรม ซึ่งเป็นผลคะแนนในส่วนทัศนคติในแบบสอบถามเกี่ยวกับศีลธรรม อันมีความเกี่ยวข้องกับคุณธรรมเบื้องต้น 3 ประการ คือ วินัย เคารพ อุดทน

11. พฤติกรรม หมายถึง การกระทำที่สอดคล้องกับหลักศีลธรรม สอดคล้องกับเบญจศีลเบญจธรรม และมีความเกี่ยวข้องกับคุณธรรมเบื้องต้น 3 ประการ คือ วินัย เคารพ อุดทน

12. วินัย หมายถึง พฤติกรรมอันพึงประสงค์ซึ่งตัวละครได้แสดงออกในละคร ได้แก่ ไม่นอนตื่นสาย เก็บที่นอนทันทีหลังตื่นนอน สมาทานศีล 5 ก่อนออกจากบ้านหรือหน้าเสาธงทุกวัน แต่งกายสุภาพ และประหยัด ออมทรัพย์

13. เคารพ หมายถึง พฤติกรรมอันพึงประสงค์ซึ่งตัวละครได้แสดงออกในละคร ได้แก่ ไหว้พ่อแม่ญาติ และผู้ใหญ่ทุกวัน สวดมนต์ไหว้พระก่อนนอน และเขียนคุณความดีของคุณครู เพื่อนหรือคนรอบข้างลงในสมุดบันทึกความดี

14. อุดทน หมายถึง พฤติกรรมอันพึงประสงค์ซึ่งตัวละครได้แสดงออกในละคร ได้แก่ ช่วยเหลือทำงานบ้าน นั่งสมาธิ และอ่านหนังสือเรียนหรือหนังสือที่มีประโยชน์ทุกวัน

15. ตัวแปรทางด้านเพศ หมายถึง ลักษณะความเป็นชายหรือหญิง จากสภาพร่างกาย และค่าน้ำหนัก

16. เศรษฐกิจของครอบครัว หมายถึง ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวโดยวัดจากรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง

17. ความใส่ใจของผู้ปกครอง หมายถึง การมีกิจกรรมร่วมกันในครอบครัวระหว่างบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง ในที่นี้ได้แก่ การเซ็นชื่อ การสอบถามเรื่องราวที่โรงเรียน การชมโทรทัศน์ หรือสื่อต่าง ๆ ร่วมกัน โดยวัดจากแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มประชากรศึกษา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงพฤติกรรมด้านศีลธรรมของเยาวชนในปัจจุบัน อันจะเป็นแนวทางในการปรับพฤติกรรมด้านศีลธรรมของเยาวชนในปัจจุบันให้ดีขึ้น
2. เป็นแนวทางในการผลิตสื่อรูปแบบสาระบันเทิงเพื่อใช้ในการพัฒนาด้านศีลธรรมแก่เยาวชน
3. กระตุ้นเตือนและเป็นแนวทางให้ครู ผู้ปกครอง รวมทั้งผู้ที่มีส่วนในการผลิตสื่อใส่ใจในการบริโภคสื่อของเยาวชน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

ทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาและวิจัยเรื่อง “ ผลของละครเพื่อสังคมในการพัฒนาศีลธรรมเยาวชน ”
นี้มีแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับอิทธิพลของสื่อ (Media Effect)
2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับผลกระทบและอิทธิพลของสื่อมวลชนต่อวัยรุ่นและเยาวชน
3. แนวคิดผลกระทบในการสนับสนุนสังคมของสื่อ (Prosocial Effect of Media)
4. แนวคิดและงานวิจัยเรื่องสาระบันเทิง (Edutainment / Entertainment – Education Approach)
5. แนวคิดเรื่องผลของสาระบันเทิง
6. ทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ ทักษะ และพฤติกรรม (KAP)
7. แนวคิดเรื่องลักษณะประชากรของผู้รับสาร
8. แนวคิดเกี่ยวกับเยาวชน
9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.แนวคิดเกี่ยวกับอิทธิพลของสื่อ (Media Effect)

จากแนวคิดและความเชื่อที่เชื่อว่า “สื่อมีผลต่อผู้ชม” ซึ่งสามารถก่อให้เกิดผลต่อผู้ชมไม่ว่าทางใดก็ทางหนึ่ง โดยแบ่งผลกระทบของสื่อมวลชนออกเป็น 2 ช่วง ดังนี้ (กาญจนา แก้วเทพ , 2550)

1) คลื่นระลอกแรกของ Media Effect

เกิดขึ้นตั้งแต่ต้นศตวรรษที่ 20 และช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งก่อให้เกิดทฤษฎีสื่อสารมวลชนที่เรียกว่า ทฤษฎีเข็มฉีดยา (Hypodermic Theory) หรือทฤษฎีกระสุนปืนมหัศจรรย์ (Magic Bullet)

มโนทัศน์หลัก (Basic Concept) ของทฤษฎีกระสุนปืนมหัศจรรย์นี้วางอยู่บนความเชื่อใน “พลังอำนาจของสื่อที่จะสร้างผลกระทบให้เป็นไปตามที่ผู้ใช้ต้องการ” (Media Impact / Media Effect) ลักษณะของพลังอำนาจของสื่อ นั้น จะสร้างผลกระทบได้ในลักษณะ ดังนี้

- เป็นผลกระทบระยะสั้น (Short – term) ที่เกิดขึ้นทันทีและฉับพลัน (Here and Now)
- เป็นผลลัพธ์ในระดับการกระทำ และ พฤติกรรม (Behavior)

- เป็นผลลัพธ์ที่เกิดจาก “พลังของตัวสื่อ” (Media) โดยที่ตัวเนื้อหาสาร (Message) นั้นอาจจะไม่สำคัญมากนักสำหรับแต่ละกลุ่มเป้าหมาย โดยอยู่ภายใต้ข้อสรุปที่ว่า “ ข้อความเพียง 1 ข้อความมีความเหมาะสมกับทุกคน (One message fits for all)”
- เป็นผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย เช่น ละครโทรทัศน์เรื่องเดียวกันสามารถมีอิทธิพลตั้งแต่เด็กและผู้ใหญ่ ทั้งผู้หญิงและผู้ชาย และผู้คนในทุกระดับชั้น

หลังจากการก่อร่างสร้างทฤษฎีมาตั้งแต่ในช่วงปลายศตวรรษที่ 20 จนถึงประมาณทศวรรษที่ 1960 - 1970 ก็ได้มีการประเมินตรวจสอบความถูกต้องแม่นยำของทฤษฎีพลังอำนาจของสื่อ และได้มีข้อเสนอใหม่หลายประการเกี่ยวกับกระบวนการทัศนกระแสนี้ ดังนี้

- อิทธิพลอันทรงพลังของสื่อมวลชนนั้นจะอยู่ภายใต้เงื่อนไขพิเศษ เช่น สภาวะสงคราม ช่วงภาวะวิกฤติเท่านั้น หากทว่ามีใช้ข้อสรุปโดยทั่วไป แบบไร้เงื่อนไข
- ผลกระทบของสื่อมวลชนนั้นจะมีแต่เฉพาะกลุ่มเป้าหมายบางกลุ่มเท่านั้น มิใช่ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายได้ทุกกลุ่ม
- หากจะเป็นกรณีที่สื่อมวลชนสามารถจะสร้างผลกระทบอย่างเฉียบพลันแบบระยะสั้นที่กล่าวมานั้น นอกจากจะต้องมีเงื่อนไขพิเศษภายนอก แบบที่กล่าวมาแล้ว ก็ยังต้องมีเงื่อนไขพิเศษภายในกระบวนการสื่อสารเอง กล่าวคือ
 - ต้องมีกระบวนการผลิตที่มีประสิทธิภาพในทุกขั้นตอน
 - ต้องมีกระบวนการคัดเลือกและออกแบบสาร (Message selection and design) ที่มีประสิทธิภาพ
 - ต้องมีกระบวนการวางแผนการใช้สื่อ (Media Strategy) ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความถี่ จังหวะการนำเสนอ ฯลฯ ที่มีประสิทธิภาพ
 - กลุ่มผู้รับสารนั้นต้องมีลักษณะตั้งรับ (Passive) และค่อนข้างว่างเปล่าปราศจากข้อมูลข่าวสารที่จะนำมาโต้แย้งต่อรอง
- เมื่อพิจารณาถึงมิติของผู้คนที่ใช้อยู่ 3 ด้าน คือ ความรู้ (Knowledge : K) ทัศนคติ (Attitude : A) และพฤติกรรม (Performance / Practice : P) แล้วผลกระทบระยะสั้นของสื่อมวลชนนั้น น่าจะส่งผลกระทบต่อระดับ ความรู้ (Knowledge : K) แต่จะไม่สามารถก่อให้เกิดผลกระทบได้ถึงระดับ ทัศนคติ (Attitude : A) และพฤติกรรม (Performance / Practice : P) ได้อย่างแม่นยำทุกครั้ง

2) คลื่นระลอกที่สองของ Media Effect

หากไม่จำกัดกับคำว่า ผลลัพธ์ หรือ ผลกระทบ (Effect / Impact) ของยุคแรก ผลกระทบนี้จำเป็นต้องหมายถึงคุณลักษณะทั้งหมดที่ครบครัน กล่าวคือ ต้องเป็นผลระยะสั้น ต้องครอบคลุมอย่างกว้างขวางแล้ว เราก็จะพบว่า ในช่วงทศวรรษที่ 1980 จะเริ่มมีการรื้อฟื้น ทบทวนทฤษฎีผลลัพธ์อันทรงพลังของสื่อมวลชนขึ้นมาใหม่ เมื่อในประเทศสหรัฐอเมริกาเริ่มมี สื่อมวลชนประเภทใหม่ คือ สื่อโทรทัศน์ใช้กันอย่างแพร่หลาย อิทธิพลของสื่อโทรทัศน์ทำให้เกิด การปลุกฟื้นคืนชีพของสื่ออันทรงพลัง หากทว่าในครั้งนี้เป็นอิทธิพลในรูปแบบใหม่ที่ต่างไปจาก เดิม เช่น เป็นผลกระทบที่สั่งสมในระยะยาว (Long – term effect) เป็นผลกระทบค่อยเป็น ค่อยไปดังเช่นน้ำหยดลงหิน (Drip Effect Hypothesis) เป็นต้น

มโนทัศน์ใหม่ (New basic concept) ที่ถูกนำมาใช้ในการอธิบายผลกระทบแบบใหม่ ของสื่อ คือ แนวคิดเรื่องสื่อเป็นตัวสร้างโลกทางสังคม (Social World) หรือเป็นตัวประกอบสร้าง ความจริงทางสังคมให้แก่ผู้คน (Social Construction of Reality)

แนวคิดเรื่องสื่อเป็นสิ่งประกอบสร้างความเป็นจริงทางสังคมให้แก่ผู้คนนั้นก่อตัวขึ้นมา ตั้งแต่มีข้อสังเกตของ W. Lippman ในหนังสือ Public Opinion ซึ่งตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1922 โดย Lippman กล่าวว่า ในขณะที่ผู้คนสมัยใหม่ส่วนใหญ่จะไม่มีผู้ที่รับรู้จักโลกที่เป็นจริงด้วยตนเอง (Direct experience) แต่ทว่าผู้คนส่วนใหญ่จะรับรู้จักโลกโดยผ่านการฉายของสื่อ (Mass – mediated experience) จึงมิใช่ภาพของโลกที่เป็นจริง หากแต่เป็นภาพที่สื่อสร้างขึ้น และนี่ คืออิทธิพลที่แท้จริงของสื่อมวลชนในการเสกสรรปั้นภาพในหัวของผู้คน อันเป็นที่มาของทฤษฎีการ อบรมบ่มเพาะของสื่อ (Cultivation Theory)

ในสภาพการณ์ของการสื่อสารสมัยใหม่ เช่น สื่อทางโทรทัศน์ซึ่งเป็นสื่อภาพและเสียง ที่ สามารถนำเสนอภาพของความเป็นจริงได้อย่างใกล้เคียงกับความเป็นจริงอย่างมากกว่าสื่อ ประเภทอื่น ๆ รวมทั้งข้อเท็จจริงที่ว่า ผู้คนในยุคสมัยปัจจุบันได้ใช้เวลาอยู่กับสื่อโทรทัศน์อย่างเป็น ประจำทุกวัน วันละหลาย ๆ ชั่วโมง จนเกือบเรียกว่า ผู้คนส่วนใหญ่กำลังมีชีวิตรอดอยู่ในยุค วัฒนธรรมโทรทัศน์ (Television Culture) ก็ยิ่งทำให้ภาพที่อยู่ในหัวของผู้คนนั้นเป็นภาพที่ ส่งผ่านมาจากสื่อมวลชนมากกว่าจะเป็นภาพที่มาจากประสบการณ์ตรงของผู้คน

และอีกทฤษฎีหนึ่งของ Lippman คือ ทฤษฎีการประกอบสร้างความเป็นจริง (Social Construction of Reality) ซึ่งอธิบายว่า มนุษย์มีโลกแวดล้อมอยู่ 2 ชั้น โลกชั้นแรกเป็นโลกทาง กายภาพ (Physical World) และโลกชั้นที่สองเป็นโลกทางสังคม (Social World) ที่เกิดจาก การทำงานของสถาบันทางสังคม เช่น ครอบครัว โรงเรียน ศาสนา ที่ทำงาน รัฐ ฯลฯ

อำนาจอิทธิพลอันมหาศาลของสื่อมวลชนซึ่งเป็นยุคปัจจุบันนี้ สื่อมวลชนเป็นสถาบันที่ทำการ ติดตั้งการรับรู้และความเข้าใจต่อสรรพสิ่งต่าง ๆ รอบตัวคนมากที่สุด ซึ่งทฤษฎี Media

Effect / Impact ยุคแรกนั้นพูดถึงผลกระทบของสื่อที่เกิดขึ้นในแต่ละครั้ง ส่วนทฤษฎีการอบรมบ่มเพาะของสื่อ (Cultivation Theory) และทฤษฎีการประกอบสร้างความเป็นจริง (Social Construction of Reality) เป็นอิทธิพลในระดับการติดตั้งวิถีคิดและการบรรจุกรอบวิถีคิดลงในสมองผู้คน ดังนั้น เมื่อติดตั้งวิถีคิดได้แล้ว ก็จะได้ผลออกมาตามที่ต้องการเสมอ ทำให้อิทธิพลของสื่อมวลชนซึมลึกสู่โครงสร้างชั้นในระบบคิดของผู้คนและเป็นตัวกำหนดตั้งแต่ทัศนคติที่มีต่อโลก ต่อคนและความสัมพันธ์ของผู้คน เป็นต้น

กล่าวโดยสรุปคือ ทฤษฎีผลกระทบของสื่อ (Media Effect) จะให้คำอธิบายแบบสาเหตุและผลลัพธ์ โดยถือว่าการทำงานหรือการกระทำของสื่อเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดผลลัพธ์ต่าง ๆ ที่เรียกว่า คำอธิบายเชิงเหตุผล (Causal Explanation) นั่นเอง

สำหรับสื่อมวลชน ที่สามารถเข้าถึงผู้ชมจำนวนมาก จึงก่อให้เกิดผลกระทบและอิทธิพลของสื่อมวลชนได้ดังนี้ (ปรมะ สตะเวทิน , 2539)

1. อิทธิพลต่อการซื้อของประชาชน อันเกิดจากโฆษณาชวนเชื่อของสินค้าและบริการ
2. อิทธิพลทางการเมือง โดยเกิดการรณรงค์ ส่งเสริมให้ประชาชนมีทัศนคติและปลุกใจรวมตัวกันให้เกิดกระแสในทางเดียวกัน
3. อิทธิพลต่อเด็กและเยาวชน สื่อมวลชน โดยเฉพาะวิทยุและโทรทัศน์มักได้รับความสนใจต่อเด็กและเยาวชน และก่อให้เกิดอิทธิพลต่อเด็กและเยาวชนมากที่สุด พอสรุปได้ ดังนี้
 - เพิ่มความตื่นตัวของเด็กให้ถึงจุด ๆ หนึ่ง ซึ่งจะทำให้เกิดความตื่นตัวและไม่ชอบดูรายการที่ไม่ตื่นตัว
 - สร้างนิสัยรุนแรงและก้าวร้าวให้แก่เด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าความก้าวร้าวถูกกระตุ้นในเวลาต่อมา
 - ทำให้เด็กรู้สึกลำบากในการที่จะอดใจรอสิ่งที่ปรารถนา
 - เปิดโอกาสมากเกินไปที่จะทำให้เด็กหลีกเลี่ยงจากความกดดันทางสังคมทำให้เด็กไม่มีความรับผิดชอบต่อสังคม
 - ทำให้เด็กเพิ่มแนวโน้มของการพอใจในอำนาจตามแบบของบุคคลผู้มีอำนาจที่ได้จากทีวี
 - แทรกแซงการปฏิบัติในชีวิตจริงของเด็ก พบว่าการดูทีวีทำให้ครอบครัวใกล้ชิดกัน แต่ก็ทำให้เกิดผลเสียต่อการอ่านหนังสือ การเล่น การพูดคุย การช่วยงานบ้าน การซ่อมดนตรี และกิจกรรมอื่น ๆ ของเด็ก เพราะเด็กใช้เวลาการดูทีวีจนไปดบังเวลาในการทำอย่างอื่นในชีวิตประจำวัน
4. อิทธิพลต่อธรรมเนียม วิทยุและโทรทัศน์ช่วยยกระดับของประชาชนด้วยการนำศิลปะดนตรีที่มีรสนิยมดีซึ่งเป็นที่ยอมรับกันในกลุ่มคนชั้นสูงมาสู่ความนิยมของมวลชนทั่วไป ศิลปะต่าง ๆ เหล่านี้รวมไปถึงเรื่องของสถาปัตยกรรม การตกแต่งบ้าน การแต่งกาย กิริยามารยาท

ฯลฯ ในขณะที่เดียวกันได้มีหลักฐานแสดงให้เห็นว่าคนได้หันมาสนใจอ่านสิ่งพิมพ์ที่มีเนื้อหาสาระประเภทชีวิตประวัติ ประวัติศาสตร์ และสังคมศาสตร์มากขึ้น

5. อิทธิพลด้านความบันเทิง เนื่องจากความบันเทิงเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของชีวิต ความบันเทิงช่วยให้จิตใจของคนพ้นจากปัญหาที่กีดตัน บรรเทาความตึงเครียด สร้างขวัญกำลังใจ รวมทั้งมีผลต่าง ๆ ต่อร่างกายและจิตใจของคน สื่อมวลชนมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อความต้องการความบันเทิงของคน

6. อิทธิพลต่อความก้าวร้าวรุนแรง ความรุนแรงทางโทรทัศน์เป็นที่ถกเถียงกันมาตั้งแต่ต้นทศวรรษ 1950 ซึ่งนักวิจัยการสื่อสารมวลชนพบว่า ความรุนแรงทางโทรทัศน์มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมความรุนแรงหรือความก้าวร้าวของผู้ชม 4 ประการ คือ

- อิทธิพลต่อการเลียนแบบของผู้ชม
- อิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อความรุนแรง
- อิทธิพลด้านการกระตุ้นร่างกาย
- ก่อให้เกิดกระบวนการอ้างความถูกต้อง

7. อิทธิพลด้านการศึกษา สื่อมวลชนทำให้ประชาชนมีความรู้เพิ่มขึ้น ซึ่งแม้แต่รายการบันเทิงก็สามารถทำให้คนได้รับข่าวสารและความรู้เช่นกัน

8. อิทธิพลต่อสังคมภรณ์ ซึ่งคำว่า สังคมภรณ์ มาจากภาษาอังกฤษ คำว่า “socialization” ซึ่งหมายถึง การทำให้เหมาะกับสังคม ประชาชนต้องเผชิญกับคำถามว่าตนเป็นใคร สถานภาพของตนอยู่ตรงไหนของสังคม และควรจะแสดงพฤติกรรมอย่างไรจึงจะเหมาะสมในสังคม สื่อมวลชนสามารถให้คำตอบเหล่านั้นได้เช่นเดียวกับครอบครัวและโรงเรียน

ในปัจจุบันในยุคของการสื่อสารที่มีการพัฒนาด้านเทคโนโลยี ทำให้เกิดผลกระทบที่เทคโนโลยีการสื่อสารมีผลต่อสังคมและก่อให้เกิดความสนใจผลกระทบที่สื่อใหม่มีต่อสื่อเก่าอีกด้วย โดยเฉพาะเมื่อสื่อใหม่ (New Media) เช่น คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ตเข้ามาแทนที่สื่อสิ่งพิมพ์และสื่อวิทยุกระจายเสียงอันก่อให้เกิดผลกระทบและการปรับตัวของสื่อเก่า ไม่ว่าจะเป็นเรื่องรูปแบบ ความรวดเร็ว สมรรถนะในการทำงาน การเข้าถึงและปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ส่งกับผู้รับ หรือปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้รับสารกันเองด้วย

จากแนวคิดเกี่ยวกับอิทธิพลของสื่อ ที่ส่งผลต่อสังคมโดยเฉพาะผู้ที่ได้รับ ทั้งสื่อทั่วไปและสื่อมวลชนนั้น ทำให้ในปัจจุบันก็เป็นที่ยอมรับว่าเด็กและเยาวชนใช้เวลาในการรับชมสื่อ โดยเฉพาะสื่อโทรทัศน์ ตลอดจนจอสื่อใหม่ประเภทต่าง ๆ ที่มากและมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้น ซึ่งจากอิทธิพลของสื่อที่มีต่อเยาวชนมีหลากหลายแง่มุม รวมทั้งการสร้างแนวคิดและการลอกเลียนแบบพฤติกรรมที่มีทั้งด้านที่ดีและไม่ดี อันเป็นส่วนหนึ่งในการประกอบสร้างเด็กและเยาวชนให้เป็นผู้ที่

มีคุณภาพ ดังนั้น งานวิจัยครั้งนี้มีความประสงค์ในการศึกษาอิทธิพลของสื่อที่ก่อให้เกิดความรู้ทัศนคติที่ดี และพฤติกรรมอันพึงประสงค์ทางด้านศีลธรรมให้เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชน

ละครเรื่องทองลันหลังซึ่งถูกจัดทำขึ้นเพื่อเป็นประโยชน์แก่เด็กและเยาวชนในการแสดงภาพการทำมาหากินให้เห็น แล้วเชื่อว่าผู้ชมจะเกิดแรงบันดาลใจ ความรู้ และทัศนคติในด้านบวกทางด้านศีลธรรม ซึ่งตามทฤษฎีอิทธิพลของสื่อแล้วนั้น น่าจะก่อให้เกิดอิทธิพลแก่ผู้ชมโดยเฉพาะเด็กและเยาวชนซึ่งจะสามารถแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ตามความคาดหวังของสังคมได้

2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับผลกระทบและอิทธิพลของสื่อมวลชนต่อวัยรุ่นและเยาวชน

นักวิชาการสื่อสารมีความสนใจในปัญหาของอิทธิพลของสื่อมวลชนต่อผู้รับสาร โดยทั่วไปและยังมุ่งความสนใจเป็นพิเศษไปยังผู้รับสารที่จำเป็นต้องได้รับการปกป้องจากอิทธิพลที่ไม่ดีจากสื่อมวลชน ได้แก่ ผู้รับสารที่เป็นเด็กและเยาวชน การศึกษาวิจัยเพื่อดูผลกระทบของสื่อมวลชนที่มีต่อเยาวชน ได้รับความสนใจอย่างมากเนื่องจากเยาวชนเป็นอนาคตของสังคมทุกฝ่ายจึงมีความห่วงใย ใส่ใจ ที่จะให้มีการหลีกเลี่ยงผลทางลบอันอาจเกิดขึ้นและนำมาซึ่งความเสียหายต่อประเทศชาติในอนาคต

สำหรับทฤษฎีผลกระทบและอิทธิพลของสื่อมวลชนต่อเยาวชนก็เกิดขึ้นมาตามแนวคิดและมุมมองต่างๆกัน แบ่งออกได้ 3 แนวคิด ดังนี้

1. ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) เป็นทฤษฎีที่ยืมมาจากทฤษฎีทางจิตวิทยา ซึ่งมีความเชื่อเช่นเดียวกับทฤษฎีเข็มฉีดยา (Hypodemic needle theory) ที่เชื่อในอิทธิพลจากภายนอกที่มีต่อพฤติกรรมมนุษย์ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมอธิบายว่า ในวัยเด็กมนุษย์มักจะเรียนรู้ความเป็นไปในโลกจากสิ่งแวดล้อม ประสบการณ์ที่เด็กได้เห็นจะทำให้เด็กจดจำและเลียนแบบพฤติกรรมนั้นๆ ประสบการณ์ที่ได้รับผ่านทางสื่อมวลชน ไม่ว่าจะเป็นภาพยนตร์ โทรทัศน์ วิทยุทัศน์ ก็ทำให้เด็กได้รับและจดจำเลียนแบบได้เช่นเดียวกัน ทฤษฎีเข็มฉีดยาอธิบายไว้ว่า เด็กจะได้รับอิทธิพลโดยตรงจากสื่อมวลชน ผู้รับสารจะคล้อยตามและเกิดพฤติกรรมตามที่ได้พบเห็นในสื่อได้

การศึกษาริชัยของ Albert Bandura (1968) นักวิชาการแห่งมหาวิทยาลัย Stanford สหรัฐอเมริกา ที่ได้ทำการทดสอบเด็กในห้องทดลองทางพฤติกรรมศาสตร์ โดยแบ่งกลุ่มเด็กออกเป็นกลุ่มทดลอง 3 กลุ่มและกลุ่มควบคุม 1 กลุ่ม กลุ่มทดลองกลุ่มแรกได้ชมรายการโทรทัศน์ที่แสดงต้อยตีตุ๊กตาล้มลุก (Bobodoll) กลุ่มที่สองได้เห็นผู้ใหญ่ทำการต้อยตีตุ๊กตาในสถานการณ์จริง และกลุ่มที่สามได้เห็นภาพยนตร์การ์ตูนที่มีแมวต่อสู้กับตุ๊กตาล้มลุก Bobo ส่วนกลุ่มควบคุมไม่ได้ดูอะไรเลย ผลจากการทดลองนี้แสดงให้เห็นชัดเจนว่า มีการเลียนแบบ

พฤติกรรมที่เด็กได้เห็น โดยเมื่อจัดให้เด็กอยู่ในห้องที่มีตุ๊กตา Bobo ปะปนกับของเล่นอื่น ๆ เด็กในกลุ่มทดลองจะแสดงพฤติกรรมที่ได้เห็นจากตัวอย่างกับตุ๊กตา Bobo ที่มีโอกาสได้เล่นจริง ๆ

แม้จะมีตัวอย่างจากงานวิจัยที่ยืนยันแนวคิดนี้และยังมีตัวอย่างจากชีวิตจริงที่สอดคล้องกัน ทฤษฎีนี้ให้เห็นอยู่ แต่ทฤษฎีนี้ก็มิได้มีผู้โจมตีมาก เนื่องจากมีผลงานวิจัยชิ้นอื่น ๆ ที่ปรากฏผลขัดแย้งกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมนี้ นักวิชาการสื่อสารกลุ่มอื่น ๆ ต่างก็ไม่ยอมรับว่าสื่อมวลชนสามารถจะมีอิทธิพลโดยตรง (direct) และทันที (immediate) ได้อย่างที่ทฤษฎีนี้อ้าง โดยเฉพาะงานวิจัยของ Bandura เองก็มีผู้โจมตีกันมากกว่าไม่สามารถจะนำมาเชื่อมโยงหรืออ้างอิงกับสถานการณ์ในชีวิตจริง ๆ ได้ การทดลองนั้นมีการจัดสถานการณ์อย่างจงใจ ซึ่งผลที่ได้รับในขณะทดลอง กับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันอาจไม่เป็นเช่นเดียวกันก็ได้ ด้วยผลของการวิจัยที่ยังไม่อาจยืนยันได้เต็มที่ ทำให้ทฤษฎีนี้เป็นที่สนใจกันกว้างขวางและยังมีการถกเถียงอภิปรายกันอยู่มาก

2. ทฤษฎีแรงกระตุ้น (Arousal Theory) เป็นแนวคิดที่เชื่อเช่นเดียวกันว่าสื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อผู้รับสารแต่การมีอิทธิพลของทฤษฎีแรงกระตุ้นนั้นมิใช่การเลียนแบบ แต่เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้รับสารโดยเฉพาะเด็ก ได้เห็นความโหดร้ายทารุณต่าง ๆ ชินชากับสิ่งเหล่านี้ ทฤษฎีนี้เชื่อว่ามนุษย์มีภาคของพฤติกรรมต่าง ๆ อยู่ในตัวเองอยู่แล้ว แต่การแสดงออกนั้นอาจไม่ได้มีทุกรูปแบบ สื่อมวลชนช่วยกระตุ้นให้ผู้รับสารเห็นว่าพฤติกรรมเช่นนี้มีอยู่ได้ เกิดขึ้นได้ และในสถานการณ์ของชีวิตที่สอดคล้องกันกับที่เห็นในสื่อมวลชน ผู้รับสารอาจเลือกที่จะแสดงออกมาในลักษณะเดียวกับที่ได้เห็นมา

Comstock และคณะ (1978) ได้ศึกษากลุ่มเด็กและวัยรุ่นที่ชมรายการโทรทัศน์และพบว่าพฤติกรรมรุนแรงดังกล่าวเกิดขึ้นในหมู่ผู้ชมกลุ่มนี้ แต่เนื่องจากวาระระเบียบวิธีการศึกษาวิจัยนี้มีลักษณะเป็นการสำรวจ (survey) ซึ่งแม้ว่าผลของการวิจัยจะแสดงให้เห็นว่าผู้ชมกลุ่มนี้มีพฤติกรรมก้าวร้าวจริง แต่ก็ไม่สามารถยืนยันได้ว่าเป็นเพราะโทรทัศน์เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมดังกล่าว

จากการศึกษาวิจัยในหลายครั้งต่อมา ผู้นำทฤษฎีนี้ไปใช้ในการศึกษาก็ยังคงไม่สามารถแสดงให้เห็นได้ชัดเจนถึงความสัมพันธ์ของแรงกระตุ้นจากสื่อและพฤติกรรมก้าวร้าวยังคงเป็นที่เคลือบแคลงว่าทฤษฎีนี้สามารถอธิบายพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนได้อย่างแท้จริง เนื่องจากยังคงมีหลายประเด็นที่แสดงว่าทฤษฎีนี้ยังมีปัญหาและข้อมูลที่ได้มาก็ไม่อาจยืนยันหรือปฏิเสธทฤษฎีได้

3. ทฤษฎีปลดปล่อย (Catharsis Theory) นักทฤษฎีอีกกลุ่มหนึ่งเชื่อในแนวคิดที่ตรงข้ามกับสองทฤษฎีแรก คือคิดว่าการชมภาพยนตร์หรือรายการโทรทัศน์ที่มีเนื้อหารุนแรงนั้นเป็นการปลดปล่อยทางอารมณ์อย่างหนึ่งของมนุษย์ ดังนั้นเมื่อได้ชมแล้วความรุนแรงในพฤติกรรมการ

แสดงออกจะลดน้อยลง ทฤษฎีนี้ค่อนข้างจะมีปัญหามากกว่าทฤษฎีอื่น ๆ เนื่องจากการทดสอบเพื่อยืนยันทฤษฎีทำได้ง่าย ๆ รวมทั้งยังไม่พบงานวิจัยที่ยืนยันทฤษฎีนี้ได้อย่างแท้จริง

จากแนวคิดทฤษฎีที่แตกต่างกันของการศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลของสื่อมวลชนที่เสนอความรุนแรงโหดร้ายต่อผู้รับสาร ทำให้ความคิดเกี่ยวกับปัญหานี้ในหมู่นักวิชาการสื่อสารค่อนข้างแตกต่างกันมาก มีอยู่มากที่เชื่อว่าการได้เปิดรับสารที่มีลักษณะโหดร้ายทารุณนั้น เป็นสิ่งที่ชี้้นำให้เยาวชนเลียนแบบหรือแสดงออกตามที่ได้เห็นตัวอย่างมาแต่ก็มีนักวิชาการอีกมากที่ยังไม่ปักใจเชื่อว่าสื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อผู้รับสารมากถึงเพียงนั้นและก็มีนักวิชาการหลายกลุ่มที่ยังคงพยายามศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องนี้ โดยพยายามสอดแทรกแนวคิดเพิ่มเติมเข้าไปในทฤษฎีที่มีอยู่ เช่น พฤติกรรมการดูโทรทัศน์ของเด็ก อาจเป็นตัวแปรแทรกในทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเพื่อจะอธิบายได้ว่าเด็กคนใดจะมีพฤติกรรมก้าวร้าวมาภายหลังชมรายการโทรทัศน์ เช่น หากมีพ่อหรือแม่คอยให้คำอธิบายในขณะชมรายการให้เด็กเข้าใจสถานการณ์และความหมายของสิ่งที่ได้เห็น พฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรงอาจไม่เกิดขึ้นในเด็ก บ้างก็พยายามแทรกทฤษฎีด้วยตัวแปรทางฐานะเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวเด็กว่าจะประกอบประกอบที่ช่วยเสริมให้พฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรง เกิดได้ง่ายยิ่งขึ้น

ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์ ซึ่งใช้การหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ไม่สามารถบอกได้ว่าอะไรเป็นสาเหตุและอะไรเป็นผลที่ตามมาทำให้นักวิชาการสื่อสารเองก็ยังคงคลุมเครือที่จะสรุปเกี่ยวกับพฤติกรรมก้าวร้าวและการเปิดรับสื่อมวลชนที่มีเนื้อหาก้าวร้าวว่า เป็นเหตุเป็นผลกันในลักษณะใดแม้จะพบความสัมพันธ์กันในบางกรณีที่ได้ศึกษาวิจัยมาก็ยังไม่อาจบอกได้ว่าพฤติกรรมก้าวร้าวที่เกิดขึ้นเป็นผลมาจากการได้เห็นและเลียนแบบมาจากสื่อมวลชน เนื่องจากทฤษฎีแรงกระตุ้นซึ่งอธิบายว่าคนที่มีความก้าวร้าวที่ซ่อนอยู่ ชอบที่จะเปิดรับสื่อมวลชนที่เสนอความรุนแรงก้าวร้าว ดังนั้น ความสัมพันธ์ที่พบในงานวิจัย อาจยืนยันได้ทั้งทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมและทฤษฎีแรงกระตุ้นในขณะเดียวกัน

จากแนวคิดและทฤษฎีข้างต้น จะเห็นว่าเด็กสามารถจดจำและเลียนแบบพฤติกรรมได้โดยที่สื่อมีอิทธิพลต่อเด็กและเยาวชนในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งผู้ทำการวิจัยจักได้ใช้ทฤษฎีนี้เป็นหนึ่งในองค์ประกอบของการวิเคราะห์ผลในการศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป แม้ว่าจากทฤษฎีที่ยกมาในข้างต้นนั้นเป็นตัวอย่างในเชิงลบเสียเป็นส่วนใหญ่ ทว่าอิทธิพลของสื่อที่สนับสนุนทางสังคมก็มีอยู่จำนวนมากมาย ดังที่จะได้กล่าวต่อไป

3.แนวคิดผลกระทบในการสนับสนุนสังคมของสื่อ

(Prosocial Effect of Media)

มีข้อโต้แย้งกันมากมายเกี่ยวกับผลทางสังคมอันเกิดจากอุตสาหกรรมสื่อ ข้อบังคับของสื่อ ทฤษฎี และการมีส่วนร่วมในการสนับสนุน ซึ่งให้ความหมายของผลกระทบทางสังคมที่แตกต่างกันในแต่ละกลุ่ม ในภาพรวมผลกระทบทางสังคมจะกล่าวถึงวิธีการในการช่วยเหลือสังคม ตัวอย่างเช่น ความเมตตา ความเอื้อเฟื้อ มิตรภาพ การยอมรับความแตกต่าง และการร่วมมือ เป็นต้น และในบางครั้งอาจกล่าวถึง ความช่วยเหลือระหว่างบุคคล เช่น การระงับความกลัว การดูแลตนเองทางด้านเพศ การรับประทานอาหารสุขภาพ เป็นต้น สำหรับการให้คำนิยามเกี่ยวกับผลกระทบในการสนับสนุนทางสังคม จากหนังสือ Television and Behavior (1970) ระบุว่า ผลกระทบในการสนับสนุนทางสังคม คือ ความพึงพอใจของสังคมซึ่งมีผลจากบุคคล หรือ สังคมส่วนรวมได้ (Quoted in Lower & DeFluer ,1995 ,p.354)

คำนิยามเกี่ยวกับผลกระทบทางสังคมนั้นในบางกรณีมีการแบ่งระดับ บางกรณีมุ่งเน้นเกี่ยวกับการเตรียมตัวเด็กให้เกิดพัฒนาที่ดีขึ้นสำหรับไปแข่งขันในสังคมโลกมากกว่าการปลูกฝังความคิด ความร่วมมือต่าง ๆ ทั้งที่มีการทดสอบเกี่ยวกับผลประโยชน์ ผลกระทบของสื่อต่อวัฒนธรรมสังคม ซึ่งมีการศึกษา ในปี 1970 มีการลงทุนที่เพิ่มขึ้นต่อบทบาททางบวกของโทรทัศน์สำหรับเด็ก จากการศึกษาการเอาใจใส่ผลทางลบของโทรทัศน์ต่อเด็กโดย The Surgeon General เกี่ยวกับความรุนแรงทางโทรทัศน์ (Lower&DeFluer ,1995) การทบทวนวรรณกรรมมุ่งเน้นเกี่ยวกับความรุนแรงทางโทรทัศน์ รวมทั้งผู้ชมที่ชมสื่อผ่านทางDVD หรือวิดีโอด้วย และมีส่วนที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบที่เกิดจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์อื่น ๆ รวมทั้งคอมพิวเตอร์วิดีโอเกมส์ เว็บไซต์ เพลง และนิตยสารด้วย

จากการศึกษาพบว่า อารมณ์ของเด็กและทักษะชีวิตมีความเกี่ยวข้องกับภูมิหลัง อาทิเช่น เด็กมีความแตกต่างกันในการแสดงความสนใจในชั้นเรียน กลุ่มเพื่อน และการควบคุมอารมณ์ทางด้านลบทั้งโกรธ ความทุกข์อย่างน้อยในโรงเรียน นอกจากนี้ การศึกษาในส่วนอื่น ๆ ยังมีเหตุผลอื่น ๆ เช่น เด็กจำนวนมากและความประสบความสำเร็จของสถานศึกษาในปีแรกของโรงเรียนอยู่ในรูปแบบของรากฐานทางอารมณ์ที่มั่นคงและทักษะทางสังคมของเด็ก เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาเด็กก่อนวัยเรียนพบว่าความสัมพันธ์โดยพื้นฐานของเด็กมักเกิดกับเพื่อน และครูซึ่งขึ้นอยู่กับ

- 1.ความสามารถของเด็กและความรู้สึกในการสนับสนุนด้านสังคมทั้งความรู้สึกถึงผลกระทบในการสนับสนุนทางสังคมและความรู้สึกต่อต้านสังคม
- 2.การเตรียมตัวของเด็กในการให้ความช่วยเหลือ หรือไม่ก็การทำให้ได้รับบาดเจ็บกับการเปลี่ยนแปลงของเด็กในการทำสิ่งต่าง ๆ ในโรงเรียน

พัฒนาการทางด้านจิตวิทยาเชื่อว่าเด็กมีชุดของสมรรถภาพด้านอารมณ์ ตัวอย่างเช่น ความสามารถของเด็กในการตระหนักรู้ และชื่อต่าง ๆ อารมณ์ที่มีความแตกต่างกันทำให้เด็ก ๆ มีพลังด้านสังคมที่แตกต่างกันไป ลักษณะอารมณ์ของเด็กอาจมองรวมไปถึงประสิทธิภาพ ไม่เพียงแต่นิสัยใจคอของเด็กเท่านั้น แต่ยังรวมถึงสภาวะแวดล้อมด้วย โดยเฉพาะการดูแลของผู้ปกครอง ไม่ว่าจะเป็ความอบอุ่นในครอบครัว การควบคุมอารมณ์และสถานการณ์ต่าง ๆ ตลอดจนความหยาบคายที่เกิดขึ้นในบ้านรวมถึงสื่อด้วย เนื่องจากสื่อที่พบในปัจจุบันมีประสิทธิพลต่อพัฒนาการของเด็ก เช่น ความเมตตา และการเอื้อเฟื้อ การร่วมมือกันในกลุ่มผู้ชมวัยรุ่น เป็นต้น

หากพิจารณาสื่อที่แสดงการสนับสนุนด้านสังคมในระดับสามารถแบ่งได้ดังต่อไปนี้

1. สื่อสนับสนุนสังคมสำหรับเด็ก (Prosocial Media for Children)

ในยุคแรก โทรทัศน์ถูกนำเสนอภายใต้ข้อจำกัดของเครือข่าย โดยมีจุดเด่น คือ เพื่อน – มิตรภาพ รายการที่เกี่ยวกับสังคม อาทิเช่น Lassie , Captain Kangaroo , and The Waltons ในช่วงปี 1970 – 1980 เนื้อหาเริ่มเป็นที่ชื่นชอบของเด็ก และมักนำเสนอภาพการแสดง ความเห็นอกเห็นใจ ความเมตตาเอื้อเฟื้อ และการสำรวจอารมณ์ของเด็ก ต่อมาเครือข่ายเริ่มมีระบบพาณิชย์เข้าเกี่ยวข้อง เช่น การ์ตูนกลายเป็นสื่อในการขายของเล่น เป็นต้น ทำให้รายการโทรทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับเด็กและภาคสังคมจึงจางหายไประหว่าง ปี 1980 – 1995 โทรทัศน์สำหรับเด็กจึงเปลี่ยนทิศทางไปในทางตรงกันข้ามจนกลายเป็นกระแส ซึ่งเป็นไปจนกระทั่ง The Federal Communication Commission (FCC) ได้ออกมาแนะนำถึงผลกระทบของสื่อเหล่านั้น จึงทำให้รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กกลับมาเพิ่มมากขึ้น กล่าวคือ มีสถิติชัดเจนเกี่ยวกับการเรียกร้อง รายการประเภทสารบันเทิง อย่างน้อย 3 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ รวมถึงรายการโทรทัศน์ที่มองถึงผลกระทบทางสังคมด้วย ทำให้ในทุกวันนี้ มากกว่า 3 ส่วนของรายการโทรทัศน์ในสังคมเป็นรายการสารบันเทิงและมีความเกี่ยวข้องเนื่องกับการห่วงใยสังคม

2. สื่อสนับสนุนสังคมกับวัยรุ่นและเยาวชน (Prosocial Media for Adolescents)

งานวิจัยส่วนมากที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบต่อสังคมจากสื่อซึ่งมีผลต่อเด็ก โดยอย่างยิ่งในเด็กเล็ก มีเพียงเล็กน้อยจากการตรวจสอบโดยเฉพาะอย่างยิ่งผลกระทบทางสังคมที่เป็นไปได้ที่จะเกิดขึ้นกับวัยรุ่นและเยาวชน จากการศึกษา 35 กรณีศึกษาพบว่ารูปแบบของผลกระทบทางสังคมในเด็กอายุ 7 ขวบ จะอยู่ในจุดที่สูงที่สุดและจะตกลงอย่างรวดเร็วหลังจากนั้น ดังนั้นวัยรุ่นและเยาวชนอาจจะค่อนข้างมีภูมิคุ้มกันที่มีประสิทธิหรือมีการเอาตัวรอดที่ง่าย ๆ ที่จะรับกับผลที่จะเกิดขึ้น

การทดลองอย่างง่ายวิธีหนึ่งกับกลุ่มวัยรุ่น 60 คน ที่มีอายุ 9 ปี 13 ปี และ 16 ปี เพื่อทดสอบทัศนคติใน 2 วิสัยทัศน์ ของ The Mod Squad ในแง่ของทัศนคติด้านความรุนแรง ตำรวจที่รับสินบนจากผู้กระทำความผิด ในแง่ของผลกระทบทางสังคม ทุกสิ่งที่ผ่านมาการประชุม ทุกหัวข้อจะถูกจัดวางในตำแหน่งสิ่งที่จะช่วย หรือทำให้บาดเจ็บในการจำลองการทดสอบต่าง ๆ ซึ่งผู้ถูกทำการศึกษาในกลุ่มผลกระทบทางสังคมจะใช้ระยะเวลามากกว่าในการกดปุ่มขอความช่วยเหลือ และใช้เวลาน้อยในการกดปุ่มที่บอกว่าทำให้บาดเจ็บ ในการใช้ประโยชน์รายการเพื่อสังคมทางโทรทัศน์ของรายการ Elias ที่ใช้ 5 สัปดาห์ต่อ 10 เทป เกี่ยวกับการทำให้โกรธ การขู่ให้กลัว และความดันจากเพื่อน เพื่อที่จะช่วยดูแลเด็กผู้ชาย 109 คน อายุระหว่าง 7-15 ปี ที่มีความรุนแรงด้านอารมณ์ ในการควบคุมปัจจัย พบว่าเด็กมีปัญหาบ่อยลงและมีการแยกตัวเองที่น้อยลง ซึ่งมีผลถึง 2 เดือน หลังการชม สื่อที่เป็นที่นิยมของวัยรุ่นจะสามารถใช้สอนในประเด็นที่สำคัญ

Singer and Singer (1994) ได้พัฒนาและทดสอบประสิทธิผลในเด็กในด้านสุขภาพ การศึกษา หลักสูตรเล็กๆ ในการใช้งานกับ 5 เทปของ Degrassi Junior High กับเด็กวัยรุ่นและก่อนวัยรุ่น ที่เรียนอยู่ใน เกรด 5 - 8 (ประถมศึกษาปีที่ 5 ถึง มัธยมศึกษาปีที่ 2)

หากวิเคราะห์รูปแบบ พบว่า รูปแบบรายการที่ให้ความสำคัญกับประเด็นสังคมยังคงค่อนข้างหาได้ยาก และหากวิเคราะห์รายการที่เป็นที่นิยม 20 รายการสำหรับเด็กและเยาวชน อายุระหว่าง 2-17 ปี พบว่า มีเพียง 2 ประเด็นเกี่ยวกับ ความเมตตา – เอื้อเฟื้อ และการไม่กระทำความรุนแรงและสร้างมิตรภาพ

การศึกษาเกี่ยวกับรายการที่เป็นที่นิยมก่อน ๆ กับเด็กที่ศึกษากับกลุ่มเด็ก เกรด 4 (ประถมศึกษาปีที่ 4) และเกรด 6 - 8 (ประถมศึกษาปีที่ 6 - มัธยมศึกษาปีที่ 2) พบว่า กลุ่มเด็กเหล่านี้มี การต่อต้านสังคมอย่างยิ่ง พอกับการอธิบายถึงพฤติกรรมสนับสนุนทางสังคม อย่างไรก็ตาม การศึกษาในปัจจุบันกับ 2,227 รายการใน 18 ช่อง พบว่า 73 % ของรายการที่มีจุดเด่นในการถือหลักปฏิบัติที่เห็นแก่ประโยชน์ของผู้อื่นเป็นหลัก ในอัตรา 2.92 % ต่อชั่วโมง

ในปัจจุบันทั้งวิดีโอเกมและอินเทอร์เน็ตจึงกลายเป็นสื่อที่ใช้และแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ เพื่อเข้าถึงวัยรุ่นและผู้ใหญ่ตอนต้น ได้แก่ การนำการประสบความสำเร็จในการลดน้ำหนัก ใน 16 สัปดาห์และลดการดื่ม กินแบบไม่ยั้งของวัยรุ่นในกลุ่มเล็ก ๆ ออกทางอินเทอร์เน็ต แม้ในเกมก็มีการเปลี่ยนพันธกิจ โดยพัฒนาผู้ป่วยโรคมะเร็ง และลักษณะเด่นของ Nanobot ชื่อ Roxxi ซึ่งนำหญิงผิวดำที่น่าสนใจซึ่งทำการทอเกี่ยวหลังจากการรักษาโรคมะเร็งได้หาย ในการศึกษาผู้ป่วยโรคมะเร็ง 375 ราย อายุ 13 – 29 ปี ใน 34 สถานบำบัด พบว่าผู้ป่วยที่เล่นเกมมีการฟ้องร้องเกี่ยวกับการรักษาด้วยเคมีบำบัดและการรักษาด้วยแอนตี้ไบโอติก

เกมเต้น (Dance Dance Revolution) เป็นเกมที่ได้รับความนิยมมากอีกเกมหนึ่ง ซึ่งสนับสนุนการออกกำลังกายที่บ้าน และสามารถลดค่าใช้จ่ายด้วย จากการติดตามเด็ก 30 คน

ใช้เวลา 150 นาทีต่อสัปดาห์ ไม่สามารถลดมวลของร่างกายได้ จึงเกิดวิดีโอเกมขึ้นอีก 1 เกม Body Mechanic มีความพยายามสอนเด็กให้หลีกเลี่ยงการอ้วนด้วยการเป็นพันธมิตรกับซูเปอร์ฮีโร่ เป็นส่วนหนึ่งในทีมซูเปอร์ฮีโร่ เพื่อกำจัดเหล่าร้าย เช่น Col Estorol and Betes II โทรทัศน์ยังประสบความสำเร็จในการลดความวุ่นใจในการบริโภคเลือด ทำยที่สุดคอมพิวเตอร์สามารถช่วงการป้องกันโรคเอดส์โดยทำให้คนมาใช้ถุงยางอนามัยที่มากขึ้นจากการสำรวจนักเรียนใน 157 มหาวิทยาลัย

หากพิจารณาและตั้งคำถามเกี่ยวกับสื่อที่สนับสนุนทางด้านสังคมในแง่**ทำอะไรกับสื่อสนับสนุนทางสังคมที่มีผลกระทบต่อเยาวชน (How Do Prosocial Media Affect Youth ?)** การวิจัยพบว่า การเรียนรู้ภาคสังคมจากสื่อก่อให้เกิดบุคลิกที่แสดงใจดี ความร่วมมือ ความรับผิดชอบ ความเมตตา เอื้อเฟื้อ ซึ่งเป็นรูปแบบที่เด็กสามารถเรียนรู้และก่อให้เกิดการเรียนรู้แบบได้ งานวิจัยจำนวนมากทำการศึกษเกี่ยวกับทฤษฎีการตระหนักรู้สังคมของบันดูรา ที่ศึกษาเกี่ยวกับความก้าวร้าวที่เกิดจากการเลียนแบบสื่อโทรทัศน์ และยังศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมทางสังคมซึ่งเกิดจากการเข้าถึงสื่อ โดยมีระบบอันเกิดจากเลียนแบบพฤติกรรมต่าง ๆ จากตัวละครในรูปแบบ

1. เหมือนจริง
2. เหมือนเด็ก (เหมือนเพื่อนในวัยและเพศนั้น ๆ)
3. การได้รับแรงกระตุ้นทางบวก
4. การทำตัวแตกต่างจากที่เด็กควรจะเป็น

รูปแบบทางสังคมอาจจะก่อให้เกิดผลต่อเด็กเกี่ยวกับการจัดการด้านอารมณ์ เริ่มต้นจากอารมณ์ที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัว ตัวอย่างเช่น การทำให้อารมณ์ดีขึ้น หรือผ่านวันที่เลวร้าย เป็นต้น Sesame Street ได้สอนเด็ก ๆ เกี่ยวกับการลอกเลียนแบบอารมณ์ให้ไปสู่ลักษณะที่พึงประสงค์ ขณะที่ทำการออกอากาศมา 30 ปี ซึ่งกล่าวกันว่าความอดิฉะริษยามีความน่ากลัวเหมือนพายุเฮอริเคนโดยเฉพาะความอดิฉะริษยาที่เกิดในพี่น้อง แต่ในปี 2001 รายการในรูปแบบดังกล่าวก็ถูกโจมตี อย่างไรก็ตาม สิ่งเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่ทำมีประสิทธิผลในการทำรายการ เช่นเดียวกับรายการ Mister Rogers' Neighborhood (เพื่อนบ้านของคุณโรเจอร์) ซึ่งสร้างขึ้นหลายตอนสำหรับเด็กในหัวข้อที่ทำให้กลัวหรือทำให้ไม่สบายใจ ที่แท้จริงแล้วงานวิจัยพบว่าเด็กมีการจัดการกับความกลัวของตนเองกับสื่อ

โครงสร้างที่เป็นไปได้อันดับที่ 3 รองจากความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาของสื่อ และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของสังคมนั้น คือ เนื้อหาที่นำเสนอพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของสังคมในรูปแบบของสคริปต์รายการที่จะสามารถจัดการกับสถานการณ์ที่ไม่เหมือนกัน ตามโครงสร้างหรือ

รูปแบบสคริปต์ โครงสร้างนั้นจะจัดการกับโครงสร้างความรู้เกี่ยวกับเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งจะถูกเก็บในหน่วยความจำและทำให้บุคคลเอาอย่างข้อมูลใหม่ ๆ โครงสร้างทฤษฎีแนะนำ โครงสร้างอารมณ์ของบุคคล ซึ่งรวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับการแสดงออกของอารมณ์ทางใบหน้า สาเหตุของความรู้สึก และความเหมาะสมในการแสดงความรู้สึก เด็กใช้โครงสร้างที่จะช่วย อธิบายสิ่งที่พวกเขาในสื่อต่าง ๆ อีกด้านหนึ่งรูปแบบของสื่อช่วยเด็กในการแสดงอารมณ์ จากการ อ้างถึงทฤษฎีการบ่มเพาะทางวัฒนธรรม ที่พบว่าผู้ชมที่ชมโทรทัศน์มาก ๆ จะถูกโน้มน้าวให้เกิด การเปลี่ยนความเชื่อเกี่ยวกับโลกแล้ว โทรทัศน์ยังได้สร้างความมั่นคงของโลกด้วยเช่นกัน หรือใน อีกทางหนึ่ง เด็กผู้ชมโทรทัศน์มาก ๆ รูปแบบการก่ออาชญากรรมหรือการแสดงควมมีมิติไร จิตจะมาประกอบกับประสบการณ์และสถานที่นั้น ๆ

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนทางสังคมนั้น มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในด้าน ต่าง ๆ อาทิเช่น การแสดงความเห็นอกเห็นใจ ความเมตตากรุณา เป็นต้น อันจะขอ ยกตัวอย่างหลักฐานงานวิจัย (The Research Evidence) ดังนี้

ความเห็นอกเห็นใจ

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (ทฤษฎีสมรรถนะด้านอารมณ์) และ ทฤษฎีการนิยามข้อมูล อาจจะได้ยินเกี่ยวกับการพัฒนาความเข้าใจของความเห็นอกเห็นใจ หรือความสามารถของ เด็กและเยาวชนสู่ความเข้าใจและความสัมพันธ์ของอารมณ์ความรู้สึกในการพูดคุยเกี่ยวกับ ความรู้สึกที่มี ส่วนใหญ่ได้เพียงเกี่ยวกับความสามารถของมนุษย์ในการแสดงความเห็นอกเห็นใจ กับบุคคล อื่น ๆ ซึ่งเกิดการถ่ายทอดและเรียนรู้ นักจิตวิทยาตาม the Piagetian tradition (ค่านิยมของเปียเจต์) ซึ่งได้เกี่ยวข้องกับเด็ก อายุตั้งแต่ 6-7 ปี ด้านตัวตนระดับสังคม วัฒนธรรม เพียงพอที่จะสร้างความเข้าใจได้ ประสบการณ์หนึ่งที่มีชื่อเสียง คือ เด็กจะถูกวางหน้า หน้าทฤษฎีภูเขาสามด้าน ซึ่งแตกต่างกับสิ่งอื่น ๆ ที่ถูกวางในแต่ละด้าน เปียเจต์ได้สอบถามเด็กที่ ถูกเลือกจากการมองภาพ 4 ภาพ ซึ่งผู้ชมภาพยืนอยู่ในด้านตรงข้ามของภูเขา กลุ่มเด็กที่เด็กกว่า กลุ่มอื่นจะเลือกภาพที่ตนเองเห็น แตกต่างจากผู้ชมกลุ่มอื่น ๆ ซึ่ง เปียเจต์ให้เหตุผลว่าเด็กมีความ ล้าบากในการเข้าใจมากกว่ากลุ่มอื่น รวมทั้งความเข้าใจว่าทำไมรู้สึกเช่นนั้น เด็กที่อยู่ในวัยเรียน จะสามารถเข้าใจความรู้สึกและความต้องการของคนในกลุ่มเดียวกันได้

งานวิจัยได้อธิบายอีกว่า ผู้ชมที่เป็นเด็กสามารถตระหนักรู้ถึงความรู้สึกของตัวละครในสื่อ ตามที่ปรากฏ และกลุ่มเด็กส่วนน้อยที่จะมีความรู้สึกเหมือนตัวละครในสื่อ นั่นคือ ความเห็นอก เห็นใจ น้อยกว่ากลุ่มคนที่โตกว่า ในการศึกษาของกลุ่มเด็กที่เป็นผู้ชม 2 กลุ่ม คือ 3-5 ปีและ 9-11 ปี ดูคลิปภาพยนตร์ที่น่ากลัว กลุ่มหนึ่งกระตุ้นความกลัวผ่านการแสดง อีกกลุ่มหนึ่งมีตัวละครที่ แสดงเพื่อกระตุ้นความกลัว พบว่า เด็กที่มีอายุมากกว่าจะแสดงความกลัวมากกว่าและมีการ แสดงออกทางร่างกายร่วมด้วย แต่เด็กทั้ง 2 กลุ่มทราบถึงความกลัวที่สื่อผ่านตัวละคร

คาลเวท และคอทเลอร์ ได้ตรวจสอบเพิ่มเติมโดยเน้นไปที่รายการสนับสนุนทางสังคมสำหรับเด็กประถมที่ออกอากาศในโทรทัศน์เชิงพาณิชย์ เคเบิลทีวี และโทรทัศน์สาธารณะ โดยทำการศึกษาศิลปะที่ศึกษาในกลุ่มเกรด 2 (ประถมศึกษาปีที่ 2) ถึง เกรด 6 (ประถมศึกษาปีที่ 6) ใน 2 ประเด็น คือ การศึกษาการรายงานผลตามธรรมชาติ (เด็กจะทำการสมัครในเว็บไซต์ และ รายงานผลสิ่งที่เห็นและเรียนรู้จากเว็บไซต์) และการศึกษาแบบทดลอง (เด็กที่ดูรายการในห้องเรียนและถามคำถามหลังการชม) จากการศึกษาพบว่า โรงเรียนมีผลต่อการศึกษา ในแง่อายุของเด็กในการเรียนรู้หรือดูรายการที่เกี่ยวกับสังคมจะมีมากกว่าเด็กที่เรียนรู้จากวัฒนธรรม นอกจากนั้น เด็กยังได้เรียนรู้เกี่ยวกับการศึกษาเอกลักษณ์ของตัวละครผ่านอารมณ์ของตัวละคร แล้วนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน เด็กผู้หญิงในเกรด 6 (ประถมศึกษาปีที่ 6) ยังได้ทดสอบเงื่อนไขเกี่ยวกับ รายการ Anatole ซึ่งเกี่ยวกับหนูที่พยายามจะร้องเพลงแต่ก็ทำไม่ได้ หนูจึงเลิกและฉีกสมุดโน้ตไปเพราะความผิดหวังของเธอ เมื่อพ่อของเธอพบหนังสือไอเปราที่ถูกฉีกขาด และเห็นชื่อลูกสาวอยู่บนหนังสือ เขารู้เพียงแต่ว่าเขาจะสร้างความมั่นใจให้เธอให้กลับมาร้องเพลงอีกครั้งแม้จะไม่เก่งก็ตาม แต่ไม่ล้มเลิก ซึ่งนั่นคือคติสอนใจว่าฉันจะไม่ท้อแท้ในการทำสิ่งใด แม้ฉันจะไม่เก่งก็ตาม

ความเมตตา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และการให้ความช่วยเหลือ

หนึ่งในการศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบด้านสังคมต่อรายการโทรทัศน์เพื่อสังคม ของรายการ Lassie สุนัขเพศผู้พันธุ์คอลลี ที่เป็นหมาต้อนแกะ ที่ออกอากาศในโทรทัศน์เชิงพาณิชย์ ระหว่างปี 1954 – 1974 ที่อุทิศชีวิตให้แก่ครอบครัวและถือเป็นส่วนหนึ่งของเจ้าของ คือ เจฟ เนื่องจาก Lassie ทุ่มเทและมีความฉลาด ในการช่วยเหลือเจ้าของให้รอดพ้นอันตราย Liebert และ Poulos ใน Sprafkin (1975) มีการทดสอบเด็กเกรด 1 (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1) ที่ชมรายการดังกล่าว 3 ตอน ภายใต้เงื่อนไขที่ 1 ให้ดูตอนที่เกี่ยวกับสังคมของ Lassie สุนัขที่ช่วยชีวิตเจฟ เงื่อนไขที่ 2 ให้ดูอย่างเป็นกลางในตอนที่เจฟพยายามที่จะไม่เรียนไวโอลิน และเงื่อนไขที่ 3 ให้ดูในตอนที่มีการแข่งขันของ Brandy Bunch โดยหลังจากที่ดูจะมาร่วมเล่นเกมเพื่อแลกคะแนนและของรางวัล ซึ่งพวกเขาบอกได้หากต้องการผู้ช่วย เพียงแต่กดปุ่มขอความช่วยเหลือ ซึ่งแสดงว่าต้องการหยุดเล่นและการแข่งขันยุติลงเหมือนกับการชนะได้รับรางวัล เด็กจะได้ยินเสียงเห่าของสุนัขที่ทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้นในช่วงที่ทำการทดลอง เสียงเห่าของสุนัขจะถูกบันทึกไว้ เด็กที่พบสิ่งที่สะท้อนสังคมในเรื่อง Lassie จะมักจะขอความช่วยเหลือ 2 ครั้งเหมือนเด็กที่อยู่ในเงื่อนไขการชมโดยธรรมชาติ เด็กที่อยู่ในเงื่อนไขการแข่งขันต้องการความช่วยเหลือน้อยที่สุด

ปฏิกริยาทางสังคม

ในปี 1979 การศึกษารายการ Mister Rogers' Neighborhood (เพื่อนบ้านของคุณ โรเจอร์) Friedrich-Cofer , Huston-Stein , Kipnis , Susman และ Clewett ได้ศึกษาเกี่ยวกับ

ผลกระทบของการเข้าถึงรายการโทรทัศน์แต่ละประเภท ในระยะเวลากว่า 2 เดือนของเด็กวัยก่อนเข้าเรียน เกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ของเด็กกับบุคคลอื่น ๆ โดยเด็กทั้งหมดจะต้องสมัครในโครงการ Head Start programs. ในหนึ่งห้องเรียนเด็กจะได้ดูรายการ Mister Rogers' Neighborhood (เพื่อนบ้านของคุณโรเจอร์) ภายใต้การควบคุมของครูหลักสูตรอุปกรณที่จัดไว้ให้ ในห้องเรียนที่สอง เด็กจะดูรายการ Mister Rogers' Neighborhood (เพื่อนบ้านของคุณโรเจอร์) โดยที่ไม่มีครูควบคุม มีเพียงอุปกรณที่จัดไว้ให้ และในห้องสุดท้ายจะได้รับชมรายการ Mister Rogers' Neighborhood (เพื่อนบ้านของคุณโรเจอร์) แต่ไม่มีทั้งครู และอุปกรณใด ๆ ซึ่งเด็กจะดูรายการไปตามธรรมชาติ ผู้ศึกษาได้ทำการสังเกตพฤติกรรมทางสังคมของเด็กในห้องเรียนและในสนามเด็กเล่นก่อนและหลัง 2 เดือน พบว่าปฏิสัมพันธ์ของเชิงบวกระหว่างเพื่อนเพิ่มมากขึ้น เด็กในห้องที่ 3 นี้สามารถเข้าถึงได้รายการที่มีเนื้อหาทางสังคมได้ ครูจะเป็นผู้ฝึกอบรมและดูแล ควบคุมอุปกรณที่จัดไว้ จะมีพฤติกรรมต่อโทรทัศน์เพื่อสังคมที่แตกต่างไปในช่วงแรกของการศึกษา

กลุ่มที่ 2 คือทำการศึกษารายการ Barney & Friend ซึ่งรายการนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับไดโนเสาร์สีม่วงตัวใหญ่ที่มุ่งเน้นการทำความดี และการแสดงออกทางด้านบุคลิกภาพที่ดี จากการศึกษพบว่า เกิดผลในทางบวกกับเด็กแม้จะมีความแตกต่างกันในสหรัฐอเมริกา เหมือนกับ รายการ Mister Rogers' Neighborhood (เพื่อนบ้านของคุณโรเจอร์) ที่การศึกษาได้อธิบายเกี่ยวกับสถานรับเลี้ยงเด็กรายวันที่ถูกกำหนดไว้ทั้งผู้ชม รูปแบบเนื้อหา หรือไม่ได้กำหนดอะไรเลย โดยไม่มีการสอดคล้องด้านเนื้อหา ทำให้เด็กสนใจติดตาม Barney & Friend มากกว่าในแง่การเป็นตัวอย่งที่ดีและการมีบุคลิกภาพที่ดี

การยอมรับผู้อื่นและการยอมรับความหลากหลาย

เป้าหมายหลักของรายการ Sesame Street อยู่ที่ความหลากหลายและความผสมกลมกลืนของหลากหลายเชื้อชาติ ซึ่งตัวละครก็มีบุคลิกที่หลากหลายทั้งจากแอฟริกัน อเมริกัน ลาตินอเมริกัน อเมริกันผิวขาว อเมริกัน-อินเดีย อเมิกัน-เอเชีย โดยตัวหุ่นจะมีสีที่ต่างกััน ในปี 1989 แม้จะมีความวุ่นวายทางด้านเชื้อชาติที่มากขึ้น บรรดาโปรดิวเซอร์และนักวิจัยจึงจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการของรายการ Sesame Street ขึ้น ในรูปแบบขององค์กรไม่แสวงผลกำไร โดยออกแบบหลักสูตรให้สนับสนุนมิตรภาพที่เกิดกับบุคคลในวัยต่าง ๆ ที่มีความแตกต่างกันทั้งเชื้อชาติและวัฒนธรรม กลุ่มผู้ชมที่เป็นกลุ่มก่อนวัยเรียนจะถูกสนับสนุนให้เข้าไปบุคคลอื่น ๆ ที่มีความแตกต่างไปจากตัวเองเท่าที่เป็นไปได้ และเป็นการนำเด็กที่ไม่ได้รับการยอมรับจากเพื่อน ด้านร่างกายหรือวัฒนธรรมที่แตกต่างกลับสู่กลุ่ม

Truglio ,Lovelace ,Segui ,and Schneider (2001) ทำการศึกษานั้น ตอนแรกมีข้อสันนิษฐานว่าเชื้อชาติไม่น่าจะมีความเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ของเด็กก่อนวัยเรียน แต่เมื่อทำ

การทบทวนวรรณกรรมและผู้คุยกับผู้เชี่ยวชาญแล้วทำให้พบว่าแม้แต่เด็กในช่วงก่อนวัยเรียนก็ทราบถึงเชื้อชาติที่แตกต่างกัน จากรูปแบบของงานวิจัยยังทำให้พบอีกว่าเด็กที่เป็นชนกลุ่มน้อยมีความรู้สึกไม่ค่อยดีกับตัวตนของตัวเอง และเด็กผิวขาวจะแบ่งแยกเด็กอเมริกัน-แอฟริกันในการเป็นเพื่อนบ้าน อย่างไรก็ตามเด็กจำนวนมากที่เรียนรู้แนวคิดของเพื่อนแม้จะมีความแตกต่างด้านชาติพันธุ์

หนึ่งในการศึกษาที่น่าสนใจคือการวิเคราะห์จาก 2 ส่วนของรายการ Sesame Street ในแง่การสร้างสรรค้พุดให้เกิดความลงตัวของการผลิตผลงานทางด้านเชื้อชาติ และการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน ตัวอย่างเช่น การเล่น Play Date โดยให้เด็กผู้หญิงผิวขาว เป็นผู้ไปเยี่ยมบ้านเพื่อนชาย Leshia ชาวอเมริกัน-แอฟริกันที่บ้าน ผู้ศึกษาพบว่าหลังจากการทำสัมมนาเชิงปฏิบัติการของรายการ Sesame Street และเมื่อเด็กผิวขาวไปเยี่ยมบ้านเพื่อนทำให้มีทัศนคติที่ดีขึ้น เช่น บ้านของ Leshia ที่มีความรู้สึกดีที่สุด สูงถึง 70 % และบ้านของ Jamal 58 % และเด็กน้อยกว่าครึ่งที่มีความรู้สึกที่ดีต่อแม่ของชาวอเมริกัน-แอฟริกันที่ไปเยี่ยมบ้าน 48 % และกับแม่ของเด็กผิวขาว 39 % ที่ได้ไปเยี่ยมบ้าน เหตุเนื่องจากเด็กคิดว่าพ่อแม่ของตนมีความรู้สึกที่ไม่ค่อยบวกมากนักกับมิตรภาพที่เกิดขึ้นจากเพื่อนต่าง ๆ เชื้อชาติ หลังจาก Play Date พบว่า ในอนาคตอัตราส่วนของพ่อและแม่กลุ่มดังกล่าวจะมีความเด่นชัดมากขึ้นในการมองมิตรภาพของเด็กที่มีความแตกต่าง ๆ ด้านเชื้อชาติ จะคิดในทางที่บวกเพิ่มมากขึ้นซึ่งจะทำให้ลูกรู้สึกมีเพื่อนที่ดี

สิ่งต่าง ๆ ล้วนมี 2 ด้าน และอาจมีข้อจำกัดที่แตกต่างกันออกไปฉันใด สื่อที่แสดงการสนับสนุนทางด้านสังคมก็พบข้อจำกัดบางประการ กล่าวคือ ข้อจำกัดเกี่ยวกับการวิจัยทางรูปแบบรายการสนับสนุนสังคมสำหรับเด็ก (The Limitations of Research on Prosocial Content for Children) การศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิผลที่เป็นประโยชน์ต่อรายการเพื่อสังคมสำหรับเด็กและเยาวชนยังมีน้อย และรายการบางส่วนอยู่ในรูปแบบเชิงพาณิชย์ โดยแบ่งเวลาไว้ 3 ชั่วโมงเพื่อรายการเพื่อสังคมสำหรับเด็ก Mares and Woodard (2001) มุ่งศึกษาเกี่ยวกับคำถามที่ต้องการคำตอบว่าควรจะมีรูปแบบรายการเพื่อสังคมสำหรับเด็กอย่างไร โดยในเบื้องต้นเด็กจะต้องเข้าถึงได้ อันก่อให้เกิดความเมตตาและการทำความดี เช่น การบริจาคเงินเป็นต้น ซึ่งเป็นที่ถกเถียงกันเกี่ยวกับการเชื่อมต่อในทางตรงข้ามในรูปแบบของการต่อต้านสังคมได้ ทั้ง ๆ ที่ในความเป็นจริงงานวิจัยสามารถทำได้ง่าย และยุติธรรมด้วย ตัวอย่างรายการอีกรายการหนึ่งคือ American Idol ที่ออกอากาศทางโทรทัศน์จะมี 2 ช่วงที่เรียกว่า Idol Gives Back ที่มุ่งเน้นไปที่การปลดหนี้ รวมไปถึงการช่วยเหลือผู้ที่ตกอยู่ในสถานการณ์ที่เลวร้าย เช่น การช่วยเหลือผู้ติดเชื้อเอดส์ โดยเฉพาะแม่และเด็กในแอฟริกา ซึ่งดาราจะแสดงความใจบุญด้วยการบริจาค เช่น ในช่วงที่เป็นของ Ellen DeGeneres บริจาค 1 แสนดอลลาร์ สหรัฐ และ Ryan Seacrest ไปแอฟริกาเพื่อแสดงความห่วงใยแก่แม่และเด็กผู้ติดเชื้อและกำลังจะตาย

โดยมีเงินบริจาคทั้งสิ้นกว่า 60 ล้านดอลลาร์ สหรัฐ เป็นต้น ทำให้เด็กที่ดูรายการตั้งคำถามกับพ่อแม่ในการร่วมบริจาค แต่กระแสในรูปแบบดังกล่าวรวมทั้งความเชื่อและพฤติกรรมในรูปแบบนี้จึงก่อให้เกิดคำถามว่า ความเชื่อและพฤติกรรมเหล่านี้จะมีประสิทธิผลในระยะยาวหรือไม่

อีกทั้งยังมีคำถามเกี่ยวกับคนที่มีความหวั่นไหวสังคมมีลักษณะอย่างไรจึงจะก่อให้เกิดประสิทธิผลต่อคนทุกวัย ตัวอย่างเช่น Mares and Woodard (2001) ได้โต้แย้งเกี่ยวกับการร่วมกันล่องละเมิดหรือข้อความหลักด้านสังคมเป็นอันตราย ซึ่งแสดงความจริงและการประทุษร้ายจากกฎหมายสังคม หรือการหาข้อสรุปที่รวดเร็วทำให้เกิดการตัดสินใจโทษผู้ร้ายซึ่งความจริงต่าง ๆ นั้นส่งผลถึงเด็กในแง่สังคมมากกว่าความจริงอันเกิดจากข้อความหลักด้านสังคม

อีกทั้งยังมีการศึกษาของ Krcmar and Valkenberg (1999) พบว่า ช่วงอายุ 6-12 ปี มีเหตุผลง่าย ๆ ในการไม่ยุติธรรมในการสรุปและตั้งข้อสมมติฐานเกี่ยวกับความจริง ซึ่งเป็นกลุ่มตัวละครที่ดีในรายการที่มีความเกี่ยวข้องกับความจริงแนวแฟนตาซี เช่น พาวเวอร์เรนเจอร์ที่เป็นเหมือนการตัดสินการล่องละเมิดอย่างยุติธรรมภายใต้บทละครที่มีข้อสมมติฐานของการผดุงความถูกต้อง แต่จริง ๆ แล้วกลุ่มผู้ชมก็ยังไม่สามารถตัดสินได้อย่างยุติธรรม ซึ่งก็อาจจะมิใช่ได้เพียงที่ว่า การที่เด็กได้ดูรายการในลักษณะนี้จะทำให้พวกเขาสามารถตัดความจริงได้อย่างยุติธรรม

Krcmar and Curtis (2003) ได้ทำการทดสอบและศึกษากับเด็กกลุ่มอายุ 5-14 ปี ซึ่งเกิดจากการสุ่มเลือกและควบคุมภายใต้ 3 เงื่อนไข 1. ดูการ์ตูนที่ตัวการ์ตูนมีบุคลิกเด่นในการโต้เถียงและจัดการด้วยความรุนแรง 2. ให้ดูคลิปที่คล้ายกันที่ตัวละครเด่นโต้เถียงแต่เดินหนีแทนการต่อสู้ และ 3. ควบคุมทำให้กลุ่มผู้ชมไม่ดูโทรทัศน์ หลังจากการการฟังหัวข้อ และฟังสมมติฐานของเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินความจริง 4 ข้อ เด็กที่ดูรายการที่เกี่ยวกับความจริงตัดสินความจริงได้รุนแรงกว่ากลุ่มควบคุมที่จะมีศีลธรรมมากกว่า และมีการแสดงเหตุผลที่เป็นไปตามธรรมเนียมของคลองธรรมมากกว่า

ไม่เพียงแต่เด็กจำนวนมากชมที่ได้ชมรายการเกี่ยวกับซูเปอร์ฮีโร่ซึ่งเป็นการต่อสู้ทั้งข้อความทางสังคมและการต่อต้านสังคม รายการ The Fox program 24 ได้วิจารณ์เกี่ยวกับฮีโร่ Jack Bauer โดยรอบด้าน เกี่ยวกับการที่ Jack Bauer ใช้การทรมานคู่ต่อสู้ รวมทั้งน้องชายของเขาที่เป็นคนไม่ดี เพื่อที่จะพิทักษ์โลกจากหายนะ เช่นเดียวกัน ถ้ามีจุดประสงค์ให้เด็กเกิดการเลียนแบบอย่างสร้างสรรค์ พฤติกรรมทางสังคม อะไรจะเป็นวิธีการที่ดีที่สุดในการให้รางวัลที่ได้รับจะเป็นอย่างไรทั้งภายในและภายนอก พฤติกรรมใดที่เด็กควรจะยึดถือและนำไปใช้ในชีวิตรประจำวัน รายการ Captain Planet ได้แสดงชัดเจนเกี่ยวกับประเด็นปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เผชิญอยู่ของโลกและการแก้ปัญหาแนวเดียวกับซูเปอร์ฮีโร่ ภายใต้ชื่อ Planters (แพลนเทีย)

ในตอนท้ายของรายการเด็ก ๆ จะได้แสดงความสามารถจริงที่เขาทำในบ้านและในชุมชน ในฐานะ แพลนเที่ยวด้วย ซึ่งพฤติกรรมต่าง ๆ รวมไปถึงการนำหนังสือพิมพ์ไปรีไซเคิล การทำบ้านนก และการเก็บขวด

หนึ่งในการศึกษาเพื่อตรวจสอบผลกระทบของคุณค่าของผลิตภัณฑ์ซึ่งแตกต่างไปจาก คุณค่าทางสังคมจากผลพฤติกรรมการตอบสนองในเด็กประถมวัย จากซีทคอมแนวครอบครัวเรื่อง Full House ที่ตัวละครเด็กได้พยายามจัดการกับความกังวลเกี่ยวกับแผ่นดินไหวหรือการล้มจากความพยายามที่จักรยาน รวมทั้งเด็ก ๆ ครั้งหนึ่งที่แสดงออกถึงความตลกขบขันซึ่งเป็นเค้าโครง รong ที่กระจายและล้อกับโครงเรื่องหลัก (ในบางครั้งก็พบเค้าโครงรong) การศึกษาเผยว่าขณะที่ เค้าโครงรongลดลงเด็กอายุระหว่าง 5 - 7 ขวบ ยังคงเข้าใจอารมณ์ของสถานการณ์ต่าง ๆ ของเรื่อง ซึ่งไม่มีผลใด ๆ กับเด็กที่มีอายุมากกว่านั้น ดังนั้น จึงชัดเจนว่างานวิจัยต้องการนับผลของการ พัฒนาในผู้ชมที่แตกต่างกัน ขณะที่การตรวจสอบผลที่น่าจะเป็นไปได้ในรูปแบบทางสังคม

จากการอธิบายในช่วงต้น นักวิจัย Georgetown คือ Calvert and Kotler (2003) ได้โต้เถียงว่าเด็กที่อยู่ในวัยเรียน กับรูปแบบรายการทางสังคมเป็นการศึกษามากกว่าการสร้าง ความเข้าใจทางวิทยาศาสตร์ วรรณกรรม หรือคณิตศาสตร์ เช่นเดียวกับ Jordan (2003) ที่ ออกมาแสดงความคิดในประเด็นดังกล่าวว่า มันยากที่จะรู้ได้ถ้าเด็กไม่สามารถจดจำบทเรียนที่ ดีกว่า เพราะว่าพวกเขาติดติดกับความรู้ที่เกิดขึ้นเมื่อตอนอายุ 1-3 ขวบ (เกี่ยวกับการแบ่งปัน มิตรไมตรี เป็นต้น) หรือไม่ก็อาจจะเกิดจากการที่โครงสร้างในการเล่าเรื่องที่ให้ความบันเทิงหรือ การดึงดูดด้านอื่น ๆ ที่มากเกินไป

การสนับสนุนทางสังคมของสื่ออื่น ๆ มีได้มีเพียงกลุ่มคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งที่ทำการสนับสนุน ทว่ายังมีการสนับสนุนในระดับต่าง ๆ ความพยายามในการตระหนักเกี่ยวกับการสนับสนุนสังคม ระดับชาติและระดับโลก (National and International Prosocial Efforts) โดยมีหลักฐาน ปราชญ์เพิ่มขึ้นเกี่ยวกับแนวคิดใหม่ ๆ ของการทำการรณรงค์ด้านสุขภาพ รวมทั้งสื่อมวลชน สามารถแสดงผลกระทบในการสนับสนุนสังคม หนึ่งในการศึกษาเกี่ยวกับการสนับสนุนด้าน สังคมในช่วงต้นที่ทำการทดลองในแม็กซิโก โดย Miguel Sabido เกี่ยวกับ Telenovela , Acompaname (Accompany me) มีลักษณะเด่นที่ผู้หญิงอายุน้อยกับเด็กอีก 2 คน ซึ่งถูก ตัดสินว่าเธอไม่ต้องการสิ่งใดมากไปกว่าการไม่ตั้งครมภ์และการคุมกำเนิด การแสดงดังกล่าวเป็นที่ชื่นชอบมากและทำให้กระแสการคุมกำเนิดมากขึ้นถึง 23 % ในปีแรก โดยเปรียบเทียบกับก่อน การแสดงมีเพียง 7 % และเพิ่มขึ้นอีกเมื่อมีการนำมาออกอากาศซ้ำ ต่อมาภายหลังเมื่อละคร โทรทัศน์ถูกนำไปใช้ในการแจ้งข่าวสารทางสาธารณสุขให้แพร่กระจายในอินเดีย จีน และแอฟริกา ที่ซึ่งตัวละครในละครวิทยุถูกปัญหาเกี่ยวกับความเสี่ยงของการเกิดโรคเอดส์ในแซมเบีย สื่อในการ รณรงค์ทำให้ความเสี่ยงของการเกิดโรคเอดส์ลดลง เนื่องจากสามารถแก้ไขข้อสงสัยเกี่ยวกับถุงยาง

อนามัยในวัยรุ่นที่พบเห็นได้ทางโฆษณา อย่างน้อยใน 3 ช่องโทรทัศน์ จากการรณรงค์ (Public Service Announcement - PSAS) ในวิทยุและโทรทัศน์ใน 25 ประเทศของแอฟริกา เป้าหมายของการรณรงค์ภายใต้คำกล่าวที่ว่า “คนรุ่นใหม่ไม่มี HIV มันเริ่มที่คุณ” คือ การให้ความรู้แก่ประชาชนในแอฟริกาเกี่ยวกับที่พวกเขาสามารถหยุดการแพร่กระจายของ HIV และในจีนนักเรียนประสบความสำเร็จในการสอนเรื่องเพศทางอินเทอร์เน็ต

ในสหรัฐอเมริกา มูลนิธิครอบครัวไคเซอร์ (Kaiser) เริ่มร่วมมือกันกับ MTV ในปี 1997 และผลิตโฆษณาสู่ประชาชนจำนวนทั้งสิ้น 62 ชิ้น และ 19 ชิ้น ที่เกี่ยวกับ HIV / AIDS ในปี 2003 ไคเซอร์ร่วมกับเวียร์คอน (Viacom) ในการสร้างเรื่องราวเกี่ยวกับ HIV / AIDS เป็นละคร เช่น Becker, Touched by an angel และ Queer as Folk เป็นต้น A RAND ศึกษาผู้ชมจำนวน 506 คน ที่ชื่นชอบซีทคอมเรื่อง “Friend” พบว่า มากกว่า 1 ใน 4 อดจำส่วนประกอบในละคร 1 ตอนได้ เช่น Rachel ตั้งท้องทั้ง ๆ ที่ใช้ถุงยางอนามัย ซึ่งกรณีดังกล่าวผู้ชม 40 % เป็นผู้ใหญ่ 10 % พุดกันในกลุ่มผู้ใหญ่ เกี่ยวกับการใช้ถุงยางอนามัย เช่นเดียวกับ การสำรวจของไคเซอร์ที่ทำการสำรวจผู้มีอายุระหว่าง 15 - 17 ปี กว่า 500 คน พบว่า 1 ใน 3 มีการพูดคุยเรื่องทางเพศที่เกิดขึ้นกับพ่อแม่ เนื่องจากการพบเห็นทางโทรทัศน์ ในขณะเดียวกัน 60 % ของวัยรุ่นกล่าวว่า พวกเขาเรียนรู้ที่จะบอกว่า “ไม่” กับเรื่องเพศจากการเห็นบางสิ่งจากโทรทัศน์เช่นกัน และเกือบครึ่งของคนกลุ่มนี้ กล่าวว่า โทรทัศน์ช่วยให้พวกเขากล้าคุยกับพ่อแม่เรื่องการระมัดระวังทางเพศ

จากการสำรวจของ 2 องค์กรในการควบคุมและป้องกันโรค (CDC) ในอดีต 7 ปีที่ผ่านมา พบว่า ในสหรัฐอเมริกา ผู้ชมละครโทรทัศน์โดยทั่วไปช่วงกลางวันเป็นการชมละคร ซึ่งพวกเขาได้เรียนรู้ข้อมูลด้านสุขภาพ และ 1 ใน 4 ของกลุ่มดังกล่าวเป็นผู้ชมละครโทรทัศน์ช่วงไพรม์ไทม์ โดยกล่าวว่า โทรทัศน์เป็นแหล่งของมูล 1 ใน 3 อันดับสำหรับการหาข้อมูลด้านสุขภาพ การรณรงค์ด้านนวัตกรรมในนอร์ธ คาโรไลนา ใช้โทรทัศน์และวิทยุ PSAs และป้ายโฆษณาใหญ่ในการให้กำลังใจพ่อแม่เกี่ยวกับเรื่องเพศ โดยรณรงค์ให้พ่อแม่กล้าพูดเรื่องเพศกับลูก ซึ่งเป็นข้อมูลแบบปฐมภูมิ ภายหลังการรณรงค์ได้สำรวจ พ่อแม่ 1,132 ท่าน พบว่าการรณรงค์มีผลสำเร็จอย่างแท้จริงในการทำให้พ่อแม่กล้าคุยเรื่องเพศกับลูก ทำให้ทั้งการรณรงค์ในระดับชาติเพื่อที่จะป้องกันเด็กและการตั้งครรภโดยไม่ได้วางแผน ได้เกิดการชวนเชื่อเยาวชนในรูปแบบของการรณรงค์เช่นกัน

ในซานฟรานซิสโก กระทรวงสาธารณสุขกลายเป็นที่แรกของประเทศในการเริ่มการนำข่าวสารข้อมูลด้านเพศสู่เยาวชนซึ่งมีความต้องการข้อมูล

จากแนวคิดและทฤษฎีของสื่อเพื่อการสนับสนุนสังคมนั้น ได้แสดงให้เห็นว่าเด็กและเยาวชนนั้น มีพฤติกรรมในการจดจำและลอกเลียนแบบพฤติกรรมในด้านบวกได้ ซึ่งแสดงให้เห็น

จากงานวิจัยที่พบในต่างประเทศ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาเรื่องผลของละครเพื่อสังคมไทย ในการพัฒนาศีลธรรมเยาวชนขึ้นเพื่อเป็นหนึ่งในงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับสื่อเพื่อสนับสนุนของ ประเทศไทยบ้าง โดยแนวคิดและทฤษฎีที่ยกมานั้น มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างยิ่งในการศึกษาและ วิเคราะห์ปัญหานำวิจัยของงานวิจัยนี้

4. แนวคิดเรื่องสารบันเทิง

(Edutainment / Entertainment – Education Approach)

แนวคิดเรื่องสารบันเทิงนี้ เกิดขึ้นในช่วงทศวรรษ 1970 พร้อมกับความตระหนักถึง ข้อจำกัดบทบาทของสื่อมวลชนในการส่งเสริมการพัฒนาประเทศอันเนื่องมาจากการพัฒนาทฤษฎี ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้บ่งชี้ว่าการพัฒนาใด ๆ จะประสบความสำเร็จได้จำเป็นต้องมุ่งเน้นไปที่การให้ ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชน รูปแบบการสื่อสารแบ่งออกเป็นสองทาง และสื่อที่ใช้ต้อง มีความเฉพาะเจาะจงมากยิ่งขึ้น (Small media)

แต่อย่างไรก็ตามจากการก้าวสู่ยุคของการสื่อสารไร้พรมแดนของสื่อต่าง ๆ (The globalization of media) ประกอบกับการโตขึ้นของรายการเพื่อความบันเทิงและคำถามมากมาย ที่เกี่ยวกับอิทธิพลที่เกิดจากสื่อ (Singhal & Brown, 1995) ตลอดจนความตระหนักของนักวิชาการ ด้านนิเทศศาสตร์ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมาถึงอิทธิพลในด้านการบวกของสื่อมวลชนที่ให้ความบันเทิง ในการเผยแพร่เนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องค่านิยม ส่งเสริมสังคมไปยังผู้รับสาร (Windahl, Signitzer & Oison, 1992 ; Singhal & Roger, 1989 ; Cambridge, 1992 ; Brown, 1992 ; Nariman, 1993 ; Singhal , Roger & Brown, 1993 ; Singhal & Sverkerud, 1994 ; Svenkerud, Rahoii Singhal, 1995 ; Kant Udornpim, 1997 อ้างใน นฤปดี วรรณธนาคม , 2541) กลยุทธ์และ สารบันเทิงจึงเป็นตัวแทนของแนวโน้มที่ที่ความพิเศษอีกรูปแบบหนึ่งสำหรับการสื่อสารเพื่อการพัฒนาประเทศ (Singhal & Brown, 1995)

ถึงแม้ว่าแนวความคิดของการรวมเอาความบันเทิงเข้ากับข่าวสารที่เป็นความรู้อย่างมี เป้าหมายและเป็นระบบในสื่อมวลชนสมัยใหม่นั้นจะเป็นแนวความคิดใหม่ (Singhal & Roger, 1989 ; Windahl, Signitzer, & Oison. 1992 ; Sevenkerud, Rahoii, & Singhal, 1995 ; Kant Udornpim, 1997 อ้างใน นฤปดี วรรณธนาคม , 2541) แต่อันที่จริงแล้วการใช้สื่อบันเทิงในการ ถ่ายทอดข่าวสารความรู้นั้นได้มีมานานแล้ว โดยปรากฏในรูปของนิทานพื้นบ้าน ละครเด่น นิยาย และละครศีลธรรม (Singhal & Brown, 1995 อ้างใน นฤปดี วรรณธนาคม , 2541)

แรกเริ่มเดิมที แนวความคิดในการรวมเอาความบันเทิงและการศึกษาเข้าไว้ด้วยกันมีชื่อ เรียกหลายชื่อด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นกลยุทธ์การสื่อสารเพื่อส่งเสริมการพัฒนา การสื่อสารเพื่อความ บันเทิงและการศึกษา หรือแม้แต่กลยุทธ์การสื่อสารแบบเอดูเทนเมนต์ (Pro - development ,

enter - educate or edutainment communication strategy) แต่อย่างไรก็ตามภายหลังได้มีการบัญญัติคำว่า กลยุทธ์สาระบันเทิง (entertainment-education strategy) ขึ้นมาเพื่อนำเสนอถึงกลยุทธ์ด้านการสื่อสารในรูปแบบนี้ (Roger, Akit, Chang, Pope & Sopory ,1989 ; Kant Udornpim ,1997 อ้างใน นฤปดี วรรณนาคม , 2541)

โดยทั่วไปกลยุทธ์สาระบันเทิงนี้ ได้นำเอาข้อได้เปรียบของความบันเทิงที่มักได้รับความนิยมจากคนดูผสมผสานเข้ากับเรื่องราวที่มุ่งเน้นให้การศึกษาเพื่อเพิ่มความตระหนักและความรู้ในเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์ ตลอดจนเพื่อสร้างทัศนคติที่พึงปรารถนาในเรื่องราวนั้น ๆ แก่ผู้ชม (Singhal & Roger,1989 ;Roger et al.,1989 ; Kant Udornpim ,1997 อ้างใน นฤปดี วรรณนาคม , 2541) นอกจากนี้กลยุทธ์สาระบันเทิงยังก่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการประสบความสำเร็จในเชิงธุรกิจของผู้ผลิตรายการกับความรับผิดชอบต่อสังคมที่ผู้ผลิตรายการมีต่อผู้ชมอีกด้วย (Kincaid,Rimon,Piotrow & Coleman,1992 ;Kant Udornpim,1997 อ้างใน นฤปดี วรรณนาคม , 2541)

อย่างไรก็ตาม Singhal (Kant Udornpim ,1997 อ้างใน นฤปดี วรรณนาคม ,2541) ได้ให้คำนิยามของคำว่า สาระบันเทิง (Entertainment – Education) ว่าเป็นกระบวนการที่ผสมผสานเนื้อหาที่เป็นการศึกษาเข้ากับความบันเทิง เพื่อก่อให้เกิดความรู้ ทัศนคติและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ที่สอดคล้องกับเนื้อหาที่นำเสนอ และจากนิยามดังกล่าว อาจกล่าวได้ว่า กลยุทธ์สาระบันเทิงนี้ประกอบไปด้วย ข่าวสารทั้งทางด้านการศึกษาและการพัฒนา การถ่ายทอดข่าวสารโดยผ่านช่องทางการสื่อสารเพื่อความบันเทิง และก่อการเปลี่ยนแปลงที่พึงปรารถนา นอกจากนี้ความตระหนัก ความรู้ และการโน้มน้าวใจ ก็นับเป็นขั้นตอนทางจิตวิทยาที่มีความสำคัญก่อนที่จะเกิดการปรับเปลี่ยนและแสดงออกซึ่งพฤติกรรมตามเนื้อหาที่นำเสนอ (Roger,1995 ; Kant Udornpim อ้างใน นฤปดี วรรณนาคม , 2541)

ละครชุดทางโทรทัศน์เรื่อง Telenovela หรือ Simplemente Maria นับว่าเป็นตัวอย่างที่สำคัญในการศึกษาว่าทำไมกลยุทธ์สาระบันเทิงถึงได้ผล และมีความแตกต่างจากรายการทางด้านการศึกษาที่น่าเบื่อ (Boredom - Education Programming) อื่น ๆ อย่างไร (Singhal & Brown,1995) ละครชุดดังกล่าวออกอากาศครั้งแรกในปี ค.ศ. 1969 ในประเทศเปรู และได้รับความนิยมอย่างสูงในประเทศแถบอเมริกาใต้ การนำเสนอรายการสาระบันเทิงในโทรทัศน์อย่างมีเป้าหมายและเป็นระบบก็มีรากฐานมาจากความสำเร็จของละครชุดนี้เอง (Singhal & Roger,1994 ; Kant Udornpim,1997อ้างใน นฤปดี วรรณนาคม , 2541)

Simplemente Maria เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับหญิงสาวชนบทที่ยากจนที่มีชื่อว่า มาเรีย ซึ่งเธออพยพมาจากเทือกเขาแอนดีสเพื่อมาหางานทำในเมือง มาเรีย มีความมุ่งมั่นที่จะประสบความสำเร็จ ด้วยการเริ่มต้นจากการเข้าเรียนในโรงเรียนศึกษาผู้ใหญ่ และเรียนรู้การตัดเสื้อผ้าด้วย

ตนเองเพื่อต้องการที่จะเป็นนักออกแบบเสื้อผ้าที่ประสบความสำเร็จอย่างสูง ดังนั้น มาเรีย จึงนับได้ว่าเป็นตัวแทนของหญิงสาวที่ทำงานหนัก มีอุดมการณ์ และมองโลกในแง่ดี อีกทั้งยังเป็นต้นแบบของการเลื่อนชั้นทางสังคม ในละครชุดทางโทรทัศน์

Singhal, Obregon & Roger (1994) (Kant Udornpim, 1997 อ้างใน นฤปดี วรรณานาคม, 2541) ได้กล่าวถึงผลกระทบในแง่ของการส่งเสริมสังคมหลายประการของละครชุดทางโทรทัศน์เรื่องนี้

1. การเพิ่มความนิยมในการตัดเย็บเสื้อผ้า โดยในช่วงที่ละครชุดที่ออกอากาศอยู่ นั้นมีสาวใช้จำนวนมากได้สมัครเข้าเรียนตัดเสื้อเนื่องจากได้แรงบันดาลใจมาจาก มาเรีย ส่งผลให้จำนวนโรงเรียนสอนตัดเสื้อเพิ่มจำนวนอย่างรวดเร็วทั่วลาตินอเมริกา
2. การเพิ่มจำนวนชั้นของนักเรียนศึกษาผู้ใหญ่ ในประเทศเปรู รัฐบาลได้จัดทำโครงการพิเศษ สำหรับการศึกษแก่สาวใช้ เพื่อเป็นการตอบสนองความต้องการของสาวใช้จำนวนมากที่ต้องการเข้าเรียนในโรงเรียนศึกษาผู้ใหญ่
3. การเพิ่มขึ้นของความเห็นอกเห็นใจแก่สาวใช้ โดยผู้ชมจำนวนมากมีความเข้าใจในปัญหาที่เกิดกับการอพยพจากชนบทเข้าสู่เมืองตึ๊งขึ้น และมีการคำนึงถึงสวัสดิภาพของคนกลุ่มดังกล่าวมากยิ่งขึ้น

จากผลที่มีต่อผู้ชมละคร Simplemente Maria ทำให้ Miguel Sabido ผู้อำนวยการฝ่ายบทโทรทัศน์ของสถานี Televisa ซึ่งเป็นสถานีโทรทัศน์เอกชนในประเทศเม็กซิโกเกิดแรงบันดาลใจในการศึกษาถึงศักยภาพของละครชุดทางโทรทัศน์ประเภทสาระบันเทิง ภายหลังจากที่ทีมงานวิจัยของเขาได้ใช้เวลา 2 ปี ในการทำการศึกษาถึงความสำเร็จที่เกิดขึ้นอย่างมากมายของละครชุดนี้ ในประเทศแถบลาตินอเมริกา จึงได้เสนอแบบแผนในการสร้างสรรค์ละครชุดทางโทรทัศน์ประเภทสาระบันเทิงขึ้น และจากผลงานวิจัยของเขานี้ทำให้ Sabido ผลิตละครชุดทางโทรทัศน์ประเภทสาระบันเทิงขึ้นปีละเรื่อง ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1975 จนถึงปี ค.ศ. 1982 เช่น Ven Conmigo (Come With Me) และ Acompañame (Come Along With Me) โดยแต่ละเรื่องมีจุดมุ่งหมาย เพื่อให้การศึกษาแก่ผู้ชมในประเด็นต่าง ๆ ที่เป็นการส่งเสริมสังคม (Singhal et al., 1994 ; Kant Udornpim, 1997 อ้างใน นฤปดี วรรณานาคม , 2541)

ไม่เพียงแต่ในเม็กซิโกเท่านั้น แนวความคิดในการผลิตละครชุดทางโทรทัศน์ประเภทสาระบันเทิงของ Sabido ยังได้แพร่หลายเข้าไปในประเทศอินเดีย และทำให้เกิดละครชุด Hum Log (We People) ขึ้นระหว่างปี 1984 -1985 โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวและความเท่าเทียมกันระหว่างหญิงและชาย และจากความสำเร็จของ Hum Log จึงทำให้ละครชุดทางโทรทัศน์ประเภทนี้เกิดขึ้นตาม มาเป็นเรื่องที่ 2 ในประเทศอินเดีย ในปี ค.ศ. 1992 คือเรื่อง Hum Raahi (Co-Travelers) โดยนำเสนอเนื้อหาหลักเกี่ยวกับการส่งเสริมสถานภาพของสตรีและ

บรรทัดฐานของการมีครอบครัวขนาดเล็ก นอกจากนี้แนวคิดของ Sabido ยังได้ถูกนำไปใช้กับดนตรีร็อค เพื่อรณรงค์การงดการมีเพศสัมพันธ์และความรับผิดชอบในฐานะของพ่อแม่ในหมู่เด็กวัยรุ่น ในประเทศเม็กซิโก ฟิลิปปินส์ และไนจีเรีย (Singhal & Roger,1994 ; Kant Udornpim,1997 อ้างใน นฤปดี วรรณธนาคม , 2541)

ทำไมละครชุดเรื่องยาวทางโทรทัศน์ประเภทสาระบันเทิงจึงมักจะได้รับความนิยมเมื่อนำมาออกฉาย ? คำตอบก็อยู่ตรงที่ว่า เนื่องจากรูปแบบที่เป็นชุดของละครชุดนั้นมีอิทธิพลต่อการรับรู้ของผู้ชมว่าละครดังกล่าวมีความใกล้เคียงกับชีวิตจริง แต่ละตอนของละครชุดเรื่องยาวจะลำดับเป็นขั้นเป็นตอนโดยแต่ละตอนจะมีช่วงเวลาและเนื้อหาที่ต่อเนื่องกัน ดังนั้นผู้ชมจึงรู้สึกว่าการใช้ชีวิตของตัวละครดำเนินไปด้วยในระหว่างที่ละครออกอากาศ (LoZano & Singhal,1993 ; Kant Udornpim,1997 อ้างใน นฤปดี วรรณธนาคม , 2541) ประกอบกับความไม่ชัดเจนระหว่างขอบเขตของความจริงและจินตนาการในละครโทรทัศน์มีส่วนทำให้เกิดผลกระทบอย่างมากต่อผู้รับสาร ยิ่งไปกว่านั้นละครโทรทัศน์ยังเพิ่มผลกระทบต่อผู้รับสารโดยการก่อให้เกิดการสื่อสารระหว่างผู้ชมด้วยกันเอง (Singhal & Obregon,1995 ; Kant Udornpim,1997อ้างใน นฤปดี วรรณธนาคม, 2541)

นอกจากนี้ละครชุดนั้นมักจะถูกนำมาพูดในวงสนทนาของหมู่ผู้ชม จึงทำให้เนื้อหาของละครถูกตีความอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นละครชุดเรื่องยาวจึงกลายเป็นส่วนหนึ่งของความสนใจของสาธารณชนไปโดยปริยาย (Lozano & Singhal,1993 ; Kant Udornpim,1997 อ้างใน นฤปดี วรรณธนาคม , 2541)

ไม่เพียงแต่รายการสาระบันเทิงประเภทละครโทรทัศน์เท่านั้นที่ประสบความสำเร็จ ในประเทศอินเดีย การ์ตูนเรื่อง Meena ได้แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของรายการสาระบันเทิงประเภทภาพยนตร์การ์ตูนในการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้เช่นเดียวกับละครโทรทัศน์ โดยที่การ์ตูนเรื่องดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมให้ทศวรรษ 1990 เป็นทศวรรษแห่งเด็กผู้หญิงในกลุ่มประเทศเอเชียใต้ตามนโยบายของรัฐบาลในกลุ่มประเทศดังกล่าว โดยประเด็นหลักของการกระตุ้นก็คือ การเน้นให้เห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องเปิดโอกาสให้เด็กผู้หญิงในชนบทห่างไกลได้ศึกษาเล่าเรียน เพื่อพัฒนาตนเองและเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาสังคมด้านอื่นๆ

ภายหลังการเผยแพร่การ์ตูน Meena ที่มังกานได้ทำการประเมินผลในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศบังคลาเทศ อินเดีย ปากีสถาน และเนปาล พบว่ากระแสการตอบรับเป็นไปในด้านบวกในกลุ่มผู้ชาย ผู้หญิงและเด็ก โดยนางเอกของเรื่องคือ มีนา ได้กลายเป็นตัวแทนสำหรับเด็กผู้หญิงและยังพบอีกว่า ผู้ชมในประเทศเหล่านั้นสามารถเข้าใจสาระสำคัญของเรื่องเป็นอย่างดีและเห็นความสำคัญของการให้โอกาสทางการศึกษาแก่เด็กผู้หญิง

ดังนั้นภาพยนตร์การ์ตูนเรื่อง Meena จึงเป็นการเน้นย้ำให้เห็นถึงศักยภาพของรายการสาระบันเทิงในรูปแบบของภาพยนตร์การ์ตูนในการนำเสนอข้ามพรมแดนระหว่างประเทศได้เป็นอย่างดีและจากความสำเร็จดังกล่าว Dr. Niel Mckee หัวหน้ากลุ่มผู้ผลิต เชื่อว่าด้วยความเป็นการ์ตูนทำให้ Meena สามารถถ่ายทอดสาระสำคัญของเรื่องไปสู่ผู้ชมได้มีมนวลกว่าการใช้ตัวละครที่เป็นผู้แสดงจริง (Center for Communication Programs,1993 ; Meena Unit,1999 อ้างถึงใน ปารีชาติ สถาปิตานนท์ สโรบล,2543)

จากความสำเร็จที่มีต่อผู้ชมของรายการประเภทสาระบันเทิงในหลายประเทศนับตั้งแต่ Simplemente Maria เป็นต้นมา ทำให้ Singhal & Brown (1995) ได้เสนอแนวทางใหม่สำหรับรายการประเภทนี้ที่แตกต่างจากรายการเพื่อการศึกษาที่น่าเบื่อแบบเดิม ๆ (a boredom-education programming) ไว้ดังนี้

- 1.เปลี่ยนจากการมุ่งเน้นด้านการผลิตเป็นสำคัญ มาสู่การยึดผู้ชมเป็นหลักในการออกแบบรายการ
- 2.มุ่งเน้นที่ความกลมกลืนทางด้านวัฒนธรรมและมนุษยธรรมในการสำรวจและออกแบบรายการตลอดจนหันมาให้ความสำคัญในการประเมินผลกระทบของรายการด้านคุณค่าทางการศึกษาให้มากยิ่งขึ้น
- 3.ขยายขอบเขตของการศึกษาในการนำเสนอรายการให้ครอบคลุมถึงทั้งด้านการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและการโน้มน้าวใจ การตลาดเพื่อสังคม ตลอดจนด้านการใช้ข้อมูลข่าวสาร
- 4.มุ่งเน้นการสร้างสรรค์รายการที่สอดคล้องความต้องการในการพัฒนาประเทศในด้านอื่นๆแทนการมุ่งไปยังเรื่องการวางแผนครอบครัวและการสาธารณสุขแต่เพียงอย่างเดียว
- 5.การพิจารณาถึงโอกาสความเป็นไปได้ในการที่จะนำกลยุทธ์สาระบันเทิงไปใช้ในการเรียนการสอนในโรงเรียน ตลอดจนการเรียนการสอนทางไกล

นอกจากนี้ จากข้อมูลต่างๆเกี่ยวกับรายการ Sesame Street ที่สังสมเป็นเวลากว่า 30 ปี ยังให้ข้อคิดเกี่ยวกับสาระบันเทิงดังนี้ (ปารีชาติ สถาปิตานนท์ สโรบล,2543)

- 1.รายการสาระบันเทิงทางโทรทัศน์สามารถใช้เป็นเครื่องมือที่เหมาะสมในการถ่ายทอดความรู้แก่ผู้ชมรุ่นเยาว์ โดยที่ไม่ทำให้ผู้ชมรู้สึกยึดเหนี่ยวให้เรียน แต่กลับสนุกสนาน เพลิดเพลินไปกับการเรียนรู้เรื่องราวต่างๆ

2. การวิจัยประเมินผลระดับต้น เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการสร้างสรรค์งานเอดู เทน เมนต์ที่มีคุณภาพ และเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์กับระดับความสำเร็จของเอดู เทน เมนต์
3. รายการเอดูเทนเมนต์จำเป็นต้องอาศัยเวลาในการเตรียมการที่ยาวนาน และใช้จำนวนเงินลงทุนสำหรับการผลิตที่สูงกว่ารายการบันเทิงทั่วไป ทั้งนี้เนื่องจากทีมผู้สร้างสรรค์รายการเอดูเทนเมนต์จำเป็นต้องอาศัยเวลาและงบประมาณในการทำวิจัยและประเมินผลระดับต้น แต่อย่างไรก็ตาม รายการเอดูเทนเมนต์สามารถให้ผลที่คุ้มค่าในด้านการกระตุ้นเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาสาระของรายการ
4. การที่รายการเอดูเทนเมนต์จะประสบความสำเร็จในระดับสูง จำเป็นต้องอาศัยทีมงานที่มีกระบวนการประสานงานเป็นอย่างดี ในการสร้างสรรค์ผลงานที่ประสานการสร้างสรรค์ในเชิงศิลป์เข้ากับกระบวนการศึกษาวิจัยด้านการสื่อสาร
5. กระบวนการวางแผน การดำเนินการ และการวิจัยเกี่ยวกับรายการเอดูเทนเมนต์มีความเป็นสากล กระบวนการดังกล่าวสามารถนำมาประยุกต์ได้ในการสรรค์ผลงานเอดูเทนเมนต์ในประเทศต่าง ๆ
6. หากรายการเอดูเทนเมนต์สามารถแข่งขันกับคู่แข่งจนกลายเป็นรายการยอดนิยมได้ ก็มักจะพบว่ามีความคุ้มค่า เมื่อเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายในการผลิตต่ออัตราส่วนจำนวนผู้ชม

Everett M. Rogers นักวิชาการด้านการสื่อสารและการพัฒนายังได้คาดการณ์ว่ากลยุทธ์ดังกล่าวนี้จะเป็นเครื่องมือหลักประการสำคัญของศตวรรษที่ 21 สืบเนื่องจากเหตุผลสำคัญ 2 ประการคือ

ประการแรก ได้แก่ กระแสความนิยมรายการเอดูเทนเมนต์ในหมู่ผู้กำหนดนโยบาย นักวิชาชีพ และนักวิชาการในกลุ่มประเทศลาตินอเมริกา แอฟริกา เอเชียและสหรัฐอเมริกา โดยเราสามารถสังเกตเห็นจากการสนับสนุนของฝ่ายต่างๆในประเทศดังกล่าว ในการใช้เอดูเทนเมนต์เป็นเครื่องมือในการสื่อสารกับประชาชนอย่างกว้างขวาง และในขณะเดียวกัน ก็ได้มีการสนับสนุนให้ดำเนินการสรุปบทเรียน พัฒนาองค์ความรู้ และประสานความร่วมมือกันทางด้านเทคนิคแล้ว วิชาการในระดับนานาชาติถือเป็นระบบ

ประการที่สอง ได้แก่ ความเชื่อมั่นที่ว่าเอดูเทนเมนต์เป็นเครื่องมือที่สามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมของบุคคลไปในทิศทางที่พึงปรารถนาในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของสังคมต่อไป (Singhal & Law, 1997 อ้างถึงใน ปารีชาติ สถาปิตานนท์ สโรบล, 2543)

ถึงในปัจจุบันได้มีผู้นำกลยุทธ์สาระบันเทิงนี้ไปใช้ในโครงการต่างๆอย่างน้อย 75 โครงการทั้งในลาตินอเมริกา เอเชีย และแอฟริกา เพื่อให้ความรู้แก่ผู้ชมทั้งในการพัฒนาในเรื่องการวางแผนครอบครัว การรู้หนังสือ การสาธารณสุข และอื่นๆ (Roger & Shefner-Rohers, 1994 ; Kant Udornpim, 1997 อ้างใน นฤปดี วรรณานาคม , 2541) ตัวอย่างละครวิทยุกับการพัฒนาการเกษตร เรื่อง The Archer ของสถานีวิทยุ BBC ในอังกฤษละครวิทยุเพื่อการรณรงค์การวางแผนครอบครัวเรื่อง NasseBerry Street ของสถานีวิทยุในจาไมกา และภาพยนตร์สารคดีเกี่ยวกับเพศศึกษาของวัยรุ่นเรื่อง Consequences ตลอดจนยังมีการนำเสนอเรื่องราวผ่านสื่อในรูปแบบอื่นๆอีก เช่น หนังสือการ์ตูน ละครที่เล่นกันตามถนน หรือ Street Theatre และสื่อพื้นบ้านต่างๆ (Singhal & Roger, 1994 ; Kant Udornpim, 1997 อ้างใน นฤปดี วรรณานาคม , 2541)

สำหรับการศึกษาวิจัยรายการประเภทสาระบันเทิงในประเทศไทยนั้น สิริวรรณ ลอพันธุ์โพบูลย์ (2532) ทำการศึกษาเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบบทบาททางจริยธรรมของตัวละครในภาพยนตร์ชุดโทรทัศน์ไทย, จีน และญี่ปุ่น” พบว่า ภาพยนตร์ไทยมีการนำเสนอบทบาททางจริยธรรมด้านบวก 51.82 % และด้านลบ 48.18 % โดยจำแนกได้ดังนี้ ความเอื้อเพื่อเผื่อแผ่เป็นจริยธรรมด้านบวกที่ถูกนำเสนอมากที่สุด และความขยันหมั่นเพียรถูกนำเสนอรองลงมา ส่วนด้านลบที่ถูกนำเสนอมากที่สุด คือ ความซื่อสัตย์สุจริต และความอดทนอดกลั้นถูกนำเสนอรองลงมา

ภาพยนตร์จีนชุดทางโทรทัศน์มีการนำเสนอบทบาททางจริยธรรมด้านบวก 65.96 % และด้านลบ 34.04 % โดยที่ความเอื้อเพื่อเผื่อแผ่เป็นจริยธรรมด้านบวกที่ถูกนำเสนอมากที่สุด ในขณะที่ความซื่อสัตย์สุจริตถูกนำเสนอรองลงมา ส่วนจริยธรรมด้านลบที่ถูกนำเสนอมากที่สุด คือ ความซื่อสัตย์สุจริต และความอดทนอดกลั้นเป็นอันดับรองลงมา

ภาพยนตร์ญี่ปุ่นชุดทางโทรทัศน์มีการนำเสนอบทบาททางจริยธรรมด้านบวก 62.59 % ในขณะที่ด้านลบถูกนำเสนอ 37.14 % โดยที่ความเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ถูกนำเสนอมากที่สุดตามด้วยความขยันหมั่นเพียร ส่วนทางด้านลบที่ถูกนำเสนอมากที่สุด คือ ความอดทนอดกลั้นและความซื่อสัตย์สุจริตถูกนำเสนอรองลงมา ซึ่งจริยธรรมทั้งหมดนี้ ได้นำเสนอผ่านตัวละครหลักทั้งหมดที่นำมาวิเคราะห์

การนำเสนอบทบาททางจริยธรรมของตัวละครในละครและภาพยนตร์ชุดทางโทรทัศน์แต่ละชาติมีการนำเสนอแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในหัวข้อต่อไปนี้ ความเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ ความมีวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต ความกตัญญูกตเวที ความอดทนอดกลั้น และ ความมีสติปัญญา

Kant Udornpim (1997) (อ้างใน นฤปดี วรรณานาคม , 2541) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การศึกษาผลกระทบของรายการประเภทสาระบันเทิงที่ส่งเสริมการยอมรับแนวคิดเชิงวัฒนธรรม :

กรณีศึกษาภาพยนตร์ญี่ปุ่นชุดทางโทรทัศน์ “โอชิน” ”ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ผู้ชมภาพยนตร์ดังกล่าวได้เรียนรู้ค่านิยมส่งเสริมสังคมหลัก 4 ด้าน อันได้แก่ การเอาใจเขามาใส่ใจเรา การแสดงซึ่งพฤติกรรมที่เหมาะสม การอุทิศตนเพื่อสังคมและการมีความคิดสร้างสรรค์ นอกจากนี้ยังพบว่าระดับการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมถึงความจริงมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเรียนรู้ค่านิยมส่งเสริมสังคม

เช่นเดียวกับ นฤปดี วรรณาคม (2541) ได้ทำการวิจัยเชิงสำรวจเพื่อการศึกษาผลทางสังคมของภาพยนตร์จีนชุดทางโทรทัศน์เรื่อง “เปาบุ้นจิ้น” ต่อผู้ชมในกรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้ชมมีการเรียนรู้เรื่องค่านิยมส่งเสริมสังคม โดยที่ค่านิยมส่งเสริมสังคมที่ผู้ชมเรียนรู้มากที่สุดคือ ความกตัญญูต่อเวทีย นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้ชมมีความเข้ากันได้กับวัฒนธรรมที่น่าเสนอ มีการมองเปาบุ้นจิ้นในฐานะตัวแบบในการดำเนินชีวิตและมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมถึงความจริงกับเปาบุ้นจิ้นในระดับปานกลาง และพบว่า ระดับความสัมพันธ์ทางสังคมถึงความจริงมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเรียนรู้ค่านิยมส่งเสริมสังคมของผู้ชม รวมทั้งค้นพบว่าระดับความเหมาะสมของวัฒนธรรมที่น่าเสนอ การเรียนรู้ค่านิยมส่งเสริมสังคม การมองเปาบุ้นจิ้นในฐานะตัวแบบในการดำเนินชีวิตและการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมถึงความจริงกับเปาบุ้นจิ้นจะแตกต่างกันตามเพศและเชื้อชาติของผู้ชม

ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่ากลยุทธ์สาระบันเทิงเป็นเสมือนเครื่องมือที่นำพาทั้งสื่อบันเทิงในโลกธุรกิจและโลกแห่งสาระบันเทิงไปสู่สถานการณ์แบบ Win-Win หรือที่เรียกว่าเป็นสถานการณ์ที่ไม่มีผู้แพ้หรือผู้สูญเสีย แต่ทุกฝ่ายคือผู้ที่ทำชัยชนะร่วมกัน (ปารีชาติ สถาปิตานนท์ สโรบล , 2543)

จากขั้นต้นสรุปได้ว่า กลยุทธ์สาระบันเทิงเป็นเสมือนทางเลือกในการนำเอาประโยชน์จากสื่อบันเทิงในโลกธุรกิจผนวกเข้ากับวาระความรู้ทางสังคม เป็นการเชื่อมประสานโลกบันเทิงและโลกสาระความรู้เข้าด้วยกัน โดยดึงเอาด้านความสนุกสนาน ความมีชีวิตชีวา อันเป็นเอกลักษณ์ของความบันเทิงมาใช้ในการถ่ายข้อมูลข่าวสารสู่กลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้เขามีการประพฤติปฏิบัติตนตามแนวทางที่เป็นที่พึงประสงค์ของสังคม

5.แนวคิดเรื่องผลของสาระบันเทิง

สื่อมวลชนนับเป็นสถาบันหนึ่งที่มีความเกี่ยวข้องกับผู้คนในสังคมเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นสื่อที่มีความสามารถที่จะเข้าถึงผู้รับสารได้เป็นจำนวนมากและพร้อมกันในเวลาอันรวดเร็ว ดังนั้น รายการสาระบันเทิงทางโทรทัศน์ในฐานะที่เป็นสื่อมวลชนแขนงหนึ่ง ก็ย่อมมีผลต่อคนในสังคมไม่มีทางก็ทางหนึ่งอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ผลของสื่อ หรือผลของการสื่อสาร หมายถึง การรับรู้อันเกิดจากสารที่มีความหมายร่วมกันระหว่างผู้รับสารและผู้ส่งสาร จากความหมายดังกล่าว ทำให้อาจแบ่งความหมายของผลการสื่อสารได้เป็นใน 3 ลักษณะ คือ (พรสิทธิ์ พัฒนานุรักษ์,2529)

1. ผลของการสื่อสารที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือข้อแตกต่างในตัวผู้รับสาร อันสืบเนื่องมาจากสารที่ผู้สื่อสารทำการสื่อสาร
2. ผลของการสื่อสารที่ผู้ส่งสารมุ่งก่อให้เกิดอิทธิพลต่อผู้รับสาร โดยผู้ส่งสารคาดหวังว่าสารที่ตนส่งไปนั้นจะมีอิทธิพลต่อผู้รับสาร
3. ผลของการสื่อสารในด้านสัมฤทธิ์ผลการสื่อสาร โดยผู้รับสารคาดหวังว่าสารที่ตนส่งไปนั้นจะมีอิทธิพลต่อผู้รับสาร

สำหรับในส่วนของชนิดและทิศทางของผลนั้น Klapper ได้ทำการแยกประเภทไว้ดังนี้ (McQuail,2000)

1. Conversion เป็นการเปลี่ยนแปลงทางความคิดและความเชื่อที่เป็นไปตามความตั้งใจของผู้ส่งสาร
2. Minor change เป็นการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบหรือความเข้มของความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ หรือพฤติกรรม
3. Reinforcement เป็นการตอกย้ำในความเชื่อ ความคิดเห็น หรือพฤติกรรมเดิมของผู้รับสาร

อย่างไรก็ตามในการแบ่งประเภทของผลของสื่อ นั้น ยังสามารถแบ่งโดยใช้เกณฑ์ที่ได้จากการพัฒนาด้านทฤษฎีและงานวิจัยได้เป็น 2 หัวข้อใหญ่ๆคือ ผลที่ตั้งใจ/ไม่ตั้งใจ และ ผลระยะสั้น / ระยะยาว (พรสิทธิ์ พัฒนานารักษ์ ,2529)

1. ผลของการสื่อสารประเภทตั้งใจ และผลของการสื่อสารประเภทไม่ตั้งใจ

ผลของการสื่อสารประเภทตั้งใจ หมายถึงผลของการสื่อสารที่ผู้ส่งสารและผู้รับสารต่างรับรู้เรื่องราวของสารได้สอดคล้องสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ในการสื่อสารทั้งสองฝ่าย โดยสามารถสื่อความหมายร่วมกันได้ ในทางตรงข้ามผลของการสื่อสารโดยไม่ตั้งใจ กลับก่อให้เกิดการถ่ายทอดและรับรู้ระหว่างผู้ส่งสารไม่สัมพันธ์หรือขัดแย้งกัน จนอาจส่งผลในรูปแบบที่ตรงข้ามกับเจตนาของวัตถุประสงค์ในการสื่อสารหรือทำให้เกิดผลสืบเนื่องที่มีได้คาดคิดไว้ล่วงหน้า

2. ผลของการสื่อสารระยะสั้น และ ผลของการสื่อสารระยะยาว

ผลของการสื่อสารระยะสั้น หมายถึง ผลที่มีการรับรู้ที่มีความหมายร่วมกันระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร แล้วตอบสนองการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับความรู้สึก และอารมณ์ทั้งในลักษณะเจตนาและไม่เจตนาของผู้รับสารที่มีต่อสารทันที ซึ่งผลในลักษณะนี้จะมีลักษณะชั่วคราวในขณะที่ทำการสื่อสารระยะหนึ่งแล้วหายไป แต่ผลของการสื่อสารระยะยาวเป็นการรับรู้ทั้งสองฝ่ายเมื่อทำการสื่อสารระหว่างกันแล้ว ต้องสะสมนำไปขบคิดและไตร่ตรองระยะเวลาหนึ่ง จึงจะตอบสนองต่อ

การเปลี่ยนแปลงที่มีต่อความหมายร่วมกันระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสารซึ่งมักจะเป็นการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับความคิดและพฤติกรรมมากกว่าเรื่องของความรู้สึกและอารมณ์

จากเกณฑ์ทั้ง 2 ประเภท Golding ได้ใช้เป็นเครื่องมือในการแบ่งแยกความแตกต่างระหว่างแนวคิดเรื่องข่าวและผลของมันเป็นแบบต่างๆดังต่อไปนี้ คือ (McQuail,2000)

1. ผลระยะสั้นที่เกิดโดยผู้ส่งสารตั้งใจ เรียกว่า อคติ (bias)
2. ผลระยะสั้นที่เกิดโดยผู้ส่งสารไม่ตั้งใจ เรียกว่า อคติที่ไม่รู้ตัว (unwitting bias)
3. ผลระยะยาวที่ผู้ส่งสารตั้งใจ เรียกว่า นโยบาย (policy)
4. ผลระยะยาวที่ผู้ส่งสารไม่ตั้งใจ เรียกว่า อุดมการณ์ (ideology)

โดยทั่วไปแล้ว “ผลของสื่อ” เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องของการสื่อสารมวลชนไม่ว่าจะตั้งใจหรือไม่ก็ตาม ในทางกลับกันเมื่ออธิบายคำว่า “อิทธิพลของสื่อ” มักหมายถึงศักยภาพโดยทั่วไปของสื่อในการก่อให้เกิดผลตามที่วางแผนไว้ ส่วนคำว่า “ประสิทธิผลของสื่อ” นั้นหมายความถึงประสิทธิภาพของสื่อในการที่จะบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้การแบ่งดังกล่าวจะมีความสำคัญอย่างยิ่งในการรับรู้ถึงแม้จะยากที่จะรักษาความหมายของคำอย่างเคร่งครัดเมื่อนำไปใช้ก็ตาม แต่อย่างไรก็ตามก็เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับงานวิจัยและทฤษฎีเพื่อช่วยสังเกตผลที่จะเกิดขึ้นในระดับต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับปัจเจกบุคคล กลุ่มหรือองค์กร สถาบันทางสังคม สังคมโดยรวม และระดับวัฒนธรรม แต่ไม่ว่าระดับใดก็ตามสามารถได้รับผลกระทบจากสื่อมวลชนได้ทั้งสิ้นโดยที่หากเกิดผลที่ระดับหนึ่ง (โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับที่สูงกว่า) ก็มักส่งผลกระทบไปที่ระดับอื่นเสมอ แต่อย่างไรก็ตามงานวิจัยส่วนใหญ่มักศึกษาผลกระทบในระดับปัจเจกบุคคล เพื่อมุ่งหวังในการสร้างข้อสรุปที่เชื่อมโยงกับผลโดยรวมหรือในระดับที่สูงกว่า

นอกจากนี้ปัญหาที่ยุ่งยากมากที่สุดในการวิจัยเกี่ยวกับผลของสื่อ คือ ความซับซ้อนและความหลากหลายของปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งโดยทั่วไปแล้วได้มีการแบ่งการศึกษาผลออกเป็นด้านความเข้าใจ ความรู้และความคิดเห็น ด้านอารมณ์ การวิจัยในยุคแรก ๆ มักจะใช้การแบ่งด้านอารมณ์และความรู้สึก และด้านพฤติกรรมนี้เป็นแนวทางในการวิจัย โดยเรียงตามลำดับความสำคัญจากอันแรกไปจนถึงอันที่สาม แต่ในความเป็นจริงแล้ว การแบ่งดังกล่าวไม่สามารถกระทำได้ เนื่องจากพฤติกรรมไม่จำเป็นที่จะต้องมีความสำคัญไปกว่าด้านอื่นๆที่เหลือ ซึ่งความซับซ้อนที่เกิดขึ้นนี้สามารถดูได้จากเมื่อสอบถามบุคคลเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้ภาษา แต่ข้อมูลที่ได้มักจะมี ความเข้าใจและอารมณ์ความรู้สึกปะปนมาด้วย (McQuail,2000)

อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าในการศึกษาวิจัยจะสามารถสะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของสื่อมวลชนในการส่งผลกระทบได้ถึงในระดับของสังคมโดยรวมก็ตาม แต่สำหรับรายการสาระบันเทิงซึ่งถือได้ว่าเป็นสื่อที่มีความใกล้ชิดกับบุคคลมากที่สุด ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า สาระบันเทิงย่อมส่งผลกระทบต่อตัวบุคคลเป็นอันดับแรกอย่างแน่นอน

ผลในระดับบุคคลของสาระบันเทิงตามมุมมองของ Singhal และ Rogers ประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอน คือ (Singhal & Rogers, 1999 อ้างถึงใน ปารีชาติ สถาปิตานนท์ สโรบล, 2543)

1. การเปิดรับสาร (exposure) การเปิดรับสารเปรียบเสมือน “ประตูด่านแรก” ที่จะนำบุคคลไปยังการรับรู้สิ่งใหม่ ๆ ซึ่ง “สาร”

Singhal & Rogers เชื่อว่าเอดูเทเนเมนต์จะไม่สามารถก่อให้เกิดผลที่ต้องการได้ หากบุคคลเป้าหมายหลีกเลี่ยงการเปิดรับสาร หรือปฏิเสธการบริโภคงานเอดูเทเนเมนต์ เพราะการดำเนินการดังกล่าว จะส่งผลให้บุคคลหมดโอกาสที่จะได้เรียนรู้สาระและความรู้ต่างๆที่นำเสนอผ่านงานเอดูเทเนเมนต์

โดยตัวแปรด้านการเปิดรับสารที่เป็นเงื่อนไขสำคัญต่อพัฒนาการของบุคคล ได้แก่

1.1 ความสนใจในสื่อและสารของงานเอดูเทเนเมนต์ โดยเราอาจตั้งข้อสันนิษฐานว่า ยิ่งบุคคลสนใจในรูปแบบของสื่อ เรื่องราว และสาระความรู้ที่นำเสนอของงานเอดูเทเนเมนต์มากเท่าไร ยิ่งจะทำให้งานเอดูเทเนเมนต์มีโอกาสกระตุ้นการเปลี่ยนแปลงมากเท่านั้น

1.2 ความสนใจแม่แบบ ที่นำเสนอในงานเอดูเทเนเมนต์ ในที่นี้แม่แบบอาจได้แก่ ดารา นักร้อง นักแสดง หรือผู้มีชื่อเสียงที่นำหน้าที่เป็นพรีเซนเตอร์ให้กับงานเอดูเทเนเมนต์ หรือบุคคลที่แสดงเป็นละครในรายการเอดูเทเนเมนต์ เป็นต้น โดยเราอาจตั้งข้อสันนิษฐาน ภายใต้กรอบทฤษฎีด้านการเรียนรู้ทางสังคมว่า ยิ่งบุคคลเลือกที่จะสนใจบุคคลผู้ทำหน้าที่เป็นแม่แบบในงานเอดูเทเนเมนต์มากเท่าไร ยิ่งทำให้สื่อเอดูเทเนเมนต์ดังกล่าว มีโอกาสกระตุ้นการเปลี่ยนแปลงของบุคคลได้มากเท่านั้น

2. ปฏิกริยาของสมาชิกในสังคม เราอาจกล่าวได้ว่า ปฏิกริยาของบุคคลเป็นเงื่อนไขสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมของบุคคล โดยปฏิกริยาที่มีบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ ปฏิกริยาทางสังคมกึ่งความจริง พฤติกรรมการสื่อสารของบุคคลกับตัวเอง และพฤติกรรมการสื่อสารของบุคคลกับผู้อื่น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกึ่งความจริง ซึ่งได้แก่ การที่บุคคลรู้สึก “อิน” กับผู้นำเสนอของงานเอดูเทเนเมนต์ หรือเรื่องราวต่างๆในงานเอดูเทเนเมนต์ ราวกับว่า ตนคือบุคคลหนึ่งในเหตุการณ์นั้น หรือคนสนิทของคนที่อยู่ในเหตุการณ์นั้น โดยปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกึ่งความจริงเป็นเสมือนเงื่อนไขประการสำคัญในการก้าวไปสู่พัฒนาการขั้นอื่นๆ ซึ่งหากบุคคลที่เป็นกลุ่มเป้าหมายไม่มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกึ่งความจริงกับบุคคลในงานเอดูเทเนเมนต์แล้ว โอกาสที่งานเอดูเทเนเมนต์จะมีอิทธิพลกับบุคคลจะอยู่ในขอบเขตที่จำกัดมาก

Singhal & Rogers ได้แบ่งปฏิสัมพันธ์ทางสังคมถึงความจริงของบุคคล เป็น 3 ด้าน คือ

2.1.1 ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมถึงความจริงเชิงความคิด เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้สาระในงานเอดูเทนเมนต์ โดยผู้บริโภคมักอ้างว่า ความคิดของบุคคลที่เป็นแม่แบบในสื่อเอดูเทนเมนต์ น่าสนใจ หรือใกล้เคียงกับความคิดของตน รวากับว่าตนเคยฟังหรือเคยพูดคุยกับบุคคลนั้นมาก่อน

การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมถึงความจริงในทางความคิดดังกล่าว อาจเกิดขึ้นในขณะที่ผู้บริโภคให้ความสนใจข้อมูลข่าวสาร หรือตีความข้อคิดเห็นของบุคคลที่เป็นแม่แบบในงานเอดูเทนเมนต์ ตลอดจนเกิดการคิดทบทวนด้านเนื้อหาเชิงความรู้ซึ่งแม่แบบนำเสนอผ่านงานเอดูเทนเมนต์

2.1.2 ปฏิสัมพันธ์ถึงความจริงเชิงความรู้สึก ได้แก่ การที่ผู้บริโภครู้สึกว่าตนเองเป็นเสมือนแม่แบบดังกล่าวหรือตนเองเคยรู้จัก สนิทสนม หรือคุ้นเคยกับแม่แบบดังกล่าว อันส่งผลให้ผู้บริโภคเกิดความรู้สึกร่วมไปกับบุคคลที่เป็นแม่แบบในงานเอดูเทนเมนต์

2.1.3 ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมถึงความจริงเชิงพฤติกรรม ได้แก่ ระดับที่ผู้บริโภครู้สึกว่าตนเองสามารถสื่อสาร พูดคุย หรือทำความเข้าใจกับบุคคลที่เป็นแม่แบบในงานเอดูเทนเมนต์

2.2 พฤติกรรมการสื่อสารกับตนเอง ภายหลังการเปิดรับงานเอดูเทนเมนต์ บุคคลมักจะสื่อสารกับตนเองในด้านต่างๆ คือ

2.2.1 การพิจารณาศักยภาพของตนเอง (individual self-efficacy) ในการกระทำพฤติกรรมที่เหมาะสมเช่นเดียวกับแม่แบบในงานเอดูเทนเมนต์ โดยพฤติกรรมดังกล่าวมักเกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมถึงความจริงในเชิงความคิด

2.2.2 การรู้สึกว่าตนเป็นเสมือนตัวละครหรือตัวแบบ (identification with characters or role-modeling) และรู้สึกว่าตนเองควรเลียนแบบพฤติกรรมของตัวละคร โดยพฤติกรรมดังกล่าวมักเกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมถึงความจริงในเชิงความรู้สึก

2.3 พฤติกรรมการสื่อสารระหว่างตนเองกับผู้อื่น โดยภายจากที่บุคคลได้มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมถึงความจริงกับตัวละครหรือแม่แบบในละคร บุคคลมักจะพูดคุยติดต่อ แลกเปลี่ยนข้อมูล และข้อคิดกับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลอื่น ๆ ในสังคม เกี่ยวกับประเด็นปัญหา หรือสาระความรู้ ตลอดจนเรื่องราวต่างๆที่ได้รับจากงานเอดูเทนเมนต์ ทั้งในบรรยากาศตัวต่อตัว และการพูดคุยเป็นกลุ่ม เป็นต้น

การสื่อสารกับผู้อื่น อาจปรากฏในรูปแบบของการที่บุคคลพยายามหาโอกาสพูดคุย และแลกเปลี่ยนความคิดกับบุคคลอื่น ๆ ในสังคม โดยเราเชื่อกันว่ากระบวนการสื่อสารในรูปแบบการเจรจาหรือ (dialogue) ดังกล่าว เป็นสิ่งสำคัญต่อการก้าวไปสู่การเปลี่ยนแปลงในระดับถัดไป เนื่องจากการดำเนินการดังกล่าวจะช่วยเปิดโอกาสให้บุคคลไปไตร่ตรองประเด็นปัญหาอย่างถี่ถ้วน และช่วยผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่พึงปรารถนาของสังคมในที่สุด

Singhal & Rogers ได้เรียกปฏิกริยาของสมาชิกในสังคมในรูปแบบดังกล่าวว่า เป็นการเข้ามามีส่วนร่วมกับงานเอดูเทนเมนต์ในเชิงอ้างอิง (referential involvement) ซึ่งเป็นการพิจารณาไตร่ตรองเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างตนและเรื่องราวต่างๆที่ปรากฏในสื่อเอดูเทนเมนต์ นั่นเอง

3. ศักยภาพของกลุ่ม (collective efficacy) โดยบุคคลจะพิจารณาศักยภาพของกลุ่มตนเองและกลุ่มอื่นๆในสังคมในด้านต่างๆ อาทิ ความสอดคล้องระหว่างมาตรฐานหรือบรรทัดฐานทางสังคมในกลุ่มตนและกลุ่มอื่นๆในสังคม กับสาระความรู้หรือพฤติกรรมที่พึงประสงค์ซึ่งนำเสนอผ่านงานเอดูเทนเมนต์

กระบวนการพิจารณาศักยภาพของกลุ่ม จะสะท้อนให้เห็นถึงองค์ประกอบบางประการของทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (social learning) ต่อพฤติกรรมของบุคคล กล่าวคือ การสังเกตเห็นศักยภาพของกลุ่มจะเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ในกรณีที่บุคคลเข้าไปเกี่ยวข้องกับประเด็นที่นำเสนอผ่านสื่อ เอดูเทนเมนต์ เช่น

- บุคคลได้สังเกตการณ์จัดการปัญหาของบุคคลอื่นในงานเอดูเทนเมนต์
- บุคคลได้มีโอกาสสนทนา และแลกเปลี่ยนมุมมองเกี่ยวกับปัญหาสังคมที่บุคคลทั่วไปกำลังเผชิญอยู่ โดยเฉพาะในปัญหาที่เน้นหนักในทาวเอดูเทนเมนต์
- บุคคลได้มีโอกาสพิจารณาร่วมกับบุคคลอื่นที่เกี่ยวกับวิถีทางเผชิญปัญหา หรือแก้ไขปัญหา
- บุคคลได้นำข้อคิดหรือทางออกต่างๆ ที่นำเสนอในสื่อเอดูเทนเมนต์มาเปรียบเทียบกับบรรทัดฐานทางสังคม (social norm) และการยอมรับต่อข้อคิดหรือทางออกของสมาชิกอื่นๆในสังคม

4. ผลของเอดูเทนเมนต์ โดยผลในระยะยาว ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงของสังคม อย่างไรก็ตามการก้าวหน้าไปถึงผลดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบความคิดและระบบพฤติกรรมของสมาชิกในสังคม

4.1 การพิจารณาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (consideration of behavior change) กระบวนการนี้สามารถเห็นได้ชัดเจนภายหลังจากที่เอดูเทนเมนต์ได้รับการเผยแพร่สู่สมาชิกในสังคม โดยกลุ่มบุคคลดังกล่าวมักมีการพูดคุยกันเกี่ยวกับความเป็นไปได้ในการประพฤติปฏิบัติตามข้อเสนอของเอดูเทนเมนต์

4.2 การคิดในเชิงแย้ง (Paradoxical thinking) โดยสมาชิกในสังคมมักใช้เวลาส่วนหนึ่งในการพินิจพิเคราะห์เกี่ยวกับประเด็นปัญหา ทางออก ทางเลือกที่นำเสนอในงานเอดูเทนเมนต์ ตลอดจนทางเลือกอื่น ๆ โดยเฉพาะทางเลือกที่อาจขัดแย้งกับข้อเสนอในเอดูเทนเมนต์

4.3 การลองทำพฤติกรรมในเชิงแย้งกับข้อเสนอในงานเอดูเทนเมนต์ (contradictory behavior) นอกเหนือจากการคิดเชิงแย้งแล้ว บุคคลจำนวนหนึ่งอาจลุกขึ้นมาลองทำพฤติกรรมใน

เชิงแย้งกับข้อเสนอของเอดูเทนเมนต์ เพื่อท้าทายหรือพิสูจน์ความเหมาะสม ตลอดจนเป็นแนวทางในการชั่งน้ำหนักผลดีและผลเสียที่เกิดขึ้นเป็นต้น

4.4 การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ได้แก่ การที่บุคคลจะถูกขึ้นมาเอาจริง ทำจริง หรือที่เรียกว่า “ยอม” ทำพฤติกรรมใหม่ ซึ่งเป็นเสมือนเป้าหมายสำหรับเอดูเทนเมนต์ อย่างไรก็ตามในสภาพความเป็นจริง อาจมีเพียงบางคนเท่านั้นที่มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในแนวทางที่น่าเสนอไว้

นอกเหนือไปจากผลในระดับบุคคลแล้ว ผลของสาระบันเทิงยังสามารถสังเกตเห็นในด้านอื่นๆได้อีก เช่น ผลต่อองค์กร และผลต่อสังคมโดยผลต่อองค์กรนั้น Nariman วิเคราะห์ว่าองค์กรผู้ผลิตงานเอดูเทนเมนต์สามารถทำผลกำไรและสร้างชื่อเสียงในสังคมภายหลังจากที่มีการเผยแพร่งานเอดูเทนเมนต์ อย่างไรก็ตาม กระบวนการนำไปสู่ผลต่อองค์กรจะเกิดขึ้นได้อย่างสมบูรณ์เป็นรูปธรรมต้องอาศัยกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ การวางแผนการจัดการอย่างดี และการประสานงานอย่างคล่องตัว เป็นต้น

ในส่วนผลของเอดูเทนเมนต์ที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงสังคมนั้น อาจกล่าวได้ว่าเอดูเทนเมนต์สามารถสร้างเงื่อนไขต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการเปลี่ยนแปลง เช่น การทำหน้าที่เป็นผู้ผลักดันหรือผู้กำหนดประเด็นวาระต่าง ๆ ในสังคม ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวอาจส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนระบบสาธารณะบันเทิงในสังคม หรืออาจกล่าวได้ว่า กระบวนการดังกล่าวเปรียบเสมือนการจุดประกาย การสร้างกระแสเพื่อโอบล้อม เพื่อดำเนินคู่ขนานไปกับนโยบายหลักต่าง ๆ หรือเพื่อปรับเปลี่ยนนโยบายต่าง ๆ ให้เป็นไปตามทิศทางที่สังคมต้องการ (Nariman,1993 อ้างถึงใน ปาริชาติ สถาปัตตานนท์ สโรบล,2543)

จากข้างต้นแสดงให้เห็นว่า สาระบันเทิงสามารถส่งผลในระยะยาว อันได้แก่ การเปลี่ยนแปลงสังคม แต่อย่างไรก็ตาม การก้าวไปถึงผลดังกล่าว จำเป็นต้องอาศัยกระบวนการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบความคิด และระบบของพฤติกรรมของสมาชิกในสังคม (ปาริชาติ สถาปัตตานนท์ สโรบล,2543) ดังนั้นในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงมุ่งเน้นไปที่การศึกษาผลของการเปิดรับสื่อมวลชนประเภทสาระบันเทิงที่มีต่อพฤติกรรม ความคิด และค่านิยมของผู้ชม ด้วยการใช้แนวคิดเรื่องของการเรียนรู้ค่านิยมที่ปรากฏในรายการสาระบันเทิงประเภทการ์ตูน การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมถึงความจริงระหว่างตัวแสดงในรายการสาระบันเทิงประเภทการ์ตูนกับผู้ชม และการพิจารณาตัวแสดงในรายการสาระบันเทิงประเภทการ์ตูนในฐานะแม่แบบในการดำเนินชีวิตของผู้ชมมาเป็นกรอบในการอธิบายถึงผลที่เกิดขึ้น

โดยแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่ยกมาเกี่ยวกับสาระบันเทิงและผลของสาระบันเทิงนั้น ซึ่งละครเรื่องทองดั้นหลังได้นำหลักการเกี่ยวกับสาระบันเทิงในการนำเสนอสาระทางด้านศีลธรรมควบคู่กับความบันเทิงในรูปแบบของละคร ดังนั้นแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สาระบันเทิงและผลของสาระบันเทิงมีส่วนเกี่ยวข้องอย่างยิ่งในการศึกษาและวิเคราะห์ปัญหา นำวิจัย ที่ว่า ละครเรื่อง “ทองลันหลัง” นำเสนอหลักคิดเรื่องศีลธรรม คุณธรรมและวิธีการที่สอดแทรกหลักคิดเรื่องศีลธรรม คุณธรรมผ่านละครได้มากน้อยเพียงใด

นอกจากนั้น หากจะศึกษาและวิเคราะห์ทางด้านผู้รับสาร จากละครเรื่องทองลันหลังแล้ว นั้นก็สามารถศึกษาและวิเคราะห์ได้จากทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ ทักษะคติ และพฤติกรรม อันที่จะได้กล่าวไว้ต่อไป

6.ทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ ทักษะคติ และพฤติกรรม

(Knowledge Practice Attitude : KAP)

ทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ (Knowledge) ทักษะคติ (Attitude) และพฤติกรรม (Practice) หรือ KAP นี้ เป็นทฤษฎีที่ให้ความสำคัญกับตัวแปร 3 ตัวของผู้รับสาร คือ

1. ความรู้ (Knowledge)
2. ทักษะคติ (Attitude)
3. พฤติกรรม (Practice)

โดยตัวแปรดังกล่าวจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคมหลังจากการรับสารนั้น ๆ ทฤษฎี KAP จึงเป็นทฤษฎีหนึ่งในการอธิบายการสื่อสารหรือสื่อสารมวลชนว่าเป็นตัวแปรต้นที่สามารถเป็นตัวนำการพัฒนาเข้าไปสู่ชนบทได้ สำหรับตัวแปรตาม คือ KAP ในการวัดความสำเร็จของการสื่อสารเพื่อการพัฒนา (สุรพงษ์ โสธนะเสถียร , 2533)

จะเห็นได้ว่าสื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญในการนำข่าวสารต่าง ๆ ไปเผยแพร่เพื่อให้ประชาชนในสังคมได้รับทราบว่าจะมีปัญหาคืออะไร เมื่อประชาชนได้รับทราบข่าวสารนั้น ๆ ย่อมก่อให้เกิดทัศนคติและพฤติกรรมต่อไป ซึ่งในลักษณะสัมพันธ์กันเป็นลูกโซ่ เป็นที่ยอมรับกันว่าการสื่อสารมีบทบาทสำคัญในการดำเนินโครงการต่าง ๆ ให้บรรลุผลสำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ การส่งเสริมให้ประชาชนก็ต้องอาศัยการสื่อสารเป็นเครื่องมืออันสำคัญในการเพิ่มพูนความรู้ สร้างทัศนคติที่ดีและเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่เหมาะสม โดยผ่านสื่อชนิดต่าง ๆ ไปยังประชาชนกลุ่มเป้าหมายซึ่งต้องประกอบด้วย

ความรู้ (Knowledge) เป็นการรับรู้เบื้องต้น ซึ่งบุคคลส่วนมากจะได้รับผ่านประสบการณ์ โดยการเรียนรู้จากการตอบสนองของสิ่งเร้า (S - R) แล้วจัดระบบโครงสร้างของความรู้ที่ผสมผสานระหว่างความจำ (ข้อมูล) กับสภาพจิตวิทยา ด้วยเหตุนี้ความรู้จึงเป็นความจำเป็นที่เลือกสรรซึ่งสอดคล้องกับสภาพจิตใจของตนเอง ความรู้จึงเป็นกระบวนการภายใน อย่างไรก็ตาม ความรู้ อาจส่งผลต่อพฤติกรรมที่แสดงออกของมนุษย์ได้ และผลกระทบที่ผู้รับสารเชิงความรู้ในทฤษฎีการสื่อสารนั้นอาจปรากฏได้จากสาเหตุ 5 ประการ คือ

1. การตอบข้อสงสัย (Ambiguity resolution) การสื่อสารมักจะสร้างความสับสนให้สมาชิกในสังคม ผู้รับสารจึงมักแสวงหาสารสนเทศโดยการอาศัยสื่อทั้งหลายเพื่อตอบข้อสงสัยและความสับสนของตน

2. การสร้างทัศนคติ (Attitude formation) ผลกระทบเชิงความรู้ต่อการปลูกฝังทัศนคติเป็นส่วนมากนิยมใช้กับสารสนเทศที่เป็นนวัตกรรม เพื่อสร้างทัศนคติให้ยอมรับการแพร่ นวัตกรรมนั้น ๆ (ในฐานะความรู้)

3. การกำหนดวาระ (Agenda setting) เป็นผลกระทบเชิงความรู้ที่สื่อกระจายออกไป เพื่อให้ประชาชนตระหนักและผูกพันกับประเด็นวาระที่สื่อกำหนดขึ้น หากตรงกับภูมิหลังของปัจเจกชนและค่านิยมของสังคมแล้ว ผู้รับสารก็จะเลือกสารสนเทศนั้น

4. การพอกพูนระบบความเชื่อ (Expansion of belief system) การสื่อสารสังคมมักจะกระจายความเชื่อ ค่านิยม และอุดมการณ์ด้านต่าง ๆ ไปสู่ประชาชนจึงทำให้ผู้รับสารทราบระบบความเชื่อถือที่หลากหลายและลึกซึ้งไว้ในความเชื่อของตนมากขึ้นเรื่อย ๆ

5. การรู้แจ้งต่อค่านิยม (Value clarification) ความขัดแย้งในเรื่องค่านิยมและอุดมการณ์ เป็นภาวะปกติของสังคม สื่อมวลชนที่นำเสนอข้อเท็จจริงในประเด็นเหล่านี้ ย่อมทำให้ประชาชนผู้รับสารเข้าใจถึงค่านิยมเหล่านั้นชัดเจนขึ้น

ทัศนคติ (Attitude) เป็นดัชนีชี้ว่าบุคคลนั้น คิดและรู้สึกอย่างไรกับคนรอบข้าง วัตถุ หรือสิ่งแวดล้อม ตลอดจนสถานการณ์ต่าง ๆ โดยทัศนคตินั้นมีรากฐานมาจากความเชื่อที่อาจส่งผลถึงพฤติกรรมในอนาคตได้ ทัศนคติจึงเป็นเพียงความพร้อมที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้า และเป็นมิติของการประเมินเพื่อแสดงว่าชอบหรือไม่ต่อประเด็นหนึ่ง ๆ ซึ่งถือเป็นการสื่อสารภายในบุคคล (Intrapersonal communication) ที่เป็นผลกระทบมาจากการรับสาร อันจะมีผลต่อพฤติกรรมต่อไป

แคทซ์และสทอลล์แลนด์ (Katz & Stotland , 2532 (1959) อ้างใน สาทิตรี สุตรา , 2539) ได้แยกส่วนประกอบของทัศนคติได้เป็น 3 ส่วนด้วยกัน คือ

1. ส่วนประกอบทางความคิด หรือความรู้ความเข้าใจ เรียกว่า “ Cognitive Component ” ได้แก่ ความคิดซึ่งเป็นส่วนประกอบของมนุษย์ในการคิด ซึ่งความคิดนี้อาจจะอยู่ในรูปใดรูปหนึ่งแตกต่างกันออกไป

2. ส่วนประกอบทางด้านอารมณ์ ความรู้สึก เรียกว่า “ Affective Component ” ซึ่งเป็นตัวเร้าความคิดอีกทอดหนึ่ง ถ้าหากบุคคลมีภาวะความรู้สึกที่ดีหรือไม่ดีจะแสดงออกขณะคิดถึงสิ่งนั้นออกมาในลักษณะที่ต่างกัน เช่น ความรู้สึกด้านบวก เรียกว่า “ Positive Affective Component ” ก็จะมีความรู้สึกในด้านบวกเป็นไปในทางที่ดี ในทางตรงข้ามบุคคลที่มีความรู้สึก

ด้านลบ เรียกว่า “Negative Affective Component” ก็จะมีความรู้สึกในด้านลบเป็นไปในทางที่ไม่ดี

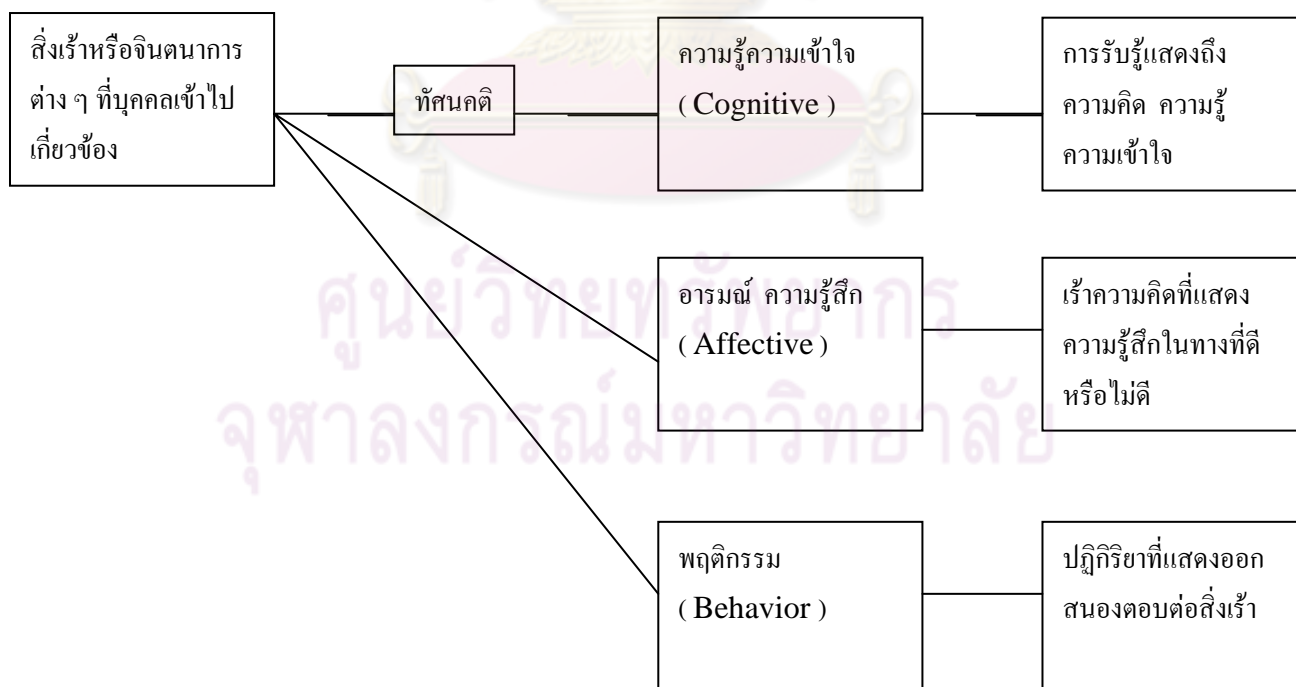
3. ส่วนประกอบทางด้านพฤติกรรมเรียกว่า “Behavior Component” ซึ่งมีแนวโน้มเน้นไปในทางการกระทำ หรือพฤติกรรมในลักษณะที่ว่าเมื่อมีสิ่งเร้าก็จะเกิดปฏิกิริยาอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้น เช่น เมื่อบุคคลมีความรู้สึกในด้านบวก พฤติกรรมที่แสดงออกก็จะเป็นไปในทางที่ดี

จะเห็นได้ว่า ถ้าบุคคลไม่มีความเข้าใจหรือไม่มีแนวคิดซึ่งเรียกว่า “Concept” เกี่ยวกับสิ่งใดก็จะไม่สามารถมีทัศนคติต่อสิ่งนั้นได้ การที่บุคคลมีทัศนคติต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดต่างก็เนื่องจากบุคคลมีความเข้าใจหรือมีแนวคิดซึ่งเรียกว่า “Concept” ต่างกัน

ดังนั้น ส่วนประกอบทางด้านความคิดเห็นหรือความรู้ ความเข้าใจ จึงนับได้ว่าเป็นส่วนประกอบขั้นพื้นฐานทัศนคติ และส่วนประกอบนี้จะเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับความรู้สึกของบุคคล อาจออกมาในรูปแบบแตกต่างกันทั้งในทางบวกและในทางลบซึ่งขึ้นอยู่กับประสบการณ์ และการเรียนรู้ของความรู้สึกที่เกิดขึ้น ที่มีต่อวัตถุหรือปรากฏการณ์นั้น ๆ เป็นสำคัญ

จากที่กล่าวมาข้างต้นในเรื่องของส่วนประกอบของทัศนคติ สามารถแสดงเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

ส่วนประกอบของทัศนคติ

นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการได้ให้ความคิดเห็นไว้ว่า สิ่งที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคตินั้น เริ่มต้นด้วยองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่ง คือ แหล่ง (Source) ของการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ อาจจะเป็นบุคคลเดียว กลุ่มบุคคล หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ หรือสิ่งทีก่อให้เกิดทัศนคติโดยตรง โดยทั่วไปแหล่งข่าวต่าง ๆ จะมีลักษณะที่แตกต่างกันในด้านต่าง ๆ เช่น ความสามารถ ความเป็นที่ดึงดูดความสนใจ ความคุ้นเคย ความเป็นมิตร จากการศึกษาพบว่า แหล่งข่าวที่มีความสามารถ มีความคุ้นเคย สามารถดึงดูดความสนใจ และมีอำนาจ จะมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ มากกว่าแหล่งข่าวที่ไม่คุณสมบัติดังกล่าว นอกจากนี้ องค์ประกอบอื่น ๆ เช่น เนื้อหาของข่าวสาร (ควรพิจารณาถึงภาษา ความยากง่าย คำที่ใช้ เป็นต้น) และตัวผู้รับ (เช่น ทักษะในการสื่อความหมาย ทัศนคติ ความรู้ ระบบสังคม เป็นต้น) ก็เป็นองค์ประกอบที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ (สุภาพงศ์ วรรวยทอง , 2535)

พฤติกรรม (Practice) หมายถึง การกระทำหรือพฤติกรรมใดๆ ของคนเรา ส่วนใหญ่เป็นการแสดงออกของบุคคล ก็เนื่องมาจากการมีความรู้และทัศนคติที่แตกต่างกัน เกิดขึ้นได้ก็เพราะความแตกต่างอันเนื่องมาจากการเปิดรับสื่อ และความแตกต่างในการแปลความสารที่ตนเองได้รับ ก่อให้เกิดประสบการณ์ที่ต่างกัน อันจะมีผลกระทบต่อพฤติกรรมของบุคคล

โดยทั่วไปการสื่อสารเพื่อความโน้มน้าวพฤติกรรมนั้นสามารถเกิดขึ้นได้ทุกระดับ ตั้งแต่ปัจเจกคนข้างเคียง (กลุ่ม) ไปจนถึงระดับสังคม (สถานการณ์) การโน้มน้าวพฤติกรรมในทุกะดับของการสื่อสาร อาจผ่านสื่อโดยอาศัยวิธีการ ดังนี้ (สุรพงษ์ ไสธนะเสถียร , 2533)

- 1.การปลุกเร้าอารมณ์ (Emotional Arousal) เพื่อให้เกิดความตื่นเต้นเร้าใจในการติดตามไม่ว่าด้วยภาพหรือเสียง เช่น บรรยากาศในการประกาศปฏิบัติรัฐประหาร สถานการณ์ที่น่าวิตกและน่าเป็นห่วงต่าง ๆ
- 2.การเห็นอกเห็นใจ (Empathy) ด้วยการแสดงความอ่อนโยน เสียสละ และความกรุณาปรานี ยอมแพ้เพื่อความเป็นพระก็อาจจะโน้มน้าวใจให้ผู้คนยอมรับได้ เช่น คนไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้ก็เพราะเห็นผู้สมัครนั้นถูกโจมตีจากผู้สมัครคนอื่น ๆ
- 3.การสร้างแบบอย่างขึ้นในใจ (Internalized Norms) เป็นการสร้างมาตรฐานอย่างหนึ่งขึ้นเพื่อให้มาตรฐานนั้นปลูกศรัทธา และเป็นตัวอย่างแก่ผู้รับสารที่จะต้องปฏิบัติตาม
- 4.การให้รางวัล (Reward) เช่น การลด แลก แจก แถม ในการโฆษณาเพื่อเป็นการจูงใจให้เลือกซื้อสินค้ายี่ห้อนั้น ๆ

รวมทั้ง ผลของการโน้มน้าวด้วยวิธีการข้างต้น ก่อให้เกิดพฤติกรรมพื้นฐาน 2 แบบคือ

- 1.กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมใหม่ๆ หรือมีพฤติกรรมที่ต่อเนื่อง (Activation)
- 2.หยุดยั้งพฤติกรรมเก่า (Deactivation)

องค์ประกอบของพฤติกรรม

ครอนบาค (Cronbach) อธิบายถึงพฤติกรรมของบุคคลว่าเกิดขึ้นเพราะองค์ประกอบ 7 ประการ ดังนี้

1. **ความมุ่งหมาย (Goal)** เป็นความต้องการหรือวัตถุประสงค์ที่ทำให้เกิดกิจกรรม เพื่อตอบสนองความต้องการที่เกิดขึ้น กิจกรรมบางอย่างก็ให้ความพอใจหรือสนองความต้องการได้ทันที แต่ความต้องการหรือวัตถุประสงค์บางอย่างก็ต้องใช้เวลานานจึงจะสามารถบรรลุความต้องการหลายๆ อย่างในเวลาเดียวกัน และมักจะต้องเลือกสนองความต้องการที่รีบด่วนก่อน และสนองความต้องการที่ห่างออกไปในภายหลัง

2. **ความพร้อม (Readiness)** หมายถึง ระดับวุฒิภาวะหรือความสามารถที่จำเป็นในการทำกิจกรรมเพื่อสนองความต้องการ คนเราไม่สามารถสนองความต้องการได้หมดทุกอย่าง ความต้องการบางอย่างขึ้นอยู่กับความสามารถของเขา

3. **สถานการณ์ (Situation)** เป็นเหตุการณ์ที่เปิดโอกาสให้เลือกกิจกรรม เพื่อสนองความต้องการ

4. **การแปลความหมาย (Interpretation)** ก่อนที่คนเราจะทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งลงไป เขาจะต้องพิจารณาสถานการณ์เสียก่อน แล้วตัดสินใจเลือกวิธีที่คาดว่าจะให้ความพอใจมากที่สุด

5. **การตอบสนอง (Response)** เป็นการทำกิจกรรมเพื่อสนองความต้องการ โดยวิธีที่เลือกแล้วในขั้นการแปลความหมาย

6. **ผลที่ได้รับหรือผลที่ตามมา (Consequence)** เมื่อทำกิจกรรมแล้วย่อมได้รับผลจากการกระทำนั้น ผลที่ได้รับอาจตรงตามที่ได้คาดคิดไว้ หรืออาจตรงกันข้ามกับความหมายก็ได้

7. **ปฏิกิริยาต่อความผิดหวัง (Reaction to Thwarting)** หากคนเราไม่สามารถสนองความต้องการได้ กล่าวได้ว่าเขาผิดหวัง ในกรณีนี้เขาอาจจะย้อนกลับไปแปลความหมายของสถานะเสียใหม่ และเลือกวิธีการสนองตอบใหม่ก็ได้

ซิมบาร์โดและคณะ (Zimbardo . et al., 1977 : 49-53) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงทัศนคติขึ้นอยู่กับความรู้ คือ ถ้ามีความรู้ ความเข้าใจ ทัศนคติจะมีการเปลี่ยนแปลง และเมื่อทัศนคติเกิดการเปลี่ยนแปลงจะมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามมา ซึ่งทั้งความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมจะมีความเชื่อมโยงกัน ฉะนั้นการที่จะให้บุคคลเกิดการยอมรับที่จะปฏิบัติสิ่งใด จำเป็นต้องให้บุคคลนั้นมีความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องดังกล่าวอย่างถ่องแท้เสียก่อน

การยอมรับปฏิบัติ (Practice) หรือ พฤติกรรม (Behavior) เป็นการแสดงออกของบุคคล โดยมีพื้นฐานจากความรู้และทัศนคติที่แตกต่างกัน ความแตกต่างของความรู้และทัศนคติเกิดขึ้น

เพราะความแตกต่างในการเปิดรับสื่อและความแตกต่างในการแปลสารที่ตนได้รับจึงก่อให้เกิดประสบการณ์ที่แตกต่างกันอันมีผลต่อพฤติกรรมของบุคคล โดยทั่วไปการสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวพฤติกรรมสามารถเกิดขึ้นได้ทุกระดับ ตั้งแต่ปัจเจกชน คนข้างเคียง (กลุ่ม) ไปจนถึงระดับสังคม (สถานการณ์) การโน้มน้าวพฤติกรรมในทุก ๆ ระดับของการสื่อสารสังคมอาจผ่านสื่อโดยอาศัยวิธีดังนี้ (สุรพงษ์ โสภนะเสถียร, 2533)

1. การปลุกเร้าอารมณ์ (Emotion Arousal) เพื่อให้เกิดความตื่นตัวในการติดตามไม่ว่าด้วยภาพหรือเสียง เช่น บรรยากาศในการประกาศการปฏิบัติ

2. ความเห็นอกเห็นใจ (Empathy) ด้วยการแสดงความอ่อนโยน เสียสละและความกรุณาปรานี ยอมแพ้เพื่อความเป็นพระ ก็อาจโน้มน้าวใจให้ผู้คนยอมรับได้ เช่น คนไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้ก็เพราะเห็นผู้สมัครคนนั้นถูกโจมตีจากผู้สมัครคนอื่น ๆ

3. การสร้างแบบอย่างขึ้นในจิตใจ (Internalized Norms) เป็นการสร้างมาตรฐานอย่างหนึ่งเพื่อให้มาตรฐานนั้นปลูกศรัทธาและเป็นตัวอย่างแก่ผู้รับสารที่จะต้องปฏิบัติตาม

4. การให้รางวัล (Reward) เช่น การลดแลกแจกแถม ในการโฆษณาเพื่อเป็นการจูงใจให้เลือกซื้อสินค้าในยี่ห้อนั้น

ผลของการโน้มน้าวใจด้วยวิธีการข้างต้น ก่อให้เกิดพฤติกรรมพื้นฐาน 2 แบบ คือ

1. กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมแปลกใหม่หรือให้มีพฤติกรรมต่อเนื่อง (Activation)
2. หยุดยั้งพฤติกรรมเก่า (Deactivation)

ทั้งการกระตุ้นและการหยุดยั้ง เป็นพฤติกรรมพื้นฐานที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมอื่น ๆ ตามมา เช่น การตัดสินใจวินิจฉัยต่อประเด็นปัญหาการจัดหายุทธวิธีดำเนินงานและการสร้างพฤติกรรมเพื่อส่วนร่วม

โรเซนเบิร์กและโฮปแลนด์ (Rosenberg and Hovland, 1950 อ้างใน สาทวีร์ สุตรา, 2539) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงทางด้านพฤติกรรมนี้เป็นไปได้ค่อนข้างยาก แต่หากผู้ส่งสารสามารถทำให้ผู้รับสารเปลี่ยนแปลงความรู้หรือการรับรู้ได้ การเปลี่ยนแปลงนี้จะเป็นพื้นฐานให้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในภายหน้าได้เมื่อรับสารที่โน้มน้าวใจต่อไปได้

นอกจากนั้น ยังมีทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมที่น่าสนใจอีกอันหนึ่ง คือ ทฤษฎีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรม (Theories of Attitude and Behavior Change) ซึ่งกล่าวว่าการเปลี่ยนแปลงทัศนคติขึ้นอยู่กับความรู้ ความเข้าใจดี ทักษะก็จะเปลี่ยนแปลง แล้วก็จะมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทั้งสามอย่างนี้มีความเชื่อมโยงต่อกัน ฉะนั้นในการที่จะให้มีการยอมรับปฏิบัติในสิ่งใดต้องพยายามเปลี่ยนทัศนคติเสียก่อนโดยให้ความรู้

อย่างไรก็ตามทฤษฎีความรู้ ทักษะคติ พฤติกรรม สามารถใช้วัดความสำเร็จในการพัฒนาประชาชนดังที่กล่าวมาแล้ว ทฤษฎีนี้ยังเป็นทฤษฎีที่ใกล้เคียงกับการเผยแพร่ข่าวสาร โดยมีส่วนสนับสนุนซึ่งกันและกัน และมีนักวิชาการหลายท่านที่มักเห็นว่าทฤษฎีทั้งสองเป็นทฤษฎีทั้งสองเป็นทฤษฎีเดียวกัน เนื่องจากเป็นส่วนเสริมกันเพราะการเผยแพร่ข่าวสารสามารถเป็นตัวแปรต้น ในขณะที่ความรู้ ทักษะคติ พฤติกรรม เป็นตัวแปรตาม กล่าวคือ การเผยแพร่ข่าวสารเป็นกลไกของการยอมรับสาร (นวัตกรรม) ของผู้รับสาร เมื่อรับสารแล้วจะเกิดผลกระทบอย่างไร ด้วยเหตุนี้ความรู้ ทักษะคติ พฤติกรรมจึงเป็นผลที่สามารถวัดได้จากการเผยแพร่ข่าวสาร (สุรพงษ์ โสธนะเสถียร, 2533)

โรเจอร์ (Rogers , Everette M.) ได้กล่าวว่า ทั้งความรู้ ทักษะคติ และพฤติกรรมต่างก็มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน เนื่องจากการที่คนเราจะเปลี่ยนแปลงทัศนคติได้นั้นขึ้นอยู่กับความรู้ ถ้ามีความรู้ ความเข้าใจดี ทักษะคิตก็จะเปลี่ยนแปลง และเมื่อทัศนคติเปลี่ยนแปลงแล้วจะมีการยอมรับปฏิบัติหรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ดังนั้น การที่จะมีการยอมรับหรือปฏิเสธสิ่งใดต้องพยายามเปลี่ยนทัศนคติก่อนโดยการให้ความรู้

แต่ทั้งนี้ทั้งนั้น ความรู้ ทักษะคติ และพฤติกรรมของบุคคลนั้นไม่สัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่องเสมอไป ซึ่งเรียกว่า ช่องว่างของความรู้ ทักษะคติ และการยอมรับการปฏิบัติ หรือ KAP gap ได้ (พรทิพย์ ศิริชูทรัพย์ , 2542)

ช่องว่างของความรู้ ทักษะคติ และการยอมรับการปฏิบัติ

ในการวางแผนการสื่อสารเพื่อก่อให้เกิดผล ในด้านการให้ความรู้แก่ผู้รับสารนั้น โดยส่วนใหญ่แล้วมักจะทำได้สำเร็จ แต่ในขั้นการยอมรับปฏิบัติกลับเป็นไปในทางตรงข้าม

ปรากฏการณ์นี้ โรเจอร์ส (Rogers , 1971) เรียกว่าช่องว่างของความรู้ ทักษะคติ และการยอมรับการปฏิบัติ หรือ KAP- gap และได้อธิบายว่า ทักษะคิตกับพฤติกรรมของบุคคลนั้นไม่สัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่องเสมอไป กล่าวคือเมื่อการสื่อสารก่อให้เกิดความรู้และทัศนคติ ในทางบวกต่อสิ่งที่เผยแพร่แล้วแต่ในขั้นการยอมรับการปฏิบัติอาจมีผลในทางตรงกันข้ามก็ได้ ถึงแม้ว่าบุคคลส่วนใหญ่ มีทัศนคติอย่างไรแล้ว จะมีความโน้มเอียงที่จะปฏิบัติตามทัศนคติของตนก็ตาม แต่พฤติกรรมเช่นนี้ จะไม่เกิดขึ้นเสมอไป ทั้งนี้เพราะในบางกรณีอาจเกิด KAP - gap ขึ้นได้ กล่าวโดยสรุปก็คือ ในกรณีทั่วไปเมื่อบุคคลมีความรู้ ทักษะคติเช่นไรจะแสดงพฤติกรรมไปตามความรู้และทัศนคติที่มีอยู่นั้น คือ K (Knowledge) A (Attitude) P (Practice) จะเกิดขึ้นอย่างสอดคล้องกันหรือสัมพันธ์กันแต่จะไม่เกิดขึ้นเสมอไปเป็นกรณีไป

ในการปิดช่องว่างของความรู้ ทักษะคติ และการปฏิบัติ KAP - gap นี้ โรเจอร์สได้เสนอวิธีแก้ 4 วิธี คือ

1. การให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีใช้ให้มากขึ้น กล่าวคือ ต้องให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการใช้ให้กลุ่มเป้าหมายเข้าใจอย่างท่องแท้จริงถึงวิธีการใช้หรือการปฏิบัติต่อสิ่งที่เผยแพร่ให้

2. ให้คำแนะนำในการปฏิบัติ ซึ่งสามารถทำได้โดยใช้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมเข้าไปติดต่อกับสมาชิกที่ต้องการรับนวัตกรรมโดยให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด

3. การให้รางวัลแก่ผู้ที่ยอมรับนวัตกรรมหรือยอมรับปฏิบัติเพื่อเป็นการจูงใจแก่สมาชิกอื่น ๆ ที่ยังไม่ยอมรับ

4. การใช้กลยุทธ์ในการโน้มน้าวใจ โดยวิธีการใช้ส่วนบุคคลที่เป็นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมผู้นำทางความคิดเข้าไปติดต่อกับสมาชิก หรือกลุ่มเพื่อนฝูง เพื่อโน้มน้าวในสมาชิกให้เกิดการยอมรับปฏิบัติอีกต่อหนึ่ง

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมที่รู้จักกันในนาม KAP นั้น ผู้วิจัยได้นำมาเพื่อใช้ประกอบการศึกษา วิจัย และวิเคราะห์ผลในปัญหานำวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ปัญหานำวิจัย ข้อที่ 2 : นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร มีระดับความรู้ ทักษะ พฤติกรรม ด้านศีลธรรม ก่อนที่ได้รับชมละครเรื่อง “ทองล้นหลัง” อย่างไร

ปัญหานำวิจัย ข้อที่ 3 : นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร มีระดับความรู้ ทักษะ พฤติกรรม ด้านศีลธรรม ก่อนและหลังรับชมละครเรื่อง “ทองล้นหลัง” มีความแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

ปัญหานำวิจัย ข้อที่ 4 : นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร มีระดับความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมด้านศีลธรรม ภายหลังจากที่ได้รับชมละครเรื่อง “ทองล้นหลัง” เป็นอย่างไร

นอกจากนั้น การการศึกษา วิจัย และวิเคราะห์ผลของปัญหานำวิจัยทั้ง 3 ข้อ ยังมีองค์ประกอบเพิ่มเติมเกี่ยวกับข้อมูลด้านประชากรร่วมด้วย

7.แนวคิดเรื่องลักษณะประชากรของผู้รับสาร

ในกระบวนการสื่อสารนั้น ผู้รับสารถือว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญไม่น้อยในการกำหนดว่าการสื่อสารนั้นจะประสบความสำเร็จหรือไม่ เนื่องจากผู้รับสารแต่ละคนมีคุณลักษณะเฉพาะตัวของตน เช่น อายุ เพศ บุคลิกภาพ สติปัญญา ทักษะและประสบการณ์ เป็นต้น (ปรมาศตะเวทิน, 2540) และคุณสมบัติเหล่านี้จะมีอิทธิพลต่อผู้รับสารในเรื่องการทำสื่อสารด้วย

สำหรับรายการสาระบันเทิงแล้ว ปัจจัยด้านคุณลักษณะของผู้บริโภคนับว่าเป็นปัจจัยสำคัญประการแรกที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิผลของสาระบันเทิง เนื่องจากการศึกษาและวิจัยต่างๆ พบว่าผู้บริโภคมีรับรู้สาระความรู้ต่างๆที่ที่ผู้สร้างสรรค์นำเสนอผ่านงานสาระบันเทิงทันทีทันใด

แต่ผู้บริโภคมีการไตร่ตรอง หรือชั่งน้ำหนักเกี่ยวกับสาระความรู้ที่ตนได้รับ ตลอดจนอาจจะเลือกรับข้อมูลเฉพาะในด้านที่ตนสนใจ หรือสอดคล้องกับความคิดของตน

สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากทฤษฎีและงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องกับผู้บริโภคมักกล่าวว่า พฤติกรรมของผู้บริโภคมักจะมีหลากหลายกันไปขึ้นอยู่กับองค์ประกอบส่วนตัว อาทิ ความเกี่ยวข้องโดยตรงระหว่างตัวผู้บริโภครับประเด็นในสาร ค่านิยม ความเชื่อ และขนบธรรมเนียมประเพณีในบริบททางสังคม เป็นต้น (Singhal & Rogers, 1999 อ้างถึงใน ปาริชาติ สถาปิตานนท์ สโรบล, 2543)

สำหรับลักษณะของมวลชนผู้รับสารสามารถพิจารณาได้เป็น 2 ลักษณะ คือ (ปรมะ สตะเวทิน , 2541)

1. ลักษณะทางจิตวิทยาของมวลชนผู้รับสาร (Audience Psychographics or Psychographic Characteristics of Audience) หมายถึงลักษณะทางจิตใจของมวลชนผู้รับสาร เช่น นิสัยการใช้สื่อมวลชน (media habits) ทศนคติ ความคิดเห็น ค่านิยม ความนับถือตัวเอง (self-esteem) รสนิยม ความต้องการ ตลอดจนพฤติกรรมอื่นๆ เช่น นิสัยการซื้อ ใช้เวลาว่าง เป็นต้น

2. ลักษณะทางประชากรของมวลชนผู้รับสาร (Audience Demographics or Demographics Characteristics of Audience) หมายถึงลักษณะทางอายุ เพศ สถานะทางสังคม และเศรษฐกิจ การศึกษา ศาสนา และภูมิลำเนา ลักษณะทางประชากรของมวลชนผู้รับสาร จำแนกมวลชนผู้รับสารออกเป็นกลุ่มต่างๆตามลักษณะทางประชากรแต่ละลักษณะ เช่น ลักษณะด้านอายุ อาจแบ่งมวลชนกับผู้รับสารออกเป็นกลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มวัยกลางคน กลุ่มหนุ่มสาว กลุ่มวัยรุ่น กลุ่มเด็ก ลักษณะทางเพศแบ่งเป็นเพศชายและเพศหญิง เป็นต้น

ในทางปฏิบัติเมื่อผู้ส่งสารต้องการที่จะรู้จักและเข้าใจมวลชนผู้รับสารที่เป็นเป้าหมายของตน ผู้ส่งสารจะใช้ลักษณะทางด้านจิตวิทยาและลักษณะทางด้านประชากรของมวลชนผู้รับสารประกอบกัน ลักษณะทางด้านประชากรจะบอกว่าผู้รับสารเป็นใคร อายุเท่าไร มีฐานะอย่างไร ในขณะที่ลักษณะทางด้านจิตวิทยาจะบอกว่าใครนั้นไม่มีความรู้สึกนึกคิดอย่างไร มีรสนิยมและความต้องการอย่างไร วิธีการที่ใช้ในการวิเคราะห์มวลชนผู้รับสารนี้รวมๆเรียกว่า การวิเคราะห์มวลชนเพื่อรับสาร ตามลักษณะทางประชากร โดยมีสมมติฐานว่ามวลชนผู้รับสารที่มีอยู่ในกลุ่มลักษณะทางประชากรเดียวกันจะมีลักษณะทางจิตวิทยาค่อนข้างคล้ายคลึงกัน และคนที่มีลักษณะทางประชากรต่างกันจะมีลักษณะทางจิตวิทยาแตกต่างกัน (ปรมะ สตะเวทิน , 2540)

เพศ (sex)

การวิจัยทางจิตวิทยาหลายอันได้แสดงให้เห็นว่าผู้หญิงผู้ชายมีความแตกต่างกันอย่างมากในเรื่องของความคิด ค่านิยม และทัศนคติ ทั้งนี้เพราะวัฒนธรรมและสังคมกำหนดบทบาทและ

กิจกรรมของคนสองเพศไว้ต่างกัน ผู้หญิงจึงมักจะเป็นคนที่มีจิตใจอ่อนไหวหรือเจ้าอารมณ์ โอนอ่อนผ่อนตามและเป็นแม่บ้านแม่เรือน นอกจากนี้การวิจัยหลายอันยังค้นพบว่าผู้หญิงถูกจูงใจได้ง่ายกว่าผู้ชาย เช่นการวิจัยที่ทดลองกับนักศึกษามหาวิทยาลัยวอชิงตัน โดยให้นักศึกษาเพศหญิงและเพศชายฟังปาฐกถาที่คัดค้านการแทรกแซงในเรื่องสาธารณสุขและการศึกษาของรัฐบาลกลาง ผลของการทดสอบปรากฏว่านักศึกษาหญิงเปลี่ยนทัศนคติของตนหรือถูกจูงใจมากกว่านักศึกษาชาย นอกจากนี้ผู้ชายยังใช้เหตุผลมากกว่าผู้หญิงและจดจำข่าวสารได้มากกว่าผู้หญิงด้วย แต่ผู้หญิงเป็นเพศที่หยั่งถึงจิตใจของคนได้ดีกว่าผู้ชาย (more people-centered) การวิจัยอันหนึ่งพบว่าผู้ชายมีความสามารถในการคาดคะเนความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลได้แม่นยำกว่าผู้หญิง ความแตกต่างอีกอันหนึ่งระหว่างผู้หญิงกับผู้ชายก็คือผู้หญิงจะโทษตัวเองเมื่อมีความผิดพลาดเกิดขึ้นในขณะที่ผู้ชายมักจะโทษคนอื่นหรืออุปสรรคอื่นๆแต่ไม่โทษตัวเอง

อายุ (Age)

อายุของผู้รับสารเป็นลักษณะประการหนึ่งที่เราสามารถใช้ในการวิเคราะห์ผู้รับสาร อายุเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้คนเรามีความแตกต่างกันในเรื่องความคิดและพฤติกรรม โดยทั่วไปแล้วคนที่มีอายุน้อยมักจะมีความคิดเสรีนิยมมากกว่า (more liberal) คนที่มีอายุมาก ในขณะที่คนอายุมากมักจะมีความคิดอนุรักษมากกว่า (more conservative) คนที่มีอายุน้อย คนที่มีอายุน้อยมักจะเป็นคนที่ยึดถืออุดมการณ์กว่า ใจร้อนกว่า และมองโลกในแง่ดีกว่าคนที่มีอายุมาก ในขณะที่คนที่มีอายุมากมักจะเป็นคนยึดถือการปฏิบัติมากกว่า มีความระมัดระวัง และมองโลกในแง่ร้าย สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากคนที่มีอายุมีประสบการณ์ในชีวิตซึ่งเคยผ่านยุคเช่นต่างๆ ตลอดจนมีความผูกพันและมีผลประโยชน์ในสังคมมากกว่าคนที่มีอายุน้อย คนที่มีอายุมากกว่ามีทรัพย์สินสมบัติมากกว่าคนที่มีอายุน้อย จึงมักจะเป็นคนที่ไม่ค่อยยอมให้มีการเปลี่ยนแปลงเกิดในสังคม เพราะการเปลี่ยนแปลงในสังคมย่อมมีผลกระทบต่อทรัพย์สิน สถานะทางสังคมและความลำบากในการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ คนที่รุ่นต่างกันยังมีประสบการณ์ของชีวิตที่แตกต่างกันไปด้วย ประสบการณ์บางอย่างของคนรุ่นเก่าเป็นประสบการณ์ที่เข้มข้น ลำบาก ยากแค้น ซึ่งคนรุ่นใหม่ไม่เคยประสบไม่เคยรู้รสชาติ จึงทำให้ทัศนคติและความรู้สึกนึกคิดของคนต่างรุ่นต่างวัยไม่เหมือนกัน

นอกจากความแตกต่างในเรื่องของความคิดแล้ว อายุยังเป็นตัวกำหนดความแตกต่างในเรื่องความยากง่ายในการชักจูงใจด้วย การวิจัยทางจิตวิทยาพบว่าเมื่อคนมีอายุมากขึ้นโอกาสที่คนจะเปลี่ยนใจหรือถูกชักจูงจะน้อยลง นอกจากนี้โดยปกติแล้วคนที่มีวัยต่างกันมักมีความต้องการในสิ่งต่างๆแตกต่างกันไปด้วย เช่น คนวัยกลางคนและคนสูงอายุมักจะคิดถึงเรื่องความ

ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การรักษาพยาบาล การมีบ้านและที่ดินเป็นของตนเอง ในขณะที่คนหนุ่มสาวจะสนใจในเรื่องการศึกษา ความยุติธรรมและความเสมอภาคในสังคม

ดังนั้น การใช้สื่อมวลชนก็แตกต่างกัน คนที่มีอายุมากมักจะใช้สื่อมวลชนเพื่อแสวงหาข่าวสารหนักๆมากกว่าเพื่อบันเทิง คนที่มีอายุมากมักจะอ่านจดหมายถึงบรรณาธิการ ข่าวการบ้านการเมือง หรือบรรณาธิการ ในการฟังวิทยุก็เช่นกัน คนที่มีอายุมากมักจะฟังรายการที่หนักๆ เช่น ข่าว การอภิปรายปัญหาสังคม ดนตรีคลาสสิก รายการศาสนา และไม่ค่อยฟังดนตรีสมัยใหม่ คนที่มีอายุมากมักจะดูรายการโทรทัศน์ที่เกี่ยวกับการศึกษา ข่าวสารด้วย

นอกจากลักษณะทางประชากรของผู้รับสารจะมีผลต่อการสื่อสารระหว่างผู้รับสารและผู้ส่งสารแล้ว ลักษณะทางประชากรของผู้รับสารและผู้ส่งสารที่มีความเหมือนกันและความแตกต่างกันก็นับเป็นอีกปัจจัยหนึ่งในการกำหนดถึงประสิทธิภาพการสื่อสาร ซึ่งการสื่อสารจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อคู่สื่อสารมีความเหมือนกันหรือร่วมกัน ดังที่ชแรมม์ (Schramm) ได้กล่าวว่าเมื่อเราทำการสื่อสารก็หมายความว่าเรากำลังพยายามที่จะสร้างความร่วมกันกับคนอื่น นอกจากนี้เบอร์โล (Berlo) ยังได้กล่าวอีกว่าผู้ส่งสารและผู้รับสารจะต้องคล้ายคลึงกัน หากทั้งสองฝ่ายไม่มีความคล้ายคลึงกันการสื่อสารก็จะเกิดขึ้นไม่ได้ (ประมะ สตะเวทิน,2540)

ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม

จากการวิจัยพบว่า สถานะทางเศรษฐกิจและสังคม(อาชีพ รายได้ เชื้อชาติ และภูมิหลังครอบครัว)ทำให้คนมีวัฒนธรรมแตกต่างกัน มีประสบการณ์ ทัศนคติ ค่านิยมและเป้าหมายต่างงานวิจัยของ Schramm และ White (1949) พบว่าสังคมอเมริกัน ผู้ที่มีรายได้สูงมักนิยมเปิดรับสื่อสิ่งพิมพ์ และนิยมเนื้อหาที่เป็นข่าวหนัก ไม่ค่อยสนใจข่าวบันเทิง พบว่าคนที่มีฐานะดีและการศึกษาสูงจะรับข่าวสารที่มีเนื้อหาสาระจากสื่อมวลชนมากที่สุด

จากลักษณะประชากรที่กล่าวมานี้ สรุปได้ว่า ประชาชนที่มีลักษณะประชากรแตกต่างกัน คือ เพศ อายุ การศึกษา และสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม(อาชีพ รายได้ เชื้อชาติ และภูมิหลังครอบครัว)ที่แตกต่างกัน จะมีพฤติกรรมการเปิดรับสื่อแตกต่างกันออกไป โดยเฉพาะประชาชนที่มีอาชีพที่ดี การศึกษาที่ดี และรายได้ที่ดี มักเปิดรับข่าวสารที่มีเนื้อหาหนักๆ มากกว่าเปิดรับความบันเทิง

นอกจากนี้ยังมีปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดการเปิดรับสื่อมวลชน(ขวัญเรือน กิติวัฒน์,2531) คือ

- 1.ปัจจัยด้านบุคลิกภาพและจิตวิทยาส่วนบุคคล มีแนวคิดที่ว่า คนเราแต่ละคนมีความแตกต่างเฉพาะตัว ในด้านโครงสร้างทางจิตวิทยาส่วนบุคคล ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากลักษณะการอบรมเลี้ยงดูที่แตกต่างกัน การดำรงชีวิตในสภาพแวดล้อมทางสังคมไม่เหมือนกัน เช่น คนที่มี

บุตร หรือคนที่โสด กับคนที่แต่งงานแล้ว เป็นต้น ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อบุคลิกภาพ ทักษะคติ ตลอดจนกระบวนการรับรู้ การเรียนรู้ และการจูงใจต่างกัน

2. ปัจจัยด้านสภาพความสัมพันธ์ทางสังคม เนื่องจากคนเราจะยึดติดกับกลุ่มสังคมที่ตนสังกัดอยู่เป็นกลุ่มอ้างอิง ในการตัดสินใจที่จะแสดงออกถึงพฤติกรรมใดๆ ก็ตาม นั่นคือมักจะคล้อยตามกลุ่มในด้านความคิด ทักษะคติ และพฤติกรรม เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของกลุ่ม

3. ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมนอกระบบสื่อสาร เรื่องลักษณะต่างๆ ได้แก่ เพศ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้ ทำให้เกิดความคล้อยคลึงของการเปิดรับเนื้อหาของการสื่อสาร และการตอบสนองต่อเนื้อหาดังกล่าวไม่แตกต่างกันด้วย

สำหรับข้อมูลทางด้านประชากรนั้น จะได้นำไปประกอบการศึกษาและวิเคราะห์ผลของปัญหานำวิจัยข้อที่ 2-4 ที่กล่าวไปแล้วในข้างต้น ในการวิเคราะห์ผู้รับสารต่อไป

8. แนวคิดเกี่ยวกับเยาวชน

นโยบายเยาวชนแห่งชาติ

คณะรัฐมนตรีได้กำหนดนโยบายเยาวชนแห่งชาติ โดยประกาศ ณ วันที่ 5 พฤษภาคม 2537 เพื่อเป็นแนวทางหลักให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน นำไปใช้ในการดำเนินงานเพื่อพัฒนาเยาวชนอย่างสอดคล้องและบรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกัน ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ , 2537)

1. ปลูกฝังให้เยาวชนตระหนักในความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ ยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และมีความสำนึกนิยม ภาคภูมิใจในความเป็นไทยร่วมกัน ตลอดจนรักษาและส่งเสริมค่านิยมและวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติ

2. เร่งรัดความปรารถนาอันบริสุทธิ์ใจของเยาวชนให้มีความสำนึกในหน้าที่ มีโอกาสแสดงความคิดเห็น และมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการพัฒนาสังคมให้บังเกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวม ลดความขัดแย้งในกลุ่มเยาวชน เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยความสมานฉันท์ เคารพในความคิดเห็น กับไม่ละเมิดในเกียรติและศักดิ์ศรีของผู้อื่น แก้ปัญหาด้วยสติปัญญาอย่างสันติ โดยยึดทางสายกลางและการประสานประโยชน์

3. ส่งเสริมสุขภาพพลานามัยทั้งทางกายจิตใจและสติปัญญา ให้การป้องกันโรคติดต่อและไม่ติดต่อ อุบัติภัยและสารพิษ ปลอดภัยจากภาวะทุพโภชนาการ และลดอุบัติเหตุอันเกิดจากภาวะพันธุกรรมผิดปกติ เพื่อให้พร้อมที่จะพัฒนาความสามารถ ทักษะคติ พฤติกรรม และคุณธรรมของเยาวชนให้เป็นพลเมืองดี มีคุณภาพชีวิตดีขึ้น

4. ปลูกฝังให้เยาวชนมีบุคลิกภาพดี มีจิตใจเข้มแข็ง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รักเหตุผล

ยึดมั่นในระเบียบวินัยและความสามัคคี มีน้ำใจนักกีฬา อดทน เสียสละ เกื้อกูลซึ่งกันและกัน รู้จักการทำงานร่วมกัน ขยันหมั่นเพียร ประหยัด สำนึกในสิทธิหน้าที่และมีความรับผิดชอบที่มีต่อสังคม มีความเคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย

5. ส่งเสริมการดำเนินชีวิตประจำวันของเยาวชนให้อยู่ในศีลธรรมมีคุณธรรมและจริยธรรมขั้นพื้นฐานตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ มีความสุจริต ยุติธรรม ประพฤติตนตามควรแก่กันเพื่อเป็นรากฐานแห่งความร่มเย็นเป็นสุขในสังคม

6. กระตุ้นให้เยาวชนเป็นผู้ใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ เร่งรัดให้เยาวชนได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นอย่างน้อย วิชาซึ่งและสรรค์สร้างศิลปะ ส่งเสริมการฝึกอบรมวิชาชีพเพื่อประกอบสัมมาอาชีพตามสภาพของท้องถิ่น และความต้องการของตลาดแรงงาน รู้จักใช้และสงวนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รู้จักจัดระบบเศรษฐกิจของตนเอง

7. สนับสนุนให้เยาวชนรู้จักคุ้มครองป้องกันตนเองจากอบายมุข สิ่งแวดล้อมที่ไม่เหมาะสมต่อชีวิตและเป็นภัยต่อสังคม พร้อมทั้งจะเผชิญปัญหาสังคม ตลอดจนการเสริมสร้างบรรยากาศสิ่งแวดล้อม และสถานพักผ่อนหย่อนใจอันเหมาะสมเป็นการลดปัญหาความตึงเครียดทางจิตใจตลอดจนส่งเสริมให้มีการวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาเยาวชนด้านต่างๆ

8. ให้การสงเคราะห์ พัฒนา และพิทักษ์สิทธิแก่เด็กในสภาวะยากลำบากทุกกลุ่ม ซึ่งมีทั้งเด็กที่ถูกละเมิดสิทธิ โสเภณีเด็ก แรงงานเด็ก เด็กถูกปล่อยปละละเลย กำพร้า อนาคตไร้ที่พึ่ง เด็กประพฤติน่าไม่สมควร ตัดยาเสพติด และพิการ ทูพพลภาพ ไร้หรือเสมือนไร้ความสามารถ ให้สามารถเป็นที่พึ่งของตนเองได้ และเป็นพลเมืองดี ให้การอบรมสงเคราะห์และเกื้อกูล ในสิ่งที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตแก่เยาวชนที่ขาดแคลน คุ้มครองการใช้แรงงานเด็กและเยาวชนสตรี ทั้งในชุมชนเมืองชนบทและชายแดน ให้บังเกิดผลอย่างจริงจัง

9. ส่งเสริมมิตรภาพและความเข้าใจอันดี ระหว่างเยาวชนในประเทศกับต่างประเทศตามนโยบายแห่งรัฐ เพื่อความมั่นคงและก้าวหน้าของภูมิภาค ตลอดจนสร้างสันติสุขของโลก จากนโยบายเยาวชนแห่งชาติที่กล่าวมาข้างต้นนั้น หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนจึงได้พยายามดำเนินงานเพื่อส่งเสริมและพัฒนาเยาวชนอย่างเต็มที่ พร้อมทั้งกำหนดคุณลักษณะเด็กและเยาวชนไทยที่พึงประสงค์ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ , 2541)

1. มีสายใยผูกพันกับสมาชิกในครอบครัว
2. มีสุขภาพดีทั้งร่างกายและจิตใจ เจริญเติบโตสมวัย มีบุคลิกภาพที่เหมาะสมมั่นคง มีความเคารพและภาคภูมิใจในตนเอง
3. มีวัฒนธรรมที่ดีงามเข้าใจหลักการที่ถูกต้องของศาสนา สาระแก่นแท้ของชีวิตและคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่น

4. มีความสามารถในการสื่อสารมากกว่า 1 ภาษา รู้จักใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และเข้าใจถึงสารประโยชน์เพื่อนำมาประยุกต์ใช้อย่างกลมกลืนกับวัฒนธรรมไทย
5. เลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข มีวินัย มีเหตุผล และพร้อมที่จะเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม
6. เข้าใจสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ กฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันและการทำงาน รวมถึงการเคารพสิทธิของผู้อื่น
7. รู้จักคิด ไม่มั่งมาย รู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อการพึ่งตนเอง ตลอดจนเห็นคุณค่าของพลังงานและการประหยัดพลังงานทุกประเภท
8. มีการดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย เป็นผู้ผลิตที่รับผิดชอบต่อสังคม รู้จักสร้างงานและอาชีพอิสระที่มีระบอบการจัดการที่ดี
9. รับผิดชอบต่อการรักษาและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
10. รู้จักปรับเปลี่ยนแนวคิด และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ดังที่กล่าวมาแล้วนั้น สรุปได้ว่า ทั้งภาครัฐและเอกชนได้ตระหนักถึงความสำคัญและเห็นคุณค่าของเยาวชน คณะรัฐมนตรีจึงได้กำหนดนโยบายเยาวชนแห่งชาติ และได้กำหนดคุณลักษณะเด็กและเยาวชนไทยที่พึงประสงค์ เพื่อให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนได้ยึดเป็นแนวทางในการดำเนินงานพัฒนาเยาวชนต่อไป

บทบาทของเยาวชน

เยาวชนเป็นพลังสำคัญที่จะเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต หากได้รับการชี้แนะ และปลูกฝังอุดมการณ์ต่างๆ ก็จะมีบทบาทตามความคาดหวังที่พึงปฏิบัติต่อบทบาทของเยาวชน แบ่งได้ 7 ประการ ดังนี้ (ปฟาณี วิฑิตวิวัฒนา , 2535)

1. เยาวชนไทยมีบทบาทเป็นสมาชิกของครอบครัว ซึ่งต้องมีการปลูกฝังให้รู้จักบทบาทของตนในครอบครัว และการบำเพ็ญประโยชน์ต่อผู้อื่น ทั้งในยามสงบและยามสงคราม
2. เยาวชนไทย เป็นกำลังการปกป้องรักษาบ้านเมือง โดยต้องฝึกอบรมให้มีวินัยและความรู้สึกในเรื่องชาตินิยม
3. เยาวชนไทย เป็นพลังในทางเศรษฐกิจ ต้องได้รับการพัฒนาให้เป็นกำลังผลิตที่พอเพียงกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจ โดยใช้การศึกษาในระบบโรงเรียนเป็นเครื่องมือที่สำคัญ
4. เยาวชนไทย เป็นพลังในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ต้องพัฒนาให้เหมาะสมทั้งในคุณภาพและปริมาณ โดยใช้การศึกษาทั้งในและนอกระบบโรงเรียน
5. เยาวชนไทย เป็นผู้สืบทอดวัฒนธรรมทั้งด้านการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของประเทศไทยและการถ่ายทอดวัฒนธรรม เพื่อความอยู่รอดปลอดภัยของสังคมในอนาคต โดยการเรียนรู้ตามหลักสูตรกีฬา ศิลปวัฒนธรรม และการบำเพ็ญประโยชน์

6. เยาวชนไทย เป็นผู้รับและเป็นผู้ดำเนินการการพัฒนาด้วย หากได้รับการศึกษาและพัฒนาตนเองให้เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่า

7. เยาวชนต้องมีความรู้ มีสติปัญญา มีเหตุผล มีคุณธรรมและวัฒนธรรม มีพละนาถัยที่สมบูรณ์ มีทักษะในการประกอบอาชีพ พึ่งตนเองได้ เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม มีความรู้ความสามารถในเทคโนโลยีที่เหมาะสม เป็นกำลังในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

สรุปได้ว่า เมื่อเยาวชนสามารถปฏิบัติตนตามความคาดหวังต่อบทบาทได้ บทบาทของเยาวชนที่แสดงออกมานั้นจะมีความเหมาะสมและเป็นที่ยอมรับ

นงลักษณ์ เทพสวัสดิ์ (2536) ได้กล่าวถึงบทบาทของเยาวชนในการพัฒนาสังคมไทย ไว้ดังนี้ เยาวชน คนหนุ่มสาว โดยเฉพาะนิสิตนักศึกษา มีบทบาทต่อการพัฒนาสังคมเป็นอย่างมาก โดยสามารถเข้ามามีส่วนร่วมดังนี้

1. ศึกษาหลักการสำคัญๆ ของการบริหารบ้านเมือง องค์กรต่างๆ ที่ปฏิบัติงานตามความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ ความรับผิดชอบของบุคลากรในองค์กรต่างๆ ในกรศึกษา นั้นจำเป็นต้องศึกษาจากตำราจากครูอาจารย์ แล้วนำข้อมูลเหล่านั้นมาวิเคราะห์ให้ถูกต้อง รวมทั้งคิดหาแนวทางในการที่จะวางแผนเพื่อพัฒนาบทบาทของคนที่ทำได้

2. เคารพกฎหมาย ระเบียบแบบแผนที่ถูกต้องของสังคมและปฏิบัติตัวเป็นตัวอย่างที่ดีสำหรับบุคคลอื่นๆ ในสังคม

3. ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน ได้มีความรู้ความสามารถที่แท้จริง เพื่อจะได้ช่วยกันรับใช้สังคม ประเทศชาติบ้านเมือง

4. ควรต้องศึกษาพิจารณาปัญหาต่างๆ ในสังคมตามแนวทางที่ถูกต้อง ไม่ว่าจะป็นปัญหาเฉพาะหน้า หรือปัญหาที่ติดตามมาในอนาคต เมื่อศึกษาได้ข้อมูลที่ถูกต้องแล้วก็ประมวลเป็นเรื่องราวเสนอต่อหน่วยงานที่รับผิดชอบในการแก้ปัญหา นั้นๆ เพื่อการวางแผนปรับปรุง แก้ไขและพัฒนาสังคมต่อไป

5. ควรร่วมมือประกอบกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม เพื่อพัฒนาสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยามว่างจากการศึกษาเล่าเรียน เช่น อาจจัดตั้งชมรม กิจกรรมต่างๆ ในสถาบันการศึกษาเพื่อฝึกฝนให้รู้จักหน้าที่และความรับผิดชอบ ช่วยกันแก้ปัญหาสังคมในวิถีทางที่ถูกต้อง

6. ต้องช่วยกันแก้ไขค่านิยมในสังคมไทยเสียใหม่ คือ ต้องนิยมคนดี นิยมคนที่ตั้งใจพัฒนาสังคมและประเทศชาติ ไม่นิยมยกย่องคนเด่นคนดัง คนร่ำรวย และคนได้ลาภยศมาในทางมิชอบ

สมพร เทพสิทธิ์า (2540) ได้กล่าวถึงบทบาทของเยาวชนควรมีดังต่อไปนี้

1. บทบาทต่อตนเอง คือเป็นผู้ใฝ่พัฒนาอยู่เสมอ เพื่อพัฒนาตนเองไปสู่ความสุข ความสำเร็จ การมีชีวิตอยู่อย่างมีคุณค่า
2. บทบาทต่อผู้อื่น เยาวชนควรมีความเคารพเชื่อฟังและมีความกตัญญูตเวทีต่อพ่อแม่ ครู อาจารย์ ผู้มีพระคุณ คบเพื่อนที่ดี ทำตนเป็นมิตรที่ดีของเพื่อน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี
3. บทบาทต่อสังคม เยาวชนควรมีส่วนช่วยในการสงเคราะห์ผู้ตกทุกข์ได้ยาก ผู้ด้อยโอกาส ช่วยในการแก้ไขปัญหาสังคม เช่น ช่วยในการแก้ไขปัญหาเสพติด ปัญหาสิ่งแวดล้อม ช่วยในการพัฒนาสังคม เช่น พัฒนาชุมชนเมือง ชุมชนชนบท
4. บทบาทต่อสถาบันชาติ เยาวชนควรร่วมกันในการรักษาและส่งเสริมสถาบันชาติให้มีความมั่นคงเข้มแข็ง ส่งเสริมและรักษาศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของชาติ
5. บทบาทต่อสถาบันศาสนา เยาวชนควรช่วยกันในการรักษาและส่งเสริมสถาบันศาสนา ซึ่งเป็นหลักยึดเหนี่ยวจิตใจของคน
6. บทบาทต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ เยาวชนควรมีความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ เทิดทูนและรักษาสถาบันพระมหากษัตริย์ให้มั่นคงสถิตสถาพรตลอดไป

นอกจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่ยกตัวอย่างไปแล้วในขั้นต้นนั้น ยังมีงานวิจัยที่มีความเกี่ยวข้องอีกมากมาย

9.งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้ศึกษา วิจัยขอตัวอย่างงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพอสังเขป ดังนี้

ไสลทิพย์ จารุภูมิ (2534) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจที่ได้รับจากละครโทรทัศน์” พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความตั้งใจมากที่จะดูละครโทรทัศน์ มีการวิพากษ์วิจารณ์บทบาทการแสดงของละคร หรือเนื้อเรื่องในขณะที่ยังดู และได้นำละครไปใช้อรรถประโยชน์ทางสังคม นอกจากนั้นประการณ์ที่ได้รับจากละครโทรทัศน์ คือ ความเชื่อเรื่องพรหมจรรย์เป็นสิ่งสำคัญในชีวิตผู้หญิงและความเชื่อเรื่องการทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว

รัชณิดา ชำนาญมนต์ (2539) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลของรายการ ทุ่งแสงตะวันในด้านความรู้ ทักษะคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็ก พบว่า นักเรียนในเขตกรุงเทพมหานครมีความรู้เรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากกว่านักเรียนในชนบท ทั้งก่อนและหลังการเปิดรับชมรายการ แต่นักเรียนในชนบทมีทัศนคติที่ดีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทั้งก่อนและหลังการเปิดรับชมรายการดีกว่านักเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร สำหรับการเพิ่มความรู้อและการเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียนทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกัน และมี

ความคิดเห็นต่อรายการที่ไม่แตกต่างกันคือ เห็นว่าเป็นรายการที่ดี มีประโยชน์ ได้รับความรู้และความสนุกสนาน

Kant Udornpim (1997) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ผลกระทบของรายการประเภทสาระบันเทิงที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรมที่นำเสนอ: กรณีศึกษาภาพยนตร์ญี่ปุ่นชุดโอชิน” พบว่า ผู้ชมภาพยนตร์เรื่องดังกล่าวที่เป็นชาวไทยเรียนรู้ถึงค่านิยมส่งเสริมสังคมหลัก ๆ 4 ค่านิยม คือ การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น การอุทิศตนเพื่อสังคม การแสดงซึ่งพฤติกรรมที่เหมาะสมกับสังคม ตลอดจนการมีความคิดสร้างสรรค์ (Kant Udornpim , 1997 อ้างใน นฤปดี วรรณาคม , 2541)

นฤปดี วรรณาคม (2541) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ ผลทางสังคมของภาพยนตร์จีนชุดเปาบุ๋นจิ้น ต่อผู้ชมในกรุงเทพมหานคร” พบว่า ภาพยนตร์จีนชุดเปาบุ๋นจิ้น มีเนื้อหาที่ส่งเสริมค่านิยมส่งเสริมสังคมในเรื่องความกตัญญู มากเป็นอันดับหนึ่ง นอกจากนั้นยังมีค่านิยมเกี่ยวกับความซื่อสัตย์ ความมีน้ำใจเมตตาอารี และความรับผิดชอบ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าเปาบุ๋นจิ้นเป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับคนไทยทั้งพฤติกรรมที่ควรได้รับการสรรเสริญ และรูปแบบในการดำรงชีวิตอีกด้วย

ปาริชาติ สถาปิตานนท์ สโรบล และ Singhal (1998) ได้ศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมในวัฒนธรรมที่นำเสนอ ความเป็นแม่แบบ และปฏิสัมพันธ์ทางสังคมถึงความจริงในภาพยนตร์ประเภทสาระบันเทิง : ผลกระทบของภาพยนตร์การ์ตูนเรื่อง “คาราเต้คิดส์” ที่มีต่อเด็กจรจัด” พบว่า เด็กจรจัดยอมรับแนวคิดเชิงวัฒนธรรมที่ปรากฏในภาพยนตร์การ์ตูนเรื่องคาราเต้คิดส์ การนำเสนอสารเกี่ยวกับโรคเอดส์เหมาะสมที่จะนำเสนอผ่านสื่อภาพยนตร์การ์ตูนเนื่องจากการตูนเป็นสื่อที่ดูว่าไม่น่ากลัวจนเกินไป อีกทั้งยังน่าสนใจ ตลกขบขัน และยังสามารถดึงดูดความสนใจของผู้ชม โดยเฉพาะกลุ่มเด็กจรจัดที่มีสมาธิสั้นได้เป็นอย่างดี

ปจวรรณ โลหะวัฒน์วงศ์ (2543) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การรับรู้ ทักษะคิด และความพึงพอใจที่มีต่อละครโทรทัศน์ชุดเจ้ากรรมนายเวร ของผู้ชมในเขตกรุงเทพมหานคร” พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาและเรื่องที่ละครนำเสนอ รวมทั้งมีทัศนคติที่เปลี่ยนไปในทางบวกและมีความพึงพอใจหลังจากที่ได้รับชมละครโทรทัศน์ชุดนี้ ความพึงพอใจหลัก คือ ความสนุกสนานบันเทิง และเนื้อเรื่องของละคร การได้รับข้อคิดจากละครไปใช้บรรเทาประโยชน์ทั้งต่อตนเอง คนรอบข้างและสังคม อีกทั้งผู้ชมมีทัศนคติที่ดีต่อการใช้กลยุทธ์สาระบันเทิงผ่านละครโทรทัศน์ โดยมีความคิดเห็นว่าละครที่มีสาระจะส่งผลต่อสังคมทางด้านบวก

พัทธนันท์ เต็ดแก้ว (2544) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบการรับชมรายการโทรทัศน์ประเภทสาระความรู้และสาระบันเทิง การจดจำได้ และการนำไปใช้ประโยชน์ พบว่า การรับชมรายการประเภทสาระบันเทิงมีระดับความสัมพันธ์กับการจดจำได้เท่า ๆ กับการ

รับชมรายการประเภทความรู้ แต่การรับชมรายการประเภทสาระบันเทิงมีระดับความสัมพันธ์กับการนำความรู้ต่าง ๆ ที่ได้ไปใช้ประโยชน์มากกว่าจากการรับชมรายการประเภทสาระความรู้”

สุรพรพรรณ ตั้งทวีวัฒนา (2544) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ผลกระทบของภาพยนตร์การ์ตูนญี่ปุ่นทางโทรทัศน์เรื่อง เณรน้อยเจ้าปัญญาที่มีต่อผู้ชม” พบว่า ผู้ชมการ์ตูน “เณรน้อยเจ้าปัญญา” อิคคิวซังซึ่งเป็นตัวเอกในการ์ตูน เป็นแม่แบบในการดำเนินชีวิตของผู้ชม และมีการส่งเสริมการเรียนรู้ค่านิยมเพื่อสังคมในระดับสูงทางด้านความมีไหวพริบปฏิภาณ รวมถึงความกตัญญูกตเวทีกี ความสุขุมรอบคอบ ความพยายาม ความอดทนอดกลั้น ความยุติธรรม ความเมตตา และการพึ่งพาอาศัยกัน

พัชร พรหมภักดี (2548) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์บทบาทรายการสู้เพื่อแม่ในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กและสถาบันครอบครัว พบว่า เกมที่น่าเสนอในรายการสู้เพื่อแม่มีวิธีเล่น 4 วิธี คือ การใช้การวิเคราะห์ พื้นฐานความรู้ทางวิชาการและความรู้ทั่วไปมากที่สุด รองลงมา คือ การใช้ทักษะทางร่างกาย การคาดเดา การทาย ไหวพริบ ปฏิภาณ และการเสี่ยงโชค ส่วนเนื้อหาเกม ช่วยส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้านของผู้เข้าแข่งขัน คือ พัฒนาการทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และบุคลิกภาพ และพัฒนาการทางด้านสังคม ซึ่งการเล่นเกมในรายการส่งผลกระทบต่อพัฒนาการของเด็กและความสัมพันธ์ในครอบครัว ส่งเสริมความกล้าแสดงออก ความกตัญญูกตเวทีกี นอกจากนั้นยังส่งผลกระทบต่อพัฒนาการของเด็กในการปลูกฝังค่านิยมการทำความดี

รองรัตน์ ธีระนันท์ (2549) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการผลิตรายการและปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตรายการศาสนาทางโทรทัศน์” พบว่า การผลิตรายการศาสนาขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของแต่ละองค์กรผู้ผลิต คือ เพื่อเผยแพร่ศาสนา ประชาสัมพันธ์องค์กร หรือหวังผลกำไรจากการผลิตรายการ ซึ่งผลต่อการกำหนดรูปแบบ เนื้อหาของรายการศาสนาทำให้มีรูปแบบเฉพาะและไม่หลากหลาย ผ่านกระบวนการผลิตและวิธีนำเสนอที่เรียบง่าย ไม่ซับซ้อน ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตมีปัจจัยหลัก คือ นโยบายจากรัฐบาลที่ขอความร่วมมือมายังสถานีโทรทัศน์ในการส่งเสริมให้มีการผลิตรายการศาสนาเพิ่มมากขึ้น และต้องการสนับสนุนให้องค์กรศาสนาพุทธ อิสลาม และศาสนาคริสต์มีช่องทางในการเผยแพร่ศาสนา

จากงานวิจัยข้างต้น เป็นงานวิจัยที่ได้ทำการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นคนไทย โดยนำเรื่องราวส่วนใหญ่มักมีความเกี่ยวข้องกับสาระบันเทิงที่แตกต่างกัน ทั้งที่ประกอบด้วยด้วยเนื้อหาเกี่ยวกับประเทศไทยและเนื้อหาจากต่างประเทศ รวมถึงมีผลิตโดยต่างประเทศ ซึ่งบางเรื่องมีบริบททางสังคมที่แตกต่างกับประเทศไทย ประกอบกับช่วงเวลาของเรื่องด้วย เช่น โอิชิน เปาบุ๋นจิ้น อิคคิวซัง คาราเต้คิด้ เป็นต้น ทว่าเรื่องที่ได้รับเลือกมาทำวิจัยนั้นล้วนเป็นเรื่องที่สนับสนุนด้านการดำเนินชีวิตที่มีความสอดคล้องกับศีลธรรมอันดีงาม

นอกจากนี้ยังมีรายการที่ผลิตโดยคนไทย เช่น รายการเกมส์โชว์ “สู้เพื่อแม่” รายการสารคดี “ทุ่งแสงตะวัน” เป็นต้น ซึ่งเป็นรายการที่ออกอากาศทางช่องฟรีทีวี ละครมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสารบบันเทิงเช่นเดียวกัน

สำหรับความบันเทิงในรูปแบบของละคร ได้แก่ เรื่อง “เจ้ากรรมนายเวร” ได้นำเสนอเรื่องราวของประเทศไทยในสมัยโบราณ ที่ผลิตโดยคนไทย มีการสอดแทรกด้านสารบบันเทิงแก่ผู้ชมอีกด้วย

จากงานวิจัยข้างต้นแสดงจึงพบว่า ยังขาดรูปแบบของละคร ซึ่งผลิตโดยคนไทย เพื่อตอบสนองความต้องการของคนไทย จึงทำให้ละคร “เรื่องทองลันหลัง” มีองค์ประกอบเพื่อสนับสนุนละครไทย โดยเฉพาะในรูปแบบของละครโทรทัศน์ที่เป็นสารบบันเทิง เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการปลูกฝังศีลธรรมที่ใกล้เคียงกับชีวิตประจำวันของผู้ชมอีกด้วย

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาค้นคว้าผลของละครเพื่อสังคมไทยในการพัฒนาศีลธรรมเยาวชนจากละครเรื่อง “ทองลันหลัง” เพื่อศึกษาหลักคิดเรื่องศีลธรรม คุณธรรมและมีวิธีการที่สอดแทรกหลักคิดเรื่องศีลธรรม คุณธรรมผ่านละครเรื่องดังกล่าว ตลอดจนระดับความรู้ ทักษะคติ พฤติกรรม ด้านศีลธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร ในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ทั้งก่อนชมละคร หลังชมละคร และการเปรียบเทียบก่อนและหลังรับชมละครเรื่อง “ทองลันหลัง”

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ผลของละครเพื่อสังคมไทยในการพัฒนาศีลธรรมเยาวชน” เป็นการศึกษาวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) โดยมีรูปแบบการวิจัยแบบ Pretest - Posttest Design : One Group เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบกับการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) มีขั้นตอนและรายละเอียดของระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

1. การวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis)

- 1.1 การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย
- 1.2 การกำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 1.3 การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 1.4 การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล

2. การวิจัยเชิงทดลองด้วยแบบสอบถามก่อน - หลัง (One Group Pretest - Posttest Experimental Research)

- 2.1 การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย
- 2.2 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย
- 2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 2.4 การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 2.5 การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล

1 . การวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis)

1.1 การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย

ผู้วิจัยได้เลือกเอกสารที่จะทำการวิเคราะห์เอกสารของละคร (Documentary Analysis) ดังนี้

- 1) เนื้อหาในรูปแบบ VCD และ DVD ละครในโครงการฟื้นฟูศีลธรรมโลก เรื่อง ทองล้นหลัง
- 2) บทละคร ละครในโครงการฟื้นฟูศีลธรรมโลก เรื่อง ทองล้นหลัง

1.2 การกำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดคำถามที่จะใช้ในการหาคำตอบจากเอกสารที่ผู้วิจัยได้กล่าวไว้ในข้อ 1.1 และเพื่อสนับสนุนสมมติฐาน ข้อที่ 1 : เพื่อศึกษาหลักคิดเรื่องคุณธรรม และวิธีการใน

การสอดแทรกหลักคิดเรื่องคุณธรรมผ่านละครเรื่องทองล้นหลัง โดยมีคำถามที่ใช้ในการวิจัยดังต่อไปนี้ (เพื่อสนับสนุนทฤษฎีสาระบันเทิง Edutainment)

- 1) ละครเรื่องทองล้นหลังได้ถ่ายทอดคุณธรรม แนวคิดด้านศีลธรรมและสังคมไทย ะไรบ้าง อย่างไร
- 2) ละครเรื่องทองล้นหลังได้สอดแทรกเรื่องคุณธรรม แนวคิดด้านศีลธรรมและสังคมไทยด้วยวิธีการใด
- 3) แนวคิดด้านสาระบันเทิง มีปรากฏอยู่ในละครเรื่องทองล้นหลังหรือไม่ อย่างไร
- 4) ละครเรื่องทองล้นหลังมีบทบาทอย่างไรด้านคุณธรรมและศีลธรรม และสังคม
- 5) ละครเรื่องทองล้นหลัง เป็นละครที่สามารถพบได้น้อยในสังคมไทย ท่านคิดว่า ละครเรื่องทองล้นหลังมีความโดดเด่นด้านใด ทำไมเด็กและเยาวชน รวมทั้ง ผู้ปกครองจะต้องดูละครเรื่องทองล้นหลัง

จากนั้นผู้วิจัยได้ทำการสืบค้นตามข้อมูลที่กำหนด โดยใช้ประเด็นคำถามข้างต้น และทำการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) ของละครในแง่การนำเสนอหลักคิดและเนื้อหาด้านศีลธรรม ผ่านคุณธรรมต่าง ๆ โดยการวิเคราะห์เนื้อหาด้านศีลธรรม ด้วยหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับศีลธรรมผ่านคุณธรรมหลัก 3 ประการ คือ วินัย เคารพ อดทน¹ ด้วยรูปแบบการนำเสนอที่พบละครเรื่อง “ทองล้นหลัง” กล่าวคือ

- 1) วินัย : จะพิจารณาจากกิจกรรมต่าง ๆ ที่ตัวละครได้แสดงให้เห็นเกี่ยวกับ
 - ไม่ตอนตื่นสาย
 - การเก็บที่นอนทันทีหลังตื่นนอน
 - การสมาทานศีล
 - การแต่งกายสุภาพ
 - การออมทรัพย์
- 2) เคารพ : จะพิจารณาจากกิจกรรมต่าง ๆ ที่ตัวละครได้แสดงให้เห็นเกี่ยวกับ
 - การไหว้พ่อ – แม่ ญาติ และผู้ใหญ่
 - การสวดมนต์ ไหว้พระ
 - การเขียนคุณความดีของตนเอง ครู เพื่อนหรือคนรอบข้างลงในสมุดบันทึกความดี

¹ คุณธรรมหลัก 3 ประการ คือ วินัย เคารพ อดทน เป็นคุณธรรมพื้นฐานในการดำเนินโครงการฟื้นฟูศีลธรรมโลก ของสมาคมพุทธศาสตร์สากล ในอุปถัมภ์สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ และมีความสอดคล้องกับนโยบาย คุณธรรมนำความรู้ ตลอดจนการส่งเสริมด้านศีลธรรมของกระทรวงศึกษาธิการ

3) อุดทน : จะพิจารณาจากกิจกรรมต่าง ๆ ที่ตัวละครได้แสดงให้เห็นเกี่ยวกับ

- ช่วยเหลือทำงานบ้าน
- นั่งสมาธิ
- อ่านหนังสือเรียน หรือหนังสือที่มีประโยชน์

การนำเสนอคุณธรรมต่าง ๆ ข้างต้น จะเกิดจากพฤติกรรมของตัวละคร ซึ่งพบเห็นได้ในเรื่องจำนวน 11 พฤติกรรมนั่นเอง

1.3 การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ประสานความร่วมมือจากผู้จัดการศูนย์ส่งเสริมสื่อสร้างสรรค์เพื่อเยาวชน คือ คุณอัญชลี ศรีสมชัย ในการขอเอกสารการสัมภาษณ์ บทละคร สื่อการสอนในรูปแบบ VCD และ DVD รวมทั้งข้อมูลในการประสานงานของบุคคลผู้เกี่ยวข้องต่าง ๆ

เมื่อผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสารครบถ้วนแล้ว ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) เกี่ยวกับเนื้อหา รูปแบบและลักษณะการนำเสนอหลักคิดและเนื้อหาด้านศีลธรรม ผ่านคุณธรรมต่าง ๆ ในประเด็น “วินัย เคารพ อุดทน”

1.4 การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) ด้วยความสนับสนุนจากผู้ทรงคุณวุฒิ และอาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งจะนำเสนอรายงานวิจัยในรูปของการพรรณนาวิเคราะห์ และเรียบเรียงข้อมูลต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งครอบคลุมประเด็นการวิจัย

2 . การวิจัยเชิงทดลองด้วยแบบสอบถามก่อน-หลัง

(One Group Pretest - Posttest Experimental Design)

2.1 การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย

ประชากร

ประชากรในการวิจัยนี้ ได้แก่ เยาวชนเพศชายและหญิงที่มีอายุระหว่าง 10 - 16 ปี และกำลังศึกษาในชั้นที่ 3 คือ ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (มัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3) ซึ่งโรงเรียนมีพื้นที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ประกอบไปด้วยเยาวชนเพศชาย จำนวนทั้งสิ้น 255,955 คนและเยาวชนเพศหญิง จำนวนทั้งสิ้น 248,354 รวมเยาวชนเพศชายและหญิงที่มีอายุระหว่าง 10 - 16 ปี ทั้งสิ้น 504,309 คน

(ข้อมูลจำนวนประชากร จากสถิติ ปี 2550 จาก http://www.dopa.go.th/upstat_m.htm)

กลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ ทำการศึกษา “ผลของละครเพื่อสังคมไทยในการพัฒนาศีลธรรมเยาวชน” จากละครเรื่อง “ทองล้นหลั่ง” โดยทำการวิเคราะห์การนำเสนอและสอดแทรกศีลธรรมของละครผ่านคุณธรรมต่าง ๆ รวมทั้งกลุ่มตัวอย่างเยาวชนเพศชายและหญิงที่มีอายุระหว่าง 10 - 16 ปี และกำลังศึกษาในช่วงชั้นที่ 3 คือ ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (มัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3) ซึ่งโรงเรียนมีพื้นที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานครทั้งสิ้น จำนวน 350 คน จากโรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี โรงเรียนหอวัง และโรงเรียนวัดปากน้ำวิद्याคม จากโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (สพท.) กทม.เขต 1 - 3 โดยการคัดเลือกและสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1.ใช้วิธีเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกเฉพาะโรงเรียนที่มีนักเรียนอายุระหว่าง 10 -16 ปี และกำลังศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยแบ่งตามเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งในกรุงเทพมหานครประกอบด้วยเขตพื้นที่การศึกษาเขต 1 , 2 และ 3 กล่าวคือ

โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (สพท.) กทม.เขต 1 ได้แก่ โรงเรียนในเขตปทุมวัน ประเวศ ป้อมปราบ พญาไท พระโขนง พระนคร ยานนาวา ราชเทวี สัมพันธวงศ์ สาทร วัฒนา บางรัก บางซื่อ บางนา บางคอแหลม บางกะปิ ดินแดง ดุสิต คลองเตย คลองสาน

โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (สพท.) กทม.เขต 2 ได้แก่ โรงเรียนในเขตห้วยขวาง จตุจักร ลาดพร้าว บางเขน สายไหม บึงกุ่ม บางกะปิ วังทองหลาง ดอนเมือง หลักสี่ ลาดกระบัง สะพานสูง คันนายาว มีนบุรี คลองสามวา หนองจอก ประเวศ และสวนหลวง

และโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (สพท.) กทม.เขต 3 ได้แก่ โรงเรียนในเขตภาษีเจริญ บางแค บางขุนเทียน บางบอน ทุ่งครุ ราษฎร์บูรณะ จอมทอง ธนบุรี ดลิ่งชัน ทวีวัฒนา บางพลัด บางกอกน้อย บางกอกใหญ่ หนองแขม

จากนั้นทำการคัดเลือก สำนักเขตพื้นที่การศึกษา เขตละ 1 เขต เขตละ 1 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 3 โรงเรียน และทำการสำรวจนักเรียน อย่างน้อยโรงเรียนละ 100 คน รวมกลุ่มตัวอย่าง 350 คน

2.ใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยเลือกโรงเรียนจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (สพท.) กทม. เขต 1 - 3 ด้วยการสุ่มตัวอย่างจากการจับฉลากเลือกเขตที่ต้องการจากการแบ่งพื้นที่เขตการศึกษา ได้แก่

- โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (สพท.) กทม.เขต 1 ได้แก่ เขตดินแดง
- โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (สพท.) กทม.เขต 2 ได้แก่ เขตจตุจักร
- โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (สพท.) กทม.เขต 3 ได้แก่ เขตตลิ่งชัน

จากนั้นทำการสุ่มเลือกจากแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา (สพท.) กทม.ทั้ง 3 เขต จึงสรุปกลุ่มตัวอย่างจากการคัดเลือก ดังนี้

โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (สพท.) กทม.เขต 1 ได้แก่ เขตดินแดง
โรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี

โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (สพท.) กทม.เขต 2 ได้แก่ เขตจตุจักร
โรงเรียนหอวัง

และโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (สพท.) กทม.เขต 3 ได้แก่ เขตตลิ่งชัน
โรงเรียนวัดปากน้ำวิทยาคุณ

สาเหตุที่เจาะจงเลือกศึกษาเฉพาะประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครนั้น เนื่องจากกรุงเทพมหานครเป็นศูนย์กลางแห่งการศึกษา จึงเป็นกลุ่มตัวแทนของเด็กและเยาวชนได้เป็นอย่างดี รวมทั้งการคัดเลือกโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษานั้น เนื่องจากในแต่ละเขตการศึกษาได้มีการควบคุมและทำการประชุมเกี่ยวกับหลักสูตรแกนกลาง ซึ่งจัดการเรียนรู้ในวิชาต่าง ๆ ในรูปแบบเดียวกันอีกด้วย

อีกประการหนึ่งที่เลือกทำการวิจัยในนักเรียนที่ศึกษากลุ่มนักเรียนที่มีอายุ 10 – 16 ปี และศึกษาในช่วงชั้นที่ 3 คือ ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (มัธยมศึกษาปีที่ 1-3) นั้น เนื่องจากอยู่ในช่วงวัยที่เด็กมีการเปลี่ยนจากวัยเด็กสู่วัยรุ่น ซึ่งเป็นกลุ่มที่น่าสนใจทั้งในด้านการลอกเลียนแบบพฤติกรรม และการแสดงออกด้านต่าง ๆ

2.2 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

สามารถจำแนกตัวแปรตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีระดับความรู้ทัศนคติ พฤติกรรม ด้านศีลธรรม ก่อนรับชมละครเรื่อง “ทองล้นหลัง” ไม่แตกต่างกัน

ตัวแปร ระดับคะแนนความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรม

สมมติฐานที่ 2 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง มีระดับความรู้ ทัศนคติ พฤติกรรม ด้านศีลธรรม ก่อนและหลังรับชมละครเรื่อง “ทองล้นหลัง” มีความแตกต่างกัน

ตัวแปร ระดับคะแนนความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรม

ส่วนที่ 3 แบบทดสอบด้านทัศนคติเกี่ยวกับศีลธรรม คุณธรรม โดยใช้มาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) 5 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วยไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ทั้งหมด 13 ข้อ โดยครอบคลุมเนื้อหา ดังนี้

วินัย ได้แก่ คุณธรรมด้าน ประหยัด ซื่อสัตย์ วินัย สะอาด

เคารพ ได้แก่ คุณธรรมด้าน สุภาพ มีน้ำใจ

อดทน ได้แก่ คุณธรรมด้าน ขยัน สามัคคี

โดยยกตัวอย่างวลี หรือเหตุการณ์สมมติที่เกี่ยวข้องกับละครเรื่อง “ทองล้นหลัง” เพื่อให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น ซึ่งเกี่ยวข้องกับวินัย เคารพ อดทน

ส่วนที่ 4 แบบทดสอบด้านพฤติกรรมเกี่ยวกับศีลธรรม คุณธรรม โดยใช้มาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) 5 ระดับ คือ ทำสม่ำเสมอ ทำบ้าง ไม่แน่ใจ ไม่ค่อยทำ ไม่ทำเลย ทั้งหมด 15 ข้อ โดยครอบคลุมเนื้อหา ดังนี้

วินัย ได้แก่ คุณธรรมด้าน ประหยัด ซื่อสัตย์ วินัย สะอาด

เคารพ ได้แก่ คุณธรรมด้าน สุภาพ มีน้ำใจ

อดทน ได้แก่ คุณธรรมด้าน ขยัน สามัคคี

โดยยกตัวอย่างวลี หรือเหตุการณ์สมมติที่เกี่ยวข้องกับละครเรื่อง “ทองล้นหลัง” เพื่อเป็นแบบอย่างหรือแนวโน้มพฤติกรรมให้นักเรียนในการแสดงพฤติกรรม ซึ่งเกี่ยวข้องกับวินัย เคารพ อดทน

แบบสอบถามชุดที่ 2 หลังการเปิดรับชมละครที่ส่งเสริมด้านศีลธรรมเรื่อง “ทองล้นหลัง” (Post-test) แบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับกลุ่มประชากร เพื่อตรวจสอบว่านักเรียนได้ผ่านการทำแบบสอบถามก่อนการเปิดรับชมละครที่ส่งเสริมด้านศีลธรรมเรื่อง “ทองล้นหลัง”

ส่วนที่ 2 แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับศีลธรรม จำนวน 12 ข้อ ซึ่งประกอบด้วย

วินัย ได้แก่ คุณธรรมด้าน ประหยัด ซื่อสัตย์ วินัย สะอาด

เคารพ ได้แก่ คุณธรรมด้าน สุภาพ มีน้ำใจ

อดทน ได้แก่ คุณธรรมด้าน ขยัน สามัคคี

โดยครอบคลุมเนื้อหาและรายละเอียดเกี่ยวกับศีลธรรม คุณธรรม ที่ปรากฏในละครเรื่องทองล้นหลัง ซึ่งอาจเกี่ยวข้องหรือไม่เกี่ยวข้องกับบทเรียน ตลอดจนการสร้างตัวอย่างสมมติที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ นักเรียนเลือกตอบด้วย

ส่วนที่ 3 แบบทดสอบด้านทัศนคติเกี่ยวกับศีลธรรม คุณธรรม โดยใช้มาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) 5 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วยไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ทั้งหมด 13 ข้อ โดยครอบคลุมเนื้อหา ดังนี้

วินัย ได้แก่ คุณธรรมด้าน ประหยัด ซื่อสัตย์ วินัย สะอาด

เคารพ ได้แก่ คุณธรรมด้าน สุภาพ มีน้ำใจ

อดทน ได้แก่ คุณธรรมด้าน ขยัน สามัคคี

โดยยกตัวอย่างวลี หรือเหตุการณ์สมมติที่ปรากฏในละครเรื่อง “ทองล้นหลั่ง” เพื่อให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น ซึ่งเกี่ยวข้องกับวินัย เคารพ อดทน

ส่วนที่ 4 แบบทดสอบด้านพฤติกรรมเกี่ยวกับศีลธรรม คุณธรรม โดยใช้มาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) 5 ระดับ คือ ทำสม่ำเสมอ ทำบ้าง ไม่แน่ใจ ไม่ค่อยทำ ไม่ทำเลย ทั้งหมด 15 ข้อ โดยครอบคลุมเนื้อหา ดังนี้

วินัย ได้แก่ คุณธรรมด้าน ประหยัด ซื่อสัตย์ วินัย สะอาด

เคารพ ได้แก่ คุณธรรมด้าน สุภาพ มีน้ำใจ

อดทน ได้แก่ คุณธรรมด้าน ขยัน สามัคคี

โดยยกตัวอย่างวลี หรือเหตุการณ์สมมติที่ปรากฏในละครเรื่อง “ทองล้นหลั่ง” เพื่อเป็นแบบอย่างหรือแนวโน้มพฤติกรรมให้นักเรียนซึ่งจะแสดงพฤติกรรม ซึ่งเกี่ยวข้องกับวินัย เคารพ อดทน

สำหรับแบบทดสอบความรู้และทัศนคติศีลธรรมทั้งชุดที่ 1 (Pre-test) และชุดที่ 2 (Post-test) นั้น เป็นคำถามชุดเดียวกัน แต่ผู้วิจัยเรียงสลับข้อกัน และเปลี่ยนชื่อตัวละครในแบบสอบถามชุดที่ 2 (Post-test) ให้เป็นตัวละครของละครเรื่อง “ทองล้นหลั่ง”

การตรวจสอบความเชื่อถือได้ของเครื่องมือ

ผู้วิจัยนำแบบสอบถาม ทั้ง 2 ชุด ไปให้ผู้ทรงวุฒิและอาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) ความเที่ยงตรงตามโครงสร้าง (Construct Validity) ตลอดจนความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ เพื่อขอคำแนะนำและนำมาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องเหมาะสม แล้วจึงนำไปทดสอบ (Tryout) กับกลุ่มนักเรียนที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มประชากรในการวิจัย คือ อยู่ในระดับ ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 จากโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร จำนวน 20 คน จากนั้นจึงได้ปรับแก้ตามความเหมาะสม

2.4 การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

เมื่อทดสอบความน่าเชื่อถือของเครื่องมือ ด้วยการนำไปทดสอบกับเด็กนักเรียน ผู้มีอายุ 10 – 16 ปี และศึกษาในช่วงชั้นที่ 3 คือ ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (มัธยมศึกษาปีที่ 1 -3) ประมาณ 20 ท่าน ในโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒแล้ว

ผู้วิจัยได้ติดต่อประสานงานโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ด้วยการเข้าพบ โทรศัพท์ จดหมาย ขอความอนุเคราะห์ในการเข้าไปทำการศึกษาวิจัย และการเข้าพบครู อาจารย์ หรือผู้อำนวยการ (ตามความเหมาะสม ของโรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี โรงเรียนหอวัง และโรงเรียนวัดปากน้ำวิद्याคม) ตลอดจนงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1, เขต 2 และเขต 3 ประมาณ 1 – 3 ครั้ง ก่อนทำการวิจัย

จากการเข้าติดต่อประสานงาน ผู้วิจัยได้รับความร่วมมือและยินดีที่จะเข้าร่วมงานวิจัย ซึ่งได้รับความกรุณาเพื่อเข้าไปประสานงานกับอาจารย์ประจำวิชาสังคม แน่แนวเป็นหลัก และฝ่ายวิชาการของโรงเรียน ซึ่งในที่สุดก็ได้ได้รับความร่วมมือจากอาจารย์ประจำวิชาสังคม เนื่องด้วยเป็นรายวิชาที่ตรงกับกิจกรรมดังกล่าว

จากนั้นผู้วิจัยสอบถามครู อาจารย์หรือโรงเรียนเพื่อตรวจสอบว่า รู้จักโครงการ เคยเข้าร่วมโครงการ หรือ เคยชมละครเรื่องดังกล่าวหรือไม่ อย่างไร เพื่อยืนยันกับข้อมูลพื้นฐานที่ผู้วิจัยทราบว่า โรงเรียนดังกล่าวยังไม่มี ความเกี่ยวข้องกับโครงการฟื้นฟูศีลธรรมโลกและละครในโครงการฟื้นฟูศีลธรรมโลก

เมื่อทำการติดต่อและทราบข้อมูลพื้นฐาน จึงได้ร่วมกันวางแผนการปฏิบัติงานกับอาจารย์แต่ละท่าน ซึ่งได้รับความอนุเคราะห์ที่แตกต่างกัน ตามลักษณะของกิจกรรมของโรงเรียนที่จัดขึ้นอย่างต่อเนื่องและมีแผนงานมาก่อน ระยะเวลาที่จะเข้ามาทำการวิจัย ซึ่งมีการแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่ สายพันธุ์ใหม่ 2009 รวมทั้งการสอบกลางภาค ทำให้ความยืดหยุ่นด้านเวลาอยู่จำกัด

นอกจากนี้ผู้วิจัยต้องเป็นผู้รับผิดชอบเรื่องอุปกรณ์ในการนำเสนอละครกับนักเรียน เช่น คอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊ก เครื่องโปรเจ็คเตอร์ เป็นต้น ซึ่งระยะเวลาในการวิจัย ผู้วิจัยจะต้องเข้าไปจัดกิจกรรมด้วยตนเอง โดยอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของอาจารย์ประจำรายวิชาดังกล่าวด้วย

ผู้วิจัยจึงเตรียมเอกสาร แบบสอบถาม และเตรียมความพร้อมต่าง ๆ โดยแบ่งวิธีการในการทำการศึกษาวิจัย โดยมีระยะห่างระหว่างการวิจัย ด้วย Pre – Test และ Post – Test ห่างกันเป็นระยะเวลา 1 สัปดาห์ กล่าวคือ

- 1) ครั้งที่ 1 พูดคุย และทำแบบสอบถามชุดที่ 1 Pre – Test
- 2) ครั้งที่ 2 พูดคุย และเปิดละครเรื่อง “ทองลันหลัง” ให้ได้รับชม เป็นเวลา 41 นาที จากนั้นทำแบบสอบถามชุดที่ 2 Post – Test

หมายเหตุ ขั้นตอนจะปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสมของสถานการณ์ และความร่วมมือของครู อาจารย์ และนักเรียนซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมาย โดยสามารถชมละครในครั้งที่ 1 หลังจากนั้น 1 สัปดาห์ จึงทำแบบสอบถาม Post – Test ได้

เมื่อทำการนัดหมาย รวมทั้งหาข้อสรุปเกี่ยวกับวิธีเข้าไปทำการวิจัยแล้ว ผู้วิจัยจึงเข้าไปทำการวิจัยตามรูปแบบและวิธีการที่ได้ตกลงไว้กับท่านผู้อำนวยการ ครูอาจารย์ในแต่ละโรงเรียน

ในขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ด้วยการเก็บแบบสอบถามได้เข้าไปประสานงานกับอาจารย์และโรงเรียนหลายครั้ง นักเรียนที่อาจารย์ให้ความสนใจสนับสนุนจะเกิดจากรายวิชาที่อาจารย์รับผิดชอบ และเป็นวันที่อาจารย์มีคาบเรียนเพียงพอ โดยไม่กระทบกับรายวิชาดังกล่าว ซึ่งพอจะจำแนกได้ดังนี้ ในโรงเรียนที่ 1 การจัดกิจกรรม นักเรียนมีความใส่ใจ ยินดีเข้าร่วมเพราะมาจากห้องที่แตกต่างกันบ้าง และพอใจกับการได้รับประกาศนียบัตรเข้าร่วมโครงการหลังการเข้าร่วมวิจัย สำหรับโรงเรียนที่ 2 นักเรียนที่เข้าร่วมโครงการอยู่ในคาบเรียนวิชาดังกล่าว บางรายวิชานักเรียนมาจากห้องที่แตกต่างกัน แต่ มีการเช็ครายชื่อเข้าชั้นเรียนทุกครั้ง จึงมีนักเรียนที่ยินดีและไม่ยินดีในการเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวในห้องเดียวกัน และโรงเรียนที่ 3 ได้จัดกลุ่มตัวอย่างโดยการนัดหมายของอาจารย์รายวิชาสังคมศึกษา ชั้น ม. 1 – 3 ซึ่งยากที่จะระบุตัวนักเรียน หรือนำนักเรียนที่มีความประพฤติดีเรียนร่อยมาร่วมกิจกรรมพร้อม ๆ กัน ซึ่งทำให้กลุ่มตัวอย่างมีการกระจายพอสมควร จากนั้นจึงได้ทำการวิจัยตามขั้นตอน

2.5 การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล

การรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามก่อน-หลัง การเปิดรับชมละครที่ส่งเสริมด้านศีลธรรม เรื่อง “ทองล้นหลัง” ตรวจสอบความถูกต้อง และความสมบูรณ์ของข้อมูลเรียบร้อยแล้วจึงกำหนดรหัส ลงรหัส บันทึกข้อมูล และทำการวิเคราะห์ประมวลผลข้อมูล ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) Version 16.0

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยหาค่าร้อยละเพื่ออธิบายข้อมูลสถิติทั่วไปเกี่ยวกับลักษณะทางด้านเพศ การประกอบอาชีพของบิดาและมารดา การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา การเข้าร่วมกิจกรรมทางและความรู้สึกที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา ตลอดจนพฤติกรรมการรับชมสื่อแลโทรทัศน์

2. การทดสอบสมมติฐาน (Hypothesis Testing) ใช้ t – test ทดสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความรู้ ทศนคติ และพฤติกรรมเกี่ยวกับศีลธรรมและคุณธรรม ในประเด็น “ วินัย เคารพ อดทน และการทำความดี ” โดยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3) ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

กรุงเทพมหานคร เขต 1 , เขต 2 และ เขต 3 ในระหว่างก่อนและหลังการรับชာละครเรื่อง “ทองลันหลัง”

เกณฑ์การให้คะแนน

ผู้วิจัยได้ตั้งเกณฑ์ในการวัดตัวแปรความรู้ ทักษะคิด และพฤติกรรมเกี่ยวกับคุณธรรมและศีลธรรม ก่อนและหลังการรับชมละครเรื่องทองลันหลัง ดังต่อไปนี้

1. ด้านความรู้

ตอบถูก = 1 คะแนน

ตอบผิด = 0 คะแนน

2. ด้านทัศนคติ

คำถามเชิงบวกหรือนิมาน ให้คะแนนดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง = 5 คะแนน

เห็นด้วย = 4 คะแนน

ไม่แน่ใจ = 3 คะแนน

ไม่เห็นด้วย = 2 คะแนน

ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง = 1 คะแนน

คำถามเชิงลบหรือนิเสธ ให้คะแนนดังนี้

ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง = 5 คะแนน

ไม่เห็นด้วย = 4 คะแนน

ไม่แน่ใจ = 3 คะแนน

เห็นด้วย = 2 คะแนน

เห็นด้วยอย่างยิ่ง = 1 คะแนน

3. ด้านพฤติกรรม

คำถามเชิงบวกหรือนิมาน ให้คะแนนดังนี้

ทำสม่ำเสมอ = 5 คะแนน

ทำบ้าง = 4 คะแนน

ไม่แน่ใจ = 3 คะแนน

ไม่ค่อยทำ = 2 คะแนน

ไม่ทำเลย = 1 คะแนน

คำถามเชิงลบหรือปฏิเสธ	ให้คะแนนดังนี้
ทำสม่ำเสมอ	= 1 คะแนน
ทำบ้าง	= 2 คะแนน
ไม่แน่ใจ	= 3 คะแนน
ไม่ค่อยทำ	= 4 คะแนน
ไม่ทำเลย	= 5 คะแนน

การแปลความหมายค่าเฉลี่ยในการวัดระดับความรู้ ทักษะ และพฤติกรรม

ความรู้

0 - 2 คะแนน	= ความรู้ต่ำมาก
3 - 4 คะแนน	= ความรู้ต่ำ
5 - 7 คะแนน	= ความรู้ปานกลาง
8 - 10 คะแนน	= ความรู้สูง
11 - 12 คะแนน	= ความรู้สูงมาก

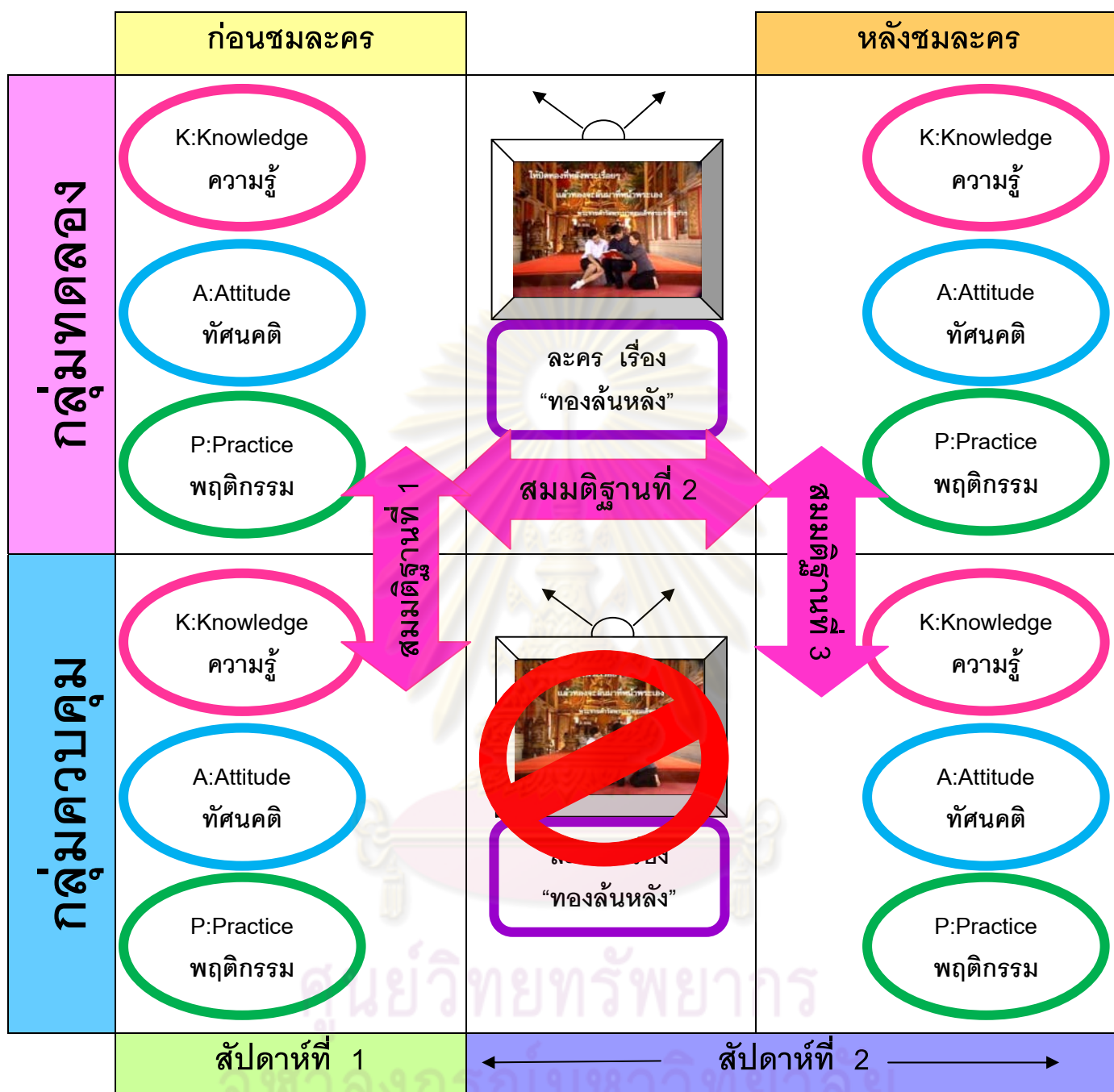
ทักษะ

0 - 13 คะแนน	= ทักษะเชิงลบ / ไม่ดี อย่างยิ่ง
14 - 26 คะแนน	= ทักษะเชิงลบ / ไม่ดี
27 - 39 คะแนน	= ทักษะเป็นกลาง
40 - 52 คะแนน	= ทักษะเชิงบวก / ดี
53 - 65 คะแนน	= ทักษะเชิงบวก / ดี อย่างยิ่ง

พฤติกรรม

0 - 15 คะแนน	= พฤติกรรมเชิงลบ / ไม่ดี อย่างยิ่ง
16 - 30 คะแนน	= พฤติกรรมเชิงลบ / ไม่ดี
31 - 45 คะแนน	= พฤติกรรมเป็นกลาง
46 - 60 คะแนน	= พฤติกรรมเชิงบวก / ดี
61 - 75 คะแนน	= พฤติกรรมเชิงบวก / ดี อย่างยิ่ง

กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์เอกสารและการศึกษาเรื่อง **ผลของละครเพื่อสังคมในการพัฒนาศีลธรรมเยาวชน** ศึกษาละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองลันหลัง” นั้น ได้แบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 3 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์เอกสารของละคร (Documentary Analysis) ด้านการนำเสนอละครเกี่ยวกับเรื่องวินัย เคารพ อดทน โดยพิจารณาจาก

- 1) การนำเสนอผ่านบทพูดของตัวละคร
- 2) การนำเสนอผ่านภาพพฤติกรรม

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับประชากร ประกอบไปด้วย

2.1 ลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ อายุ ระดับชั้น สถานภาพทางครอบครัว อาชีพของบิดามารดา ศาสนา การร่วมกิจกรรมทางศาสนา การชมโทรทัศน์ของกลุ่มตัวอย่าง และการร่วมชมโทรทัศน์ของกลุ่มตัวอย่างกับผู้ปกครอง

2.2 ข้อมูลแสดงระดับความรู้ ทักษะ และพฤติกรรม นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร แบ่งออกเป็น

- 2.2.1 ระดับคะแนนด้านความรู้ของกลุ่มทดลอง ก่อนชมละคร
- 2.2.2 ระดับคะแนนด้านทัศนคติของกลุ่มทดลอง ก่อนชมละคร
- 2.2.3 ระดับคะแนนด้านพฤติกรรมของกลุ่มทดลอง ก่อนชมละคร
- 2.2.4 ระดับคะแนนความรู้ของกลุ่มควบคุม เมื่อทำแบบสอบถาม Pre -Test
- 2.2.5 ระดับคะแนนด้านทัศนคติของกลุ่มควบคุม เมื่อทำแบบสอบถาม Pre -Test
- 2.2.6 ระดับคะแนนด้านพฤติกรรมของกลุ่มควบคุม เมื่อทำแบบสอบถาม Pre -Test
- 2.2.7 ระดับค่าคะแนนความรู้ของกลุ่มทดลอง หลังชมละคร
- 2.2.8 ระดับคะแนนด้านทัศนคติของกลุ่มทดลอง หลังชมละคร
- 2.2.9 ระดับคะแนนด้านพฤติกรรมของกลุ่มทดลอง หลังชมละคร
- 2.2.10 ความแตกต่างของระดับคะแนนความรู้ของกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังชมละคร
- 2.2.11 ความแตกต่างของระดับคะแนนด้านทัศนคติของกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังชมละคร
- 2.2.12 ความแตกต่างของระดับคะแนนด้านพฤติกรรมของกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังชมละคร

ละคร

ชมละคร

- 2.2.13 ระดับคะแนนความรู้ของกลุ่มควบคุม เมื่อทำแบบสอบถาม Post -Test
- 2.2.14 ระดับคะแนนด้านทัศนคติของกลุ่มควบคุม เมื่อทำแบบสอบถาม Post -Test
- 2.2.15 ระดับคะแนนด้านพฤติกรรมของกลุ่มควบคุม เมื่อทำแบบสอบถาม Post -Test

ตอนที่ 3 ข้อมูลแสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยระดับความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรม นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร แบ่งออกเป็น

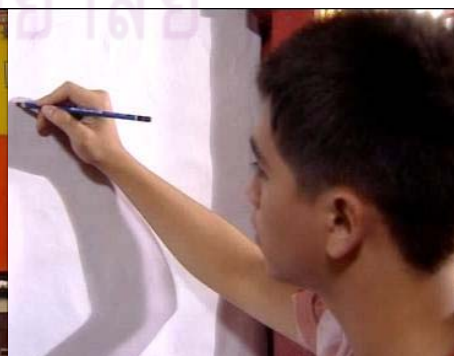
- 3.1 การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยระดับความรู้ของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ก่อนชมละคร
- 3.2 การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยด้านทัศนคติของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ก่อนชมละคร
- 3.3 การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยด้านพฤติกรรมของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ก่อนชมละคร
- 3.4 การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยระดับความรู้ของกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังชมละคร
- 3.5 การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยด้านทัศนคติของกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังชมละคร
- 3.6 การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยด้านพฤติกรรมของกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังชมละคร
- 3.7 การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยระดับความรู้ของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม หลังชมละคร
- 3.8 การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยด้านทัศนคติของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม หลังชมละคร
- 3.9 การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยด้านพฤติกรรมของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม หลังชมละคร

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis)

ทองลั่นหลัง เป็นหนึ่งในละครส่งเสริมศีลธรรมที่สร้างขึ้นจากเรื่องจริง โดยมีจุดประสงค์เพื่อถ่ายทอดความรู้ด้านพุทธศาสนา นำเสนอในรูปแบบของละครโทรทัศน์ เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับพ่อ เด็กชายคนหนึ่งที่ต้องการทำความดีเพื่อให้พ่อยอมรับและภูมิใจ หลังจากที่เคยทำตัวเกเร จนพ่อขาดความเชื่อถือในตัวพ่อ เมื่อครูประจำชั้นที่สอนพระพุทธศาสนาได้ชักชวนเข้าโครงการ ก่อตั้งเข้าร่วมโครงการฟื้นฟูศีลธรรมโลก พร้อมด้วยเพื่อน ๆ ในชั้นเรียน ซึ่งสนใจในโครงการและสมัครใจเข้าร่วม ก่อพยายามปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนตามข้อปฏิบัติของโครงการ จนในที่สุดสามารถทำความดีในการบูรณะโบสถ์ประจำหมู่บ้าน ร่วมกับเพื่อน ๆ ที่เข้าร่วมโครงการฟื้นฟูศีลธรรมโลก ซึ่งช่วยสนับสนุนงานของพ่อ จนพ่อยอมรับและภาคภูมิใจในตัวพ่ออีกครั้ง

ละครเรื่องดังกล่าวมีแนวคิดหลักในการถ่ายทอดเนื้อหาด้านศีลธรรมผ่านคุณธรรมหลัก 3 ประการ คือ วินัย เคารพ อดทน และผ่านการทำความดีที่สามารถทำได้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นของละครด้วยผ่านการ ถ่ายทอดเรื่องราว คือ ตัวละคร ชื่อ “ก้อ” หรือ “ก้อเกียรติ” ซึ่งเป็นตัวละครหลักที่ดำเนินเรื่อง (พระเอก) ซึ่งผู้ที่ได้รับดังกล่าวคือ คุณอเล็กซ์ เรลเดิ้ล ดาราวัยรุ่น และเป็นที่ยอมรับในหมู่เด็กและเยาวชน ที่ถ่ายทอดเรื่องราวและการนำเสนอละครเรื่องนี้ ทั้งภาพและเสียง (คำพูดของตัวละคร) เพื่อเป็นแบบอย่างแก่ผู้ชม

แนวคิดหลักของละครเรื่อง “ทองล้นหลัง” คือ การสอนศีลธรรมผ่านคุณธรรม 3 ประการ ได้แก่ “วินัย เคารพ อดทน “ นั้น สามารถพิจารณาในด้านการนำเสนอคุณธรรมทั้ง 3 ประการ ดังกล่าว ดังนี้

1. การนำเสนอเรื่องวินัย ได้พิจารณาการมีวินัยจากพฤติกรรมดังต่อไปนี้

1.1 การไม่นอนตื่นสาย

ในละครเรื่องทองล้นหลัง ตัวละคร “ก้อ” แสดงพฤติกรรมให้เห็นอย่างชัดเจนทั้งภาพพฤติกรรมและบทพูดของตัวละคร ดังนี้

1.1.1 การนำเสนอผ่านบทพูดของตัวละคร

การนำเสนอบทพูดของตัวละครเกี่ยวกับการไม่นอนตื่นสายนั้น แสดงให้เห็นเด่นชัด ดังนี้

“ลูกแม่ทำดีอย่างนี้จะต้องอายุทำไม ไอ้พวกที่ตื่นสาย แต่งตัวไม่เหมาะสม นั้นนะ น่าจะ “อายุ” มากกว่า”

(จาก ฉากที่ 8)

“คุณคะ เช้านี้ ลูกเราตื่นแต่เช้า เก็บที่นอน แล้วก็แต่งตัวเรียบร้อยเลยนะคะ”

(จาก ฉากที่ 9)

1.1.2 การนำเสนอผ่านภาพพฤติกรรม

การนำเสนอภาพพฤติกรรมนั้น เกี่ยวกับการไม่นอนตื่นสายนั้น แสดงให้เห็นเพียง 1 ฉาก คือ ในฉากที่ 16 ซึ่งมีเสียงนาฬิกาปลุกดังขึ้น ในเวลา 05.30 น. “ก้อ” ตื่นนอนทันทีจากนั้นก้อกดนาฬิกาปลุกเพื่อปิดเสียง แล้วลุกขึ้นจากที่นอน จากนั้นก้อจะเก็บที่นอนทันที ก่อนไปอาบน้ำ

การเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีที่เกิดขึ้นของก๊อ ด้วยการตื่นนอนแต่เช้า เป็นจุดเริ่มต้นที่ดีในการปฏิบัติตนด้านวินัย ซึ่งเริ่มจากการมีวินัยในตนเอง จากเรื่องง่าย ๆ คือ เรื่องการตื่นนอน ที่แสดงให้เห็นเป็นลำดับอย่างชัดเจน

1.2 เก็บที่นอนทันทีหลังตื่นนอน

การเก็บที่นอนเมื่อตื่นนอนทันทีนั้น เป็นกิจกรรมที่ต่อเนื่องจากการตื่นนอนแต่เช้าในฉากที่แสดงภาพพฤติกรรมของการตื่นนอนในละครเรื่อง “ทองล้นหลัง” เสมอ

1.2.1 การนำเสนอผ่านบทพูดของตัวละคร

การเก็บที่นอนเมื่อตื่นนอนทันทีไม่ได้มีการนำเสนอออกมาเป็นบทพูดของตัวละคร ซึ่งมักจะเป็นการแสดงภาพพฤติกรรมให้เห็นต่อเนื่องจากการนอนตื่นแต่เช้านั่นเอง

1.2.2 การนำเสนอผ่านภาพพฤติกรรม

ในภาพพฤติกรรมของตัวละคร ที่แสดงการเก็บที่นอนเมื่อตื่นนอนทันทีโดยเฉพาะ “ก๊อ” นั้น จะเกิดขึ้นใน ฉากที่ 16 ซึ่งมีเสียงนาฬิกาปลุกดังขึ้น จากนั้นก๊อกดนาฬิกาปลุกเพื่อปิดเสียง แล้วลุกขึ้นจากที่นอน จากนั้นก๊อจะเก็บที่นอนทันที ก่อนไปอาบน้ำ

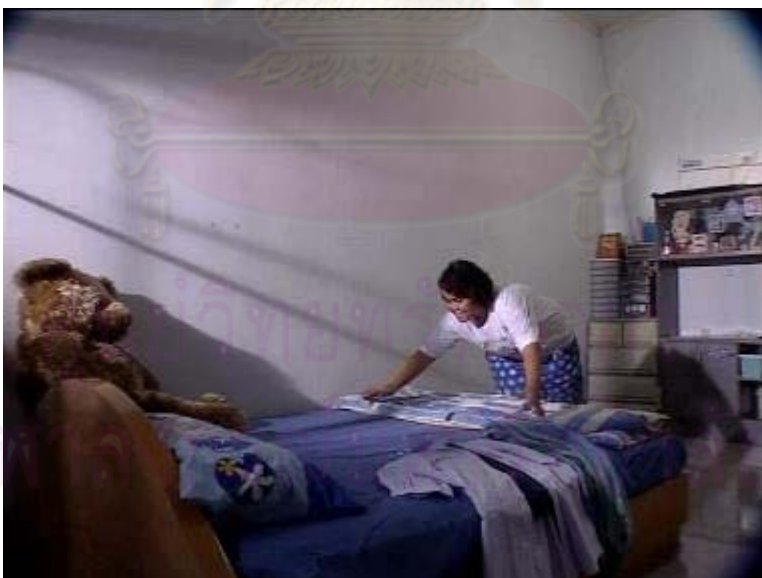

นอกจาก “ก่อ” แล้ว ในละครเรื่องทองล้นหลัง ยังมีตัวละครอีก 2 ตัวที่แสดงพฤติกรรมการตื่นนอนและเก็บที่นอนทันที คือ

“เอก” ซึ่งเป็นเพื่อนผู้ชายของก่อ ในฉากที่ 17 โดยแสดงภาพพฤติกรรม ของการพับผ้าห่มที่นอนหลังตื่นนอนทันที

เช่นเดียวกับ “หญิง” เพื่อนผู้หญิงอีกคนหนึ่งของก่อ ในฉากที่ 18 ซึ่งหญิงเก็บที่นอนอย่างเป็นระเบียบ พับผ้าห่มวางลงบนเตียงอย่างสวยงาม

จากพฤติกรรมของ “ก่อ” และเพื่อนทั้งสองคนได้แสดงพฤติกรรมดังกล่าวหลังจากการเข้าร่วมโครงการฟื้นฟูศีลธรรมโลกแล้วนั้น ได้ฝึกฝนพฤติกรรมที่มีวินัย ซึ่งภาพพฤติกรรมที่ปรากฏอยู่ในละคร แสดงถึงความมีวินัยไปสู่สายตาของผู้ชมมากกว่า 1 ครั้ง ที่ทำให้ผู้ชมได้ตอกย้ำความมีวินัยจากภาพดังกล่าวด้วย

1.3 การสมาทานศีล ซึ่งสามารถทำได้ก่อนออกจากบ้าน หรือหน้าเสาธง (โรงเรียน) ทุกวัน

สำหรับการสมาทานศีลนั้น หมายถึง สมาทาน (ในความหมาย คือ การตั้งใจ การถือรับเอามาเป็นข้อปฏิบัติ) และ ศีล (ศีล หมายถึง ศีล 5 ข้อ หรือเบญจศีลนั่นเอง) ดังนั้น การสมาทานจึงหมายถึง การรับเอาศีล 5 ข้อ มาเป็นแนวทางในการปฏิบัติ

ศีล 5 ประกอบไปด้วย

- ปาณาติปาตา เวรมณี สิกขาปทํ สมာทียมมิ (ข้าพเจ้าสมาทานซึ่งสิกขาบท คือ เว้นจากการฆ่าสัตว์ด้วยตนเองและไม่ชี้ให้ผู้อื่นฆ่า)
- อทินนาทานา เวรมณี สิกขาปทํ สมาทียมมิ (ข้าพเจ้าสมาทานซึ่งสิกขาบท คือ เว้นจากการลัก ,ขโมย ของผู้อื่นด้วยตนเอง และไม่ชี้ให้ผู้อื่นลัก ขโมย)
- กาเมสุมิจฺจนารวา เวรมณี สิกขาปทํ สมาทียมมิ (ข้าพเจ้าสมาทานซึ่งสิกขาบท คือ เว้นจากการประพฤติดิฉิดในกาม)
- มุสาวาทา เวรมณี สิกขาปทํ สมาทียมมิ (ข้าพเจ้าสมาทานซึ่งสิกขาบท คือ เว้นจากการพูดเท็จ คำไม่เป็นจริง และคำล่อลวง อำพรางผู้อื่น)
- สุราเมรยมชฺชุปมาทภูสฺฐานา เวรมณี สิกขาปทํ สมาทียมมิ (ข้าพเจ้าสมาทานซึ่งสิกขาบท คือ เว้นจากการดื่มสุรา เมรัย เครื่องดองของทำใจให้คลั่งไคล้ต่าง ๆ)

การสมาทานศีลของผู้เข้าร่วมโครงการนั้น สามารถปฏิบัติได้ใน 2 สถานที่ คือ บ้าน หรือ หน้าเสาธง ที่โรงเรียนนั้น ละครเรื่อง “ทองล้นหลัง” ได้แสดงภาพพฤติกรรมของก้อ เอก และเพื่อนผู้หญิงให้เห็นอย่างชัดเจน มีจำนวนทั้งสิ้น 3 ฉาก ซึ่งเป็นฉากต่อเนื่องของฉากที่ 16 , 17 และ 18 เป็นภาพทั้งสามคนในชุดนักเรียนที่เรียบร้อยแล้ว สมาทานศีล 5 ในห้องนอน ตอนเช้าโดยเริ่มจากก้อ ตามด้วยหญิง และเอก ตามลำดับ ดังนี้

1.3.1 การนำเสนอผ่านบทพูดของตัวละคร

การนำเสนอภาพการสมาทานศีลนั้น สามารถพบใน 3 ฉาก ดังนี้

“ปาณาติปาตาเวรมณี สิกขาปะทังสมายามิ”

(“ก้อ” กล่าวสมาทานศีลข้อที่ 1 ในเบญจศีล (ศีล 5) ในฉากที่ 20)

“อทินนาทานาเวรมณี สิกขาปะทังสมายามิ”

(หญิง เพื่อนผู้หญิงของก้อ กล่าวสมทวนศีล 5 ในฉากที่ 21)

“กามะสุมิจจาคาราเวรมณี สิกขา ปะทังสมาธิยามิ”

(เอก เพื่อนผู้ชายของก้อ กล่าวสมทวนศีล ข้อที่ 3 ในฉากที่ 22)

1.3.2 การนำเสนอผ่านภาพพฤติกรรม

ภาพพฤติกรรมของการสมทวนศีลนั้น ก็เป็นเช่นเดียวกับการนำเสนอผ่านบทพูด จำนวน 3 ฉากนั่นเอง กล่าวคือ

(ก้อสมทวนศีลข้อที่1 “ปาณาติปาตาเวรมณี สิกขาปะทังสมาธิยามิ” ในฉากที่ 20)

(เพื่อนผู้หญิงของก้อสมทวนศีล ข้อที่ 2 “อทินนาทานาเวรมณี สิกขาปะทังสมาธิยามิ”

ในฉากที่ 21)

(เพื่อนผู้ชายของก๋อสมาทานศีลข้อที่ 3 “กาเมสุมิจฉาจาราเวรมถี ลิกขา ปะทังสมาธิยามิ” ในฉากที่ 21)

1.4 แต่งกายสุภาพ

วินัยทางด้านการแต่งกายสุภาพ ในละครเรื่อง “ทองล้นหลัง” นี้ ได้นำเสนอภาพพฤติกรรมที่เห็นได้ชัดเจน จากการแต่งกายของก๋อ โดยเริ่มจากฉากที่ 8 เป็นต้นไป จนจบเรื่อง ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1.4.1 การนำเสนอผ่านบทพูดของตัวละคร

การนำเสนอผ่านบทพูดของตัวละคร เกี่ยวกับการแต่งกายสุภาพ ได้นำเสนอได้อย่างชัดเจนเพียง 1 ฉาก คือ

“ ก๋อตื่น และแต่งตัวเสร็จแล้วครับแม่ วันนี้ก๋อหล่อมัยครับ ”

“ ก๋อลูกแม่ หล่อมามากจ้ะ ” แล้วแม่มองลูกอย่างภูมิใจ

(บทสนทนาโต้ตอบกันระหว่างก๋อและแม่ ในฉากที่ 8)

จากการโต้ตอบในประโยคข้างต้น ทำให้แม่อดที่จะพูดไม่ได้ว่า

“ ลูกแม่ทำตัวอย่างนี้จะต้องอายุทำไม ไ้พวกที่ตื่นสาย แต่งตัวไม่เหมาะสมนั้นนะ น่าจะ “อายุ” มากกว่า ”

1.4.2 การนำเสนอผ่านภาพพฤติกรรม

สำหรับการนำเสนอภาพพฤติกรรมของตัวละครเกี่ยวกับการแต่งกายสุภาพนั้น ตัวละครได้แสดงพฤติกรรมอย่างชัดเจนยิ่งขึ้นเมื่อเข้าร่วมโครงการไประยะหนึ่ง พร้อมด้วยเพื่อนๆ ร่วมชั้นเรียน จึงสะท้อนออกมาเป็นภาพ ดังนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
(ในฉากที่ 8)

(หญิง เพื่อนผู้หญิงของก่อ ฉากที่ 18)

(ในฉากที่ 23)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.5 การประหยัด อดออม

การประหยัดและอดออม เป็นสิ่งที่แสดงวินัยของตัวละคร ซึ่งจากละครเรื่อง “ทองลันหลัง” นั้น หลังเข้าร่วมโครงการฟื้นฟูศีลธรรมโลก ตัวละครเอก “ก่อ” ได้นำเสนอเรื่องการอดออมไว้อย่างน่าสนใจ ดังนี้

1.5.1 การนำเสนอผ่านบทพูดของตัวละคร

การนำเสนอผ่านบทพูดของตัวละคร เกี่ยวกับการประหยัดอดออม ไว้เพียง 1 ฉาก คือ ในฉากที่ 23 ก่อกล่าวว่า

“เอาไว้ทำบุญครับแม่”

จากประโยคดังกล่าวเป็นการตอกย้ำความดีที่ก่อทำตามคุณธรรมด้านการมีวินัย ในละครเรื่อง “ทองลันหลัง” ได้เป็นอย่างดี

1.5.2 การนำเสนอผ่านภาพพฤติกรรม

การนำเสนอภาพพฤติกรรมการประหยัด อดออม ได้นำเสนอภาพไว้เพียง 1 ฉาก คือ ในฉากที่ 23 เช่นเดียวกัน ก่อแสดงภาพการมีวินัย ด้วยการประหยัด ออมทรัพย์ ด้วยการที่ก่อบรรจุหยอดเงินลงในกระปุกออมสิน หลังจากที่ได้รับเงินค่าขนมจากแม่ของก่อนั่นเอง

2. การนำเสนอเรื่องเคารพ ได้พิจารณาการเคารพจากพฤติกรรมดังต่อไปนี้

2.1 การไหว้พ่อแม่ ญาติ ครูอาจารย์และผู้ใหญ่

ในละครเรื่อง “ทองล้นหลัง” ก่อได้นำเสนอเรื่องความเคารพต่อพ่อแม่ ครูอาจารย์และพระรัตนตรัย (พระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์) เป็นหลัก ซึ่งปรากฏในหลายฉาก ดังนี้

2.1.1 การนำเสนอผ่านบทพูดของตัวละคร

การนำเสนอบทพูดของตัวละคร เกี่ยวกับการไหว้ พ่อแม่ ญาติ ครูอาจารย์และผู้ใหญ่ สามารถนำเสนอได้เพียง 1 ฉาก คือ

“สวัสดีครับพ่อ สวัสดีครับแม่”

ขอโทษครับพ่อ ก่อไม่ได้ตั้งใจจะว่าพ่อ”

(ก่อกล่าวไว้ในฉากที่ 28)

2.1.2 การนำเสนอผ่านภาพพฤติกรรม

สำหรับภาพพฤติกรรม ที่เกี่ยวกับการเคารพ โดยแสดงการไหว้นั้น สามารถพบเห็นได้ใน 9 ฉาก ได้แก่

(ในฉากที่ 11)

(ในฉากที่ 14)

(ในฉาก 23)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

(ในฉากที่ 25 ครูของก๋อ ประนมมือไหว้พระสงฆ์ตลอดเวลาที่สนทนากันเป็นการแสดงความเคารพต่อพระสงฆ์ ที่เป็นหนึ่งในพระรัตนตรัย)

(ในฉากที่ 25 แม่ของก๋อ ประนมมือไหว้พระสงฆ์ตลอดเวลาเมื่อพระสงฆ์เดินผ่านซึ่งถือได้ว่าเป็นการแสดงถึงความเคารพต่อพระสงฆ์ ที่เป็นหนึ่งในพระรัตนตรัย)

(ในฉากที่ 28)

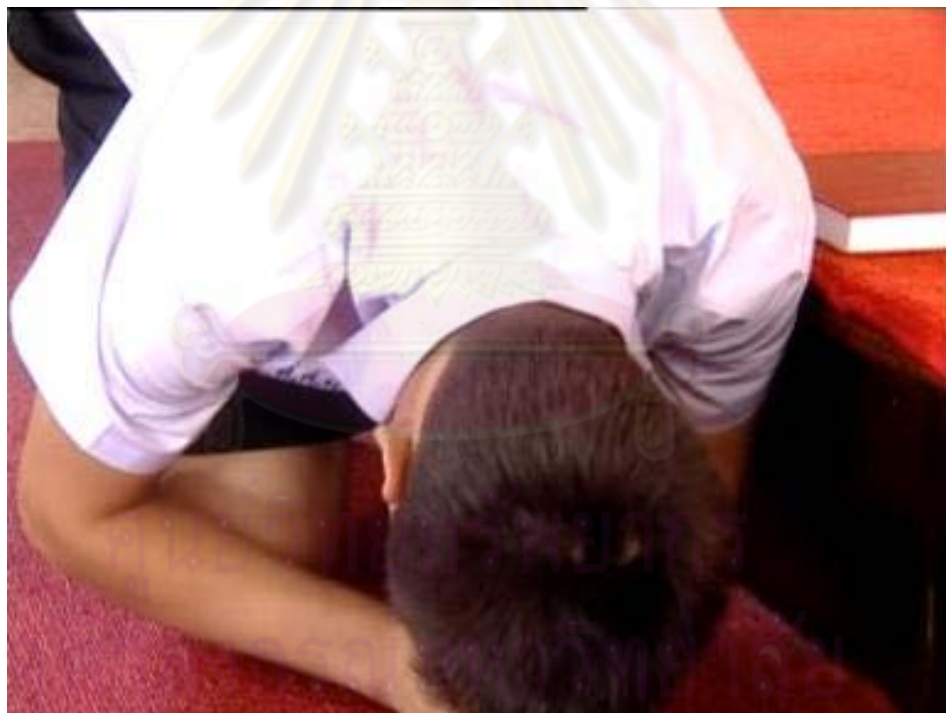

(ในฉากที่ 28)

ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

(ในฉากที่ 31 ก่อและบรรดาเพื่อนนักเรียนนุชาพระรัตนตรัย ก่อนเริ่มงานบูรณะวัด)

(ในฉากที่ 33 ฉากจบของเรื่อง)

2.2 การสวดมนต์ไหว้พระก่อนนอน

การสวดมนต์ไหว้พระก่อนนอนนั้น เป็นหนึ่งในพฤติกรรมที่ผู้เข้าร่วมโครงการฟื้นฟูศีลธรรมโลกต้องปฏิบัติ ซึ่งในละครเรื่อง “ทองล้นหลั่ง” นี้ สามารถพบได้ในหลาย ๆ ฉาก ดังนี้

2.2.1 การนำเสนอผ่านบทพูดของตัวละคร

บทพูดของตัวละคร ในการนำเสนอเรื่องการสวดมนต์ไหว้พระก่อนนอนนั้น สามารถพบได้ใน 3 ฉาก คือ

“แม่ อรหัง สัมมา สัมพุทธโธ ภควา
 ก่อ อรหัง สัมมา สัมพุทธโธ ภควา”
 (ใน ฉากที่ 14)

“คุณคะ ลูกมาขอให้ฉันสอนสวดมนต์ สอนนั่งสมาธิ แล้วก็อ่านหนังสือธรรมะคะ”
 (ในฉากที่ 15)

“ก้อ อระหังสัมมา สัมพุทธโธ ภควา
 แม่ (ว่าตาม) อระหังสัมมา สัมพุทธโธ ภควา
 ก้อ พุทธัง ภควันตัง อภิวาเทมิ
 แม่ พุทธัง ภควันตัง อภิวาเทมิ”
 (ในฉากที่ 30)

2.2.2 การนำเสนอผ่านภาพพฤติกรรม

ภาพพฤติกรรมที่แสดงความเคารพในพระรัตนตรัย ผ่านพฤติกรรมการสวดมนต์ก่อนนอนนั้น พบเห็นได้ใน 2 ฉาก คือ ในฉากที่ 14 และ 30 ซึ่งข้างต้นได้นำเสนอไปและมีบทสนทนาด้วยนั้น ยังได้แสดงถึงภาพพฤติกรรมที่ตึงามด้วย ดังนี้

(ในฉากที่ 14)

(ในฉากที่ 30)

2.3 เขียนคุณความดีของคุณครู เพื่อนหรือคนรอบข้างลงในสมุดบันทึกความดี

2.3.1 การนำเสนอผ่านบทพูดของตัวละคร

บทพูดของตัวละครเกี่ยวกับการบันทึกสมุดบันทึกความดี ซึ่งแสดงถึงการเคารพในความดีของบุคคลรอบ ๆ ตัว อันได้แก่ ครู เพื่อน และบุคคลใกล้ตัวนั้น นั้นสามารถพบได้ใน 4 ฉาก ดังนี้

“เปิดดูสิ ในสมุดนี่คือ บันทึกประจำวันที่คุณจะให้ก่อน ในนี้จะมีกิจวัตร 9 ข้อที่ต้องทำทุกวัน และไม่ใช่แค่ทำเฉย ๆ เท่านั้น ก่อนจะต้องให้พ่อหรือแม่เซ็นรับทราบการทำความดีของพ่อด้วย”

(ในฉากที่ 6)

“ครู ทำมาก็วันแล้ว

พ่อ วันแรกครับ

ครู พังครุณะ เคยมีนายตำรวจคนหนึ่งทำราชการถวายในหลวง โดยที่ไม่มีคนเห็น ซึ่งก็เท่ากับว่า เป็นการปิดทองหลังพระ นายตำรวจคนนั้นรู้สึกเบื่อเหลือเกิน ที่ไม่มีใครรู้ว่าตนทำอะไร จนวันหนึ่ง ก็กราบบังคมทูลว่าอยากที่จะปิดทองตรงหน้าพระบ้าง ในหลวงตรัสสอนว่า .. ปิดทองหลังพระเรื่อย ๆ แล้วทองจะล้นมาหน้าพระองค์” ก่อนเข้าใจเรื่องที่คุณเล่ามา

ก่อน ครับ จะพยายามนะครับ แม้ว่ามันจะยากมากก็ตาม

ครู งั้นวันนี้ ครูจะเซ็นให้ก่อน แต่หลังจากวันนี้ ก่อนต้องให้พ่อหรือแม่เป็นคนเซ็นนะ

ก่อน (รับปากอย่างยากเย็น) ครับ (แล้วส่งสมุดให้คุณครู)

รับภาพครูเปิดสมุดเซ็นให้ จบภาพที่ก่อนมองที่คุณครูเซ็น”

(ในฉากที่ 11)

“ก่อน ขอขอบคุณครูมากนะครับ ที่สอนให้พวกเราว่า ถ้าเราปิดทองที่หลังพระเรื่อย ๆ ไม่ช้า.. ทองนั้นจะล้นออกมาที่หน้าพระองค์

ครู ครูดีใจนะที่พวกเราเข้าใจว่า การที่ยากจะทำให้ทุกอย่างรอบตัวดีขึ้น ต้องเริ่มจากการฟื้นฟูศีลธรรมในตัวเราก่อน แล้วอย่าลืมไปบันทึกลงในสมุดบันทึกความดีล่ะ ว่านี่คือหนึ่งความดีที่พวกเราทุกคนภาคภูมิใจ

เด็ก ๆ ค่ะ/ครับ ครูเซ็นเลย (ทุกคนหัวเราะอย่างมีความสุข)”

(ในฉากที่ 31)

“พ่อ แล้วจะให้พ่อเซ็นสมุดบันทึกความดีได้หรือยังล่ะ

ก่อน ได้ครับ

พ่อ สมุดบันทึกความดีโครงการฟื้นฟูศีลธรรมโลก”

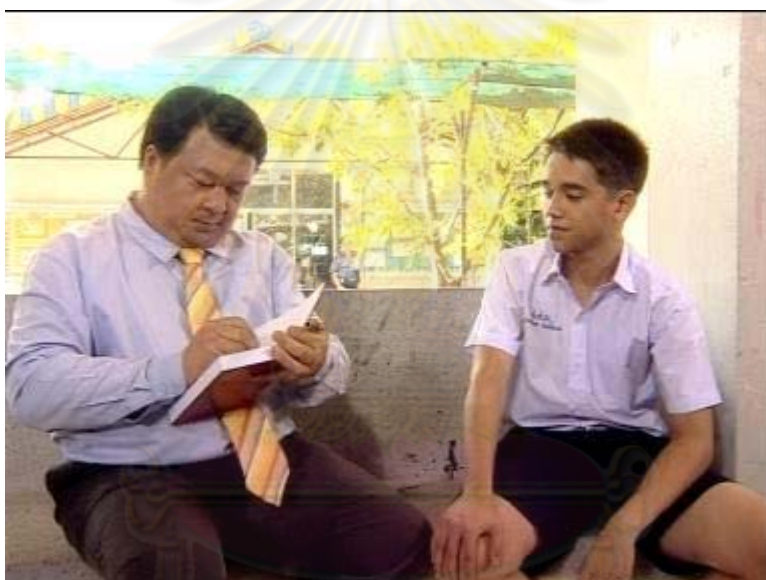
(ในฉากที่ 33 ฉากจบของเรื่อง)

2.3.2 การนำเสนอผ่านภาพพฤติกรรม

ภาพพฤติกรรมเกี่ยวกับการบันทึกความดีในสมุดบันทึกความดีซึ่งแสดงถึงความเคารพในความดีนั้น สามารถพบเห็นใน 5 ฉาก ดังนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
(ในฉากที่ 6)

(ในฉากที่ 11)
ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

(ในฉากที่ 13)
ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

(ในฉากที่ 31)
ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

(ในฉากที่ 33 ฉากจบของเรื่อง)

3. การนำเสนอเรื่องของตน ได้พิจารณาการมีวินัยจากพฤติกรรมดังต่อไปนี้

3.1 การช่วยเหลือทำงานบ้านทุกวัน

การช่วยเหลืองานบ้านทุกวันนี้ เป็นงานเล็ก ๆ น้อย ๆ เช่น การทำความสะอาดบ้าน ล้างจาน นำผ้าไปส่งซัก ซึ่งไม่ใช่เรื่องยากเกินกว่าที่เด็กและเยาวชนจะทำได้ ละครเรื่อง “ทองล้นหลัง” ได้นำเสนอไว้ ดังนี้

3.1.1 บทพูดของตัวละคร

ตัวละครได้นำเสนอเรื่องการช่วยเหลืองานบ้าน ผ่านบทพูดของตัวละครใน

2 ฉาก ดังนี้

“ ก้อเอาผ้าลงไปใส่ตระกร้า แล้วไปส่งซักให้แม่นะครับ ”

(ในฉากที่ 8)

“ แม่ปาทองโก๋ของพ่ออยู่ตรงนี้นะครับ จานเมื่อเช้าก้อล้างหมดแล้ววันแม่ผมไปละครับ (ก้อยกมือไหว้แม่อย่างงามๆ)”

(ในฉากที่ 23)

3.1.2 ภาพพฤติกรรมของตัวละคร

ตัวละครได้นำเสนอภาพพฤติกรรมเกี่ยวกับการช่วยเหลืองานบ้านไว้ใน 3 ฉาก คือ

(ในฉากที่ 8)

(ในฉากที่ 13)

(ในฉากที่ 13)

(ในฉากที่ 23)

3.2 การนั่งสมาธิทุกวัน

3.2.1 บทพูดของตัวละคร

ตัวละครได้นำเสนอการนั่งสมาธิผ่านบทพูด ไว้ใน 2 ฉาก คือ

“**แม่** **เอ้า** **นั่งขัดสมาธิ**ลูก **เขา**ขวา**ทับซ้าย** **ทำ**จิตใจให้**สงบ** **หลับตา** **ทำ**จิตใจ**ให้ว่าง** **นึกถึง**ความดีที่**ลูก**แม่**ทำ**มา**ทั้งวัน** **สัมมา** **อระ**ระ**หัง** **นะ**ลูก **ก่อน**นั่ง**หลับตา**”

(ในฉากที่ 14)

“**คุณ**คะ **ลูก**มา**ขอ**ให้**ฉัน**สอน**สวดมนต์** **สอน**นั่ง**สมาธิ** **แล้ว**ก็**อ่าน**หนังสือ **ธรรมะ**คะ”

(ในฉากที่ 15)

3.2.2 ภาพพฤติกรรมของตัวละคร

ตัวละครได้นำเสนอภาพพฤติกรรมเรื่องการนั่งสมาธิอย่างชัดเจน เพียง 1 ฉาก

คือ

(ในฉากที่ 14)

3.3 การอ่านหนังสือเรียนหรือหนังสือที่มีประโยชน์

3.3.1 บทพูดของตัวละคร

การนำเสนอการอ่านหนังสือเรียนหรือหนังสือที่มีประโยชน์ ผ่านบทพูดของตัวละคร

ใน 2 ฉาก คือ

**“ก๊อ ก๊อขออ่านหนังสือต่ออีกหน่อยนะครับ (หยิบหนังสือขึ้นมา 1 เล่ม)
พ่อเคยบอกว่า หนังสือเล่มนี้ดีมาก ก๊อจะลองอ่านดูครับแม่
(ในฉากที่ 14)**

**“คุณคะ ลูกมาขอให้ฉันสอนสวดมนต์ สอนนั่งสมาธิ แล้วก็อ่านหนังสือ
ธรรมะค่ะ”
(ในฉากที่ 15)**

3.3.2 ภาพพฤติกรรมของตัวละคร

การนำเสนอการอ่านหนังสือเรียนหรือหนังสือที่มีประโยชน์ ผ่านภาพพฤติกรรมของ

ตัวละคร เพียง 1 ฉาก คือ

(ในฉากที่ 14)

จากภาพกิจวัตร กิจกรรม ตลอดจนคำพูดของตัวละคร สามารถถ่ายทอดความรู้ และทัศนคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาผ่านคุณธรรมหลัก 3 ประการ คือ วินัย เคารพ อดทน ซึ่งแสดงออกเป็นพฤติกรรมย่อย 11 ประการ อันเป็นแบบอย่างที่ดีและก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อผู้ชมได้ โดยเฉพาะในเด็กและเยาวชน

ในการศึกษา “ละครเรื่อง “ทองลั่นหลัง” ด้วยวิธีการการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) ซึ่งละครสามารถนำเสนอและสอดแทรกหลักคิดเรื่องศีลธรรม ผ่านคุณธรรมเกี่ยวกับวินัย เคารพ อุดหนุน ผ่านละคร โดยได้นำเสนอเรื่องละครผ่านบทพูดของตัวละคร และภาพพฤติกรรมที่ปรากฏจากการแสดงของตัวละครโดยเฉพาะตัวละครหลัก คือ ก่อ ภายใต้นวนคิดหลัก คือ การนำเสนอศีลธรรมผ่านคุณธรรม 3 ประการ ได้แก่ วินัย เคารพ อุดหนุน นั่นเอง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 2 ข้อมูลประชากร

ผลการวิจัยในส่วนนี้นำเสนอข้อมูลซึ่งประกอบด้วย

2.1 ลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ อายุ ระดับชั้น สถานภาพทางครอบครัว อาชีพของบิดามารดา ศาสนา การร่วมกิจกรรมทางศาสนา การชมโทรทัศน์ของกลุ่มตัวอย่าง และการร่วมชมโทรทัศน์ของกลุ่มตัวอย่างกับผู้ปกครอง ดังนี้

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ชาย	201	57.4
หญิง	149	42.6
รวม	350	100.0

จากตารางที่ 1 แสดงจำนวนของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ซึ่งมีอัตราส่วนถึงร้อยละ 57.4 และกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศหญิง มีจำนวนร้อยละ 42.6 โดยเพศชายมากกว่าเพศหญิงร้อยละ 14.8

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามโรงเรียน

โรงเรียน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
โรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี	122	34.9
โรงเรียนหอวัง	124	35.4
โรงเรียนวัดปากน้ำวิทยาคม	104	29.7
รวม	350	100.0

จากตารางที่ 2 แสดงจำนวนนักเรียนที่โรงเรียนให้ความร่วมมือแตกต่างกัน จากตารางข้างต้นแสดงให้เห็นว่า โรงเรียนหอวัง ได้ทำการศึกษาให้นักเรียนจำนวน 124 คน หรือ ร้อยละ 35.4 รองลงมาคือ โรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 จำนวน 122 คน หรือ ร้อยละ 34.9 และน้อยที่สุด คือ โรงเรียนวัดปากน้ำวิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 3 จำนวน 105 คน หรือ ร้อยละ 29.7

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามชั้นในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ระดับชั้น	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	92	26.3
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	126	36.0
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	132	37.7
รวม	350	100.0

จากตารางที่ 3 ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนซึ่งเป็นตัวแทนของเด็กและเยาวชนจากนักเรียนในช่วงชั้นที่ 3 ประกอบด้วยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 ซึ่งพบว่า กลุ่มตัวอย่างจากชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 37.7 รองลงมา คือ กลุ่มตัวอย่างจากชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ร้อยละ 36.0 และน้อยที่สุด คือ กลุ่มตัวอย่างจากชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ร้อยละ 26.3

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามอายุ

อายุ (ปี)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
10	1	0.3
11	3	0.9
12	74	21.1
13	103	29.4
14	136	38.9
15	30	7.3
16	3	0.9
รวม	450	100.0

จากตารางที่ 4 พบว่า กลุ่มตัวอย่างจากมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 ที่มีอายุมากที่สุด คือ 16 ปี คิดเป็นร้อยละ 0.9 อายุน้อยที่สุด คือ 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 0.3 โดยนักเรียนส่วนใหญ่ มีอายุ 14 ปี มีคิดเป็นร้อยละ 38.9 รองลงมา คือ นักเรียนอายุ 13 ปี ร้อยละ 29.4 นักเรียนอายุ 12 ปี ร้อยละ 21.1 นักเรียนอายุ 15 ปี ร้อยละ 7.3 นักเรียนอายุ 16 ปี และ 11 ปี มีจำนวนเท่ากัน คือ ร้อยละ 0.9 และน้อยที่สุด คือ นักเรียนอายุ 10 ปี ร้อยละ 0.3

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามอาชีพของบิดา

อาชีพของบิดา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เสียชีวิต	10	2.9
ข้าราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ	93	26.6
พนักงานเอกชน	86	24.6
เจ้าของกิจการ / ผู้ประกอบธุรกิจ	50	14.3
พ่อบ้าน / เกษียณอายุ / ว่างาน	15	4.3
รับจ้างทั่วไป / ช่าง / เกษตรกร	96	27.4
รวม	350	100.0

จากตารางที่ 5 พบว่า บิดาของกลุ่มตัวอย่างประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปหรือช่างประเภทต่าง ๆ หรือ เกษตรกร มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 27.4 รองลงมาคือ อาชีพข้าราชการ หรือ พนักงานรัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 26.6 , อาชีพพนักงานเอกชน ร้อยละ 24.6 , อาชีพเจ้าของกิจการหรือผู้ประกอบธุรกิจ ร้อยละ 14.3 และอาชีพพ่อบ้าน รวมถึงผู้เกษียณอายุและผู้ ร้อยละ 4.3 ตามลำดับ และมีบิดาของกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 2.9 ด้วย

ตารางที่ 6 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามอาชีพของมารดา

อาชีพของมารดา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เสียชีวิต	4	1.1
ข้าราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ	71	20.3
พนักงานเอกชน	60	17.1
เจ้าของกิจการ / ผู้ประกอบธุรกิจ	52	14.9
แม่บ้าน / เกษียณอายุ / ว่างาน	84	24.0
รับจ้างทั่วไป / ช่าง / เกษตรกร	79	22.6
รวม	350	100.0

จากตารางที่ 6 พบว่า มารดาของกลุ่มตัวอย่างประกอบอาชีพแม่บ้าน รวมถึงผู้เกษียณอายุและผู้ ว่างาน มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 24 รองลงมาคือ รับจ้างทั่วไปหรือช่างประเภทต่าง ๆ หรือ เกษตรกร ร้อยละ 22.6 , อาชีพข้าราชการ หรือ พนักงานรัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 20.3 , อาชีพพนักงานเอกชน ร้อยละ 17.1 , และอาชีพเจ้าของกิจการหรือผู้ประกอบธุรกิจ ร้อยละ 14.9 ตามลำดับ และมีมารดาของกลุ่ม ตัวอย่างที่เสียชีวิต ร้อยละ 1.1 ด้วย

ตารางที่ 7 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามสถานภาพของบิดามารดา

สถานภาพของบิดามารดา	จำนวน (คู่)	ร้อยละ
อยู่ร่วมกัน	267	76.3
แยกกันอยู่	36	10.3
หย่า	34	9.7
บิดา หรือ/และ มารดาถึงแก่กรรม	13	3.7
รวม	350	100.0

จากตารางที่ 7 พบว่า บิดา มารดาอยู่ร่วมกัน มีจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 76.3 รองลงมา คือ บิดา มารดา แยกกันอยู่ ร้อยละ 10.3 และบิดา มารดา หย่าร้างกัน ร้อยละ 9.7 และน้อยที่สุด คือ บิดา หรือ/และ มารดา ถึงแก่กรรม ร้อยละ 3.7

ตารางที่ 8 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกการอยู่ร่วมกันของสมาชิกในครอบครัว

การอยู่ร่วมกันของสมาชิกในครอบครัว	จำนวน (คน)	ร้อยละ
บิดาและมารดา	182	52.0
บิดาหรือมารดา	24	6.9
ปู่ ย่า ตา ยาย	16	4.6
ปู่ ย่า ตา ยาย และ/หรือ บิดา และ/หรือ มารดา	65	18.6
ญาติ เช่น ป้า น้า อา ลุง	12	3.4
ญาติ และ/หรือ บิดา และ/หรือ มารดา	26	7.4
บิดา และ/หรือ มารดา , ปู่ ย่า ตา ยาย และ ญาติ	25	7.1
รวม	350	100.0

จากตารางที่ 8 พบว่า การอยู่ร่วมกันของสมาชิกในครอบครัวของกลุ่มตัวอย่าง มีลักษณะที่ต่างกั น ดังนี้ กลุ่มตัวอย่างอาศัยอยู่ร่วมกับบิดาและมารดา มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 52.0 รองลงมา คือ อาศัยอยู่ร่วมกับ ปู่ ย่า ตา ยาย โดยมีบิดา และ / หรือมารดา อยู่ร่วมได้ ร้อยละ 18.6 , อาศัยอยู่ร่วมกับญาติ อาทิเช่น ป้า น้า อา ลุง โดยมีบิดา และ / หรือมารดา อยู่ร่วมได้ ร้อยละ 7.4 , อาศัยอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวใหญ่ โดยอาศัยอยู่กับบิดามารดาแล้วยังมี ปู่ ย่า ตา ยาย และ ญาติ อาทิเช่น ป้า น้า อา ลุง อยู่ร่วมในบ้านด้วย ร้อยละ 7.1 , อาศัยอยู่กับบิดาหรือมารดา ร้อยละ 6.9 และอาศัยอยู่กับ ปู่ ย่า ตา ยาย ร้อยละ 4.6 ตามลำดับ และกลุ่มตัวอย่างได้อาศัยอยู่กับญาติ อาทิเช่น ป้า น้า อา ลุง เท่านั้น ร้อยละ 3.4

ตารางที่ 9 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามการชมโทรทัศน์และสื่อต่าง ๆ ระหว่างนักเรียน กับผู้ปกครอง

การชมโทรทัศน์และสื่อต่าง ระหว่างนักเรียน กับผู้ปกครอง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ชม	338	96.6
ไม่ชม	12	3.4
รวม	350	100.0

จากตารางที่ 9 พบว่า กลุ่มตัวอย่างร่วมชมโทรทัศน์และสื่อต่าง ๆ กับผู้ปกครอง มีจำนวนมากถึง ร้อยละ 96.6 และกลุ่มตัวอย่างไม่ได้รับชมโทรทัศน์และสื่อต่าง ๆ กับผู้ปกครอง มีเพียงร้อยละ 3.4

ตารางที่ 10 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเวลาการชมโทรทัศน์และสื่อต่าง ๆ ของนักเรียน

ช่วงเวลาในการชมโทรทัศน์และสื่อต่าง ๆ ของนักเรียน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่ได้ชมเลย	3	0.9
จันทร์-ศุกร์ ระหว่างเวลา 03.00-09.00 น.	15	4.3
จันทร์-ศุกร์ ระหว่างเวลา 15.00-02.59 น.	250	71.4
เสาร์-อาทิตย์ และวันหยุดราชการ ระหว่างเวลา 06.01-12.00 น.	3	0.9
เสาร์-อาทิตย์ และวันหยุดราชการ ระหว่างเวลา 12.01-18.00 น.	7	2.0
เสาร์-อาทิตย์ และวันหยุดราชการ ระหว่างเวลา 18.01-24.00 น.	25	7.1
เสาร์-อาทิตย์ และวันหยุดราชการ ระหว่างเวลา 00.01-06.00 น.	1	0.3
เสาร์-อาทิตย์ และวันหยุดราชการ ระหว่างเวลา 06.00 – 24.00 น.	8	2.3
ทุกวัน เมื่อมีเวลา	38	10.9
รวม	350	100.0

จากตารางที่ 10 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีช่วงเวลาในการชมโทรทัศน์และสื่อต่าง ๆ ของนักเรียน ดังนี้ กลุ่มตัวอย่างรับชมโทรทัศน์และสื่อต่าง ๆ ในวันจันทร์ - ศุกร์ ระหว่างเวลา 15.00 - 02.59 น. มากที่สุดถึงร้อยละ 71.4 รองลงมาคือ รับชมโทรทัศน์และสื่อต่าง ๆ ทุกวัน เมื่อมีเวลา ร้อยละ 10.9 และ ในวันเสาร์ - อาทิตย์ และวันหยุดราชการ ระหว่างเวลา 18.01 - 24.00 น. ร้อยละ 7.1 ตามลำดับ และกลุ่มตัวอย่างรับชมโทรทัศน์และสื่อต่าง ๆ ในวันเสาร์ - อาทิตย์ และวันหยุดราชการ ระหว่างเวลา วันหยุดราชการ ระหว่างเวลา 00.01 - 06.00 น. ร้อยละ 0.3 มีจำนวนน้อยที่สุด

ตารางที่ 11 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเวลาการชมโทรทัศน์และสื่อต่าง ๆ ระหว่าง นักเรียน กับผู้ปกครอง

ช่วงเวลาในการชมโทรทัศน์และสื่อต่าง ๆ ระหว่างนักเรียน กับผู้ปกครอง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่ได้ชมร่วมกับผู้ปกครองเลย	25	7.1
จันทร์-ศุกร์ ระหว่างเวลา 03.00-09.00 น.	15	4.3
จันทร์-ศุกร์ ระหว่างเวลา 15.00-02.59 น.	95	27.1
เสาร์-อาทิตย์ และวันหยุดราชการ ระหว่างเวลา 06.01-12.00 น.	2	0.6
เสาร์-อาทิตย์ และวันหยุดราชการ ระหว่างเวลา 12.01-18.00 น.	10	2.9
เสาร์-อาทิตย์ และวันหยุดราชการ ระหว่างเวลา 18.01-24.00 น.	144	41.1
เสาร์-อาทิตย์ และวันหยุดราชการ ระหว่างเวลา 00.01-06.00 น.	0	0
เสาร์-อาทิตย์ และวันหยุดราชการ ระหว่างเวลา 06.00 – 24.00 น.	13	3.7
ทุกวัน เมื่อมีโอกาสดู	46	13.1
รวม	350	100.0

จากตารางที่ 11 พบว่า พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีช่วงเวลาในการชมโทรทัศน์และสื่อต่าง ๆ ร่วมกับผู้ปกครองในช่วงเวลาดังต่อไปนี้ กลุ่มตัวอย่างรับชมโทรทัศน์และสื่อต่าง ๆ ร่วมกับผู้ปกครองในวันเสาร์ - อาทิตย์ และวันหยุดราชการ ระหว่างเวลา 18.01 - 24.00 น. จำนวนมากที่สุดถึงร้อยละ 41.1 รองลงมา คือ ช่วงวันจันทร์ - ศุกร์ ระหว่างเวลา 15.00 - 02.59 น. ร้อยละ 27.1 และ กลุ่มตัวอย่างที่รับชมโทรทัศน์และสื่อต่าง ๆ ร่วมกับผู้ปกครองทุกวัน เมื่อมีโอกาสดู ร้อยละ 13.1 ในขณะที่เดียวกัน กลุ่ม

ตัวอย่างที่ไม่มีโอกาสร่วมรับชมโทรทัศน์และสื่อต่าง ๆ ร่วมกับผู้ปกครองเลย ร้อยละ 7.1 สำหรับช่วงวันเสาร์ - อาทิตย์ และวันหยุดราชการ ระหว่างเวลา 06.01 - 12.00 น. ร้อยละ 0.6 มีจำนวนน้อยที่สุด ส่วนในช่วงช่วงวันเสาร์ - อาทิตย์ และวันหยุดราชการ ระหว่างเวลา 00.01-06.00 น. ไม่มีการรับชมโทรทัศน์และสื่อต่าง ๆ ระหว่างกลุ่มตัวอย่างกับผู้ปกครองเลย

ตารางที่ 12 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามการนับถือศาสนา

การนับถือศาสนา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ศาสนาพุทธ	348	99.4
ศาสนาคริสต์	1	0.3
ศาสนาอิสลาม	1	0.3
รวม	350	100.0

จากตารางที่ 12 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ นับถือศาสนาพุทธ ซึ่งมีจำนวนมากถึงร้อยละ 99.4 รองลงมา คือ ศาสนาคริสต์ และอิสลาม ซึ่งมีจำนวนเท่ากันเพียงร้อยละ 0.3

ตารางที่ 13 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา

การนับถือศาสนา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เคย	323	92.3
ไม่เคย	27	7.7
รวม	350	100.0

จากตารางที่ 13 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เคยเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา โดยมีจำนวนมากถึงร้อยละ 92.3 และร้อยละ 7.7 ที่ไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา

ตารางที่ 14 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามกิจกรรมของการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา : เข้าร่วมงานบุญตามเทศกาล และงานตามประเพณี

กิจกรรมทางศาสนา : เข้าร่วมงานบุญตามเทศกาล และงานตามประเพณี	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เคยเข้าร่วม	312	89.1
ไม่เคยเข้าร่วม	38	10.9
รวม	350	100.0

จากตารางที่ 14 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ทางศาสนา ซึ่งพบว่า กิจกรรมทางศาสนาที่เป็นกิจกรรมงานบุญตามเทศกาล และงานตามประเพณีนั้น มีผู้เข้าร่วม คิดเป็นร้อยละ 89.1 ซึ่งมีผู้ที่ไม่ได้เข้าร่วมจำนวนเพียงร้อยละ 10.9 เท่านั้น

ตารางที่ 15 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามกิจกรรมของการเข้าร่วมกิจกรรม ทางศาสนา : กิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา

กิจกรรมทางศาสนา : กิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เคยเข้าร่วม	256	73.1
ไม่เคยเข้าร่วม	94	26.9
รวม	350	100.0

จากตารางที่ 15 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ทางศาสนา ซึ่งพบว่า กิจกรรมทางศาสนาที่เป็นกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนานั้น มีผู้เข้าร่วม คิดเป็นร้อยละ 73.1 ซึ่งมีผู้ที่ไม่ได้เข้าร่วม ร้อยละ 26.9 เท่านั้น

ตารางที่ 16 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามกิจกรรมของการเข้าร่วมกิจกรรม ทางศาสนา : การสวดมนต์ / ละหมาด / สวดสรรเสริญ

กิจกรรมทางศาสนา : การสวดมนต์ / ละหมาด / สวดสรรเสริญ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เคยเข้าร่วม	173	49.4
ไม่เคยเข้าร่วม	177	50.6
รวม	350	100.0

จากตารางที่ 16 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ทางศาสนา ซึ่งพบว่า กิจกรรมทางศาสนาที่เป็นกิจกรรมการสวดมนต์ หรือละหมาด หรือสวดสรรเสริญ มีผู้เข้าร่วม คิดเป็นร้อยละ 49.4 และมีผู้ที่ไม่ได้เข้าร่วม ร้อยละ 50.6

ตารางที่ 17 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามกิจกรรมของการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา : การเข้าวัด / เข้าโบสถ์ / เข้าสุเหร่า

กิจกรรมทางศาสนา : การเข้าวัด / เข้าโบสถ์ / เข้าสุเหร่า	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เคยเข้าร่วม	226	64.6
ไม่เคยเข้าร่วม	124	35.4
รวม	350	100.0

จากตารางที่ 17 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ทางศาสนา ซึ่งพบว่า กิจกรรมทางศาสนาที่เป็นกิจกรรมการเข้าวัด หรือ เข้าโบสถ์ หรือ เข้าสุเหร่า มีผู้เข้าร่วม จำนวน 226 คน คิดเป็นร้อยละ 64.6 และมีผู้ที่ไม่ได้เข้าร่วมจำนวน 124 คน คิดเป็นร้อยละ 35.4

ตารางที่ 18 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามกิจกรรมของการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา : การพูดคุยกับพระสงฆ์ / บาทหลวง / โตะครู หรือผู้นำทางศาสนา

กิจกรรมทางศาสนา : การพูดคุยกับพระสงฆ์ / บาทหลวง / โตะครู หรือผู้นำทางศาสนา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เคยเข้าร่วม	59	16.9
ไม่เคยเข้าร่วม	291	83.1
รวม	350	100.0

จากตารางที่ 18 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ทางศาสนา ซึ่งพบว่า กิจกรรมทางศาสนาที่เป็นกิจกรรมการพูดคุยกับพระสงฆ์ หรือบาทหลวง หรือโตะครู หรือผู้นำทางศาสนา มีผู้เข้าร่วม จำนวนเพียงร้อยละ 16.9 และมีผู้ที่ไม่ได้เข้าร่วม ร้อยละ 83.1

ตารางที่ 19 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามกิจกรรมของการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา : การอ่านหนังสือธรรมะ / พระคัมภีร์

กิจกรรมทางศาสนา : การอ่านหนังสือธรรมะ / พระคัมภีร์	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เคยเข้าร่วม	97	27.7
ไม่เคยเข้าร่วม	253	72.3
รวม	350	100.0

จากตารางที่ 19 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ทางศาสนา ซึ่งพบว่า กิจกรรมทางศาสนาที่เป็นกิจกรรมการอ่านหนังสือธรรมะ หรือ พระคัมภีร์ มีผู้เข้าร่วมจำนวนเพียงร้อยละ 27.7 และมีผู้ที่ไม่ได้เข้าร่วม ร้อยละ 72.3

ตารางที่ 20 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามกิจกรรมของการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา : การเข้าเว็บไซต์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องศาสนา

กิจกรรมทางศาสนา : การเข้าเว็บไซต์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องศาสนา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เคยเข้าร่วม	69	19.7
ไม่เคยเข้าร่วม	281	80.3
รวม	350	100.0

จากตารางที่ 20 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ทางศาสนา ซึ่งพบว่า กิจกรรมทางศาสนาที่เป็นกิจกรรมการเข้าเว็บไซต์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องศาสนา มีผู้เข้าร่วมจำนวนเพียงร้อยละ 19.7 และมีผู้ที่ไม่ได้เข้าร่วม ร้อยละ 80.3

ตารางที่ 21 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามกิจกรรมของการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา : การเรียนเกี่ยวกับศาสนา

กิจกรรมทางศาสนา : การเข้าเว็บไซต์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องศาสนา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เคยเข้าร่วม	218	62.3
ไม่เคยเข้าร่วม	132	37.7
รวม	350	100.0

จากตารางที่ 21 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ทางศาสนา ซึ่งพบว่า กิจกรรมทางศาสนาที่เป็นกิจกรรมการเรียนเกี่ยวกับศาสนา มีผู้เข้าร่วม ร้อยละ 62.3 และมีผู้ที่ไม่ได้เข้าร่วม ร้อยละ 37.7

ตารางที่ 22 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามความรู้สึกของการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา

ความรู้สึก	จำนวน (คน)	ร้อยละ	ค่าคะแนนเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ชอบอย่างยิ่ง	26	7.4	3.57	0.69
ชอบ	157	44.9		
เฉย ๆ	160	45.7		
ไม่ชอบ	3	0.9		
ไม่ชอบอย่างยิ่ง	4	1.1		
รวม	350	100.0		

จากตารางที่ 22 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้สึกเฉย ๆ เมื่อเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนามากที่สุด โดยมีจำนวนถึง ร้อยละ 45.7 รองลงมา คือ รู้สึกชอบ ร้อยละ 44.9 , รู้สึกชอบอย่างยิ่ง ร้อยละ 7.4 สำหรับความรู้สึกไม่ชอบอย่างยิ่ง ร้อยละ 1.1 และความรู้สึกไม่ชอบ เป็นอันดับที่น้อยที่สุด ร้อยละ 0.9

2.2 ข้อมูลแสดงระดับความรู้ ทักษะ และพฤติกรรม นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร แบ่งออกเป็น

2.2.1 ระดับของค่าคะแนนความรู้ของกลุ่มทดลอง ก่อนชมละคร

(เพื่อตอบปัญหานำวิจัยข้อที่ 2)

ตารางที่ 23 ระดับของค่าคะแนนความรู้ของกลุ่มทดลอง ก่อนชมละครเรื่อง “ทองล้นหลัง”

ระดับค่าคะแนนความรู้	จำนวน (คน)	ร้อยละ	ค่าคะแนนเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
น้อยมาก	0	0	10.09	1.34
น้อย	0	0		
ปานกลาง	9	3.7		
มาก	137	55.7		
มากที่สุด	100	40.6		
รวม	246	100.0		

จากตารางที่ 23 แสดงให้เห็นว่า ระดับค่าคะแนนความรู้ของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มทดลองนั้นมีระดับความรู้ตั้งแต่ระดับความรู้ปานกลาง ถึงระดับความรู้มากที่สุด โดยระดับค่าคะแนนด้านความรู้เฉลี่ยที่ 10.09 คะแนน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 1.34 สำหรับกลุ่มทดลองนี้มีระดับค่าคะแนน

ความรู้มาก มีจำนวนถึงร้อยละ 55.7 รองลงมา คือ ระดับค่าคะแนนความรู้มากที่สุด ร้อยละ 40.6 และระดับค่าคะแนนความรู้ปานกลาง ร้อยละ 3.7 ตามลำดับ

2.2.2 ระดับของค่าคะแนนด้านทัศนคติของกลุ่มทดลอง ก่อนชมละคร
(เพื่อตอบปัญหานำวิจัยข้อที่ 2)

ตารางที่ 24 ระดับของค่าคะแนนด้านทัศนคติของกลุ่มทดลอง ก่อนชมละครเรื่อง
“ทองล้นหลัง”

ระดับของค่าคะแนน ด้านทัศนคติ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	ค่าคะแนนเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน
น้อยมาก	0	0	53.32	4.40
น้อย	0	0		
ปานกลาง	2	0.8		
มาก	99	40.2		
มากที่สุด	145	59.0		
รวม	246	100.0		

จากตารางที่ 24 แสดงให้เห็นว่า ระดับค่าคะแนนด้านทัศนคติของกลุ่มทดลองมีค่าเริ่มต้นที่ระดับปานกลาง โดยมีค่าคะแนนด้านทัศนคติโดยเฉลี่ยที่ 53.32 คะแนน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 4.40 ซึ่งระดับค่าคะแนนด้านทัศนคติมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 59.0 รองลงมา คือ ระดับค่าคะแนนด้านทัศนคติมาก ร้อยละ 40.2 และ ระดับค่าคะแนนด้านทัศนคติปานกลาง เพียงร้อยละ 0.8 ตามลำดับ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2.2.3 ระดับของค่าคะแนนด้านพฤติกรรมของกลุ่มทดลอง ก่อนชมละคร

(เพื่อตอบปัญหานำวิจัยข้อที่ 2)

ตารางที่ 25 ระดับของค่าคะแนนด้านพฤติกรรมของกลุ่มทดลอง ก่อนชมละครเรื่อง “ทองลันหลัง”

ระดับของค่าคะแนนด้านพฤติกรรม	จำนวน (คน)	ร้อยละ	ค่าคะแนนเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
น้อยมาก	0	0	53.01	5.44
น้อย	0	0		
ปานกลาง	20	8.1		
มาก	205	83.4		
มากที่สุด	21	8.5		
รวม	246	100.0		

จากตารางที่ 25 แสดงให้เห็นว่า ระดับค่าคะแนนด้านพฤติกรรมของกลุ่มควบคุมมีค่าเริ่มต้นที่ระดับปานกลาง โดยมีค่าคะแนนด้านพฤติกรรม โดยเฉลี่ยที่ 53.01 คะแนน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 5.44 ซึ่งระดับค่าคะแนนด้านพฤติกรรมมาก มีจำนวนถึง 205 คน คิดเป็นร้อยละ 83.4 รองลงมาคือ ระดับค่าคะแนนด้านพฤติกรรมมากที่สุด มีจำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 8.5 และ ระดับค่าคะแนนด้านทัศนคติปานกลาง มีจำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 8.1 ตามลำดับ

2.2.4 ระดับของค่าคะแนนความรู้ของกลุ่มควบคุม เมื่อทำแบบสอบถาม Pre – Test

(เพื่อตอบปัญหานำวิจัยข้อที่ 2)

ตารางที่ 26 ระดับของค่าคะแนนด้านความรู้ของกลุ่มควบคุม เมื่อทำแบบสอบถาม Pre - Test

ระดับค่าคะแนนความรู้	จำนวน (คน)	ร้อยละ	ค่าคะแนนเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
น้อยมาก	0	0	9.45	1.70
น้อย	0	0		
ปานกลาง	13	12.4		
มาก	64	61.6		
มากที่สุด	27	26.0		
รวม	104	100.0		

จากตารางที่ 26 แสดงให้เห็นว่า ระดับค่าคะแนนความรู้ของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มควบคุมนั้น มีระดับความรู้ตั้งแต่ระดับความรู้ปานกลาง ถึงระดับความรู้มากที่สุด โดยระดับค่าคะแนนด้านความรู้ เฉลี่ยที่ 9.45 คะแนน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 1.70 สำหรับกลุ่มควบคุมนี้มีระดับค่าคะแนนความรู้มาก มีจำนวนถึงร้อยละ 61.6 รองลงมา คือ ระดับค่าคะแนนความรู้มากที่สุด ร้อยละ 26.0 และระดับค่าคะแนนความรู้ปานกลาง ร้อยละ 12.4 ตามลำดับ

2.2.5 ระดับของค่าคะแนนด้านทัศนคติของกลุ่มควบคุม เมื่อทำแบบสอบถาม Pre – Test (เพื่อตอบปัญหานำวิจัยข้อที่ 2)

ตารางที่ 27 ระดับของค่าคะแนนด้านทัศนคติของกลุ่มควบคุม เมื่อทำแบบสอบถาม Pre - Test

ระดับของค่าคะแนนด้านทัศนคติ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	ค่าคะแนนเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
น้อยมาก	0	0	53.21	4.13
น้อย	0	0		
ปานกลาง	0	0		
มาก	47	45.2		
มากที่สุด	57	54.8		
รวม	104	100.0		

จากตารางที่ 27 แสดงให้เห็นว่า ระดับค่าคะแนนด้านทัศนคติของกลุ่มควบคุมมีค่าเริ่มต้นที่ระดับมาก โดยมีค่าคะแนนด้านทัศนคติโดยเฉลี่ยที่ 53.21 คะแนน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 4.13 ซึ่งระดับค่าคะแนนด้านทัศนคติมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 54.8 และรองลงมา คือ ระดับค่าคะแนนด้านทัศนคติมาก ร้อยละ 45.2 ตามลำดับ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2.2.6 ระดับของค่าคะแนนด้านพฤติกรรมของกลุ่มควบคุม เมื่อทำแบบสอบถาม Pre – Test
(เพื่อตอบปัญหานำวิจัยข้อที่ 2)

ตารางที่ 28 ระดับของค่าคะแนนด้านพฤติกรรมของกลุ่มควบคุม เมื่อทำแบบสอบถาม
Pre - Test

ระดับของค่าคะแนน ด้านพฤติกรรม	จำนวน (คน)	ร้อยละ	ค่าคะแนนเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน
น้อยมาก	0	0	53.91	5.80
น้อย	0	0		
ปานกลาง	7	6.7		
มาก	84	80.8		
มากที่สุด	13	12.5		
รวม	104	100.0		

จากตารางที่ 28 แสดงให้เห็นว่า ระดับค่าคะแนนด้านพฤติกรรมของกลุ่มควบคุมมีค่าเริ่มต้นที่ระดับปานกลาง โดยมีค่าคะแนนด้านพฤติกรรม โดยเฉลี่ยที่ 53.91 คะแนน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 5.80 ซึ่งระดับค่าคะแนนด้านพฤติกรรมมาก มีจำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 80.8 รองลงมา คือ ระดับค่าคะแนนด้านพฤติกรรมมากที่สุด มีจำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 12.5 และ ระดับค่าคะแนนด้านทัศนคติปานกลาง มีจำนวนเพียง 7 คน คิดเป็นร้อยละ 6.7 ตามลำดับ

2.2.7 ความแตกต่างของระดับค่าคะแนนความรู้ของกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังชมละคร
(เพื่อตอบปัญหานำวิจัยข้อที่ 3)

ตารางที่ 29 ความแตกต่างของระดับค่าคะแนนด้านความรู้ของกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังชม
ละครเรื่อง “ทองล้นหลัง”

ระดับค่า คะแนน ความรู้	ก่อนชมละคร				หลังชมละคร			
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	ค่า คะแนน เฉลี่ย	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน	จำนวน (คน)	ร้อยละ	ค่าคะแนน เฉลี่ย	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน
น้อยมาก	0	0	10.09	1.34	0	0	10.71	1.21
น้อย	0	0			0	0		
ปานกลาง	9	3.7			3	1.2		
มาก	137	55.7			70	28.5		
มากที่สุด	100	40.6			173	70.3		
รวม	246	100.0			246	100.0		

จากตารางที่ 29 พบว่า ค่าคะแนนด้านความรู้ของกลุ่มทดลอง หลังชมละครเรื่อง “ทองลันหลัง” มีคะแนนเฉลี่ยที่เพิ่มมากขึ้น โดยหลังชมละครเรื่อง “ทองลันหลัง” คะแนนเฉลี่ยเป็น 10.71 คะแนน ซึ่งมีระดับค่าคะแนนความรู้ในระดับค่าคะแนนด้านความรู้มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 70.3 รองลงมา คือ ระดับค่าคะแนนความรู้มาก ร้อยละ 28.5 และระดับค่าคะแนนความรู้ปานกลาง ร้อยละ 1.2 ตามลำดับ

2.2.8 ความแตกต่างของระดับค่าคะแนนทัศนคติของกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังชมละคร (เพื่อตอบปัญหานำวิจัยข้อที่ 3)

ตารางที่ 30 ความแตกต่างของระดับค่าคะแนนด้านทัศนคติของกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังชมละครเรื่อง “ทองลันหลัง”

ระดับค่า คะแนน ทัศนคติ	ก่อนชมละคร				หลังชมละคร			
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	ค่า คะแนน เฉลี่ย	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน	จำนวน (คน)	ร้อยละ	ค่า คะแนน เฉลี่ย	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน
น้อยมาก	0	0	53.32	4.40	0	0	54.43	5.19
น้อย	0	0			0	0		
ปานกลาง	2	0.8			1	0.4		
มาก	99	40.2			87	35.3		
มากที่สุด	145	59.0			158	64.3		
รวม	246	100.0			246	100.0		

จากตารางที่ 30 พบว่า ค่าคะแนนด้านทัศนคติของกลุ่มทดลอง หลังชมละครเรื่อง “ทองลันหลัง” มีคะแนนเฉลี่ยที่เพิ่มขึ้น โดยหลังชมละครเรื่อง “ทองลันหลัง” คะแนนเฉลี่ยเป็น 53.57 คะแนน ซึ่งมีระดับค่าคะแนนทัศนคติในระดับค่าคะแนนด้านทัศนคติมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 64.3 รองลงมา คือ ระดับค่าคะแนนทัศนคติมาก ร้อยละ 35.3 และระดับค่าคะแนนทัศนคติปานกลาง ร้อยละ 0.4 ตามลำดับ

2.2.9 ความแตกต่างของระดับค่าคะแนนด้านพฤติกรรมของกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังชมละคร
(เพื่อตอบปัญหานำวิจัยข้อที่ 3)

ตารางที่ 31 ความแตกต่างของระดับค่าคะแนนด้านพฤติกรรมของกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังชมละครเรื่อง “ทองล้นหลัง”

ระดับค่า คะแนน พฤติกรรม	ก่อนชมละคร				หลังชมละคร			
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	ค่า คะแนน เฉลี่ย	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน	จำนวน (คน)	ร้อยละ	ค่า คะแนน เฉลี่ย	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน
น้อยมาก	0	0	53.01	5.44	0	0	61.83	6.55
น้อย	0	0			0	0		
ปานกลาง	20	8.1			2	0.8		
มาก	205	83.4			108	43.9		
มากที่สุด	21	8.5			136	55.3		
รวม	246	100.0			246	100.0		

จากตารางที่ 31 พบว่า ค่าคะแนนด้านพฤติกรรมของกลุ่มทดลอง หลังชมละครเรื่อง “ทองล้นหลัง” มีคะแนนเฉลี่ยที่เพิ่มขึ้น โดยหลังชมละครเรื่อง “ทองล้นหลัง” คะแนนเฉลี่ยเป็น 61.83 คะแนน ซึ่งมีระดับค่าคะแนนพฤติกรรมในระดับค่าคะแนนด้านพฤติกรรมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 55.3 รองลงมา คือ ระดับค่าคะแนนพฤติกรรมมาก ร้อยละ 43.9 และระดับค่าคะแนนพฤติกรรมปานกลาง ร้อยละ 0.8 ตามลำดับ

2.2.10 ระดับค่าคะแนนความรู้ของกลุ่มทดลอง หลังชมละคร
(เพื่อตอบปัญหานำวิจัยข้อที่ 4)

ตารางที่ 32 ระดับค่าคะแนนด้านความรู้ของกลุ่มทดลอง หลังชมละครเรื่อง “ทองลั่นหลัง”

ระดับค่าคะแนนความรู้	จำนวน (คน)	ร้อยละ	ค่าคะแนนเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
น้อยมาก	0	0	10.71	1.21
น้อย	0	0		
ปานกลาง	3	1.2		
มาก	70	28.5		
มากที่สุด	173	70.3		
รวม	246	100.0		

จากตารางที่ 32 แสดงให้เห็นว่า ระดับค่าคะแนนความรู้ของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มทดลองนั้นมีระดับความรู้ตั้งแต่ระดับความรู้ปานกลาง ถึงระดับความรู้มากที่สุด โดยระดับค่าคะแนนด้านความรู้เฉลี่ยที่ 10.71 คะแนน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 1.21 สำหรับกลุ่มทดลองนี้มีระดับค่าคะแนนด้านความรู้มากที่สุด ถึงร้อยละ 70.3 รองลงมา คือ ระดับค่าคะแนนด้านความรู้มาก ร้อยละ 28.5 และระดับค่าคะแนนด้านความรู้ปานกลาง ร้อยละ 1.2 ตามลำดับ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2.2.11 ระดับค่าคะแนนทัศนคติของกลุ่มทดลอง หลังชมละคร
(เพื่อตอบปัญหานำวิจัยข้อที่ 4)

ตารางที่ 33 ระดับค่าคะแนนด้านทัศนคติของกลุ่มทดลอง หลังชมละครเรื่อง “ทองล้นหลัง”

ระดับค่าคะแนน ทัศนคติ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	ค่าคะแนนเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน
น้อยมาก	0	0	54.43	5.19
น้อย	0	0		
ปานกลาง	1	0.4		
มาก	87	35.3		
มากที่สุด	158	64.3		
รวม	246	100.0		

จากตารางที่ 33 แสดงให้เห็นว่า ระดับค่าคะแนนความรู้ของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มทดลองนั้นมีระดับความรู้ตั้งแต่ระดับความรู้ปานกลาง ถึงระดับความรู้มากที่สุด โดยระดับค่าคะแนนด้านทัศนคติเฉลี่ยที่ 54.43 คะแนน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 5.19 สำหรับกลุ่มทดลองนี้มีระดับค่าคะแนนด้านทัศนคติมากที่สุด ถึงร้อยละ 64.3 รองลงมา คือ ระดับค่าคะแนนด้านทัศนคติมาก ร้อยละ 35.3 และระดับค่าคะแนนด้านทัศนคติด้านปานกลางเพียง ร้อยละ 0.4 ตามลำดับ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2.2.12 ระดับค่าคะแนนด้านพฤติกรรมของกลุ่มทดลอง หลังชมละคร
(เพื่อตอบปัญหานำวิจัยข้อที่ 4)

ตารางที่ 34 ระดับค่าคะแนนด้านพฤติกรรมของกลุ่มทดลอง หลังชมละครเรื่อง “ทองลันหลัง”

ระดับค่าคะแนน พฤติกรรม	จำนวน (คน)	ร้อยละ	ค่าคะแนนเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน
น้อยมาก	0	0	61.83	6.55
น้อย	0	0		
ปานกลาง	20	0.8		
มาก	205	43.9		
มากที่สุด	21	55.3		
รวม	246	100.0		

จากตารางที่ 34 พบว่า ค่าคะแนนด้านพฤติกรรมของกลุ่มทดลอง หลังชมละครเรื่อง “ทองลันหลัง” มีคะแนนเฉลี่ยที่เพิ่มขึ้น โดยหลังชมละครเรื่อง “ทองลันหลัง” คะแนนเฉลี่ยเป็น 61.83 คะแนน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 6.55 ซึ่งมีระดับค่าคะแนนพฤติกรรมในระดับค่าคะแนนด้านพฤติกรรมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 55.3 รองลงมา คือ ระดับค่าคะแนนพฤติกรรมมาก ร้อยละ 43.9 และระดับค่าคะแนนพฤติกรรมปานกลาง ร้อยละ 0.8 ตามลำดับ

2.2.13 ระดับค่าคะแนนด้านความรู้ของกลุ่มควบคุม เมื่อทำแบบสอบถาม Post – Test
(เพื่อตอบปัญหานำวิจัยข้อที่ 4)

ตารางที่ 35 ระดับค่าคะแนนด้านความรู้ของกลุ่มควบคุม เมื่อทำแบบสอบถาม Post - Test

ระดับค่าคะแนนความรู้	จำนวน (คน)	ร้อยละ	ค่าคะแนนเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน
น้อยมาก	0	0	9.56	1.78
น้อย	0	0		
ปานกลาง	11	10.6		
มาก	51	49.0		
มากที่สุด	42	40.4		
รวม	104	100.0		

จากตารางที่ 35 พบว่า ค่าคะแนนด้านความรู้ของกลุ่มควบคุม เมื่อทำแบบสอบถาม Post - Test มีคะแนนเฉลี่ยที่เพิ่มขึ้น โดยมีคะแนนเฉลี่ยเป็น 9.56 คะแนน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 1.78 ซึ่งมีระดับค่าคะแนนความรู้ในระดับค่าคะแนนด้านความรู้มาก คิดเป็นร้อยละ 49.0 รองลงมา คือ ระดับค่าคะแนนความรู้มากที่สุด ร้อยละ 40.4 และระดับค่าคะแนนความรู้ปานกลาง มีจำนวน 11 คน ร้อยละ 10.6 ตามลำดับ

2.2.14 ระดับค่าคะแนนด้านทัศนคติของกลุ่มควบคุม เมื่อทำแบบสอบถาม Post – Test (เพื่อตอบปัญหานำวิจัยข้อที่ 4)

ตารางที่ 36 ระดับค่าคะแนนด้านทัศนคติของกลุ่มควบคุม เมื่อทำแบบสอบถาม Post – Test

ระดับค่าคะแนนทัศนคติ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	ค่าคะแนนเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
น้อยมาก	0	0	53.57	5.05
น้อย	0	0		
ปานกลาง	0	0		
มาก	45	43.3		
มากที่สุด	59	56.7		
รวม	104	100.0		

จากตารางที่ 36 พบว่า ค่าคะแนนด้านทัศนคติของกลุ่มควบคุม เมื่อทำแบบสอบถาม Post - Test มีคะแนนเฉลี่ยที่เพิ่มขึ้น โดยมีคะแนนเฉลี่ยเป็น 53.57 คะแนน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 5.05 ซึ่งมีระดับค่าคะแนนทัศนคติในระดับค่าคะแนนด้านทัศนคติมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 56.7 และรองลงมา คือ ระดับค่าคะแนนทัศนคติมาก ร้อยละ 43.3 ตามลำดับ

ศูนย์วิทยพัชกร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2.2.15 ระดับค่าคะแนนด้านพฤติกรรมของกลุ่มควบคุม เมื่อทำแบบสอบถาม Post – Test (เพื่อตอบปัญหานำวิจัยข้อที่ 4)

ตารางที่ 37 ระดับค่าคะแนนด้านพฤติกรรมของกลุ่มควบคุม เมื่อทำแบบสอบถาม Post - Test

ระดับค่าคะแนน พฤติกรรม	จำนวน (คน)	ร้อยละ	ค่าคะแนนเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน
น้อยมาก	0	0	61.66	7.33
น้อย	0	0		
ปานกลาง	1	1.0		
มาก	49	47.1		
มากที่สุด	54	51.9		
รวม	104	100.0		

จากตารางที่ 37 พบว่า ค่าคะแนนด้านพฤติกรรมของกลุ่มควบคุม เมื่อทำแบบสอบถาม Post - Test มีคะแนนเฉลี่ยที่เพิ่มขึ้น โดยมีคะแนนเฉลี่ยเป็น 61.66 คะแนน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 7.33 ซึ่งมีระดับค่าคะแนนพฤติกรรมในระดับค่าคะแนนด้านพฤติกรรมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 51.9 รองลงมา คือ ระดับค่าคะแนนพฤติกรรมมาก ร้อยละ 47.1 และระดับค่าคะแนนพฤติกรรมปานกลาง มีเพียงร้อยละ 1.0 ตามลำดับ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 3 ข้อมูลแสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยระดับความรู้ ทักษะคิด และพฤติกรรม นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร แบ่งออกเป็น

3.1 การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยระดับความรู้ของกลุ่มทดลอง และ กลุ่มควบคุม ก่อนชมละคร

(เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ 1)

ตารางที่ 38 การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยด้านความรู้ของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ก่อนชมละคร

กลุ่มประชากร	จำนวน (คน)	ค่าคะแนนเฉลี่ยระดับความรู้	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่า t	ค่า p
กลุ่มควบคุม	104	9.45	1.70	- 3.75	0.000***
กลุ่มทดลอง	246	10.09	1.33		

*** $p < 0.001$

จากตารางที่ 38 พบว่า คะแนนเฉลี่ยด้านความรู้ของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ก่อนชมละคร เรื่อง “ทองล้นหลัง” แตกต่างกันโดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 โดยคะแนนเฉลี่ยด้านความรู้ของกลุ่มทดลอง ก่อนชมละครเรื่อง “ทองล้นหลัง” เป็น 9.45 และในกลุ่มควบคุมเป็น 10.09 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1

3.2 การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยด้านทัศนคติของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ก่อนชมละคร

(เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ 1)

ตารางที่ 39 การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยด้านทัศนคติของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ก่อนชมละคร

กลุ่มประชากร	จำนวน (คน)	ค่าคะแนนเฉลี่ยด้านทัศนคติ	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่า t	ค่า p
กลุ่มควบคุม	104	53.21	4.13	- 0.22	0.83
กลุ่มทดลอง	246	53.32	4.40		

จากตารางที่ 39 พบว่า คะแนนเฉลี่ยด้านทัศนคติของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ก่อนชมละครเรื่อง “ทองลั่นหลัง” ไม่แตกต่างกันโดยมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยคะแนนเฉลี่ยด้านทัศนคติของกลุ่มทดลอง ก่อนชมละครเรื่อง “ทองลั่นหลัง” เป็น 53.21 และในกลุ่มควบคุมเป็น 53.32 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1

3.3 การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยด้านพฤติกรรมของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ก่อนชมละคร

(เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ 1)

ตารางที่ 40 การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยด้านพฤติกรรมของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ก่อนชมละคร

กลุ่มประชากร	จำนวน (คน)	ค่าคะแนนเฉลี่ยด้านพฤติกรรม	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่า t	ค่า p
กลุ่มควบคุม	104	53.91	5.80	1.40	0.16
กลุ่มทดลอง	246	53.01	5.44		

จากตารางที่ 40 พบว่า คะแนนเฉลี่ยด้านทัศนคติของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ก่อนชมละครเรื่อง “ทองลั่นหลัง” ไม่แตกต่างกันโดยมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยคะแนนเฉลี่ยด้านพฤติกรรมของกลุ่มทดลอง ก่อนชมละครเรื่อง “ทองลั่นหลัง” เป็น 53.21 และในกลุ่มควบคุมเป็น 53.32 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1

3.4 การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยระดับความรู้ของกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังชมละคร

(เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ 2)

ตารางที่ 41 ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยด้านความรู้ของกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังชมละครเรื่อง “ทองลั่นหลัง”

ความรู้	จำนวน (คน)	ค่าคะแนนเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่า t	ค่า p
ก่อนชมละคร	246	10.09	1.34	- 7.93	0.00***
หลังชมละคร		10.71	1.21		

*** p < 0.001

จากตารางที่ 41 พบว่า คะแนนเฉลี่ยด้านความรู้ของกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังชมละครเรื่อง “ทองลันหลัง” แตกต่างกันโดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 โดย คะแนนเฉลี่ยด้านความรู้ของกลุ่มตัวอย่าง หลังชมละครเรื่อง “ทองลันหลัง” เป็น 10.71 ซึ่งสูงกว่า ก่อนชมละครเรื่อง “ทองลันหลัง” ซึ่ง เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2

3.5 การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยด้านทัศนคติของกลุ่มทดลอง ก่อนและ หลังชมละคร

(เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ 2)

ตารางที่ 42 ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยด้านทัศนคติของกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังชม ละครเรื่อง “ทองลันหลัง”

ทัศนคติ	จำนวน (คน)	ค่าคะแนน เฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ค่า t	ค่า p
ก่อนชมละคร	246	53.32	4.40	- 3.74	0.00***
หลังชมละคร		54.43	5.19		

*** $p < 0.001$

จากตารางที่ 42 พบว่า คะแนนเฉลี่ยด้านทัศนคติของกลุ่มตัวอย่าง ที่ไม่ได้รับการควบคุม ก่อน และหลังชมละครเรื่อง “ทองลันหลัง” แตกต่างกันโดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 โดย คะแนนเฉลี่ยด้านทัศนคติของกลุ่มตัวอย่าง หลังชมละครเรื่อง “ทองลันหลัง” เป็น 54.43 ซึ่งสูงกว่า ก่อนชมละคร เรื่อง “ทองลันหลัง” ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3.6 การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยด้านพฤติกรรมของกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังชมละคร

(เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ 2)

ตารางที่ 43 ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยด้านพฤติกรรมของกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังชมละครเรื่อง “ทองล้นหลัง”

พฤติกรรม	จำนวน (คน)	ค่าคะแนนเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่า t	ค่า p
ก่อนชมละคร	246	53.01	5.44	- 24.15	0.00***
หลังชมละคร		61.83	6.55		

*** $p < 0.001$

จากตารางที่ 43 พบว่า คะแนนเฉลี่ยด้านพฤติกรรมของกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังชมละครเรื่อง “ทองล้นหลัง” แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 โดย คะแนนเฉลี่ยด้านพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่าง หลังชมละครเรื่อง “ทองล้นหลัง” เป็น 61.83 ซึ่งสูงกว่า ก่อนชมละครเรื่อง “ทองล้นหลัง” ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2

3.4 การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยระดับความรู้ของกลุ่มควบคุม และกลุ่มทดลอง หลังชมละคร

(เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ 3)

ตารางที่ 44 การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยระดับความรู้ ของกลุ่มตัวอย่าง ในกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม หลังชมละคร

กลุ่มประชากร	จำนวน (คน)	ค่าคะแนนเฉลี่ยด้านพฤติกรรม	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่า t	ค่า p
กลุ่มควบคุม	104	9.56	1.78	-7.02	0.00***
กลุ่มทดลอง	246	10.71	1.21		

*** $p < 0.001$

จากตารางที่ 44 พบว่า คะแนนเฉลี่ยระดับความรู้ของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม หลังชมละครเรื่อง “ทองล้นหลัง” แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 โดยคะแนนเฉลี่ยด้านความรู้ของกลุ่มตัวอย่าง ก่อนชมละครเรื่อง “ทองล้นหลัง” ในกลุ่มทดลอง เป็น 9.56 และในกลุ่มควบคุมเป็น 10.71 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 3

3.5 การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยด้านทัศนคติของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม หลังชมละคร

(เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ 3)

ตารางที่ 45 การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยด้านทัศนคติของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม หลังชมละคร

กลุ่มประชากร	จำนวน (คน)	ค่าคะแนนเฉลี่ยด้านพฤติกรรม	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่า t	ค่า p
กลุ่มควบคุม	104	53.57	5.05	-1.43	0.16
กลุ่มทดลอง	246	54.43	5.19		

จากตารางที่ 45 พบว่า คะแนนเฉลี่ยด้านทัศนคติของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม หลังชมละคร เรื่อง “ทองล้นหลัง” ไม่แตกต่างกันโดยมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยคะแนนเฉลี่ยด้านทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างก่อนชมละครเรื่อง “ทองล้นหลัง” ในกลุ่มทดลอง เป็น 53.57 และในกลุ่มควบคุมเป็น 54.43 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 3

3.6 การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยด้านพฤติกรรมของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม หลังชมละคร

(เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ 3)

ตารางที่ 46 การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยด้านพฤติกรรมของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม หลังชมละคร

กลุ่มประชากร	จำนวน (คน)	ค่าคะแนนเฉลี่ยด้านพฤติกรรม	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่า t	ค่า p
กลุ่มควบคุม	104	61.66	7.33	- 0.21	0.83
กลุ่มทดลอง	246	61.83	6.55		

จากตารางที่ 46 พบว่า คะแนนเฉลี่ยด้านทัศนคติของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม หลังชมละคร เรื่อง “ทองล้นหลัง” ไม่แตกต่างกันโดยมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยคะแนนเฉลี่ยด้านทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างก่อนชมละครเรื่อง “ทองล้นหลัง” ในกลุ่มทดลอง เป็น 61.66 และในกลุ่มควบคุมเป็น 61.83 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 3

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง “ ผลของละครเพื่อสังคมในการพัฒนาศีลธรรมเยาวชน ” เป็นการวิจัยแบบผสมผสานทั้งการวิจัยในเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ อันประกอบด้วยการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) เกี่ยวกับละครส่งเสริมศีลธรรมเรื่อง “ทองลันหลัง” ร่วมกับการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi – Experimentation) ในรูปแบบการวิจัยแบบ Pretest – Posttest Design โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาหลักคิดเรื่องศีลธรรม คุณธรรมและวิธีการที่สอดแทรกหลักคิดเรื่องศีลธรรม คุณธรรม ผ่านการนำเสนอของละครเรื่อง “ทองลันหลัง”
2. เพื่อศึกษาระดับความรู้ ทักษะ ทักษะ พฤติกรรม ด้านศีลธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร ก่อนรับชมละครเรื่อง “ทองลันหลัง”
3. เพื่อเปรียบเทียบระดับความรู้ ทักษะ ทักษะ พฤติกรรม ด้านศีลธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร ก่อนและหลังรับชมละครเรื่อง “ทองลันหลัง”
4. เพื่อศึกษาระดับความรู้ ทักษะ ทักษะ พฤติกรรม ด้านศีลธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร หลังรับชมละครเรื่อง “ทองลันหลัง”

ผู้วิจัยได้สร้างแบบทดสอบเพื่อการหาข้อมูลจากจำนวนประชากรนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (มัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3) ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยกำหนดขนาดตัวอย่างและใช้วิธีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจงตามสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร ทำให้ได้ตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 350 คน จากสถานศึกษา 3 แห่ง และแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ได้รับการควบคุม จำนวน 104 คน และกลุ่มทดลอง จำนวน 246 คน¹ ซึ่งในกลุ่มที่ได้รับการควบคุมนั้นไม่ได้รับสื่อทดลองใด ๆ เกี่ยวกับละครส่งเสริมศีลธรรมเรื่อง “ทองลันหลัง” ส่วนอีกกลุ่มคือ กลุ่มทดลองได้รับสื่อทดลอง (Treatment) อันได้แก่ ละครเรื่อง “ทองลันหลัง” อย่างครบถ้วน

¹ สาเหตุที่จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เท่ากันดังกล่าวเนื่องมาจากข้อจำกัดด้านระยะเวลาที่เข้าทำการวิจัย กิจกรรมและการเรียนการสอนของแต่ละโรงเรียน

หลังจากการเก็บรวบรวมข้อมูลเสร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล โดยอาศัยโปรแกรมสำเร็จรูปคอมพิวเตอร์ SPSS for MS WINDOW ซึ่งการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ใช้การแจกแจงความถี่หาค่าร้อยละเพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และอธิบายข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มประชากร สำหรับการทดสอบสมมติฐานได้ใช้การเปรียบเทียบแบบ t-test เพื่อทดสอบสมมติฐานทั้ง 3 ข้อ ดังนี้

1. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีระดับความรู้ ทักษะคติ พฤติกรรม ด้านศีลธรรม ก่อนรับชมละครเรื่อง “ทองล้นหลัง” ไม่แตกต่างกัน
2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในกลุ่มทดลอง มีระดับความรู้ ทักษะคติ พฤติกรรม ด้านศีลธรรม ก่อนและหลังรับชมละครเรื่อง “ทองล้นหลัง” มีความแตกต่างกัน
3. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีระดับความรู้ ทักษะคติ พฤติกรรม ด้านศีลธรรม ภายหลังที่ได้รับชมละครเรื่อง “ทองล้นหลัง” เพิ่มขึ้น

สรุปผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 : การวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) เกี่ยวกับการนำเสนอละคร จากการศึกษาวิเคราะห์เอกสารของละครเรื่อง “ทองล้นหลัง” สามารถสรุปผลได้ดังนี้

ละครเรื่อง “ทองล้นหลัง” ในฐานะละครส่งเสริมศีลธรรมที่สร้างขึ้นจากเรื่องจริง โดยมุ่งเน้นการให้ความรู้ด้านพระพุทธศาสนา พร้อมด้วยความบันเทิงในรูปแบบของละครโทรทัศน์ เพื่อเป็นการส่งเสริมความรู้ ยกกระดับจิตใจ และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ชม ซึ่งมีกลุ่มผู้ชมเป้าหมายคือนักเรียนที่ศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (มัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3)

การดำเนินเรื่องของละครเรื่อง “ทองล้นหลัง” นี้ได้ดำเนินเรื่องผ่านบทพูด บทสนทนาของตัวละคร พร้อมด้วยคำแนะนำเสนอภาพพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างผ่านตัวละครหลัก หรือที่เรียกกันว่า “พระเอก” ชื่อว่า “ก้อ” หรือ “เด็กชายก้อเกียรติ” นักเรียนระดับชั้นมัธยมในโรงเรียนแห่งหนึ่ง รับบทโดย คุณอเล็กซ์ เรลเดิ้ล ดาราวัยรุ่น และเป็นที่ยอมรับในหมู่เด็กและเยาวชน ที่ถ่ายทอดเรื่องราวและการนำเสนอละครเรื่องนี้ ทั้งภาพและเสียง (คำพูดของตัวละคร) เพื่อเป็นแบบอย่างแก่ผู้ชม

แม้เรื่องนี้จะไม่มีนางเอก แต่เรื่องราวก็เข้มข้นด้วยปมขัดแย้งของพ่อซึ่งไม่มีความไว้วางใจในตัวก้อ และก้อ โดยมีแม่เป็นตัวประสาน ประกอบด้วยฉากที่พบเห็นตลอดเรื่องเป็นฉากของบ้าน วัด โรงเรียน และชุมชน

ในแง่ของหลักคิดเรื่องศีลธรรม ละครเรื่อง “ทองล้นหลัง” ได้นำเสนอเรื่องราวด้านศีลธรรม ผ่านคุณธรรม 3 ประการ คือ วินัย เคารพ อดทน ผ่านภาพพฤติกรรมของตัวละครและบทพูดของตัวละคร

ได้มากถึง 20 ฉาก จากเรื่องราวของละครทั้งสิ้น 33 ฉาก ซึ่งมีสัดส่วนถึง ร้อยละ 60.6 ผ่าน 11 พฤติกรรม ได้แก่

คุณธรรมด้านวินัย ประกอบด้วย 5 พฤติกรรม ได้แก่ พฤติกรรมการไม่นอนตื่นสาย การเก็บที่นอนทันทีหลังตื่นนอน การสมาทานศีล การแต่งกายสุภาพ และการประหยัดอดออม

คุณธรรมด้านเคารพ ประกอบด้วย 3 พฤติกรรม ได้แก่ การไหว้พ่อ-แม่ ญาติ ครูอาจารย์และผู้ใหญ่ การสวดมนต์ไหว้พระก่อนนอน และการเขียนคุณความดีของคุณครู เพื่อนหรือคนรอบข้างลงในสมุดบันทึกความดี

คุณธรรมด้านอดทน ประกอบด้วย 3 พฤติกรรม ได้แก่ การช่วยเหลือทำงานบ้านทุกวัน การนั่งสมาธิทุกวัน และการอ่านหนังสือเรียนหรือหนังสือที่มีประโยชน์

สำหรับคุณธรรมประการแรก คือ คุณธรรมด้านวินัย ตัวละครได้นำเสนอเกี่ยวกับการไม่นอนตื่นสาย ผ่านบทสนทนาในฉากที่ 8 ซึ่งเป็นฉากที่ตัวละครเอก คือ “ก้อ” เริ่มนอนตื่นเช้าหลังเข้าร่วมโครงการฟื้นฟูศีลธรรมโลก ซึ่งสร้างความประหลาดใจให้แก่แม่ จนแม่กล่าวชม และฉากที่ 9 เป็นฉากที่แม่นำเรื่องราวจากฉากที่ 8 เกี่ยวกับก้อไปบอกเล่าแก่พ่อ แต่พ่อก็มิได้เชื่อว่ก้อจะทำพฤติกรรมดังกล่าวได้นาน นอกจากนั้นยังได้นำเสนอภาพพฤติกรรมของการไม่นอนตื่นสายในฉากที่ 16 ซึ่งก้อตื่นนอนทันทีที่นาฬิกาปลุกดังขึ้น ซึ่งจากพฤติกรรมการไม่นอนตื่นสายนั้น

อีกพฤติกรรมหนึ่งที่จะเกิดขึ้นตามมาเพื่อแสดงความมีวินัยนั้น คือ การเก็บที่นอนทันทีหลังตื่นนอน ซึ่งกระทำทันทีเมื่อตื่นนอนแต่เช้านั้น ไม่ได้นำเสนอผ่านบทพูดของตัวละคร พบเพียงภาพการตื่นขึ้นมาและเก็บที่นอนทันที ผ่านตัวละคร 3 ตัวละคร คือ “ก้อ” ในฉากที่ 8 และฉากที่ 16 , “เอก” เพื่อนของก้อ ในฉากที่ 17 และ “หญิง” เพื่อนของก้อ ในฉากที่ 18 โดยเพื่อนของก้อได้แสดงพฤติกรรมดังกล่าวหลังเรื่องราวได้ชักนำทั้ง 2 คนเข้าร่วมโครงการฟื้นฟูศีลธรรมโลกแล้ว

ในละครเรื่องนี้ยังมีการสมาทานศีล 5 ซึ่งเป็นการแสดงถึงการมีวินัยของตัวละคร ผู้ได้นำเสนอทั้งบทพูดของตัวละครและการนำเสนอภาพพฤติกรรมไปพร้อม ๆ กัน ในฉากที่ 20 ซึ่งเป็นการสมาทานศีล 5 ของก้อ, ฉากที่ 21 เป็นการสมาทานศีลของ “เอก” เพื่อนของก้อ , ฉากที่ 22 เป็นการสมาทานศีลของ “หญิง” เพื่อนของก้อ ซึ่งตัวละครทั้งสามได้สมาทานศีลในห้องนอนเมื่อตื่นนอนและแต่งการเรียบร้อยแล้วก่อนไปโรงเรียนเช่นเดียวกัน

การแต่งกายสุภาพ เป็นหนึ่งในพฤติกรรมที่แสดงออกด้านวินัย จากในละครพบว่าตัวละครเอกของเรื่อง คือ “ก้อ” จะนำเสนอภาพพฤติกรรมที่แต่งกายสุภาพ ถูกต้องตามกฎระเบียบของโรงเรียนตั้งแต่ฉากที่ 8 จนจบเรื่อง โดยได้นำเสนอบทสนทนาของตัวละครไปพร้อม ๆ กับภาพพฤติกรรมของก้อ ในฉากที่ 8 ซึ่งแม่มาปลุกก้อไปโรงเรียนแต่ก่อนกลับตื่นนอนแต่เช้าและแต่งกายเรียบร้อยแล้ว สร้างความประหลาดใจแก่แม่อีกด้วย นอกจากนั้นยังได้นำเสนอเฉพาะภาพพฤติกรรมเพียงอย่างเดียว ในฉากที่ 18 หญิง เพื่อนของก้อ หลังจากตื่นและเก็บที่นอนเรียบร้อยแล้ว เธอจัดชุดนักเรียนกฎระเบียบของโรงเรียน แล้วไป

อาบน้ำ และฉากที่ 23 ก่อแต่งกายเรียบร้อย เมื่อสมათานศีล 5 แล้วจึงออกมาช่วยแม่จัดอาหารในตอนเช้า

พฤติกรรมที่แสดงถึงการมีวินัย ประการสุดท้าย คือ การประหยัด อดออม ซึ่งเด่นชัดมีเพียง ฉากเดียว คือในฉากที่ 23 ก่อได้นำเสนอภาพพฤติกรรมไปพร้อม ๆ กับบทสนทนาของตัวละครระหว่างก่อกและแม่ โดยก่อกับเงินค่าขนมจากแม่ แล้วนำเงินไปหยอดกระปุกออมสินทันที

สำหรับคุณธรรมประการต่อมา คือ คุณธรรมด้านความเคารพ ประกอบด้วยการแสดงความเคารพแก่พ่อ แม่ ครู – อาจารย์ ตลอดจนผู้ใหญ่ท่านต่าง ๆ นอกจากนั้นในละครเรื่องนี้ยังได้นำเสนอการแสดงความเคารพต่อพระรัตนตรัย คือ พระพุทธรูป พระธรรม และพระสงฆ์ด้วย จากการวิจัยพบว่า ละครเรื่องดังกล่าวได้นำเสนอถึงการเคารพพ่อ-แม่ ญาติ ครูอาจารย์และผู้ใหญ่ ด้วยการไหว้ ผ่านพูดของตัวละคร และภาพพฤติกรรม ผ่านการนำเสนอผ่านบทพูดของตัวละครพบเพียง 1 ฉาก คือ ในฉากที่ 28 ก่อไหว้พ่อและแม่ที่นั่งอยู่หน้าบ้านหลังจากที่กลับมาจากทำงานก่อนก่อกเพียงเล็กน้อย ซึ่งก่อกกล่าวทักทายด้วยคำว่า “สวัสดี” พร้อมไปกับการแสดงภาพพฤติกรรมการไหว้ และเมื่อก่อกได้พูดคุยกับพ่อแล้ว ก่อกพูดเถียงพ่อ ก่อก ก็ได้ยกมือไหว้และกล่าวคำว่า “ขอโทษ” ไปพร้อมกันด้วย นอกจากนั้นยังได้นำเสนอผ่านภาพพฤติกรรมของการแสดงความเคารพ โดยแสดงการไหว้ที่นั่น ซึ่งสามารถพบเห็นได้ใน 9 ฉาก ได้แก่ ฉากที่ 11 ก่อไหว้เพื่อขอบคุณครูที่มาให้สอน ให้กำลังใจในการทำควมดี และชื่นชมคุณบั้นที่ทำความดีให้ , ฉากที่ 14 ในห้องพระ เมื่อก่อกและแม่สวดมนต์และนั่งสมาธิเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก่อกกราบแม่ ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ก่อกไม่เคยทำมาก่อน แต่เมื่อเข้าร่วมโครงการฟื้นฟูศีลธรรมโลกแล้ว , ฉากที่ 23 ก่อช่วยงานบ้านแม่แล้วลาแม่เพื่อไปโรงเรียน ในตอนเช้า , ฉากที่ 25 ครูประนมมือไหว้พระสงฆ์ตลอดเวลาที่สนทนากัน และในฉากเดียวกัน แม่ของก่อกประนมมือเมื่อพบพระสงฆ์และหยุดยืนหนึ่งให้พระสงฆ์เดินผ่านไปก่อนแล้วไปคุยกับครูประจำโครงการฟื้นฟูศีลธรรมโลก ซึ่งถือได้ว่าเป็นการแสดงถึงความเคารพต่อพระสงฆ์ ที่เป็นหนึ่งในพระรัตนตรัย , ฉากที่ 31 ก่อและบรรดาเพื่อนนักเรียนนุชาพระรัตนตรัย ก่อนเริ่มงานบูรณะวัด ในโบสถ์ ซึ่งมีพระอาจารย์เป็นผู้นำและดูแลนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการฟื้นฟูศีลธรรมโลก ถือได้ว่าเป็นการแสดงถึงความเคารพต่อพระรัตนตรัย คือ พระพุทธรูป (พระพุทธรูปในโบสถ์) , พระธรรม (บทสวดมนต์) และพระสงฆ์ อีกด้วย และในฉากสุดท้าย คือ ฉากที่ 33 (ฉากจบของเรื่อง) เมื่อพ่อเข้าไปชื่นชมผลงานฝีมือก่อก ในโบสถ์ที่ก่อกได้วาดรูปผนังโบสถ์ แม่พ่อจะไม่เห็นด้วยในครั้งแรกที่ก่อกบอกว่าจะทำงานชิ้นนี้ให้สำเร็จจนในที่สุดก่อกและเพื่อน ๆ ก็ช่วยกันทำจนสำเร็จ พ่อจึงกล่าวชมก่อกเป็นครั้งแรก ก่อกซาบซึ้งใจมาก จากนั้นก่อกจึงก้มลงกราบเท้าของพ่อและบอกรักพ่อด้วย ทำให้ฉากจบของเรื่อง

การสวดมนต์ไหว้พระก่อนนอน เป็นการแสดงความเคารพทางหนึ่งโดยถ่ายทอดผ่านบทพูดของตัวละครในลักษณะของการท่องบทสวดมนต์ ในขณะที่เดียวกันก็ได้นำเสนอภาพพฤติกรรมไปด้วย เช่น ในฉากที่ 14 ก่อกและแม่นั่งสวดมนต์ และนั่งสมาธิอยู่ในห้องพระ โดยแม่นำก่อกสวดมนต์ และก่อกท่องตามทีละประโยค และฉากที่ 30 ณ ห้องพระ ก่อกและแม่กำลังสวดมนต์ โดยก่อกขอเป็นผู้นำสวดมนต์ แม่

อนุญาตและว่าตามที่ก่อนอย่างภูมิใจในตัวก่อน เป็นต้น ส่วนในฉากที่ 15 เป็นเหตุการณ์ต่อเนื่องจากฉากที่ 14 ซึ่งแม่นำเรื่องราวที่ลูกคือ ก่อน ขอให้สอนสวดมนต์ นั่งสมาธิ ไปเล่าให้พ่อฟัง แต่พ่อก็ไม่ได้เชื่อว่าก่อนจะทำพฤติกรรมดังกล่าวได้นาน อีกทั้งยังกล่าวถึงเรื่องราวที่ผิดพลาดของก่อนในอดีตอีกด้วย

การเขียนคุณความดีของคุณครู เพื่อนหรือคนรอบข้างลงในสมุดบันทึกความดี เป็นการแสดงความเคารพต่อบุคคลอื่น ๆ อีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งนำเสนอไว้ในหลายฉาก กล่าวคือ ฉากที่ 6 เป็นการนำเสนอภาพพฤติกรรมไปพร้อม ๆ กับบทสนทนาระหว่างครูและนักเรียน โดยก่อนเข้ามาพบครูที่ห้องพักครูเพื่อเข้าร่วมโครงการฟื้นฟูศีลธรรมโลก ครูจึงอธิบายเกี่ยวกับสมุดบันทึกความดี พร้อมกับยื่นสมุดบันทึกความดีให้กับก่อน , ฉากที่ 11 เป็นการนำเสนอภาพพฤติกรรมพร้อมกับบทสนทนาของตัวละคร เมื่อก่อนเพิ่งจะเริ่มเข้าโครงการฟื้นฟูศีลธรรมโลก ก่อนได้จดสมุดบันทึกความดี ทว่ายังไม่มีใครเซ็นรับทราบในสมุดบันทึกความดี เนื่องจากก่อนไม่กล้าทำให้ผู้ปกครองเซ็น และต้องการจะทิ้งสมุดบันทึกความดี แต่ครูได้เข้ามาห้ามปรามและเซ็นรับทราบความดีที่ก่อนได้กระทำและบันทึกไว้ , ฉากที่ 31 เป็นการนำเสนอภาพพฤติกรรมไปพร้อมกับบทสนทนาระหว่างครูและนักเรียน หลังจากที่บรรดานักเรียนที่เข้าร่วมโครงการฟื้นฟูศีลธรรมโลกได้มาร่วมกันบูรณะวัด ด้วยการวาดรูปฝาผนัง ครูและเพื่อนนักเรียนได้นำน้ำมาบริการทุกคน เด็ก ๆ จึงพักและเข้ามาพูดคุยกับครู จากนั้น ครูเซ็นสมุดบันทึกความดีให้กับทุกคนที่มาร่วมวาดภาพฝาผนังเพื่อเป็นการบูรณะวัดอีกด้วย และฉากที่ 33 (ฉากจบของเรื่อง) เป็นการนำเสนอภาพพฤติกรรมไปพร้อมกับบทสนทนาระหว่างครูและนักเรียนเช่นเดียวกันวันสมโภชโบสถ์เมื่อโบสถ์ได้รับการบูรณะเสร็จสิ้น พ่อและแม่ก่อนมาร่วมงานเช่นเดียวกัน ในที่แรกพ่อไม่กล้าเข้าไปในโบสถ์ จนพ่อได้ยินคำชื่นชมของเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) แล้วจึงเข้าไปชื่นชมผลงานของก่อนในโบสถ์ ซึ่งทำให้ก่อนเซ็นสมุดบันทึกความดีของก่อนเป็นครั้งแรกเพื่อแสดงว่ารับทราบและยอมรับการทำความดีในตัวก่อน พ่อได้เซ็นสมุดบันทึกความดีให้ก่อน แสดงให้เห็นถึงการยอมรับความดีของก่อน และความเข้าใจอันดีที่ก่อนเกิดขึ้นอีกครั้งระหว่างก่อนและพ่อ รวมทั้งฉากที่ 13 แม้จะมีการนำเสนอภาพพฤติกรรมของก่อนเพียงอย่างเดียวก็ตาม แต่เป็นภาพ ก่อนได้จดความดีที่ตนเองทำลงในสมุดบันทึกความดีอย่างมีความสุข หลังจากที่ก่อนจัดห้องและทำความสะอาดบ้านเสร็จเรียบร้อยแล้ว

สำหรับคุณธรรมที่ 3 ซึ่งเป็นประการสุดท้าย คือ คุณธรรมด้านความอดทน ละครเรื่อง “ทองลันหลัง” ได้นำเสนอผ่านพฤติกรรมและบทพูดของตัวละคร ได้แก่ การช่วยเหลือทำงานบ้านทุกวัน ได้นำเสนอไว้ในฉากที่ 8 โดยนำเสนอผ่านพฤติกรรมและบทพูดของตัวละคร เมื่อก่อนตื่นนอนในตอนเช้าเมื่อทำภารกิจส่วนตัวเรียบร้อยแล้ว ก่อนจึงช่วยแม่ทำงานบ้านด้วยการนำผ้าไปส่งซัก โดยพูดกับแม่ว่าก่อนจะนำผ้าไปซัก และในฉากที่ 23 ก็เช่นเดียวกัน นำเสนอผ่านพฤติกรรมและบทพูดของตัวละคร เป็นเหตุการณ์ที่ก่อนตื่นนอนในตอนเช้าและทำกิจวัตรส่วนตัวเรียบร้อยแล้ว จึงออกมาช่วยแม่เตรียมอาหารเช้าก่อนไปโรงเรียน และบอกแม่ว่าตนได้ล้างจานและจัดอาหารให้พ่อเรียบร้อยแล้ว นอกจากนี้ในฉากที่ 13 ก่อนยังได้แสดงภาพพฤติกรรมความช่วยเหลืองานบ้าน กล่าวคือ เมื่อก่อนกลับจากโรงเรียน

ภาพบ้านในส่วนของห้องรับแขกที่กรุงรังโดยยังไม่ได้จัดและทำความสะอาด ก่อจึงเริ่มทำความสะอาด บ้านด้วยการกวาดบ้าน จัดห้องและทำความสะอาดบ้านจนเรียบร้อย โดยไม่รีรอ

อีกหนึ่งพฤติกรรมที่แสดงถึงความอดทน คือ การนั่งสมาธิทุกวัน เมื่อก่อเข้าร่วมโครงการฟื้นฟู ศีลธรรมโลกแล้ว ในฉภาที่ 14 ก่อให้แม่สอนเรื่องการนั่งสมาธิ ซึ่งก่อและแม่สวดมนต์เสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงนั่งสมาธิอยู่ในห้องพระ โดยมีแม่เป็นผู้สอน บอกก่อดังวิธีการนั่งสมาธิ การกำหนดจิตด้วยการภาวนา “สัมมา อะระหัง” เป็นการนำเสนอภาพพฤติกรรมและบทพูดของตัวละครไปพร้อมกัน และฉภาที่ 15 ได้นำเสนอบทพูดของตัวละครเกี่ยวกับการนั่งสมาธิ แม่ของก่อเล่าถึงพฤติกรรมของก่อที่ขอให้สอนสวดมนต์ นั่งสมาธิ และอ่านหนังสืออยู่ในห้องพระ ให้พ่อฟัง แต่พ่อยังนึกถึงพฤติกรรมในด้านลบที่ผ่านมาแล้ว โดยแม่ของก่อเล่าให้พ่อของก่อฟังว่า

และสุดท้าย การอ่านหนังสือเรียนหรือหนังสือที่มีประโยชน์ เป็นหนึ่งในพฤติกรรมที่แสดงออกถึง ความอดทน โดยในฉภาที่ 14 เมื่อก่อและแม่สวดมนต์และนั่งสมาธิเสร็จเรียบร้อยแล้วอยู่ที่ห้องพระ แม่ให้ ก่อไปนอน ก่อจำได้ว่าพ่อเคยบอกว่าไว้ว่าหนังสือเล่มนี้ดี ก่อจึงขออ่านต่อก่อนไปเข้านอนก่อดี้นำเสนอ ผ่านบทพูดของตัวละครและภาพพฤติกรรมไปพร้อมกัน และฉภาที่ 15 ได้นำเสนอบทพูดของตัวละคร เกี่ยวกับการนั่งสมาธิ แม่ของก่อเล่าถึงพฤติกรรมของก่อที่ขอให้สอนสวดมนต์ นั่งสมาธิ และอ่านหนังสือ อยู่ในห้องพระ ให้พ่อฟัง แต่พ่อยังนึกถึงพฤติกรรมในด้านลบที่ผ่านมาแล้ว

จากภาพพฤติกรรมอันประกอบไปด้วยภาพกิจวัตร กิจกรรม ตลอดจนคำพูดและบทสนทนาของ ตัวละคร สามารถถ่ายทอดความรู้ ทัศนคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาผ่านคุณธรรม หลัก 3 ประการ คือ วินัย เคารพ อดทน และยังเป็นกรนำเสนอภาพพฤติกรรม 11 ประการ ที่เป็น แบบอย่างแก่ผู้ชมได้ โดยเฉพาะในเด็กและเยาวชน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ส่วนที่ 2 : การวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi – Experimentation)

ผู้วิจัยขออธิบายรายละเอียดของการวิจัยกึ่งทดลอง ดังนี้

2.1 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (มัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1-3) ซึ่งเป็นนักเรียนในโรงเรียนถึงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (สพฐ.) กรุงเทพมหานคร อันได้แก่ โรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี โรงเรียนหอวัง และโรงเรียนวัดปากน้ำวิद्याคม จำนวน 350 คน โดยกลุ่มตัวอย่างมีอายุระหว่าง 10 – 16 ปี ซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่ อายุ 14 ปี

สำหรับสภาพครอบครัว นักเรียนส่วนใหญ่บิดาประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป งานด้านช่างหรือเกษตรกร ส่วนมารดาเป็นแม่บ้าน เกษียณอายุ หรือว่างงาน ซึ่งบิดาและมารดามีสถานภาพอยู่ร่วมกัน ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างได้อาศัยอยู่กับบิดาและมารดา ในฐานะครอบครัวเดี่ยว ที่ประกอบด้วยพ่อ แม่ และลูก ถึงร้อยละ 52

ในแง่ของการชมโทรทัศน์และสื่อต่าง ๆ ร่วมกันในครอบครัวนั้น ผู้ปกครองได้ร่วมชมกับนักเรียนถึงร้อยละ 96.6 โดยอยู่ในช่วงเวลาเสาร์ – อาทิตย์และวันหยุดราชการ เวลา 18.01 – 24.00 น. เป็นจำนวนมากที่สุด ถึงร้อยละ 41.1 และมีนักเรียน ร้อยละ 7.1 ที่ไม่ได้รับชมโทรทัศน์และสื่อต่าง ๆ ที่ไม่ได้รับชมสื่อร่วมกับผู้ปกครองเลย สำหรับนักเรียนเองใช้เวลาในการชมโทรทัศน์และสื่อต่าง ๆ มากที่สุดคือช่วงเวลาหลังเลิกเรียน จันทร์ – ศุกร์ (15.00 – 02.59 น.) มีจำนวนถึงร้อยละ 71.4

จากการสำรวจยังพบอีกว่า นักเรียนส่วนใหญ่ยังคงนับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 99.4 และร้อยละ 92.3 เคยเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา ซึ่งกิจกรรมทางศาสนาที่นักเรียนเข้าร่วมมากที่สุดเป็นกิจกรรมเกี่ยวกับงานบุญตามเทศกาลและงานประเพณี และกิจกรรมทางศาสนาที่นักเรียนเข้าร่วมน้อยที่สุดการพูดคุยกับพระสงฆ์ บาทหลวง ไต้ะครู หรือผู้นำทางศาสนานั้นเอง โดยนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาส่วนใหญ่รู้สึกเฉย ๆ เมื่อได้เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา

2.2 ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

ผลการทดสอบระดับคะแนนเกี่ยวกับความรู้ ทักษะคิด และพฤติกรรมของกลุ่มทดลอง ก่อนรับชมละครเรื่อง “ทองลันหลัง” พบว่า

- คะแนนด้านความรู้ ก่อนชมละคร ในระดับปานกลาง - มากที่สุด และมีค่าคะแนนเฉลี่ย 10.09 คะแนน จากคะแนนเต็ม 12 คะแนน ซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่มีค่าคะแนนอยู่ในระดับความรู้มาก ถึงร้อยละ 55.7

- คะแนนด้านทัศนคติ ก่อนชมละคร ในระดับปานกลาง - มากที่สุด และมีค่าคะแนนเฉลี่ย 53.32 คะแนน จากคะแนนเต็ม 65 คะแนน ซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่มีค่าคะแนนอยู่ในระดับทัศนคติมากที่สุด ถึงร้อยละ 59.0
- คะแนนด้านพฤติกรรม ก่อนชมละคร ในระดับปานกลาง - มากที่สุด และมีค่าคะแนนเฉลี่ย 53.01 คะแนน จากคะแนนเต็ม 75 คะแนน ซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่มีค่าคะแนนอยู่ในระดับพฤติกรรมมาก ถึงร้อยละ 83.4

คะแนนด้านความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมของกลุ่มทดลองก่อนชมละครเรื่อง “ทองล้นหลัง” นั้น มีคะแนนอยู่ในระดับปานกลาง – มากที่สุด โดยนักเรียนส่วนใหญ่มีค่าคะแนนด้านความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมอยู่ในระดับมาก – มากที่สุด

ผลการทดสอบระดับคะแนนเกี่ยวกับความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมของกลุ่มควบคุม เมื่อทำแบบสอบถาม Pre – Test พบว่า

- คะแนนด้านความรู้ เมื่อทำแบบสอบถาม Pre – Test ในระดับปานกลาง - มากที่สุด และมีค่าคะแนนเฉลี่ย 9.45 คะแนน จากคะแนนเต็ม 12 คะแนน ซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่มีค่าคะแนนอยู่ในระดับความรู้มาก ถึงร้อยละ 61.6
- คะแนนด้านทัศนคติ เมื่อทำแบบสอบถาม Pre – Test ในระดับมาก - มากที่สุด และมีค่าคะแนนเฉลี่ย 53.21 คะแนน จากคะแนนเต็ม 65 คะแนน ซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่มีค่าคะแนนอยู่ในระดับทัศนคติมากที่สุด ถึงร้อยละ 54.8
- คะแนนด้านพฤติกรรม เมื่อทำแบบสอบถาม Pre – Test ในระดับปานกลาง - มากที่สุด และมีค่าคะแนนเฉลี่ย 53.91 คะแนน จากคะแนนเต็ม 75 คะแนน ซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่มีค่าคะแนนอยู่ในระดับพฤติกรรมมาก ถึงร้อยละ 80.8

คะแนนด้านความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมของกลุ่มควบคุม เมื่อทำแบบสอบถาม Pre – Test นั้น มีคะแนนอยู่ในระดับปานกลาง – มากที่สุด โดยนักเรียนส่วนใหญ่มีค่าคะแนนด้านความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมอยู่ในระดับมาก – มากที่สุด

ผลการทดสอบระดับคะแนนเกี่ยวกับความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมของกลุ่มทดลอง หลังรับชมละครเรื่อง “ทองล้นหลัง” พบว่า

- คะแนนด้านความรู้ หลังชมละคร ในระดับปานกลาง - มากที่สุด และมีค่าคะแนนเฉลี่ย 10.71 คะแนน จากคะแนนเต็ม 12 คะแนน ซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่มีค่าคะแนนอยู่ในระดับความรู้มากที่สุด ถึงร้อยละ 70.3
- คะแนนด้านทัศนคติ หลังชมละคร ในระดับปานกลาง - มากที่สุด และมีค่าคะแนนเฉลี่ย 54.43 คะแนน จากคะแนนเต็ม 65 คะแนน ซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่มีค่าคะแนนอยู่ในระดับทัศนคติมากที่สุด ถึงร้อยละ 64.3
- คะแนนด้านพฤติกรรม หลังชมละคร ในระดับปานกลาง - มากที่สุด และมีค่าคะแนนเฉลี่ย 61.83 คะแนน จากคะแนนเต็ม 75 คะแนน ซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่มีค่าคะแนนอยู่ในระดับพฤติกรรมมากที่สุด ถึงร้อยละ 55.3

จากคะแนนด้านความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมของกลุ่มทดลองนั้น หลังชมละครเรื่อง “ทองลันหลัง” นั้น มีคะแนนที่เพิ่มมากขึ้น อีกทั้งยังทำให้จำนวนของผู้ที่มีระดับคะแนนมากที่สุดมีจำนวนที่เพิ่มมากขึ้นมากด้วย

ผลการทดสอบระดับคะแนนเกี่ยวกับความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมของกลุ่มควบคุม เมื่อทำแบบสอบถาม Post – Test พบว่า

- คะแนนด้านความรู้ เมื่อทำแบบสอบถาม Post – Test อยู่ในระดับปานกลาง - มากที่สุด และมีค่าคะแนนเฉลี่ย 9.56 คะแนน จากคะแนนเต็ม 12 คะแนน ซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่มีค่าคะแนนอยู่ในระดับความรู้มาก ร้อยละ 49.0
- คะแนนด้านทัศนคติ หลังชมละคร ในระดับมาก - มากที่สุด และมีค่าคะแนนเฉลี่ย 53.57 คะแนน จากคะแนนเต็ม 65 คะแนน ซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่มีค่าคะแนนอยู่ในระดับทัศนคติมากที่สุด ร้อยละ 56.7
- คะแนนด้านพฤติกรรม หลังชมละคร ในระดับปานกลาง - มากที่สุด และมีค่าคะแนนเฉลี่ย 61.83 คะแนน จากคะแนนเต็ม 75 คะแนน ซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่มีค่าคะแนนอยู่ในระดับพฤติกรรมมากที่สุด ถึงร้อยละ 51.9

จากคะแนนด้านความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมของกลุ่มควบคุม เมื่อทำแบบสอบถาม Post - Test นั้น มีคะแนนที่เพิ่มมากขึ้น อีกทั้งยังทำให้จำนวนของผู้ที่มีระดับคะแนนมากที่สุดมีจำนวนที่เพิ่มมากขึ้นมากด้วย

2.3 ผลการทดสอบสมมติฐาน

ในการวิจัยเรื่อง “ผลของละครเพื่อสังคมไทยต่อการพัฒนาศีลธรรมเยาวชน” โดยทำการศึกษารณีของละครส่งเสริมศีลธรรม เรื่อง “ทองล้นหลัง” ประกอบไปด้วยสมมติฐานทั้งหมด 3 ข้อ โดยผู้วิจัยได้ทำการทดสอบแล้วพบว่า ผลการวิจัยตามสมมติฐานทั้ง 3 ข้อ มีดังนี้

สมมติฐานที่ 1 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีระดับความรู้ ทักษะคิด พฤติกรรม ด้านศีลธรรม ก่อนรับชมละครเรื่อง “ทองล้นหลัง” ไม่แตกต่างกัน

เมื่อนำกลุ่มทดลอง ก่อนชมละคร และกลุ่มควบคุม เมื่อทำแบบสอบถาม Pre – Test เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยในด้านความรู้ ทักษะคิดและพฤติกรรม นั้น พบว่า

- คะแนนด้านความรู้ ของกลุ่มทดลอง ก่อนชมละคร และกลุ่มควบคุม เมื่อทำแบบสอบถาม Pre – Test มีความแตกต่างกันโดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001
- คะแนนด้านทักษะคิด ของกลุ่มทดลอง ก่อนชมละคร และกลุ่มควบคุม เมื่อทำแบบสอบถาม Pre – Test ไม่มีความแตกต่างกันโดยมีนัยสำคัญทางสถิติ
- คะแนนด้านพฤติกรรม ของกลุ่มทดลอง ก่อนชมละคร และกลุ่มควบคุม เมื่อทำแบบสอบถาม Pre – Test ไม่มีความแตกต่างกันโดยมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการวิจัยในลักษณะข้างต้นนี้แสดงให้เห็นว่าก่อนรับชมละครเรื่อง “ทองล้นหลัง” นั้น นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร มีเพียงค่าคะแนนความรู้ที่มีความแตกต่างกันโดยมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ 1

สมมติฐานที่ 2 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในกลุ่มทดลอง มีระดับความรู้ ทักษะคิด พฤติกรรม ด้านศีลธรรม ก่อนและหลังรับชมละครเรื่อง “ทองล้นหลัง” มีความแตกต่างกัน

ผลการทดสอบระดับคะแนนเกี่ยวกับความรู้ ทักษะคิด และพฤติกรรมของกลุ่มทดลอง ระหว่างก่อนชมและหลังรับชมละครเรื่อง “ทองล้นหลัง” พบว่า

- คะแนนด้านความรู้ เมื่อทำแบบสอบถาม Pre test และ Post Test มีความแตกต่างกันโดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001
- คะแนนด้านทักษะคิด เมื่อทำแบบสอบถาม Pre test และ Post Test มีความแตกต่างกันโดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001
- คะแนนด้านพฤติกรรม เมื่อทำแบบสอบถาม Pre test และ Post Test มีความแตกต่างกันโดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

จากผลการวิจัยข้างต้นแสดงให้เห็นว่าละครเรื่อง “ทองลั่นหลัง” มีความแตกต่างกันโดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ในด้านความรู้ ทักษะคิด และพฤติกรรม แสดงให้เห็นความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยในกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง จึงกล่าวได้ว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร มีระดับความรู้ ทักษะคิด พฤติกรรม ด้านศีลธรรม หลังรับชมละครเรื่อง “ทองลั่นหลัง” เพิ่มมากขึ้นกว่าก่อนชมละคร ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ 2

สมมติฐานที่ 3 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม มีระดับความรู้ ทักษะคิด พฤติกรรม ด้านศีลธรรม ภายหลังจากได้รับชมละครเรื่อง “ทองลั่นหลัง” เพิ่มขึ้น

เมื่อเป็นการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยในด้านความรู้ ทักษะคิดและพฤติกรรม หลังชมละครของกลุ่มทดลอง กับคะแนนเฉลี่ยในด้านความรู้ ทักษะคิดและพฤติกรรม เมื่อทำแบบสอบถาม Post Test ของกลุ่มควบคุม พบว่า

- คะแนนด้านความรู้ ของกลุ่มทดลอง หลังชมละคร และกลุ่มควบคุม เมื่อทำแบบสอบถาม Post - Test มีความแตกต่างกันโดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001
- คะแนนด้านทักษะคิดของกลุ่มทดลอง หลังชมละคร และกลุ่มควบคุม เมื่อทำแบบสอบถาม Post - Test ไม่มีความแตกต่างกันโดยมีนัยสำคัญทางสถิติ
- คะแนนด้านพฤติกรรมของกลุ่มทดลอง หลังชมละคร และกลุ่มควบคุม เมื่อทำแบบสอบถาม Post - Test ไม่มีความแตกต่างกันโดยมีนัยสำคัญทางสถิติ

เมื่อนำคะแนนหลังรับชมละครเรื่อง “ทองลั่นหลัง” ของกลุ่มทดลอง และคะแนน Post Test ของกลุ่มควบคุมมาเปรียบเทียบกันแล้ว พบว่า มีเพียงค่าคะแนนความรู้ที่มีความแตกต่างกันโดยมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยในกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ 3

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง “ผลของละครเพื่อสังคมไทยกับการพัฒนาศีลธรรมเยาวชน” โดยศึกษาละครโทรทัศน์เรื่องทองลันหลัง ที่มุ่งเน้นศึกษาด้านความรู้ ทักษะคิด และพฤติกรรมของเยาวชนเมื่อได้รับชมละครเรื่องดังกล่าว โดยมีประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

ละครเรื่อง “ทองลันหลัง” สามารถนำเสนอและสอดแทรกหลักคิดเรื่องศีลธรรม ด้วยคุณธรรมเกี่ยวกับวินัย เคารพ อดทน ผ่านละครได้

ด้วยรูปแบบของการนำเสนอที่เป็นละครเรื่อง “ทองลันหลัง” ในรูปแบบของละครโทรทัศน์ ที่มุ่งเน้นในการนำเสนอภาพพฤติกรรมและบทพูด บทสนทนาของตัวละคร เพื่อที่จะถ่ายทอดเรื่องราวทางด้านพระพุทธศาสนา ซึ่งได้นำเสนอเรื่องราวศีลธรรมผ่านคุณธรรมทาง 3 ประการ คือ วินัย เคารพ อดทน สอดคล้องกับแนวคิดที่อ้างโดย นฤปดี วรธรรณาคม (2541) ได้อ้างถึง Singhal & Brown (2538 : 1995) ได้กล่าวว่า การใช้สื่อบันเทิงในการถ่ายทอดข่าวสารความรู้นั้นได้มีมานานแล้ว โดยปรากฏในรูปของนิทานพื้นบ้าน ละครเดิน นิยาย และละครศีลธรรม จากละครเรื่อง “ทองลันหลัง” ก็ได้ใช้ขนบเดิมของการใช้สื่อบันเทิงเพื่อถ่ายทอดข่าวสารความรู้ในรูปแบบของละครส่งเสริมศีลธรรมเช่นกัน มีจุดประสงค์ในการนำเสนอเรื่องราวด้านศีลธรรมผ่านคุณธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดด้านสภาวะบันเทิงหรือ เอดูเทนเมนต์ ที่มีความหมายดังที่ กาญจนา แก้วเทพ (2539) กล่าวว่า เอดูเทนเมนต์ คือ เครื่องมือที่เชื่อมประสานโลกบันเทิงและโลกสาระความรู้เข้าด้วยกัน โดยดึงเอกลักษณ์ด้านความสนุกสนาน ความมีชีวิตชีวาอันเป็น

เอกลักษณ์ของความบันเทิงเพื่อใช้ในการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารสู่ผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมาย เอดูเทนเมนต์ทำหน้าที่แปลงสารเกี่ยวกับสาระความรู้ ข้อคิด คติเตือนใจซึ่งมักเป็นเรื่องยาก ซับซ้อนหรือดูไม่น่าสนใจให้มีเนื้อหาเข้าใจง่าย เห็นภาพชัดเจน และน่าสนใจ ในขณะที่เดียวกันก็นำเสนอความรู้ดังกล่าวในรูปแบบของความบันเทิงสู่กลุ่มผู้บริโภคเป้าหมาย เช่นเดียวกับ ละครเรื่อง “ทองล้นหลัง” ที่นำเสนอเรื่องราวด้านศีลธรรม ผ่านคุณธรรม 3 ประการ คือ วินัย เคารพ อดทน ในรูปแบบของ 11 พฤติกรรม ได้แก่

คุณธรรมด้านวินัย ประกอบด้วย 5 พฤติกรรม ได้แก่ พฤติกรรมการไม่นอนตื่นสาย การเก็บที่นอนทันทีหลังตื่นนอน การสวดมนต์ การแต่งกายสุภาพ และการประหยัด อดออม

คุณธรรมด้านเคารพ ประกอบด้วย 3 พฤติกรรม ได้แก่ การไหว้พ่อแม่ ญาติ ครูอาจารย์และผู้ใหญ่ การสวดมนต์ไหว้พระก่อนนอน และการเขียนคุณความดีของคุณครู เพื่อนหรือคนรอบข้างลงในสมุดบันทึกความดี

คุณธรรมด้านอดทน ประกอบด้วย 3 พฤติกรรม ได้แก่ การช่วยเหลือทำงานบ้านทุกวัน การนั่งสมาธิทุกวัน และการอ่านหนังสือเรียนหรือหนังสือที่มีประโยชน์

จากคุณธรรมทั้ง 3 ประการดังกล่าว ได้บรรจุภาพพฤติกรรมและบทพูด บทสนทนาของตัวละครในเรื่องของละครถึง 20 ฉาก จากละครทั้งเรื่องที่มีจำนวน 33 ฉาก หรือร้อยละ 60.6 ของเรื่องราวทั้งหมด

จากละครส่งเสริมศีลธรรมเรื่องดังกล่าว สอดคล้องกับ ปาริชาต สถาปิตานนท์ สโรบล (2543) ได้กล่าวถึง Everett M. Rogers ซึ่งแสดงทัศนะในประเด็นเครื่องมือหลักประการสำคัญของศตวรรษที่ 21 และกล่าวถึง เอดูเทนเมนต์ว่า ความเชื่อมั่นที่ว่าเอดูเทนเมนต์เป็นเครื่องมือที่สามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมของบุคคลไปในทิศทางที่พึงปรารถนาในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพอันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของสังคมต่อไป เช่นเดียวกับ นฤบดี วรรณธนาคม (2541) อ้างถึง Singhal & Roger (2532 : 1989) ที่กล่าวว่า โดยทั่วไปกลยุทธ์สาระบันเทิงนี้ ได้นำเอาข้อได้เปรียบของความบันเทิงที่มักได้รับความนิยมจากคนดูผสมผสานเข้ากับเรื่องราวที่มุ่งเน้นให้การศึกษาเพื่อเพิ่มความตระหนักและความรู้ในเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์ ตลอดจนเพื่อสร้างทัศนคติที่พึงปรารถนาในเรื่องราวนั้น ๆ แก่ผู้ชมรวมถึง Virginia Lacayo & Arvind Singhal (2551 : 2008) ที่กล่าวว่า เอดูเทนเมนต์ไม่ได้เป็นเพียงทฤษฎีการสื่อสาร แต่ยังเป็นกลวิธีในการเผยแพร่ความคิดที่จะนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมและสังคมอีกด้วย

อีกประการหนึ่ง จากแนวคิดเรื่องผลของสื่อสารบันเทิงนั้น เนื้อหาของละครเรื่อง “ทองล้นหลัง” มีความสอดคล้องกับ ปาริชาต สถาปิตานนท์ สโรบล (2543) ซึ่งอ้างถึง ผลในระดับบุคคลของสาระบันเทิงตามมุมมองของ Singhal และ Rogers ประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอน คือ การเปิดรับสาร (exposure) , ปฏิกริยาของสมาชิกในสังคม , ศักยภาพของกลุ่ม และผลของเอดูเทนเมนต์ โดยผลในระยะยาว จึงขอขยายความในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. การเปิดรับสาร (exposure) เปรียบเสมือน “ประตูด่านแรก” ที่จะนำบุคคลไปยังการรับรู้สิ่งใหม่ ๆ ซึ่ง “สาร” ซึ่ง Singhal & Rogers เชื่อว่าเอดูเทนเมนต์จะไม่สามารถก่อให้เกิดผลที่ต้องการได้ หากบุคคลเป้าหมายหลีกเลี่ยงการเปิดรับสาร หรือปฏิเสธการบริโภคงานเอดูเทนเมนต์ เพราะการดำเนินการดังกล่าว จะส่งผลให้บุคคลหมดโอกาสที่จะได้เรียนรู้สาระและความรู้ต่างๆที่นำเสนอผ่านงานเอดูเทนเมนต์ โดยตัวแปรด้านการเปิดรับสารที่เป็นเงื่อนไขสำคัญต่อพัฒนาการของบุคคล ได้แก่

1.1 ความสนใจในสื่อและสารของงานเอดูเทนเมนต์ โดยเราอาจตั้งข้อสันนิษฐานว่า ยิ่งบุคคลสนใจในรูปแบบของสื่อ เรื่องราว และสาระความรู้ที่นำเสนอของงานเอดูเทนเมนต์มากเท่าไร ยิ่งจะทำให้งานเอดูเทนเมนต์ที่มีโอกาสกระตุ้นการเปลี่ยนแปลงมากเท่านั้น

1.2 ความสนใจแม่แบบ ที่นำเสนอในงานเอดูเทนเมนต์ ในที่นี้แม่แบบอาจได้แก่ ดารา นักร้อง นักแสดง หรือผู้มีชื่อเสียงที่นำหน้าที่เป็นพรีเซนเตอร์ให้กับงานเอดูเทนเมนต์ หรือบุคคลที่แสดงเป็นละครในรายการเอดูเทนเมนต์ เป็นต้น โดยเราอาจตั้งข้อสันนิษฐาน ภายใต้กรอบทฤษฎีด้านการเรียนรู้ทางสังคมว่า ยิ่งบุคคลเลือกที่จะสนใจบุคคลผู้ทำหน้าที่เป็นแม่แบบในงาน เอดูเทนเมนต์มากเท่าไร ยิ่งทำให้สื่อเอดูเทนเมนต์ดังกล่าว มีโอกาสกระตุ้นการเปลี่ยนแปลงของบุคคลได้มากเท่านั้น

สำหรับประเด็นด้านการเปิดรับนี้ ทางผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มการศึกษาเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง ซึ่งแบ่งตามความสมัครใจของนักเรียนผู้เข้าร่วมการวิจัยตามความสมัครใจ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดข้างต้นที่บุคคลที่สนใจงานด้านเอดูเทนเมนต์จะมีโอกาสในการกระตุ้นการเปลี่ยนแปลงได้ ซึ่งผลการวิจัยก็แสดงให้เห็นการเพิ่มขึ้นของคะแนนระดับความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมอีกด้วย

ในประเด็นความสนใจการเป็นแม่แบบนั้น ละครเรื่องทองลันหลัง เลือกนักแสดงที่เป็นตัวละครเอก (พระเอก) คือ คุณอเล็กซ์ เรนเดลล์ ซึ่งเป็นดาราวัยรุ่น ที่นิยมอยู่ในช่วงอายุของกลุ่มตัวอย่าง จึงทำให้กลุ่มอย่างเกิดความสนใจในตัวแม่แบบที่คุณอเล็กซ์ เรนเดลล์มารับบท “ก้อ” และถ่ายทอดภาพพฤติกรรมตลอดจนบทพูด บทสนทนาต่าง ๆ ด้วย

2. ปฏิภานของสมาชิกในสังคม อาจกล่าวได้ว่า ปฏิภานของบุคคลเป็นเงื่อนไขสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมของบุคคล โดยปฏิภานที่มีบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ ปฏิภานทางสังคมถึงความจริง พฤติกรรมการสื่อสารของบุคคลกับตัวเอง และพฤติกรรมการสื่อสารของบุคคลกับผู้อื่น

สำหรับพฤติกรรมการสื่อสารกับตนเอง ภายหลังจากการเปิดรับงานเอดูเทนเมนต์ บุคคลมักจะสื่อสารกับตนเองในด้านต่างๆ คือ

1 การพิจารณาศักยภาพของตนเอง (individual self-efficacy) ในการกระทำพฤติกรรมที่เหมาะสมเหมาะสมเช่นเดียวกับแม่แบบในงานเอดูเทนเมนต์ โดยพฤติกรรมดังกล่าวมักเกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมถึงความจริงในเชิงความคิด

2 การรู้สึกว่าคุณเป็นเหมือนตัวละครหรือตัวแบบ (identification with characters or role-modeling) และรู้สึกว่าตนเองควรเลียนแบบพฤติกรรมของตัวละคร โดยพฤติกรรมดังกล่าวมักเกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมถึงความจริงในเชิงความรู้สึก

ละครเรื่องทองล้นหลัง ได้นำเสนอภาพตัวละคร และบทพูด บทสนทนาที่ใกล้เคียงกับเยาวชน ซึ่งเมื่อเยาวชนมีการสื่อสารภายในตนเองแล้วนั้น ไม่ว่าจะด้วยการการพิจารณาศักยภาพของตนเองและการรู้สึกว่าตนเป็นเหมือนตัวละครหรือตัวแบบนั้น ก่อให้เกิดการรับรู้สาระความรู้และการเลียนแบบพฤติกรรมจากตัวละครได้

3. ศักยภาพของกลุ่ม (collective efficacy) โดยบุคคลจะพิจารณาศักยภาพของกลุ่มตนเองและกลุ่มอื่น ๆ ในสังคมในด้านต่างๆ อาทิ ความสอดคล้องระหว่างมาตรฐานหรือบรรทัดฐานทางสังคมในกลุ่มตนและกลุ่มอื่น ๆ ในสังคม กับสาระความรู้หรือพฤติกรรมที่พึงประสงค์ซึ่งนำเสนอผ่านงานเอดูเทนเมนต์

สำหรับศักยภาพของกลุ่มนั้น สอดคล้องกับเนื้อหาของละคร หากผู้ชมมีความเห็นที่สอดคล้องกัน และทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่มดังภาพที่ละครสะท้อนการทำงานเป็นทีมของก้อและเพื่อน ๆ แม้จะไม่ได้เป็นใจความหลักของละคร แต่แสดงภาพให้เห็นนั้นจะก่อให้เกิดผลการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมต่อไป

4. ผลของเอดูเทนเมนต์ โดยผลในระยะยาว ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงของสังคม อย่างไรก็ตามการก้าวหน้าไปถึงผลดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบความคิด และระบบพฤติกรรมของสมาชิกในสังคม

เนื่องจากละครเรื่อง “ทองล้นหลัง” เป็นละครโทรทัศน์ที่มีความยาวเพียง 55 นาที การดำเนินเรื่องราวเพื่อนำเสนอศีลธรรมผ่านคุณธรรมโดยหวังพึ่งละครแต่เพียงอย่างเดียวจึงยังไม่เพียงพอมากนัก เนื่องจากละครสั้นอาจก่อให้เกิดผลต่อผู้ชมได้เพียงระยะสั้น และต้องอาศัยองค์ประกอบอื่น ๆ ในการต่อยอดเรื่องราวด้านศีลธรรมให้แก่เยาวชนด้วย

นอกจากแนวคิดด้านสาระบันเทิงแล้ว แนวคิดด้านสื่อสนับสนุนทางสังคมที่มีผลกระทบต่อเยาวชน (Prosocial Media) ก็มีการพิจารณาและตั้งคำถามเกี่ยวกับสื่อที่สนับสนุนทางด้านสังคมในแง่ทำอย่างไรกับสื่อสนับสนุนทางสังคมที่มีผลกระทบต่อเยาวชน (How Do Prosocial Media Affect Youth ?) การวิจัยพบว่า การเรียนรู้ภาคสังคมจากสื่อก่อให้เกิดบุคลิกที่แสดงความใจดี ความร่วมมือ ความรับผิดชอบ ความเมตตา เอื้อเฟื้อ ซึ่งเป็นรูปแบบที่เด็กสามารถเรียนรู้และก่อให้เกิดการเลียนแบบได้ งานวิจัยจำนวนมากทำการศึกษเกี่ยวกับทฤษฎีการตระหนักรู้สังคมของบันดูรา ที่ศึกษาเกี่ยวกับความก้าวร้าวที่เกิดจากการเลียนแบบสื่อโทรทัศน์ และยังศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมทางสังคมซึ่งเกิดจากการเข้าถึงสื่อ โดยมีระบบอันเกิดจากเลียนแบบพฤติกรรมต่าง ๆ จากตัวละครในรูปแบบ

1. เหมือนจริง
2. เหมือนเด็ก (เหมือนเพื่อนในวัยและเพศนั้น ๆ)

3. การได้รับแรงกระตุ้นทางบวก

4. การทำตัวแตกต่างจากที่เด็กควรจะเป็น

หากพิจารณาเรื่องทองลันหลังนั้น การถ่ายทอดเรื่องราวผ่านภาพพฤติกรรมและบทพูด บทสนทนาผ่านตัวละครเอก (พระเอก) คือ “ ก่อ ” นั้น เป็นรูปแบบของตัวละครที่มีความเหมือนจริง คืออยู่ในช่วงมัธยมศึกษาตอนต้นเช่นกัน จึงมีความเหมือนเด็ก เหมือนเพื่อนในวัยเดียวกันด้วย ซึ่งมีผลต่อการลอกเลียนแบบพฤติกรรมของตัวละคร โดยเฉพาะในนักเรียนชาย

ทั้งนี้ สื่อสนับสนุนทางสังคมที่มีผลกระทบต่อเยาวชน (Prosocial Media) ยังได้กล่าวถึง เนื้อหาที่นำเสนอพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของสังคมในรูปแบบของสคริปรายการที่จะสามารถจัดการกับสถานการณ์ที่ไม่เหมือนกัน ตามโครงสร้างหรือรูปแบบสคริป โครงสร้างนั้นจะจัดการกับโครงสร้างความรู้เกี่ยวกับเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นซึ่งจะถูกเก็บในหน่วยความจำและทำให้บุคคลเฝ้าอย่างข้อมูลใหม่ ๆ โครงสร้างทฤษฎีแนะนำโครงสร้างอารมณ์ของบุคคล ซึ่งรวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับการแสดงออกของอารมณ์ทางใบหน้า สาเหตุของความรู้สึก และความเหมาะสมในการแสดงความรู้สึก ซึ่งจัดได้ว่าเป็นโครงสร้างที่เป็นไปได้อันดับที่ 3 รองจากความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาของสื่อ และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของสังคมด้วย ซึ่งสอดคล้องกับละครเรื่องทองลันหลังที่มีการผสมระหว่างโครงสร้างความรู้ทางพุทธศาสนาผ่านบทละคร กับภาพพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของสังคม อันนำไปสู่การเรียนรู้และการแสดงพฤติกรรมของผู้ชมต่อไป

ในแง่ของการเรียนรู้จากละคร เยาวชนสามารถจดจำเรื่องราวในละครได้ ซึ่งเกิดจากตัวละครเอกผ่านภาพพฤติกรรมและบทสนทนา สอดคล้องกับ พัทธนันท์ เด็ดแก้ว (2544) ที่ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ การศึกษาเปรียบเทียบการรับชมรายการโทรทัศน์ประเภทสาระความรู้และสาระบันเทิง การจดจำได้ และการนำไปใช้ประโยชน์ ” ที่กล่าวว่า การรับชมรายการประเภทสาระบันเทิงมีระดับความสัมพันธ์กับการจดจำได้เท่า ๆ กับการรับชมรายการประเภทความรู้ แต่การรับชมรายการประเภทสาระบันเทิงมีระดับความสัมพันธ์กับการนำความรู้ต่าง ๆ ที่ได้ไปใช้ประโยชน์มากกว่าจากการรับชมรายการประเภทสาระความรู้”

สำหรับการศึกษาเรื่องทองลันหลังที่มีพยายามในการใช้สื่อละคร เพื่อถ่ายทอดเนื้อหาทางศาสนาที่เรียบง่าย พยายามสร้างความเข้าใจด้วยการทำให้ดูด้วยภาพพฤติกรรมและบทสนทนา อีกทั้งยังเกิดจากองค์กรไม่แสวงผลกำไรนั้น สอดคล้องกับ รองรัตน์ ธิระนันท์ (2549) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ กระบวนการผลิตรายการและปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตรายการศาสนาทางโทรทัศน์ ” พบว่า การผลิตรายการศาสนาขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของแต่ละองค์กรผู้ผลิต คือ เพื่อเผยแพร่ศาสนา ประชาสัมพันธ์องค์กร หรือหวังผลกำไรจากการผลิตรายการ ซึ่งผลต่อการกำหนดรูปแบบ เนื้อหาของรายการศาสนาทำให้มีรูปแบบเฉพาะและไม่หลากหลาย ผ่านกระบวนการผลิตและวิธีนำเสนอที่เรียบง่าย ไม่ซับซ้อน ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตมีปัจจัยหลัก คือ นโยบายจากรัฐบาลที่ขอความร่วมมือมายังสถานีโทรทัศน์ในการ

ส่งเสริมให้มีการผลิตรายการศาสนาเพิ่มมากขึ้น และต้องการสนับสนุนให้องค์กรศาสนาพุทธ อิสลาม และศาสนาคริสต์มีช่องทางในการเผยแพร่ศาสนา

ระยะเวลาที่ทำให้เยาวชนสนใจและติดตามดูจนจบเรื่อง โดยเฉพาะด้านของการสอนศีลธรรมผ่านคุณธรรม อันได้แก่ วินัย เคารพ อดทนนั้น เมื่อนำเสนอในรูปแบบของละครโทรทัศน์ทำให้นักเรียนเกิดความสนใจ ง่ายต่อการชม และอาจมีองค์ประกอบด้านตัวแบบซึ่งเป็นตัวละครในเรื่อง ดังที่กล่าวไปแล้วข้างต้น ซึ่งระยะเวลาในการชมและรูปแบบการนำเสนอ นั้น มีความสอดคล้องกับ ปารีชาติ สถาปิตานนท์ สโรบล และ Singhal (2541 : 1998) ได้ศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมในวัฒนธรรมที่นำเสนอ ความเป็นแม่แบบ และปฏิสัมพันธ์ทางสังคมถึงความจริงในภาพยนตร์ประเภทสาระบันเทิง : ผลกระทบของภาพยนตร์การ์ตูนเรื่อง “คาราเต้คิดส์” ที่มีต่อเด็กจรจัด” ที่กล่าวว่า เด็กจรจัดยอมรับแนวคิดเชิงวัฒนธรรมที่ปรากฏในภาพยนตร์การ์ตูนเรื่องคาราเต้คิดส์ การนำเสนอสารเกี่ยวกับโรคเอดส์เหมาะสมที่จะนำเสนอผ่านสื่อภาพยนตร์การ์ตูนเนื่องจากว่าการดูเป็นสื่อที่ดูว่าไม่น่ากลัวจนเกินไป อีกทั้งยังน่าสนใจ ตลกขบขัน และยังสามารถดึงดูดความสนใจของผู้ชม โดยเฉพาะกลุ่มเด็กจรจัดที่มีสมาธิสั้นได้เป็นอย่างดี

จากการวิจัยที่กลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มเยาวชนที่อยู่ในช่วงวัยรุ่น แม้ไม่ได้มีการทดสอบกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับสมาธิสั้น แต่ตามธรรมชาติแล้วนั้น ในช่วงวัยดังกล่าว ก็มีลักษณะเฉพาะตัวสูง มีการแสดงความเป็นตัวตน การตามกลุ่มเพื่อน และต้องการการยอมรับ ประกอบกับการชมละครที่เป็นการชมละครเป็นกลุ่ม กลุ่มตัวอย่างจึงต้องใช้สมาธิในการรับชมพอสมควร ซึ่งการนำเสนอเรื่องราวในรูปแบบละครทำให้เรื่องราวน่าสนใจได้ ดังเช่นที่ให้ความรู้เรื่องโรคเอดส์ด้วยการ์ตูนนั่นเอง

ผลการทดสอบสมมติฐาน

จาก**สมมติฐานที่ 1** นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีระดับความรู้ ทักษะคิด พฤติกรรม ด้านศีลธรรม ก่อนรับชมละครเรื่อง “ทองล้นหลัง” ไม่แตกต่างกัน

จากกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3) ของโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร ได้แก่ โรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี โรงเรียนหอวัง และโรงเรียนวัดปากน้ำวิทยาคม นั้น โดยมีอายุอยู่ในช่วงระหว่าง 10 – 16 ปี และนักเรียนส่วนใหญ่ อายุ 14 ปี จึงควรความสนใจตลอดจนมีคะแนนเฉลี่ยด้านความรู้ ทักษะคิด พฤติกรรม ที่เหมือนกัน หรือคล้ายคลึงกัน

เมื่อพิจารณาจากละครเรื่อง “ทองล้นหลัง” ที่นำเสนอในรูปแบบของสาระบันเทิง ซึ่งสอดคล้องกับปรมะ สตะเวทิน (2540) กล่าวไว้ว่า ปัจจัยด้านคุณลักษณะของผู้บริโภคนับว่าเป็นปัจจัยสำคัญประการแรกที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิผลของสาระบันเทิง เนื่องจากการศึกษาและวิจัยต่างๆ พบว่าผู้บริโภคมีได้รับรู้สาระความรู้ต่างๆที่ที่ผู้สร้างสรรค์นำเสนอผ่านงานสาระบันเทิงทันทีทันใด แต่ผู้บริโภคมีการไตร่ตรอง หรือ

ซึ่งนำหนักเกี่ยวกับสาระความรู้ที่ตนได้รับ ตลอดจนอาจจะเลือกรับข้อมูลเฉพาะในด้านที่ตนสนใจ หรือสอดคล้องกับความคิดของตน

ดังนั้น การวิเคราะห์หมวดชนเพื่อรับสาร ตามลักษณะทางประชากร โดยมีสมมติฐานว่าหมวดชนผู้รับสารที่มีอยู่ในกลุ่มลักษณะทางประชากรเดียวกันจะมีลักษณะทางจิตวิทยาคล้ายคลึงกัน และคนที่มีลักษณะทางประชากรต่างกันจะมีลักษณะทางจิตวิทยาแตกต่างกัน

เช่นเดียวกับ ขวัญเรือน กิติวัฒน์ (2531) ซึ่งมีความสอดคล้องกัน โดยกล่าวไว้ว่า ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดการเปิดรับสื่อมวลชนปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมนอกระบบสื่อสาร เรื่องลักษณะต่างๆ ได้แก่ เพศ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้ ทำให้เกิดความคล้ายคลึงของการเปิดรับเนื้อหาของการสื่อสาร และการตอบสนองต่อเนื้อหาดังกล่าวไม่แตกต่างกันด้วย

กลุ่มตัวอย่างดังกล่าวเป็นผู้มีอายุอยู่ในช่วงระหว่าง 10 – 16 ปี สามารถจัดอยู่ในช่วงของวัยรุ่นและถือเป็นเยาวชนด้วย จึงสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับเยาวชนประกอบกับนโยบายเยาวชนแห่งชาติ (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ, 2537) ที่กล่าวไว้เกี่ยวกับนโยบายของเยาวชนในการทำงานเพื่อพัฒนาเยาวชนว่า รัฐมีหน้าที่ปลูกฝังให้เยาวชนมีบุคลิกภาพดี มีจิตใจเข้มแข็ง มีความคิดสร้างสรรค์ รักเหตุผล ยึดมั่นในระเบียบวินัยและความสามัคคี มีน้ำใจนักกีฬา อดทน เสียสละ เกื้อกูลซึ่งกันและกัน รู้จักทำงานร่วมกัน ขยันหมั่นเพียร ประหยัด สำนึกในสิทธิหน้าที่และมีความรับผิดชอบที่มีต่อสังคม มีความเคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย และรัฐมีหน้าที่ส่งเสริมการดำเนินชีวิตประจำวันของเยาวชนให้อยู่ในศีลธรรมมีคุณธรรมและจริยธรรมขั้นพื้นฐานตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ มีความสุจริต ยุติธรรม ประพฤติตนตามควรแก่กันเพื่อเป็นรากฐานแห่งความร่มเย็นเป็นสุขในสังคม รวมถึงบทบาทของเยาวชนต่อสถาบันศาสนา ควรช่วยกันในการรักษาและส่งเสริมสถาบันศาสนา ซึ่งเป็นหลักยึดเหนี่ยวจิตใจของคน

จากแนวคิดดังกล่าวจะเห็นภาพของเยาวชนว่าทางรัฐได้สนับสนุนเรื่องการพัฒนาเยาวชน รวมถึงการพัฒนาด้านศีลธรรม ซึ่งนโยบายดังกล่าวได้ดำเนินการในรูปแบบกิจกรรมและการเรียนการสอน โดยเฉพาะในโรงเรียน ที่สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ เช่นเดียวกับกับกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา เป็นโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร จึงเป็นโรงเรียนที่ได้รับนโยบายด้านดังกล่าวอย่างชัดเจน ประกอบกับเนื้อหาของละครที่นำเสนอด้านศีลธรรม ผ่านคุณธรรมด้าน วินัย เคารพ อดทน นั้น ได้พัฒนาแนวคิดให้สอดคล้องกับนโยบายคุณธรรมนำความรู้และคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการของกระทรวงศึกษาธิการ อีกทั้งคุณธรรมศีลธรรมด้านดังกล่าวได้ประกอบอยู่ในการเรียนการสอนในสถานศึกษานั้น ๆ ทำให้เมื่อทำการวิจัยก่อนการชมละคร คะแนนด้านความรู้ ทักษะคิด และพฤติกรรมของประชากรทั้งในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม จึงมีระดับค่าคะแนนความรู้ในระดับปานกลาง - มากที่สุดทั้งด้านความรู้ ทักษะคิดและพฤติกรรม ซึ่งในทุก ๆ ด้าน มีคะแนนส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มมากอีกด้วย

ผลการวิจัยครั้งนี้นำไปสู่ข้อสังเกตเบื้องต้น อันเป็นข้อจำกัดจากผลการวิจัยที่ค่าคะแนนเฉลี่ยด้านความรู้มีความแตกต่างกัน ทว่าระดับค่าคะแนนเฉลี่ยด้านทัศนคติและพฤติกรรม ไม่มีความแตกต่างกันนั้น เป็นผลสืบเนื่องมาจากข้อจำกัดที่เกิดจากการกระจายกลุ่มตัวอย่างทั้งในกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม จึงทำให้มีจำนวนที่ไม่เท่ากัน คือ กลุ่มทดลองมีจำนวน 246 คน ส่วนกลุ่มควบคุมมีจำนวนเพียง 104 คน ซึ่งผู้วิจัยมิได้มีโอกาสนในการกระจายกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง ทว่าผู้วิจัยได้พยายามให้นักเรียนที่มาเข้าร่วมวิจัยสามารถเข้าร่วมในกลุ่มทั้งสองตามความสมัครใจ แสดงให้เห็นถึงอุปสรรคด้านการกระจายกลุ่มตัวอย่างที่ขึ้นกับบริบทของครูผู้ประสาน ระยะเวลาในการทำวิจัย และกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนด้วย ประกอบกับความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนด้านความรู้ในกลุ่มทดลองซึ่งมีคะแนนเฉลี่ย 10.09 ในกลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ย เป็น 9.45 และคะแนนด้านทัศนคติในกลุ่มทดลอง มีคะแนนเฉลี่ย 53.32 ในกลุ่มควบคุม เฉลี่ย 53.21 รวมทั้งคะแนนด้านพฤติกรรมในกลุ่มทดลอง มีคะแนนเฉลี่ย 53.01 ในกลุ่มควบคุม เฉลี่ย 53.91 ก่อนการดำเนินการวิจัย และเมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของกลุ่มควบคุม และกลุ่มทดลอง พบว่ามีเพียงคะแนนด้านความรู้ที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ส่วนทัศนคติและพฤติกรรม ไม่มีนัยสำคัญแตกต่างกันทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าละครไม่ได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติและพฤติกรรมของผู้ชม ก่อนชมละคร จึงเป็นที่น่าสังเกตในด้านประสิทธิผลของงานวิจัย เนื่องจากมีข้อจำกัดในการกระจายกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งทำให้ไม่เป็นไปตามสามมติฐานข้อที่ 1 นั้นเอง

อีกประการหนึ่งคือ ตัวผู้วิจัยเองมีความรู้ทางด้านศีลธรรม และมีทัศนคติที่ดีกับละครเรื่องดังกล่าว อาจจะมีส่วนในการที่ทำให้ในการสร้างแบบสอบถามที่มีการขึ้นกลุ่มตัวอย่างอีกด้วย

นอกจากนี้ สังคมโลกาภิวัตน์ ซึ่งเทคโนโลยีอยู่ในมือทุกคน รวมทั้งเยาวชนด้วยนั้น ทำให้เยาวชนซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างอาจเกิดการศึกษาค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมด้วยอินเทอร์เน็ต หรือเกิดการพูดคุยกัน รวมไปถึงการค้นหาข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นด้านศีลธรรม ซึ่งแสดงให้เห็นความตื่นตัวให้แก่เยาวชน สร้างความสนใจใหม่ ๆ อันจะยังประโยชน์แก่ตัวเยาวชนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติได้

สำหรับการเลือกตัวแปรด้านความรู้ ทัศนคติและพฤติกรรมมาเป็นดัชนีชี้วัดนั้น ผู้วิจัยได้อาศัยทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรม (Knowledge , Attitude and Practice) หรือ KAP เป็นพื้นฐานในการสร้างแบบสอบถาม และออกแบบการวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีข้างต้น โดยสุรพงษ์ โสธนะเสถียร (2533) กล่าวว่า ทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรม (Knowledge , Attitude and Practice) หรือ KAP เป็นทฤษฎีที่ให้ความสำคัญกับตัวแปร 3 ตัว ของผู้รับสาร คือ

1. ความรู้ (Knowledge)
2. ทัศนคติ (Attitude)
3. พฤติกรรม (Practice)

โดยตัวแปรดังกล่าวจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคมหลังจากการรับสารนั้น ๆ ทฤษฎี KAP จึงเป็นทฤษฎีหนึ่งในกรอบอธิบายการสื่อสารหรือสื่อสารมวลชนว่าเป็นตัวแปรต้นที่สามารถเป็นตัวนำการพัฒนาเข้าไปสู่ชนบทได้ สำหรับตัวแปรตาม คือ KAP ในการวัดความสำเร็จของการสื่อสารเพื่อการพัฒนา

และยังกล่าวต่อว่า สื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญในการนำข่าวสารต่าง ๆ ไปเผยแพร่เพื่อให้ประชาชนในสังคมได้รับทราบว่าจะขณะนี้ในสังคมมีปัญหาอะไร เมื่อประชาชนได้รับทราบข่าวสารนั้น ๆ ย่อมก่อให้เกิดทัศนคติและพฤติกรรมต่อไป ซึ่งในลักษณะสัมพันธ์กันเป็นลูกโซ่ เป็นที่ยอมรับกันว่าการสื่อสารมีบทบาทสำคัญในการดำเนินโครงการต่าง ๆ ให้บรรลุผลสำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ การส่งเสริมให้ประชาชนก็ต้องอาศัยการสื่อสารเป็นเครื่องมืออันสำคัญในการเพิ่มพูนความรู้ สร้างทัศนคติที่ดีและเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่เหมาะสม โดยผ่านสื่อชนิดต่าง ๆ ไปยังประชาชนกลุ่มเป้าหมายซึ่งต้องประกอบด้วยความรู้ (Knowledge) ทัศนคติ (Attitude) และพฤติกรรม (Practice) นั่นเอง

เช่นเดียวกับแนวคิดเกี่ยวกับอิทธิพลของสื่อ (Media Effect) ที่มีความสอดคล้องกับโดยเฉพาะในประเด็นที่ว่า “สื่อมีผลต่อผู้ชม” ซึ่ง กาญจนา แก้วเทพ (2550) ได้กล่าวไว้ว่า สื่อมีผลต่อผู้ชม และเมื่อพิจารณาถึงมิติของผู้คนที่ใช้อยู่ 3 ด้าน คือ ความรู้ (Knowledge : K) ทัศนคติ (Attitude : A) และพฤติกรรม (Performance / Practice : P) แล้ว ผลกระทบระยะสั้นของสื่อมวลชนนั้น น่าจะส่งผลต่อระดับความรู้ (Knowledge : K) แต่จะไม่สามารถก่อให้เกิดผลกระทบได้ถึงระดับ ทัศนคติ (Attitude : A) และพฤติกรรม (Performance / Practice : P) ได้อย่างแม่นยำทุกครั้ง

รวมทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของพัชรนันท์ เด็ดแก้ว (2544) ที่ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบการรับชมรายการโทรทัศน์ประเภทสาระความรู้และสาระบันเทิง การจดจำได้ และการนำไปใช้ประโยชน์ พบว่า การรับชมรายการประเภทสาระบันเทิงมีระดับความสัมพันธ์กับการจดจำได้เท่า ๆ กับ การรับชมรายการประเภทความรู้ แต่การรับชมรายการประเภทสาระบันเทิงมีระดับความสัมพันธ์กับการนำความรู้ต่าง ๆ ที่ได้ไปใช้ประโยชน์มากกว่าจากการรับชมรายการประเภทสาระความรู้”

ด้วยเหตุและข้อสนับสนุนดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้ใช้ทฤษฎีดังกล่าวในสมมติฐานข้อต่อไป คือ สมมติฐานที่ 2 – 3 ด้วย

สำหรับ สมมติฐานที่ 2 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในกลุ่มทดลอง มีระดับความรู้ ทัศนคติ พฤติกรรม ด้านศีลธรรม ก่อนและหลังรับชมละครเรื่อง “ทองล้นหลัง” มีความแตกต่างกัน

ผลการวิจัยพบว่านักเรียนในกลุ่มทดลองนั้น มีระดับคะแนนเฉลี่ยด้านความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมด้านศีลธรรม ก่อนและหลังรับชมละครเรื่อง “ทองล้นหลัง” แตกต่างกันโดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 จึงมีความแตกต่างกันทั้งก่อนและหลังรับชมละคร แสดงให้เห็นว่าละครเรื่อง “ทองล้นหลัง” มีผลต่อผู้ชมทั้งในด้านความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรม ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ 2 และสอดคล้องกับทฤษฎีต่าง ๆ

เมื่อพิจารณาจากแนวคิดกับอิทธิพลของสื่อ โดยกาญจนา แก้วเทพ (2550) ได้กล่าวไว้ว่า “สื่อมีผลต่อผู้ชม” ซึ่งสามารถก่อให้เกิดผลต่อผู้ชมไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง ซึ่งในช่วงปลายศตวรรษที่ 20 เชื่อว่าผลกระทบของสื่อมวลชนนั้นจะมีแต่เฉพาะกลุ่มเป้าหมายบางกลุ่มเท่านั้น มิใช่ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายได้ทุกกลุ่ม และเมื่อพิจารณาถึงมิติของผู้คนที่ใช้อยู่ 3 ด้าน คือ ความรู้ (Knowledge : K) ทักษะคติ (Attitude : A) และพฤติกรรม (Performance / Practice : P) แล้ว ผลกระทบระยะสั้นของสื่อมวลชนนั้น น่าจะส่งผลกระทบต่อระดับ ความรู้ (Knowledge : K) แต่จะไม่สามารถก่อให้เกิดผลกระทบได้ถึงระดับ ทักษะคติ (Attitude : A) และพฤติกรรม (Performance / Practice : P) ได้อย่างแม่นยำทุกครั้ง จากข้อความข้างต้นจึงมีความสัมพันธ์สอดคล้องกับผลในสมมติฐานที่ 2

อย่างไรก็ตาม กาญจนา แก้วเทพ (2550) ยังได้กล่าวถึงผลกระทบอันทรงพลังของสื่อมวลชนอย่างสื่อโทรทัศน์ โดยยกตัวอย่างประเทศสหรัฐอเมริกาไว้ดังนี้ เมื่อในประเทศสหรัฐอเมริกาเริ่มมีสื่อมวลชนประเภทใหม่ คือ สื่อโทรทัศน์ใช้กันอย่างแพร่หลาย อิทธิพลของสื่อโทรทัศน์ทำให้เกิดการปลูกฝังค่านิยมของสื่ออันทรงพลัง หากทว่าในครั้งนี้เป็นอิทธิพลในรูปแบบใหม่ที่ต่างไปจากเดิม เช่น เป็นผลกระทบที่ส่งสมในระยะยาว (Long – term effect) เป็นผลกระทบค่อยเป็นค่อยไปดังเช่นน้ำหยดลงหิน (Drip Effect Hypothesis) เป็นต้น ผู้คนในยุคสมัยปัจจุบันได้ใช้เวลาอยู่กับสื่อโทรทัศน์อย่างเป็นประจำทุกวัน วันละหลาย ๆ ชั่วโมง จนเกือบเรียกว่า ผู้คนส่วนใหญ่กำลังมีชีวิตอยู่ในยุควัฒนธรรมโทรทัศน์ (Television Culture) ก็ยิ่งทำให้ภาพที่อยู่ในหัวของผู้คนนั้นเป็นภาพที่ส่งผ่านมาจากสื่อมวลชนมากกว่าจะเป็นภาพที่มาจากประสบการณ์ตรงของผู้คน

จากข้อความข้างต้น สื่อโดยเฉพาะโทรทัศน์เป็นที่ได้รับความนิยม และแนวโน้มว่าผู้ชมจะใช้เวลา กับโทรทัศน์มากขึ้น สื่อละครโทรทัศน์ อย่างเรื่อง “ทองล้นหลั่ง” จึงสามารถทำให้เกิดภาพจำบางประการ สำหรับผู้ชม รวมถึงข้อความต่าง ๆ ที่ผู้ส่งสารส่งออกไปสามารถเข้าถึงผู้ชม โดยสนับสนุนผลการวิจัยที่มีคะแนนภายหลังชมละครเพิ่มขึ้น

สำหรับ แนวคิดของ Lippman (1922) มีความสอดคล้องกับงานวิจัย โดยกล่าวว่า ในขณะที่ผู้คนสมัยใหม่ส่วนใหญ่มักจะไม่มีความรู้ที่แท้จริงเกี่ยวกับโลกที่เป็นจริงด้วยตนเอง (Direct experience) แต่ทว่าผู้คนส่วนใหญ่จะรับรู้จักโลกโดยผ่านการฉายของสื่อ (Mass – mediated experience) จึงมิใช่ภาพของโลกที่เป็นจริง หากแต่เป็นภาพที่สื่อสร้างขึ้นมา และนี่คืออิทธิพลที่แท้จริงของสื่อมวลชนในการเสกสรรปั้นภาพในหัวของผู้คน อันเป็นที่มาของทฤษฎีการอบรมบ่มเพาะของสื่อ (Cultivation Theory) อำนาจอิทธิพลอันมหาศาลของสื่อมวลชนซึ่งเป็นยุคปัจจุบันนี้ สื่อมวลชนเป็นสถาบันที่ทำการติดตั้งการรับรู้และความเข้าใจต่อสรรพสิ่งต่าง ๆ รอบตัวคนมากที่สุด ซึ่งทฤษฎี Media Effect / Impact ยุคแรกนั้นพูดถึงผลกระทบของสื่อที่เกิดขึ้นในแต่ละครั้ง ส่วนทฤษฎีการอบรมบ่มเพาะของสื่อ (Cultivation Theory) และทฤษฎีการประกอบสร้างความเป็นจริง (Social Construction of Reality) เป็นอิทธิพลในระดับการติดตั้งวิถีคิดและการบรรจุกรอบวิถีคิดลงในสมองของคน ดังนั้น เมื่อติดตั้งวิถีคิดได้แล้ว ก็จะได้ผลออกมา

ตามที่ต้องการเสมอ ทำให้อิทธิพลของสื่อมวลชนมีลึกลงสู่โครงสร้างชั้นในระบบคิดของผู้คนและเป็นตัวกำหนดตั้งแต่ทัศนคติที่มีต่อโลก ต่อคนและความสัมพันธ์ของผู้คน เป็นต้น

กล่าวโดยสรุปคือ ทฤษฎีผลกระทบของสื่อ (Media Effect) จะให้คำอธิบายแบบสาเหตุและผลลัพธ์ โดยถือว่าการทำงานหรือการกระทำของสื่อเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดผลลัพธ์ต่าง ๆ ที่เรียกว่า คำอธิบายเชิงเหตุผล (Causal Explanation) นั่นเอง

จากทฤษฎีของ Lippman แสดงให้เห็นว่าสื่อมีผลในการสร้างภาพจำบางประการสำหรับผู้ชม รวมถึงข้อความต่าง ๆ ที่ผู้ส่งสารส่งออกไปสามารถเข้าถึงผู้ชม โดยสนับสนุนผลการวิจัยที่มีคะแนนภายหลังชมละครเพิ่มขึ้น เช่นกัน

สำหรับสื่อมวลชน ที่สามารถเข้าถึงผู้ชมจำนวนมาก จึงก่อให้เกิดผลกระทบและอิทธิพลของสื่อมวลชนได้ดังนี้ (ปรมะ สตะเวทิน , 2539)

1. อิทธิพลต่อการซื้อของประชาชน อันเกิดจากโฆษณาชวนเชื่อของสินค้าและบริการ
2. อิทธิพลทางการเมือง โดยเกิดการรณรงค์ ส่งเสริมให้ประชาชนมีทัศนคติและปลุกใจ รวมทั้งก่อให้เกิดกระแสในทางเดียวกัน
3. อิทธิพลต่อเด็กและเยาวชน สื่อมวลชน โดยเฉพาะวิทยุและโทรทัศน์มักได้รับความสนใจต่อเด็กและเยาวชน และก่อให้เกิดอิทธิพลต่อเด็กและเยาวชนมากที่สุด พอสรุปได้ ดังนี้
 - เพิ่มความตื่นตัวของเด็กให้ถึงจุด ๆ หนึ่ง ซึ่งจะทำให้เกิดความตื่นตัวและไม่ชอบดูรายการที่ไม่ตื่นตัว
 - สร้างนิสัยรุนแรงและก้าวร้าวให้แก่เด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าความก้าวร้าวถูกกระตุ้นในเวลาต่อมา
 - ทำให้เด็กรู้สึกลำบากในการที่จะอดใจรอสิ่งที่ปรารถนา
 - เปิดโอกาสมากเกินไปที่จะทำให้เด็กหลีกเลี่ยงจากความกดดันทางสังคมทำให้เด็กไม่มีความรับผิดชอบต่อสังคม
 - ทำให้เด็กเพิ่มแนวโน้มของการพอใจในอำนาจตามแบบของบุคคลผู้มีอำนาจที่ได้จากทีวี
 - แทรกแซงการปฏิบัติในชีวิตจริงของเด็ก พบว่าการดูทีวีทำให้ครอบครัวใกล้ชิดกัน แต่ก็ทำให้เกิดผลเสียต่อการอ่านหนังสือ การเล่น การพูดคุย การช่วยงานบ้าน การซ่อมดนตรี และกิจกรรมอื่น ๆ ของเด็ก เพราะเด็กใช้เวลาการดูทีวีจนไปบดบังเวลาในการทำอย่างอื่นในชีวิตประจำวัน
4. อิทธิพลต่อรสนิยม วิทยุและโทรทัศน์ช่วยยกระดับของประชาชนด้วยการนำศิลปะ ดนตรีที่มีรสนิยมดีซึ่งเป็นที่ยอมรับกันในกลุ่มคนชั้นสูงมาสู่ความนิยมของมวลชนทั่วไป ศิลปะต่าง ๆ เหล่านี้รวมถึงเรื่องของสถาปัตยกรรม การตกแต่งบ้าน การแต่งกาย กิริยามารยาท

ฯลฯ ในขณะที่เดียวกันได้มีหลักฐานแสดงให้เห็นว่าคนได้หันมาสนใจอ่านสิ่งพิมพ์ที่มีเนื้อหาสาระประเภทชีวประวัติ ประวัติศาสตร์ และสังคมศาสตร์มากขึ้น

5. อิทธิพลด้านความบันเทิง เนื่องจากความบันเทิงเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของชีวิต ความบันเทิงช่วยให้จิตใจของคนพ้นจากปัญหาที่กีดตัน บรรเทาความตึงเครียด สร้างขวัญกำลังใจ รวมทั้งมีผลต่าง ๆ ต่อร่างกายและจิตใจของคน สื่อมวลชนมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อความต้องการความบันเทิงของคน
6. อิทธิพลต่อความก้าวร้าวรุนแรง ความรุนแรงทางโทรทัศน์เป็นที่ถกเถียงกันมาตั้งแต่ต้นทศวรรษ 1950 ซึ่งนักวิจัยการสื่อสารมวลชนพบว่า ความรุนแรงทางโทรทัศน์มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมความรุนแรงหรือความก้าวร้าวของผู้ชม 4 ประการ คือ
 - อิทธิพลต่อการเลียนแบบของผู้ชม
 - อิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อความรุนแรง
 - อิทธิพลด้านการกระตุ้นร่างกาย
 - ก่อให้เกิดกระบวนการอ้างความถูกต้อง
7. อิทธิพลด้านการศึกษา สื่อมวลชนทำให้ประชาชนมีความรู้เพิ่มขึ้น ซึ่งแม้แต่รายการบันเทิงก็สามารถทำให้คนได้รับข่าวสารและความรู้เช่นกัน
8. อิทธิพลต่อสังคมภรณ์ ซึ่งคำว่า สังคมภรณ์ มาจากภาษาอังกฤษ คำว่า “socialization” ซึ่งหมายถึง การทำให้เหมาะกับสังคม ประชาชนต้องเผชิญกับคำถามว่าตนเป็นใคร สถานภาพของตนอยู่ตรงไหนของสังคม และควรจะแสดงพฤติกรรมอย่างไรจึงจะเหมาะสมในสังคม สื่อมวลชนสามารถให้คำตอบเหล่านั้นได้เช่นเดียวกับครอบครัวและโรงเรียน

ในปัจจุบันในยุคของการสื่อสารที่มีการพัฒนาด้านเทคโนโลยี ทำให้เกิดผลกระทบที่เทคโนโลยีการสื่อสารมีผลต่อสังคมและก่อให้เกิดความสนใจผลกระทบที่สื่อใหม่มีต่อสื่อเก่าอีกด้วย โดยเฉพาะเมื่อสื่อใหม่ (New Media) เช่น คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ตเข้ามาแทนที่สื่อสิ่งพิมพ์และสื่อวิทยุกระจายเสียงอันก่อให้เกิดผลกระทบและการปรับตัวของสื่อเก่า ไม่ว่าจะเป็นเรื่องรูปแบบ ความรวดเร็ว สมรรถนะในการทำงาน การเข้าถึงและปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ส่งกับผู้รับ หรือปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้รับสารกันเองด้วย

จากแนวคิดเกี่ยวกับอิทธิพลของสื่อ ที่ส่งผลต่อสังคมโดยเฉพาะผู้ที่ได้รับ ทั้งสื่อทั่วไปและสื่อมวลชนนั้น ทำให้ในปัจจุบันก็เป็นที่ยอมรับว่าเด็กและเยาวชนใช้เวลาในการรับชมสื่อ โดยเฉพาะสื่อโทรทัศน์ ตลอดจนสื่อใหม่ประเภทต่าง ๆ ที่มากและมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้น ซึ่งจากอิทธิพลของสื่อที่มีต่อเยาวชนมีหลากหลายแง่มุม รวมทั้งการสร้างแนวคิดและการลอกเลียนแบบพฤติกรรมที่มีทั้งด้านที่ดีและไม่ดี อันเป็นส่วนหนึ่งในการประกอบสร้างเด็กและเยาวชนให้เป็นผู้ที่มีคุณภาพ ดังนั้น ละครจึงสามารถส่งผล

ด้านความรู้ ทักษะคิด และพฤติกรรม สะท้อนผ่านคะแนนเฉลี่ยของการทำแบบสอบถามก่อนและหลังชมละคร ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ละครมีคุณสมบัติในการถ่ายทอดความรู้ ทักษะคิด และพฤติกรรมได้

ในแง่ของ สื่อสนับสนุนสังคมกับวัยรุ่นและเยาวชน (Prosocial Media for Adolescents) มีงานวิจัยส่วนมากที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบต่อสังคมจากสื่อซึ่งมีผลต่อเด็ก วัยรุ่นและเยาวชนอาจจะค่อนข้างมีภูมิคุ้มกันที่มีประสิทธิหรือมีการเอาตัวรอดที่ง่าย ๆ ที่จะรับกับผลที่จะเกิดขึ้น

การทดลองอย่างง่ายวิธีหนึ่งกับกลุ่มวัยรุ่น 60 คน ที่มีอายุ 9 ปี 13 ปี และ 16 ปี เพื่อทดสอบทัศนคติใน 2 วิสัยทัศน์ ของ The Mod Squad ในแง่ของทัศนคติด้านความรุนแรง ตำรวจที่รับสินบนจากผู้กระทำความผิด ในแง่ของผลกระทบทางสังคม ทุกสิ่งที่ผ่านมาการประชุม ทุกหัวข้อจะถูกจัดวางในตำแหน่งสิ่งที่จะช่วย หรือทำให้บาดเจ็บในการจำลองการทดสอบต่าง ๆ ซึ่งผู้ถูกทำการศึกษาในกลุ่มผลกระทบทางสังคมจะใช้ระยะเวลามากกว่าในการกดปุ่มขอความช่วยเหลือ และใช้เวลาน้อยในการกดปุ่มที่บอกว่าทำให้บาดเจ็บ ในการใช้ประโยชน์รายการเพื่อสังคมทางโทรทัศน์ของรายการ Elias ที่ใช้ 5 สัปดาห์ต่อ 10 เทป เกี่ยวกับการทำให้โกรธ การชู้ให้กลัว และความดันจากเพื่อน เพื่อที่จะช่วยดูแลเด็กผู้ชาย 109 คน อายุระหว่าง 7-15 ปี ที่มีความรุนแรงด้านอารมณ์ ในการควบคุมปัจจัย พบว่าเด็กมีปัญหาบ่อยลงและมีการแยกตัวเองที่น้อยลง ซึ่งมีผลถึง 2 เดือน หลังการชม สื่อที่เป็นที่นิยมของวัยรุ่นจะสามารถใช้สอนในประเด็นที่สำคัญ

Singer and Singer (1994) ได้พัฒนาและทดสอบประสิทธิผลในเด็กในด้านสุขภาพ การศึกษา หลักสูตรเล็ก ๆ ในการใช้งานกับ 5 เทปของ Degrassi Junior High กับเด็กวัยรุ่นและก่อนวัยรุ่น ที่เรียนอยู่ในเกรด 5 - 8 (ประถมศึกษาปีที่ 5 ถึง มัธยมศึกษาปีที่ 2) และสรุปได้ว่าในปัจจุบันทั้งวิดีโอเกมและอินเทอร์เน็ตจึงกลายเป็นสื่อที่ใช้และแสดงออกอย่างสร้างสรรค์เพื่อเข้าถึงวัยรุ่นและผู้ใหญ่ตอนต้น

หากพิจารณาและตั้งคำถามเกี่ยวกับสื่อที่สนับสนุนทางอ้อมด้านสังคมในแง่ทำอย่างไรกับสื่อสนับสนุนทางสังคมที่มีผลกระทบต่อเยาวชน (How Do Prosocial Media Affect Youth ?) การวิจัยพบว่า การเรียนรู้ภาคสังคมจากสื่อก่อให้เกิดบุคลิกที่แสดงออกใจดี ความร่วมมือ ความรับผิดชอบ ความเมตตาเอื้อเฟื้อ ซึ่งเป็นรูปแบบที่เด็กสามารถเรียนรู้และก่อให้เกิดการเลียนแบบได้ งานวิจัยจำนวนมากทำการศึกษาเกี่ยวกับทฤษฎีการตระหนักรู้สังคมของบันดูรา ที่ศึกษาเกี่ยวกับความก้าวร้าวที่เกิดจากการเลียนแบบสื่อโทรทัศน์ และยังคงศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมทางสังคมซึ่งเกิดจากการเข้าถึงสื่อ โดยมีระบบอันเกิดจากเลียนแบบพฤติกรรมต่าง ๆ จากตัวละครในรูปแบบ

1. เหมือนจริง
2. เหมือนเด็ก (เหมือนเพื่อนในวัยและเพศนั้น ๆ)
3. การได้รับแรงกระตุ้นทางบวก
4. การทำตัวแตกต่างจากที่เด็กควรจะเป็น

รูปแบบทางสังคมอาจจะก่อให้เกิดผลต่อเด็กเกี่ยวกับการจัดการด้านอารมณ์ เริ่มต้นจากอารมณ์ที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัว ตัวอย่างเช่น การทำให้อารมณ์ดีขึ้น หรือผ่านวันที่เลวร้าย เป็นต้น Sesame Street ได้สอนเด็ก ๆ เกี่ยวกับการลอกเลียนแบบอารมณ์ให้ไปสู่ลักษณะที่พึงประสงค์ ขณะที่ทำการออกอากาศมา 30 ปี ซึ่งกล่าวกันว่าความอัจฉริยะที่มีความน่ากลัวเหมือนพายุเฮอริเคน โดยเฉพาะความอัจฉริยะที่เกิดขึ้นในพี่น้อง แต่ในปี 2001 รายการในรูปแบบดังกล่าวก็ถูกโจมตี อย่างไรก็ตาม สิ่งเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่ทำมีประสิทธิผลในการทำรายการ เช่นเดียวกับรายการ Mister Rogers' Neighborhood (เพื่อนบ้านของคุณโรเจอร์) ซึ่งสร้างขึ้นหลายตอนสำหรับเด็กในหัวข้อที่ทำให้กลัวหรือทำให้ไม่สบายใจ ที่แท้จริงแล้วงานวิจัยพบว่าเด็กมีการจัดการกับความกลัวของตนเองกับสื่อ

โครงสร้างที่เป็นไปได้อันดับที่ 3 รองจากความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาของสื่อ และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของสังคมนั้น คือ เนื้อหาที่นำเสนอพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของสังคมในรูปแบบของสคริปต์รายการที่จะสามารถจัดการกับสถานการณ์ที่ไม่เหมือนกัน ตามโครงสร้างหรือรูปแบบสคริปต์ โครงสร้างนั้นจะจัดการกับโครงสร้างความรู้เกี่ยวกับเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นซึ่งจะถูกเก็บในหน่วยความจำและทำให้บุคคลเอาอย่างข้อมูลใหม่ ๆ โครงสร้างทฤษฎีแนะนำโครงสร้างอารมณ์ของบุคคล ซึ่งรวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับการแสดงออกของอารมณ์ทางใบหน้า สาเหตุของความรู้สึก และความเหมาะสมในการแสดงความรู้สึก เด็กใช้โครงสร้างที่จะช่วยอธิบายสิ่งที่พวกเขาในสื่อต่าง ๆ อีกด้านหนึ่งรูปแบบของสื่อช่วยเด็กในการแสดงอารมณ์ จากการอ้างถึงทฤษฎีการบ่มเพาะทางวัฒนธรรม ที่พบว่าผู้ชมที่ชมโทรทัศน์มาก ๆ จะถูกโน้มน้าวให้เกิดการเปลี่ยนความเชื่อเกี่ยวกับโลกแล้ว โทรทัศน์ยังได้สร้างความมั่นคงของโลกด้วยเช่นกัน หรือในอีกทางหนึ่ง เด็กผู้ชมโทรทัศน์มาก ๆ รูปแบบการก่ออาชญากรรมหรือการแสดงความมีมิตรไมตรีจิตจะมาประกอบกับประสบการณ์และสถานที่นั้น ๆ

อีกทั้งยังมีการศึกษาของ Krcmar and Valkenberg (1999) พบว่า ช่วงอายุ 6-12 ปี มีเหตุผลง่าย ๆ ในการไม่ยุติธรรมในการสรุปและตั้งข้อสมมติฐานเกี่ยวกับความรุนแรง ซึ่งเป็นกลุ่มตัวละครที่ดีในรายการที่มีความเกี่ยวข้องกับความรุนแรงแนวแฟนตาซี เช่น พาวเวอร์เรนเจอร์ที่เป็นเหมือนการตัดสินใจล่องละเมียดอย่างยุติธรรมภายใต้บทละครที่มีข้อสมมติฐานของการผจญความถูกต้อง แต่จริง ๆ แล้วกลุ่มผู้ชมก็ยังไม่สามารถตัดสินใจอย่างยุติธรรม ซึ่งก็อาจจะมิใช่ข้อได้เปรียบที่ว่า การที่เด็กได้ดูรายการในลักษณะนี้จะทำให้พวกเขาสามารถตัดความรุนแรงได้อย่างยุติธรรม

Krcmar and Curtis (2003) ได้ทำการทดสอบและศึกษากับเด็กกลุ่มอายุ 5-14 ปี ซึ่งเกิดจากการสุ่มเลือกและควบคุมภายใต้ 3 เงื่อนไข 1. ดูการ์ตูนที่ตัวการ์ตูนมีบุคลิกเด่นในการโต้เถียงและจัดการด้วยความรุนแรง 2. ให้ดูคลิปที่คล้ายกันที่ตัวละครเด่นโต้เถียงแต่เดินหนีแทนการต่อสู้ และ 3. ควบคุมทำให้กลุ่มผู้ชมไม่ดูโทรทัศน์ หลังจากการการฟังหัวข้อ และฟังสมมติฐานของเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการ

ตัดสินความรุนแรง 4 ข้อ เด็กที่ดูรายการที่เกี่ยวกับความรุนแรงตัดสินความรุนแรงได้รุนแรงกว่ากลุ่มควบคุมที่จะมีศีลธรรมมากกว่า และมีการแสดงเหตุผลที่เป็นไปตามธรรมเนียมคลองธรรมมากกว่า

Calvert and Kotler (2003) ได้โต้เถียงว่าเด็กที่อยู่ในวัยเรียน กับรูปแบบรายการทางสังคมเป็นการศึกษามากกว่าการสร้างควมเข้าใจทางวิทยาศาสตร์ วรรณกรรม หรือคณิตศาสตร์ เช่นเดียวกับ Jordan (2003) ที่ออกมาแสดงความคิดในประเด็นดังกล่าวว่า มันยากที่จะรู้ได้ถ้าเด็กไม่สามารถจดจำบทเรียนที่ดีกว่า เพราะว่าพวกเขายึดติดกับความรู้ที่เกิดขึ้นเมื่อตอนอายุ 1-3 ขวบ (เกี่ยวกับการแบ่งปัน มิตรไมตรี เป็นต้น) หรือไม่ก็อาจจะเกิดจากการที่โครงสร้างในการเล่าเรื่องที่ให้ความบันเทิงหรือการดึงดูดด้านอื่น ๆ ที่มากเกินไป

จากแนวคิดสื่อสนับสนุนสังคมกับวัยรุ่นและเยาวชน แสดงให้เห็นผลของสื่อที่มีความแตกต่างกันออกไป ซึ่งจากสมมติฐานที่ 3 ของงานวิจัยชิ้นนี้ ได้แสดงผลจากตัวแปร ความรู้ ทักษะคิด และพฤติกรรมหลังชมละครที่มีคะแนนเพิ่มขึ้นได้อย่างชัดเจน โดยทฤษฎีที่ยกมาอ้างอิงนั้น สนับสนุนผลการวิจัยดังกล่าวว่าสื่อมีอิทธิพลของเด็กและเยาวชน

ในแง่ของแนวคิดสาระบันเทิง ซึ่ง Singhal & Brown (1995) มีความสนับสนุนงานวิจัยเรื่องนี้ โดยกล่าวว่า แต่อันที่จริงแล้วการใช้สื่อบันเทิงในการถ่ายทอดข่าวสารความรู้ที่ได้มีมานานแล้ว โดยปรากฏในรูปของนิทานพื้นบ้าน ละครเด่น นิยาย และละครศีลธรรม

อย่างไรก็ตาม Singhal (Kant Udompim, 1997 อ้างใน นฤปดี วรรณธนาคม, 2541) ได้ให้คำนิยามของคำว่า สาระบันเทิง (Entertainment – Education) ว่าเป็นกระบวนการที่ผสมผสานเนื้อหาที่เป็น การให้การศึกษาเข้ากับควมบันเทิง เพื่อก่อให้เกิดความรู้ ทักษะคิดและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ที่สอดคล้องกับเนื้อหาที่น่าเสนอ และจากนิยามดังกล่าว อาจกล่าวได้ว่า กลยุทธ์สาระบันเทิงนี้ประกอบไปด้วย ข่าวสารทั้งทางด้านการศึกษาและการพัฒนา การถ่ายทอดข่าวสารโดยผ่านช่องทางการสื่อสารเพื่อความบันเทิง และก่อการเปลี่ยนแปลงที่พึงปรารถนา นอกจากนี้ความตระหนัก ความรู้ และการโน้มน้าวใจก็นับเป็นขั้นตอนทางจิตวิทยาที่มีความสำคัญก่อนที่จะเกิดการปรับเปลี่ยนและแสดงออกซึ่งพฤติกรรมตามเนื้อหาที่น่าเสนอ (Roger, 1995 ; Kant Udompim อ้างใน นฤปดี วรรณธนาคม, 2541)

สิริวรรณ ลอพันธุ์ไพบูลย์ (2532) ทำการศึกษาเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบบทบาททางจริยธรรมของตัวละครในภาพยนตร์ชุดโทรทัศน์ไทย, จีน และญี่ปุ่น” พบว่า ภาพยนตร์ไทยมีการนำเสนอบทบาททางจริยธรรมด้านบวก 51.82 % และด้านลบ 48.18 % โดยจำแนกได้ดังนี้ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เป็นจริยธรรมด้านบวกที่ถูกนำเสนอมากที่สุด และความขยันหมั่นเพียรถูกนำเสนอรองลงมา ส่วนด้านลบที่ถูกนำเสนอมากที่สุด คือ ความซื่อสัตย์สุจริต และความอดทนอดกลั้นถูกนำเสนอรองลงมา

การนำเสนอบทบาททางจริยธรรมของตัวละครในละครและภาพยนตร์ชุดทางโทรทัศน์ แต่ละชาติมีการนำเสนอแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในหัวข้อต่อไปนี้ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความมีวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต ความกตัญญูกตเวที ความอดทนอดกลั้น และความมีสติปัญญา

Kant Udornpim (1997) (อ่างโน นฤบดี วรรณาคม , 2541) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การศึกษาผลกระทบของรายการประเภทสาระบันเทิงที่ส่งเสริมการยอมรับแนวคิดเชิงวัฒนธรรม : กรณีศึกษาภาพยนตร์ญี่ปุ่นชุดทางโทรทัศน์ “โอชิน” ” ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ผู้ชมภาพยนตร์ดังกล่าวได้เรียนรู้ค่านิยมส่งเสริมสังคมหลัก 4 ด้าน อันได้แก่ การเอาใจเขามาใส่ใจเรา การแสดงซึ่งพฤติกรรมที่เหมาะสม การอุทิศตนเพื่อสังคมและการมีความคิดสร้างสรรค์ นอกจากนี้ยังพบว่า ระดับการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมถึงความจริงมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเรียนรู้ค่านิยมส่งเสริมสังคม

เช่นเดียวกับ นฤบดี วรรณาคม (2541) ได้ทำการวิจัยเชิงสำรวจเพื่อการศึกษาผลทางสังคมของภาพยนตร์จีนชุดทางโทรทัศน์เรื่อง “เปาบุ้นจิ้น” ต่อผู้ชมในกรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้ชมมีการเรียนรู้เรื่องค่านิยมส่งเสริมสังคม โดยที่ค่านิยมส่งเสริมสังคมที่ผู้ชมเรียนรู้มากที่สุดคือ ความกตัญญูต่อเวที นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้ชมมีความเข้ากันได้กับวัฒนธรรมที่น่าเสนอ มีการมองเปาบุ้นจิ้นในฐานะตัวแบบในการดำเนินชีวิตและมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมถึงความจริงกับเปาบุ้นจิ้นในระดับปานกลาง และพบว่า ระดับความสัมพันธ์ทางสังคมถึงความจริงมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเรียนรู้ค่านิยมส่งเสริมสังคมของผู้ชม รวมทั้งค้นพบว่าระดับความเหมาะสมของวัฒนธรรมที่น่าเสนอ การเรียนรู้ค่านิยมส่งเสริมสังคม การมองเปาบุ้นจิ้นในฐานะตัวแบบในการดำเนินชีวิตและการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมถึงความจริงกับเปาบุ้นจิ้นจะแตกต่างกันตามเพศและเชื้อชาติของผู้ชม

แนวคิดเรื่องผลของสาระบันเทิง ซึ่งสื่อมวลชนนับเป็นสถาบันหนึ่งที่มีความเกี่ยวข้องกับผู้คนในสังคมเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นสื่อที่มีความสามารถที่จะเข้าถึงผู้รับสารได้เป็นจำนวนมากและพร้อมกันในเวลาอันรวดเร็ว ดังนั้น รายการสาระบันเทิงทางโทรทัศน์ในฐานะที่เป็นสื่อมวลชนแขนงหนึ่ง ก็ย่อมมีผลต่อคนในสังคมไม่มีทางก็ทางหนึ่งอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

สำหรับในส่วนของชนิดและทิศทางของผลนั้น Klapper ได้ทำการแยกประเภทไว้ดังนี้ (McQuail,2000)

1. Conversion เป็นการเปลี่ยนแปลงทางความคิดและความเชื่อที่เป็นไปตามความตั้งใจของผู้ส่งสาร
2. Minor change เป็นการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบหรือความเข้มของความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อหรือพฤติกรรม
3. Reinforcement เป็นการตอกย้ำในความเชื่อ ความคิดเห็น หรือพฤติกรรมเดิมของผู้รับสาร

จากขั้นต้นสรุปได้ว่า กลยุทธ์สาระบันเทิงเป็นการเชื่อมประสานโลกบันเทิงและโลกสาระความรู้เข้าด้วยกัน โดยดึงเอาด้านความสนุกสนาน ความมีชีวิตชีวา อันเป็นเอกลักษณ์ของความบันเทิงมาใช้ในการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารสู่กลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้เขามีการประพฤติปฏิบัติตนตามแนวทางที่เป็นที่พึงประสงค์ของสังคม โดยจากงานวิจัยทั้งไทยและต่างประเทศ แสดงให้เห็นว่าการผสมผสานระหว่างความรู้และบันเทิง

ส่งผลและมีอิทธิพลต่อผู้ชม ดังเช่นงานวิจัยนี้ที่ได้นำละครเรื่อง “ทองลันหลัง” มาศึกษาวิจัย และผลของกลุ่มทดลองผู้ได้ชมละครมีความรู้ ทักษะคติ และพฤติกรรมที่เพิ่มขึ้น

ในแง่ของทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ (Knowledge) ทักษะคติ (Attitude) และพฤติกรรม (Practice) หรือ KAP สุรพงษ์ โสธนะเสถียร (2533) กล่าวไว้ว่า ตัวแปรดังกล่าวจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคมหลังจากการรับสารนั้น ๆ ทฤษฎี KAP จึงเป็นทฤษฎีหนึ่งในการอธิบายการสื่อสารหรือสื่อสารมวลชนว่าเป็นตัวแปรต้นที่สามารถเป็นตัวนำการพัฒนาเข้าไปสู่ชนบทได้ สำหรับตัวแปรตาม คือ KAP ในการวัดความสำเร็จของการสื่อสารเพื่อการพัฒนา

สำหรับ ความรู้ (Knowledge) เป็นการรับรู้เบื้องต้น ซึ่งบุคคลส่วนมากจะได้รับผ่านประสบการณ์ โดยการเรียนรู้จากการตอบสนองสิ่งเร้า (S – R) แล้วจัดระบบโครงสร้างของความรู้ที่ผสมผสานระหว่างความจำ (ข้อมูล) กับสภาพจิตวิทยา ด้วยเหตุนี้ความรู้จึงเป็นความจำเป็นที่เลือกสรรซึ่งสอดคล้องกับสภาพจิตใจของตนเอง ความรู้จึงเป็นกระบวนการภายใน อย่างไรก็ตาม ความรู้อาจส่งผลต่อพฤติกรรมที่แสดงออกของมนุษย์ได้ และผลกระทบที่ผู้รับสารเชิงความรู้ในทฤษฎีการสื่อสารนั้นอาจปรากฏได้จากสาเหตุ 5 ประการ คือ การตอบข้อสงสัย (Ambiguity resolution) การสร้างทัศนคติ (Attitude formation) การกำหนดวาระ (Agenda setting การพอกพูนระบบความเชื่อ (Expansion of belief system) และการรู้แจ้งต่อค่านิยม (Value clarification)

ด้านทัศนคติ (Attitude) มีรากฐานมาจากความเชื่อที่อาจส่งผลถึงพฤติกรรมในอนาคตได้ ทัศนคติจึงเป็นเพียงความพร้อมที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้า และเป็นมิติของการประเมินเพื่อแสดงว่าชอบหรือไม่ต่อประเด็นหนึ่ง ๆ ซึ่งถือเป็นการสื่อสารภายในบุคคล (Intrapersonal communication) ที่เป็นผลกระทบมาจากการรับสาร อันจะมีผลต่อพฤติกรรมต่อไป

แคทซ์และสทอลล์แลนด์ (Katz & Stotlan , 2532 (1959) อ้างใน สาวิตรี สุตธา , 2539) ได้แยกส่วนประกอบของทัศนคติได้เป็น 3 ส่วนด้วยกัน คือ

1. ส่วนประกอบทางความคิด หรือความรู้ความเข้าใจ เรียกว่า “ Cognitive Component ” ได้แก่ ความคิดซึ่งเป็นส่วนประกอบของมนุษย์ในการคิด ซึ่งความคิดนี้อาจจะอยู่ในรูปใดรูปหนึ่งแตกต่างกันออกไป

2. ส่วนประกอบทางด้านอารมณ์ ความรู้สึก เรียกว่า “ Affective Component ” ซึ่งเป็นตัวเร้าความคิดอีกทอดหนึ่ง ถ้าหากบุคคลมีภาวะความรู้สึกที่ดีหรือไม่ดีจะแสดงออกขณะคิดถึงสิ่งนั้นออกมาในลักษณะที่ต่างกันไป เช่น ความรู้สึกด้านบวก เรียกว่า “ Positive Affective Component ” ก็จะมีความรู้สึกในด้านบวกเป็นไปในทางที่ดี ในทางตรงข้ามบุคคลที่มีความรู้สึกด้านลบ เรียกว่า “ Negative Affective Component ” ก็จะมีความรู้สึกในด้านลบเป็นไปในทางที่ไม่ดี

3. ส่วนประกอบทางด้านพฤติกรรมเรียกว่า “Behavior Component” ซึ่งมีแนวโน้มเน้นไปในการกระทำ หรือพฤติกรรมในลักษณะที่ว่าเมื่อมีสิ่งเร้าก็จะเกิดปฏิกิริยาอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้น เช่น เมื่อบุคคลมีความรู้สึกในด้านบวก พฤติกรรมที่แสดงออกก็จะไปในทางที่ดี

จะเห็นได้ว่า ถ้าบุคคลไม่มีความเข้าใจหรือไม่มีแนวคิดซึ่งเรียกว่า “Concept” เกี่ยวกับ สิ่งใดก็จะไม่สามารถมีทัศนคติต่อสิ่งนั้นได้ การที่บุคคลมีทัศนคติต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดต่างก็เนื่องจากบุคคลมีความเข้าใจหรือมีแนวคิดซึ่งเรียกว่า “Concept” ต่างกัน ดังนั้น ส่วนประกอบทางด้านความคิดเห็นหรือความรู้ ความเข้าใจ จึงนับได้ว่าเป็นส่วนประกอบขั้นพื้นฐานทัศนคติ และส่วนประกอบนี้จะเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับ ความรู้สึกของบุคคลอาจออกมาในรูปแบบแตกต่างกันทั้งในทางบวกและในทางลบซึ่งขึ้นอยู่กับ ประสบการณ์ และการเรียนรู้ของความรู้สึกที่เกิดขึ้น ที่มีต่อวัตถุหรือปรากฏการณ์นั้น ๆ เป็นสำคัญ

สิ่งที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคตินั้น เริ่มต้นด้วยองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่ง คือ แหล่ง (Source) ของการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ แหล่งข่าวที่มีความสามารถ มีความคุ้นเคย สามารถ ดึงดูดความสนใจ และมีอำนาจ จะมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ มากกว่าแหล่งข่าวที่ไม่ คุณสมบัติดังกล่าว นอกจากนี้องค์ประกอบอื่น ๆ เช่น เนื้อหาของข่าวสาร (ควรพิจารณาถึงภาษา ความ ยากง่าย คำที่ใช้ เป็นต้น) และตัวผู้รับ (เช่น ทักษะในการสื่อความหมาย ทัศนคติ ความรู้ ระบบสังคม เป็นต้น) ก็เป็นองค์ประกอบที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ (สุภาพงศ์ วรรวยทรง , 2535)

สำหรับพฤติกรรม (Practice) หมายถึง การกระทำหรือพฤติกรรมใดๆ ของคนเรา ส่วนใหญ่เป็นการแสดงออกของบุคคล ก็เนื่องมาจากการมีความรู้และทัศนคติที่แตกต่างกัน เกิดขึ้นได้ก็เพราะความแตกต่างอันเนื่องมาจากการเปิดรับสื่อ และความแตกต่างในการแปลความสารที่ตนเองได้รับ ก่อให้เกิด ประสบการณ์สัมผัสที่แตกต่างกัน อันจะมีผลกระทบต่อพฤติกรรมของบุคคล

โดยทั่วไปการสื่อสารเพื่อความโน้มน้าวพฤติกรรมนั้นสามารถเกิดขึ้นได้ทุกระดับ ตั้งแต่ปัจเจกคน ข้างเคียง (กลุ่ม) ไปจนถึงระดับสังคม (สถานการณ์) การโน้มน้าวพฤติกรรมในทุกๆระดับของการสื่อสาร อาจผ่านสื่อโดยอาศัยวิธีการ ดังนี้ (สุรพงษ์ ไสธนะเสถียร , 2533)

1. การปลุกเร้าอารมณ์ (Emotional Arousal) เพื่อให้เกิดความตื่นเต้นเร้าใจในการติดตาม ไม่ว่าจะ ด้วยภาพหรือเสียง เช่น บรรยากาศในการประกาศปฏิบัติรัฐประหาร สถานการณ์ที่น่าวิตกและ น่าเป็นห่วงต่าง ๆ
2. การเห็นอกเห็นใจ (Empathy) ด้วยการแสดงความอ่อนโยน เสียสละ และความกรุณาปราณี ยอมแพ้เพื่อความ เป็นพระก็อาจจะโน้มน้าวใจให้ผู้คนยอมรับได้ เช่น คนไปลงคะแนนเสียง เลือกตั้งให้ก็เพราะเห็นผู้สมัครนั้นถูกโจมตีจากผู้สมัครคนอื่น ๆ

3. การสร้างแบบอย่างขึ้นในใจ (Internalized Norms) เป็นการสร้างมาตรฐานอย่างหนึ่งขึ้นเพื่อให้มาตรฐานนั้นปลูกศรัทธา และเป็นตัวอย่างแก่ผู้รับสารที่จะต้องปฏิบัติตาม
4. การให้รางวัล (Reward) เช่น การลด แลก แจก แถม ในการโฆษณาเพื่อเป็นการจูงใจให้เลือกซื้อสินค้ายี่ห้ออื่น ๆ

รวมทั้ง ผลของการโน้มน้าวด้วยวิธีการข้างต้น ก่อให้เกิดพฤติกรรมพื้นฐาน 2 แบบคือกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมใหม่ ๆ หรือมีพฤติกรรมที่ต่อเนื่อง (Activation) และหยุดยั้งพฤติกรรมเก่า (Deactivation)

ครอนบาคซ์ (Cronbach) อธิบายถึงพฤติกรรมของบุคคลว่าเกิดขึ้นเพราะองค์ประกอบ 7 ประการ ดังนี้

1. ความมุ่งหมาย (Goal) เป็นความต้องการหรือวัตถุประสงค์ที่ทำให้เกิดกิจกรรม เพื่อตอบสนองความต้องการที่เกิดขึ้น กิจกรรมบางอย่างก็ให้ความพอใจหรือสนองความต้องการได้ทันที แต่ความต้องการหรือวัตถุประสงค์บางอย่างก็ต้องใช้เวลานานจึงจะสามารถบรรลุความต้องการหลาย ๆ อย่างในเวลาเดียวกัน และมักจะต้องเลือกสนองความต้องการที่รีบด่วนก่อน และสนองความต้องการที่ห่างออกไปในภายหลัง
2. ความพร้อม (Readiness) หมายถึง ระดับวุฒิภาวะหรือความสามารถที่จำเป็นในการทำกิจกรรม เพื่อสนองความต้องการ คนเราไม่สามารถสนองความต้องการได้หมดทุกอย่าง ความต้องการบางอย่างอยู่เหนือความสามารถของเขา
3. สถานการณ์ (Situation) เป็นเหตุการณ์ที่เปิดโอกาสให้เลือกกิจกรรม เพื่อสนองความต้องการ
4. การแปลความหมาย (Interpretation) ก่อนที่คนเราจะทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งลงไป เขาจะต้องพิจารณาสถานการณ์เสียก่อน แล้วตัดสินใจเลือกวิธีที่คาดว่าจะให้ความพอใจมากที่สุด
5. การตอบสนอง (Response) เป็นการทำกิจกรรมเพื่อสนองความต้องการ โดยวิธีที่เลือกแล้วในขั้นการแปลความหมาย
6. ผลที่ได้รับหรือผลที่ตามมา (Consequence) เมื่อทำกิจกรรมแล้วย่อมได้รับผลจากการกระทำนั้น ผลที่ได้รับอาจตรงตามที่ได้คาดคิดไว้ หรืออาจตรงกันข้ามกับความหมายก็ได้
7. ปฏิกริยาต่อความผิดหวัง (Reaction to Thwarting) หากคนเราไม่สามารถสนองความต้องการได้ กล่าวได้ว่าเขาผิดหวัง ในกรณีนี้เขาอาจจะย้อนกลับไปแปลความหมายของสถานะเสียใหม่ และเลือกวิธีการสนองตอบใหม่ก็ได้

ซิมบาร์โดและคณะ (Zimbardo . et al., 1977 : 49-53) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงทัศนคติขึ้นอยู่กับความรู้ คือ ถ้ามีความรู้ ความเข้าใจ ทัศนคติจะมีการเปลี่ยนแปลง และเมื่อทัศนคติเกิดการเปลี่ยนแปลง จะมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามมา ซึ่งทั้งความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมจะมีความ

เชื่อมโยงกัน ฉะนั้นการที่จะให้บุคคลเกิดการยอมรับที่จะปฏิบัติสิ่งใดจำเป็นต้องให้บุคคลนั้นมีความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องดังกล่าวอย่างถ่องแท้เสียก่อน

การยอมรับปฏิบัติ (Practice) หรือ พฤติกรรม (Behavior) เป็นการแสดงออกของบุคคลโดยมีพื้นฐานจากความรู้และทัศนคติที่แตกต่างกัน ความแตกต่างของความรู้และทัศนคติเกิดขึ้นเพราะความแตกต่างในการเปิดรับสื่อและความแตกต่างในการแปลสารที่ตนได้รับจึงก่อให้เกิดประสบการณ์สะสมที่แตกต่างกันอันมีผลต่อพฤติกรรมของบุคคล โดยทั่วไปการสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวพฤติกรรมสามารถเกิดขึ้นได้ทุกระดับ ตั้งแต่ปัจเจกชน คนข้างเคียง (กลุ่ม) ไปจนถึงระดับสังคม (สถานการณ์) การโน้มน้าวพฤติกรรมในทุก ๆ ระดับของการสื่อสารสังคมอาจผ่านสื่อโดยอาศัยวิธีดังนี้ (สุรพงษ์ โสภนะเสถียร, 2533) การปลุกเร้าอารมณ์ (Emotion Arousal) , ความเห็นอกเห็นใจ (Empathy) , การสร้างแบบอย่างขึ้นในจิตใจ (Internalized Norms) และการให้รางวัล (Reward) เช่น การลดแลกแจกแถม ในการโฆษณาเพื่อเป็นการจูงใจให้เลือกซื้อสินค้าในยี่ห้อนั้น

ทั้งการกระตุ้นและการหยุดยั้ง เป็นพฤติกรรมพื้นฐานที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมอื่น ๆ ตามมา เช่น การตัดสินใจวินิจฉัยต่อประเด็นปัญหาการจัดหาทรัพยากรวิธีดำเนินงานและการสร้างพฤติกรรมเพื่อมีส่วนร่วม โรเซนเบิร์กและโฮปแลนด์ (Rosenberg and Hovland , 1950 อ้างใน สาทิตรี สุตตรา , 2539) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงทางด้านพฤติกรรมนี้เป็นไปได้ค่อนข้างยาก แต่หากผู้ส่งสารสามารถทำให้ผู้รับสารเปลี่ยนแปลงความรู้หรือการรับรู้ได้ การเปลี่ยนแปลงนี้จะเป็นพื้นฐานให้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในภายหน้าได้เมื่อรับสารที่โน้มน้าวใจต่อไปได้

นอกจากนั้น ยังมีทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมที่น่าสนใจอีกอันหนึ่ง คือ ทฤษฎีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรม (Theories of Attitude and Behavior Change) ซึ่งกล่าวว่าการเปลี่ยนแปลงทัศนคติขึ้นอยู่กับความรู้ ความเข้าใจดี ทัศนคติก็จะเปลี่ยนแปลง แล้วก็จะมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทั้งสามอย่างนี้มีความเชื่อมโยงต่อกัน ฉะนั้นในการที่จะให้มีการยอมรับปฏิบัติในสิ่งใดต้องพยายามเปลี่ยนทัศนคติเสียก่อนโดยให้ความรู้

อย่างไรก็ตามทฤษฎีความรู้ ทัศนคติ พฤติกรรม สามารถใช้วัดความสำเร็จในการพัฒนาประชาชนดังที่กล่าวมาแล้ว ทฤษฎีนี้ยังเป็นทฤษฎีที่ใกล้เคียงกับการเผยแพร่ข่าวสาร โดยมีส่วนสนับสนุนซึ่งกันและกัน และมีนักวิชาการหลายท่านที่มักเห็นว่าทฤษฎีทั้งสองเป็นทฤษฎีทั้งสองเป็นทฤษฎีเดียวกัน เนื่องจากเป็นส่วนเสริมกันเพราะการเผยแพร่ข่าวสารสามารถเป็นตัวแปรต้นในขณะที่ความรู้ ทัศนคติ พฤติกรรม เป็นตัวแปรตาม กล่าวคือ การเผยแพร่ข่าวสารเป็นกลไกของการยอมรับสาร (นวัตกรรม) ของ

ผู้รับสาร เมื่อรับสารแล้วจะเกิดผลกระทบอย่างไร ด้วยเหตุนี้ ความรู้ ทักษะคติ พฤติกรรมจึงเป็นผลที่สามารถวัดได้จากการเผยแพร่ข่าวสาร (สุรพงษ์ โสภนะเสถียร, 2533)

โรเจอร์ (Rogers , Everette M.) ได้กล่าวว่า ทั้งความรู้ ทักษะคติ และพฤติกรรมต่างก็มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน เนื่องจากการที่คนเราจะเปลี่ยนแปลงทัศนคติได้นั้นขึ้นอยู่กับความรู้ ถ้ามีความรู้ ความเข้าใจดี ทักษะคิตก็จะเปลี่ยนแปลง และเมื่อทัศนคติเปลี่ยนแปลงแล้วก็就会有การยอมรับปฏิบัติหรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ดังนั้น การที่จะมีการยอมรับหรือปฏิเสธสิ่งใดต้องพยายามเปลี่ยนทัศนคติก่อนโดยการให้ความรู้

แต่ทั้งนี้ทั้งนั้น ความรู้ ทักษะคติ และพฤติกรรมของบุคคลนั้นไม่สัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่องเสมอไป ซึ่งเรียกว่า ช่องว่างของความรู้ ทักษะคติ และการยอมรับการปฏิบัติ หรือ KAP gap ได้ (พรทิพย์ ศิริชูทรัพย์ , 2542)

ในการวางแผนการสื่อสารเพื่อก่อให้เกิดผล ในด้านการให้ความรู้แก่ผู้รับสารนั้น โดยส่วนใหญ่แล้วมักจะทำได้สำเร็จ แต่ในขั้นการยอมรับปฏิบัติกลับเป็นไปในทางตรงข้าม ปรากฏการณ์นี้ โรเจอร์ส (Rogers , 1971) เรียกว่าช่องว่างของความรู้ ทักษะคติ และการยอมรับการปฏิบัติ หรือ KAP gap และได้อธิบายว่า ทักษะคิตกับพฤติกรรมของบุคคลนั้นไม่สัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่องเสมอไป กล่าวคือเมื่อการสื่อสารก่อให้เกิดความรู้และทัศนคติ ในทางบวกต่อสิ่งที่เผยแพร่แล้วแต่ในขั้นการยอมรับการปฏิบัติอาจมีผลในทางตรงกันข้ามก็ได้ ถึงแม้ว่าบุคคลส่วนใหญ่ มีทัศนคติอย่างไรแล้ว จะมีความโน้มเอียงที่จะปฏิบัติตามทัศนคติของตนก็ตาม แต่พฤติกรรมเช่นนี้ จะไม่เกิดขึ้นเสมอไป ทั้งนี้เพราะในบางกรณีอาจเกิด KAP – gap ขึ้นได้ กล่าวโดยสรุปก็คือ ในกรณีทั่วไปเมื่อบุคคลมีความรู้ ทักษะคติเช่นไรจะแสดงพฤติกรรมไปตามความรู้และทัศนคติที่มีอยู่นั้น คือ K (Knowledge) A (Attitude) P (Practice) จะเกิดขึ้นอย่างสอดคล้องกันหรือสัมพันธ์กันแต่จะไม่เกิดขึ้นเสมอไปเป็นกรณีไป

จากแนวคิดความรู้ ทักษะคติ และพฤติกรรม ซึ่งงานวิจัยดังกล่าวได้นำไปใช้เป็นตัวแปรนั้น พบว่าในกลุ่มทดลอง เมื่อชมละครแล้วทำแบบทดสอบมีค่าคะแนนเฉลี่ยระดับความรู้ ทักษะคติ และพฤติกรรมที่เพิ่มขึ้น

สำหรับงานวิจัยของ พรพรรณ โลหะวัฒน์วงศ์ (2543) มีความสอดคล้องกับงานวิจัยในครั้งนี้ โดยการศึกษาวิจัยเรื่อง “การรับรู้ ทักษะคติ และความพึงพอใจที่มีต่อละครโทรทัศน์ชุดเจ้ากรรมนายเวรของผู้ชมในเขตกรุงเทพมหานคร” พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาและเรื่องที่ละครนำเสนอ รวมทั้งมีทัศนคติที่เปลี่ยนไปในทางบวกและมีความพึงพอใจหลังจากที่ได้รับชมละครโทรทัศน์ชุดนี้ ความพึงพอใจหลัก คือ ความสนุกสนานบันเทิง และเนื้อเรื่องของละคร การได้รับข้อคิดจากละครไปใช้อรรถประโยชน์ทั้งต่อตนเอง คนรอบข้างและสังคม อีกทั้งผู้ชมมีทัศนคติที่ดีต่อการใช้กลยุทธ์สาระบันเทิงผ่านละครโทรทัศน์ โดยมีความคิดเห็นว่าละครที่มีสาระจะส่งผลต่อสังคมทางด้านบวก

จากผลการวิจัย “ผลของละครเพื่อสังคมไทยกับการพัฒนาศีลธรรมเยาวชน” พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ได้ชมละคร ในกลุ่มทดลองนั้น มีค่าคะแนนเฉลี่ยด้านความรู้ ทักษะคิด และพฤติกรรมที่เพิ่มขึ้น เช่นเดียวกัน

งานวิจัยมีความสอดคล้องกับ พัทธนันท์ เต็ดแก้ว (2544) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบการรับชมรายการโทรทัศน์ประเภทสาระความรู้และสาระบันเทิง การจดจำได้ และการนำไปใช้ประโยชน์ พบว่า การรับชมรายการประเภทสาระบันเทิงมีระดับความสัมพันธ์กับการจดจำได้เท่า ๆ กับการรับชมรายการประเภทความรู้ แต่การรับชมรายการประเภทสาระบันเทิงมีระดับความสัมพันธ์กับการนำความรู้ต่าง ๆ ที่ได้ไปใช้ประโยชน์มากกว่าจากการรับชมรายการประเภทสาระความรู้”

จากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ได้ชมละคร ในกลุ่มทดลองนั้น มีค่าคะแนนเฉลี่ยด้านความรู้ ทักษะคิด และพฤติกรรมที่เพิ่มขึ้น ซึ่งจากค่าคะแนนดังกล่าวจึงแสดงถึงการจดจำได้เกี่ยวกับเรื่องราวจากละคร รวมทั้งยังมีแนวคิดและแนวปฏิบัติด้านศีลธรรมที่ได้รับจากละครด้วย

เช่นเดียวกับงานวิจัยของ รองรัตน์ ธีระนันท์ (2549) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการผลิตรายการและปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตรายการศาสนาทางโทรทัศน์” พบว่า การผลิตรายการศาสนาขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของแต่ละองค์กรผู้ผลิต คือ เพื่อเผยแพร่ศาสนา ประชาสัมพันธ์องค์กร หรือหวังผลกำไรจากการผลิตรายการ ซึ่งผลต่อการกำหนดรูปแบบ เนื้อหาของรายการศาสนาให้มีรูปแบบเฉพาะและไม่หลากหลาย ผ่านกระบวนการผลิตและวิธีนำเสนอที่เรียบง่าย ไม่ซับซ้อน ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตมีปัจจัยหลัก คือ นโยบายจากรัฐบาลที่ขอความร่วมมือมายังสถานีโทรทัศน์ในการส่งเสริมให้มีการผลิตรายการศาสนาเพิ่มมากขึ้น และต้องการสนับสนุนให้องค์กรศาสนาพุทธ อิสลาม และศาสนาคริสต์มีช่องทางในการเผยแพร่ศาสนา

เนื่องจากละครเรื่องทองล้นหลัง เป็นละครด้านศีลธรรม มีการสนับสนุนวิธีปฏิบัติของพุทธศาสนา ซึ่งวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอเรื่องราวและพฤติกรรมที่เหมาะสม ด้วยรูปแบบของสาระบันเทิง เพื่อก่อให้เกิดความรู้ ทักษะคิด และพฤติกรรมที่เหมาะสม และพึงประสงค์อีกด้วย

สำหรับ**สมมติฐานที่ 3** นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีระดับความรู้ ทักษะคิด พฤติกรรม ด้านศีลธรรม ภายหลังจากที่ได้รับชมละครเรื่อง “ทองล้นหลัง” เพิ่มขึ้น

ผลของงานวิจัยพบข้อสนใจหลายประการภายหลังเมื่อได้รับชมละคร ซึ่งทุกค่าคะแนนเฉลี่ยทั้งด้านความรู้ ทักษะคิด และพฤติกรรมในกลุ่มทดลองนั้น มีค่าคะแนนเพิ่มขึ้นหลังชมละคร สอดคล้องกับสมมติฐานที่ 3 โดยเมื่อกลุ่มทดลองได้สารทดลอง (Treatment) คือ ละครเรื่อง “ทองล้นหลัง” แล้วละครเรื่องดังกล่าวส่งผลต่อนักเรียน ทั้งทางด้านความรู้ ทักษะคิด และพฤติกรรม ทำให้คะแนนเฉลี่ยหลังชมละครเพิ่มขึ้น

สำหรับในกลุ่มควบคุมเองก็มีคะแนนที่เพิ่มสูงขึ้นเช่นกันแม้จะไม่ได้รับชมละครซึ่งอาจเกิดจากข้อจำกัดที่ปรากฏอยู่ในสมมติฐานที่ 1 ข้างต้นในประเด็นการแบ่งและกระจายกลุ่มตัวอย่าง การขึ้นมาจากแบบสอบถาม Pre – Test ซึ่งทำให้นักเรียนเกิดวาระในการพูดคุยกัน รวมทั้งสาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่งเกิดขึ้นได้จากการมีต้นทุนทางความรู้ด้านพุทธศาสนาที่แตกต่างกันด้วยอีกด้วย

ผู้วิจัยจึงขอกล่าวถึง McQuail (2000) กล่าวถึง Golding ได้ใช้เป็นเครื่องมือในการแบ่งแยกความแตกต่างระหว่างแนวคิดเรื่องข่าวและผลของมันเป็นแบบต่างๆดังต่อไปนี้ คือ

1. ผลระยะสั้นที่เกิดโดยผู้ส่งสารตั้งใจ เรียกว่า อคติ (bias)
2. ผลระยะสั้นที่เกิดโดยผู้ส่งสารไม่ตั้งใจ เรียกว่า อคติที่ไม่รู้ตัว (unwitting bias)
3. ผลระยะยาวที่ผู้ส่งสารตั้งใจ เรียกว่า นโยบาย (policy)
4. ผลระยะยาวที่ผู้ส่งสารไม่ตั้งใจ เรียกว่า อุดมการณ์ (ideology)

โดยทั่วไปแล้ว “ผลของสื่อ” เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องของการสื่อสารมวลชนไม่ว่าจะตั้งใจหรือไม่ก็ตาม ในทางกลับกันเมื่ออธิบายคำว่า “อิทธิพลของสื่อ” มักหมายถึงศักยภาพโดยทั่วไปของสื่อในการก่อให้เกิดผลตามที่วางแผนไว้ ส่วนคำว่า “ประสิทธิผลของสื่อ” นั้น หมายความถึงประสิทธิภาพของสื่อในการที่จะบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้การแบ่งดังกล่าวจะมีความสำคัญมากยิ่งขึ้นในการรับรู้ถึงแม้จะยากที่จะรักษาความหมายของคำอย่างเคร่งครัดเมื่อนำไปใช้ก็ตาม แต่อย่างไรก็ตามก็เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับงานวิจัยและทฤษฎีเพื่อช่วยสังเกตผลที่จะเกิดขึ้นในระดับต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับปัจเจกบุคคล กลุ่มหรือองค์กร สถาบันทางสังคม สังคมโดยรวม และระดับวัฒนธรรม แต่ไม่ว่าระดับใดก็ตามสามารถได้รับผลกระทบจากสื่อมวลชนได้ทั้งสิ้นโดยที่หากเกิดผลที่ระดับหนึ่ง (โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับที่สูงกว่า) ก็มักส่งผลกระทบไปที่ระดับอื่นเสมอ แต่อย่างไรก็ตามงานวิจัยส่วนใหญ่มักศึกษาผลกระทบในระดับปัจเจกบุคคล เพื่อมุ่งหวังในการสร้างข้อสรุปที่เชื่อมโยงกับผลโดยรวมหรือในระดับที่สูงกว่า

จากประเด็นของ Golding เกี่ยวกับเครื่องมือในการแบ่งแยกความแตกต่างระหว่างแนวคิดเรื่องข่าวและผลของมันเป็นแบบต่างๆ นั้น ผลวิจัยที่ออกมามีผลสืบเนื่องมาจาก “ผลระยะสั้นที่เกิดโดยผู้ส่งสารตั้งใจ เรียกว่า อคติ (bias)” โดยเกิดจากผู้วิจัยที่ออกแบบแบบทดสอบ ซึ่งผู้วิจัยมีความรู้ทางพระพุทธศาสนาและมีทัศนคติในเชิงบวกกับละคร เรื่อง “ทองล้นหลัง” ที่ทำให้แบบทดสอบมีส่วนในการขึ้นากลุ่มตัวอย่างได้

เมื่อนำคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มทดลองหลังชมละคร มาเปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุมเมื่อทำแบบทดสอบ Post – Test พบว่า มีเพียงด้านความรู้ที่แตกต่างกันโดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ละครเรื่อง “ทองล้นหลัง” ส่งผลต่อด้านความรู้ในกลุ่มทดลอง รวมทั้งในกลุ่มควบคุมเองก็มีการเพิ่มเติมด้านความรู้จากการพูดคุยกัน หรือจากสื่อภายนอกต่าง ๆ เมื่อได้ทำแบบสอบถาม Pre – Test ไปแล้ว

ส่วนคะแนนด้านทัศนคติ และพฤติกรรมนั้น ไม่แตกต่างกันโดยมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่ม แม้จะมีคะแนนเพิ่มขึ้นหลังทำแบบสอบถาม Post – Test ทั้งที่ได้ชมและไม่ได้รับชมละคร ไม่สามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านทัศนคติและพฤติกรรมที่ชัดเจน

จากผลการวิจัยลักษณะดังกล่าวมีความสอดคล้องกับเนื่องจากละครเป็นละครสั้นการเปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติ และพฤติกรรมเกิดขึ้นได้ยาก ดังที่ปรากฏใน โรเซนเบิร์กและโฮปแลนด์ (Rosenberg and Hovland , 1950 อ้างใน สาวิตรี สุตรา , 2539) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงทางด้านพฤติกรรมนี้เป็นไปได้ค่อนข้างยาก แต่หากผู้ส่งสารสามารถทำให้ผู้รับสารเปลี่ยนแปลงความรู้หรือการรับรู้ได้ การเปลี่ยนแปลงนี้จะเป็นพื้นฐานให้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในภายหลังได้เมื่อรับสารที่โน้มน้าวใจต่อไปได้ ซึ่งละครเรื่อง “ทองล้นหลัง” ก็เกิดผลในลักษณะดังกล่าว รวมทั้งซิมบาร์โดและคณะ (Zimbardo . et al., 1977) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงทัศนคติขึ้นอยู่กับความรู้ คือ ถ้ามีความรู้ ความเข้าใจ ทัศนคติจะมีการเปลี่ยนแปลง และเมื่อทัศนคติเกิดการเปลี่ยนแปลงจะผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามมา ซึ่งทั้งความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมจะมีความเชื่อมโยงกัน ฉะนั้นการที่จะให้บุคคลเกิดการยอมรับที่จะปฏิบัติสิ่งใด จำเป็นต้องให้บุคคลนั้นมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องดังกล่าวอย่างถ่องแท้เสียก่อน ดังนั้น บริบทของละครเรื่อง “ทองล้นหลัง” ที่เป็นละครโทรทัศน์ ที่มีระยะเวลาสั้นเพียง 55 นาที จึงแสดงให้เห็นว่าการเปลี่ยนทั้งด้านทัศนคติและพฤติกรรมต้องอาศัยเวลา เช่นเดียวกับกลุ่มควบคุมแม้ไม่ได้รับการชมละคร และไม่ได้พบเห็น การนำเสนอภาพผ่านพฤติกรรมของตัวละคร และได้ยินสิ่งใด ๆ ที่เป็นแบบอย่างจากบทสนทนาของตัวละครเหมือนในกลุ่มควบคุม การเปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติและพฤติกรรมจึงเกิดได้ยาก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดด้านพฤติกรรมที่สุพงษ์ โสธนะเสถียร (2533) กล่าวไว้ว่า โดยทั่วไปการสื่อสารเพื่อความโน้มน้าว พฤติกรรมนั้นสามารถเกิดขึ้นได้ทุกระดับ ตั้งแต่ปัจเจกคนข้างเคียง (กลุ่ม) ไปจนถึงระดับสังคม (สถานการณ์) การโน้มน้าวพฤติกรรมในทุกระดับของการสื่อสาร อาจผ่านสื่อโดยอาศัยวิธีการต่าง ๆ หนึ่งในนั้นคือ การสร้างแบบอย่างขึ้นในใจ (Internalized Norms) เป็นการสร้างมาตรฐานอย่างหนึ่งขึ้นเพื่อให้มาตรฐานนั้นปลูกศรัทธา และเป็นตัวอย่างแก่ผู้รับสารที่จะต้องปฏิบัติตาม รวมทั้ง ผลของการโน้มน้าวด้วยวิธีการข้างต้น ก่อให้เกิดพฤติกรรมพื้นฐาน 2 แบบคือ 1. กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมใหม่ๆ หรือมีพฤติกรรมที่ต่อเนื่อง (Activation) และ 2.หยุดยั้งพฤติกรรมเก่า (Deactivation) ดังนั้น นักเรียนในกลุ่มควบคุมเองต้องใช้บริบทแวดล้อมหรือปัจจัยภายนอกอื่น ๆ เพื่อสร้างความรู้ อันจะก่อให้เกิดทัศนคติและพฤติกรรมที่เหมาะสมด้านศีลธรรมต่อไป

นอกจากนั้น จากผลการวิจัยดังกล่าว มีความสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับอิทธิพลของสื่อ (Media Effect) โดยเฉพาะในประเด็นที่ว่า “สื่อมีผลต่อผู้ชม” ซึ่ง กาญจนา แก้วเทพ (2550) ได้กล่าวไว้ว่า สื่อมีผลต่อผู้ชม และเมื่อพิจารณาถึงมิติของผู้คนที่ใช้อยู่ 3 ด้าน คือ ความรู้ (Knowledge : K) ทัศนคติ (Attitude : A) และพฤติกรรม (Performance / Practice : P) แล้ว ผลกระทบระยะสั้นของสื่อมวลชนนั้น น่าจะส่งผลกระทบต่อระดับความรู้ (Knowledge : K) แต่จะไม่สามารถก่อให้เกิดผลกระทบได้ถึงระดับ ทัศนคติ

(Attitude : A) และพฤติกรรม (Performance / Practice : P) ได้อย่างแม่นยำทุกครั้ง จึงสนับสนุนผลการวิจัยในสมมติฐานที่ 3 นี้

ในด้านผลกระทบและอิทธิพลของสื่อมวลชน มีความสอดคล้องกับแนวคิดของปรมะ สตะเวทิน (2539) ที่กล่าวว่าสื่อมวลชนที่สามารถเข้าถึงผู้ชมจำนวนมาก จึงก่อให้เกิดผลกระทบและอิทธิพลของสื่อได้ สำหรับอิทธิพลต่อเด็กและเยาวชนนั้น สื่อมวลชนโดยเฉพาะวิทยุและโทรทัศน์มักได้รับความสนใจต่อเด็กและเยาวชน และก่อให้เกิดอิทธิพลต่อเด็กและเยาวชนมากที่สุด เนื่องจากเพิ่มความตื่นตัวของเด็กให้ถึงจุด ๆ หนึ่ง ซึ่งจะทำให้เกิดความตื่นตัวและไม่ชอบดูรายการที่ไม่ตื่นตัว, สามารถสร้างนิสัยรุนแรงและก้าวร้าวให้แก่เด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าความก้าวร้าวถูกกระตุ้นในเวลาต่อมา, ทำให้เด็กรู้สึกลำบากในการที่จะอดใจรอสิ่งที่ปรารถนา, เปิดโอกาสมากเกินไปที่จะทำให้เด็กหลีกเลี่ยงจากความกดดันทางสังคมทำให้เด็กไม่มีความรับผิดชอบต่อสังคม, ทำให้เด็กเพิ่มแนวโน้มของการพอใจในอำนาจตามแบบของบุคคลผู้มีอำนาจที่ได้จากทีวี, แทรกแซงการปฏิบัติในชีวิตจริงของเด็ก พบว่าการดูทีวีทำให้ครอบครัวใกล้ชิดกัน แต่ก็ทำให้เกิดผลเสียต่อการอ่านหนังสือ การเล่น การพูดคุย การช่วยงานบ้าน การซ่อมดนตรี และกิจกรรมอื่น ๆ ของเด็ก เพราะเด็กใช้เวลาการดูทีวีจนไปดบังเวลาในการทำอย่างอื่นในชีวิตประจำวัน นอกจากนั้นสื่อมวลชนยังอิทธิพลด้านความบันเทิง ที่ช่วยทำให้จิตใจของคนพ้นจากปัญหาที่กดดันบรรเทาความตึงเครียด สร้างขวัญกำลังใจ รวมทั้งมีผลต่าง ๆ ต่อร่างกายและจิตใจของคน และอิทธิพลด้านการศึกษา สื่อมวลชนทำให้ประชาชนมีความรู้เพิ่มขึ้น ซึ่งแม้แต่รายการบันเทิงก็สามารถทำให้คนได้รับข่าวสารและความรู้เช่นกัน ในปัจจุบันก็เป็นที่ยอมรับว่าเด็กและเยาวชนใช้เวลาในการรับชมสื่อ โดยเฉพาะสื่อโทรทัศน์ ตลอดจนสื่อใหม่ประเภทต่าง ๆ เช่น อินเทอร์เน็ต เป็นต้น ที่มากและมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้น ซึ่งจากอิทธิพลของสื่อที่มีต่อเยาวชนมีหลากหลายแง่มุม รวมทั้งการสร้างแนวคิดและการลอกเลียนแบบพฤติกรรมที่มีทั้งด้านที่ดีและไม่ดี อันเป็นส่วนหนึ่งในการประกอบสร้างเด็กและเยาวชนให้เป็นผู้ที่มีคุณภาพด้วย ซึ่งจากการวิจัยละครเรื่อง “ทองลันหลัง” นี้ได้นำเสนอภาพพฤติกรรมและบทบาท อันเป็นตัวอย่งที่ดีแก่เด็กและเยาวชน

ผลการวิจัยยังมีความสอดคล้องกับ กาญจนา แก้วเทพ (2550) ที่กล่าวว่าทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) ประสบการณ์ที่เด็กได้เห็นจะทำให้เด็กจดจำและเลียนแบบพฤติกรรมนั้นๆ ประสบการณ์ที่ได้รับผ่านทางสื่อมวลชน ไม่ว่าจะเป็นภาพยนตร์ โทรทัศน์ วิทยุ ก็ทำให้เด็กได้รับและจดจำเลียนแบบได้ เช่นเดียวกัน ทฤษฎีเข็มฉีดยาอธิบายไว้ว่า เด็กจะได้รับอิทธิพลโดยตรงจากสื่อมวลชน ผู้รับสารจะคล้อยตามและเกิดพฤติกรรมตามที่ได้พบเห็นในสื่อได้ ซึ่งเด็กสามารถจดจำและเลียนแบบพฤติกรรมได้ โดยที่สื่อมีอิทธิพลต่อเด็กและเยาวชนในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งผู้คนในยุคสมัยปัจจุบันได้ใช้เวลาอยู่กับสื่อโทรทัศน์อย่างเป็นทางการประจำวัน วันละหลาย ๆ ชั่วโมง จนเกือบเรียกว่า ผู้คนส่วนใหญ่กำลังมีชีวิตอยู่ในยุควัฒนธรรมโทรทัศน์ (Television Culture) ก็ยิ่งทำให้ภาพที่อยู่ในหัวของผู้คนนั้นเป็น

ภาพที่ส่งผ่านมาจากสื่อมวลชนมากกว่าจะเป็นภาพที่มาจากประสบการณ์ตรงของผู้คน ซึ่งจากสื่อละครเยาวชนสามารถจดจำ และเลียนแบบพฤติกรรมผ่านภาพพฤติกรรมและบทพูด บทสนทนาของตัวละครได้

ในแง่ของแนวคิดเรื่องผลของสาระบันเทิง หรือ เอดูเทนเมนท์นั้น รายการสาระบันเทิงทางโทรทัศน์ในฐานะที่เป็นสื่อมวลชนแขนงหนึ่ง ก็ย่อมมีผลต่อคนในสังคมไม่ทางก็ทางหนึ่งอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งรายการสาระบันเทิงถือได้ว่าเป็นสื่อที่มีความใกล้ชิดกับบุคคลมากที่สุด ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า สาระบันเทิงย่อมส่งผลกระทบต่อตัวบุคคลเป็นอันดับแรกอย่างแน่นอน

จากละครเรื่องทองล้นหลังนั้น มุ่งเน้นการให้ความรู้แก่เยาวชน เพื่อการมีทัศนคติที่ดี อันจะส่งผลต่อการแสดงออกด้านพฤติกรรมของเยาวชนเอง ซึ่งตอกย้ำว่าละครสั้นไม่ก่อให้เกิดผลในด้านทัศนคติและพฤติกรรมได้ และยังสอดคล้องกับ สุรพงษ์ โสธนะเสถียร (2533) ที่ขยายความเกี่ยวกับ ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรม ตามทฤษฎี ของ KAP ดังนี้

ความรู้ (Knowledge) เป็นการรับรู้เบื้องต้น ซึ่งบุคคลส่วนมากจะได้รับผ่านประสบการณ์โดยการเรียนรู้จากการตอบสนองของสิ่งเร้า (S -R) แล้วจัดระบบโครงสร้างของความรู้ที่ผสมผสานระหว่าง ความจำ (ข้อมูล) กับสภาพจิตวิทยา ด้วยเหตุนี้ความรู้จึงเป็นความจำเป็นที่เลือกสรรซึ่งสอดคล้องกับสภาพจิตใจของตนเอง ความรู้จึงเป็นกระบวนการภายใน อย่างไรก็ตาม ความรู้อาจส่งผลต่อพฤติกรรมที่แสดงออกของมนุษย์ได้ และผลกระทบที่ผู้รับสารเชิงความรู้ในทฤษฎีการสื่อสารนั้นอาจปรากฏได้จากสาเหตุ 5 ประการ คือ การตอบข้อสงสัย , การสร้างทัศนคติ , การกำหนดวาระ , การพอกพูนระบบความเชื่อ และการรู้แจ้งต่อค่านิยม

จากเนื้อหาละครเรื่องทองล้นหลัง พบว่าละครเรื่องนี้ได้พยายามกำหนดวาระเพื่อให้ความรู้แก่ผู้ชมด้วยการนำเสนอเนื้อหาเรื่องราวผ่านภาพพฤติกรรมและบทพูด บทสนทนาของตัวละคร เกี่ยวกับคุณธรรมด้านวินัย เคารพ อดทน อันนำไปสู่การตอบข้อสงสัยจากปมปัญหาที่เกิดขึ้นภายในเรื่อง นำไปสู่การมีทัศนคติต่าง ๆ ต่อไป กล่าวคือ ตามทฤษฎี KAP นั้น ทัศนคติ (Attitude) เป็นดัชนีชี้ว่าบุคคลนั้น คิดและรู้สึกอย่างไรกับคนรอบข้าง วัตถุ หรือสิ่งแวดล้อม ตลอดจนสถานการณ์ต่าง ๆ โดยทัศนคตินั้นมีรากฐานมาจากความเชื่อที่อาจส่งผลถึงพฤติกรรมในอนาคตได้ ทัศนคติจึงเป็นเพียงความพร้อมที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้า และเป็นมิติของการประเมินเพื่อแสดงว่าชอบหรือไม่ต่อประเด็นหนึ่ง ๆ ซึ่งถือเป็นการสื่อสารภายใน ที่เป็นผลกระทบมาจากการรับสาร อันจะมีผลต่อพฤติกรรมต่อไป

แคทซ์และสทอลล์แลนด์ (Katz & Stollan , 2532 (1959) อ้างใน สาวิตรี สุตรา , 2539) ได้แยกส่วนประกอบของทัศนคติได้เป็น 3 ส่วนด้วยกัน คือ

1. ส่วนประกอบทางความคิด หรือความรู้ความเข้าใจ เรียกว่า “ Cognitive Component ” ได้แก่ ความคิดซึ่งเป็นส่วนประกอบของมนุษย์ในการคิด ซึ่งความคิดนี้อาจจะอยู่ในรูปใดรูปหนึ่งแตกต่างกันออกไป

2. ส่วนประกอบทางด้านอารมณ์ ความรู้สึก เรียกว่า “Affective Component” ซึ่งเป็นตัวเร้าความคิดอีกทอดหนึ่ง ถ้าหากบุคคลมีภาวะความรู้สึกที่ดีหรือไม่ดีจะแสดงออกขณะคิดถึงสิ่งนั้นออกมาในลักษณะที่แตกต่างกัน เช่น ความรู้สึกด้านบวก เรียกว่า “Positive Affective Component” ก็จะมีความรู้สึกในด้านบวกเป็นไปในทางที่ดี ในทางตรงข้ามบุคคลที่มีความรู้สึกด้านลบ เรียกว่า “Negative Affective Component” ก็จะมีความรู้สึกในด้านลบเป็นไปในทางที่ไม่ดี

3. ส่วนประกอบทางด้านพฤติกรรมเรียกว่า “Behavior Component” ซึ่งมีแนวโน้มเน้นไปในทางการกระทำ หรือพฤติกรรมในลักษณะที่ว่าเมื่อมีสิ่งเร้าก็จะเกิดปฏิกิริยาอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้น เช่น เมื่อบุคคลมีความรู้สึกในด้านบวก พฤติกรรมที่แสดงออกก็จะเป็นไปในทางที่ดี

จะเห็นได้ว่า ถ้าบุคคลไม่มีความเข้าใจหรือไม่มีแนวคิดซึ่งเรียกว่า “Concept” เกี่ยวกับสิ่งใดก็จะไม่สามารถมีทัศนคติต่อสิ่งนั้นได้ การที่บุคคลมีทัศนคติต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดต่างก็เนื่องจากบุคคลมีความเข้าใจหรือมีแนวคิดซึ่งเรียกว่า “Concept” ต่างกัน ดังนั้น ส่วนประกอบทางด้านความคิดเห็นหรือความรู้สึก ความเข้าใจ จึงนับได้ว่าเป็นส่วนประกอบขั้นพื้นฐานทัศนคติ และส่วนประกอบนี้จะเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับความรู้สึกของบุคคลอาจออกมาในรูปแบบแตกต่างกันทั้งในทางบวกและในทางลบซึ่งขึ้นอยู่กับประสบการณ์ และการเรียนรู้ของความรู้สึกที่เกิดขึ้น ที่มีต่อวัตถุหรือปรากฏการณ์นั้น ๆ เป็นสำคัญ

ละครเรื่อง “ทองล้นหลั่ง” นำเสนอสิ่งที่สร้างความรู้ความเข้าใจ ด้านศีลธรรมผ่านคุณธรรม วินัย เคารพ อดทน ทำให้เกิดความรู้สึก และอารมณ์ร่วม ผ่านความสนใจที่เพิ่มมากขึ้น หรืออากัปกริยาต่าง ๆ ตลอดจนการชมละครอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับ สุภาพงศ์ ระววยทรง (2535) กล่าวว่า สิ่งที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคตินั้น เริ่มต้นด้วยองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่ง คือ แหล่ง (Source) ของการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ อาจจะเป็นบุคคลเดี่ยว กลุ่มบุคคล หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ หรือสิ่งที่ก่อให้เกิดทัศนคติโดยตรง โดยทั่วไปแหล่งข่าวต่าง ๆ จะมีลักษณะที่แตกต่างกันในด้านต่าง ๆ เช่น ความสามารถ ความเป็นที่ดึงดูดความสนใจ ความคุ้นเคย ความเป็นมิตร จากการศึกษาพบว่าแหล่งข่าวที่มีความสามารถ มีความคุ้นเคย สามารถดึงดูดความสนใจ และมีอำนาจ จะมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ มากกว่าแหล่งข่าวที่ไม่คุณสมบัติดังกล่าว นอกจากนี้องค์ประกอบอื่น ๆ เช่น เนื้อหาของข่าวสาร (ควรพิจารณาถึงภาษา ความยากง่าย คำที่ใช้ เป็นต้น) และตัวผู้รับ (เช่น ทักษะในการสื่อความหมาย ทัศนคติ ความรู้ ระบบสังคม เป็นต้น)

เนื่องจากละครเรื่องดังกล่าวได้ใช้ดาราวัยรุ่น คือ คุณอเล็กซ์ เรนเดลล์ ซึ่งเป็นที่นิยม เพื่อแสดงและนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับเยาวชนซึ่งเทียบได้ว่าอยู่ในวัยเดียวกันกับตัวละคร ใช้ภาษาที่เยาวชนในวัยดังกล่าวใช้ จึงทำให้เยาวชนสามารถเกิดความเข้าใจ และมีทัศนคติที่ดีกับละคร และตัวละครได้อย่างง่าย

ด้านพฤติกรรม (Practice) สุรพงษ์ ไสธนะเสถียร (2533) ได้ให้ความหมายว่า พฤติกรรม หมายถึง การกระทำหรือพฤติกรรมใด ๆ ของคนเรา ส่วนใหญ่เป็นการแสดงออกของบุคคล ก็เนื่องมาจาก

การมีความรู้และทัศนคติที่แตกต่างกัน เกิดขึ้นได้ก็เพราะความแตกต่างอันเนื่องมาจากการเปิดรับสื่อ และความแตกต่างในการแปลความสารที่ตนเองได้รับ ก่อให้เกิดประสบการณ์สั่งสมที่แตกต่างกัน อันจะมีผลกระทบต่อพฤติกรรมของบุคคล โดยทั่วไปการสื่อสารเพื่อความโน้มน้าวพฤติกรรมนั้นสามารถเกิดขึ้นได้ทุกระดับ ตั้งแต่ปัจเจกคนข้างเคียง (กลุ่ม) ไปจนถึงระดับสังคม (สถานการณ์) การโน้มน้าวพฤติกรรมในทุกระดับของการสื่อสาร อาจผ่านสื่อโดยอาศัยวิธีการ ดังนี้

1. การปลุกเร้าอารมณ์ (Emotional Arousal) เพื่อให้เกิดความตื่นตื้นเต้นเร้าใจในการติดตาม ไม่ว่าจะด้วยภาพหรือเสียง เช่น บรรยากาศในการประกาศปฏิบัติรัฐประหาร สถานการณ์ที่น่าวิตกและน่าเป็นห่วงต่าง ๆ การเห็นอกเห็นใจ (Empathy) ด้วยการแสดงความอ่อนโยน เสียสละ และความกรุณาปราณี ยอมแพ้เพื่อความ เป็นพระกิติอาจะโน้มน้าวใจให้ผู้คนยอมรับได้ เช่น คนไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้ก็เพราะเห็นผู้สมัครนั้นถูกโจมตีจากผู้สมัครคนอื่น ๆ

2. การสร้างแบบอย่างขึ้นในใจ (Internalized Norms) เป็นการสร้างมาตรฐานอย่างหนึ่งขึ้นเพื่อให้มาตรฐานนั้นปลูกศรัทธา และเป็นตัวอย่างแก่ผู้รับสารที่จะต้องปฏิบัติตาม

3. การให้รางวัล (Reward) เช่น การลด แลก แจก แถม ในการโฆษณาเพื่อเป็นการจูงใจให้เลือกซื้อสินค้าที่ห้อนั้น ๆ

แต่ทั้งนี้ทั้งนั้น ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมของบุคคลนั้นไม่สัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่องเสมอไป ซึ่งเรียกว่า ช่องว่างของความรู้ ทัศนคติ และการยอมรับการปฏิบัติ หรือ KAP gap ได้ (พรทิพย์ ศิริชูทรัพย์ , 2542)

อีกด้านหนึ่ง โรเจอร์ส (Rogers , 1971 ได้เสนอ ช่องว่างของความรู้ ทัศนคติ และการยอมรับการปฏิบัติ หรือ KAP - gap และได้อธิบายว่า ทัศนคติกับพฤติกรรมของบุคคลนั้นไม่สัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่องเสมอไป กล่าวคือเมื่อการสื่อสารก่อให้เกิดความรู้และทัศนคติ ในทางบวกต่อสิ่งที่เผยแพร่แล้วแต่ในขั้นการยอมรับการปฏิบัติอาจมีผลในทางตรงกันข้ามก็ได้ ถึงแม้ว่าบุคคลส่วนใหญ่ มีทัศนคติอย่างไรแล้ว จะมีความ โน้มเอียงที่จะปฏิบัติตามทัศนคติของตนก็ตาม แต่พฤติกรรมเช่นนี้ จะไม่เกิดขึ้นเสมอไป ทั้งนี้เพราะในบางกรณีอาจเกิด KAP - gap ขึ้นได้ กล่าวโดยสรุปก็คือ ในกรณีทั่วไปเมื่อบุคคลมีความรู้ ทัศนคติเช่นไรจะแสดงพฤติกรรมไปตามความรู้และทัศนคติที่มีอยู่นั้น คือ K (Knowledge) A (Attitude) P (Practice) จะเกิดขึ้นอย่างสอดคล้องกันหรือสัมพันธ์กันแต่จะไม่เกิดขึ้นเสมอไปในกรณีไป

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมที่รู้จักกันในนาม KAP รวมทั้งช่องว่างของความรู้ ทัศนคติ และการยอมรับการปฏิบัติ หรือ KAP - gap นั้น ละครเรื่อง “ทองล้นหลัง” ซึ่งนำเสนอในรูปแบบของละครโทรทัศน์ขนาดสั้น จึงตอกย้ำว่าระยะเวลาอันสั้นไม่สามารถจะนำไปสู่การปรับเปลี่ยนด้านพฤติกรรมอย่างรวดเร็วได้ แต่สามารถสร้างความรู้ และก่อให้เกิดทัศนคติที่ดีและถูกต้อง ซึ่งหากมีการตอกย้ำในระยะยาวน่าจะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม อันนำไปสู่พฤติกรรมที่พึงประสงค์ได้ต่อไป

นอกจากทฤษฎีดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งผลการวิจัยยังสอดคล้องกับไคลทีย์ จารุภูมิ (2534) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจที่ได้รับจากละครโทรทัศน์” พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความตั้งใจมากที่จะดูละครโทรทัศน์ มีการวิพากษ์วิจารณ์บทบาทการแสดงของละคร หรือเนื้อเรื่องในขณะที่ยดู และได้นำละครไปใช้อรรถประโยชน์ทางสังคม นอกจากนั้นประการณที่ได้รับจากละครโทรทัศน์ คือ ความเชื่อเรื่องพรหมจรรย์เป็นสิ่งสำคัญในชีวิตผู้หญิงและความเชื่อเรื่องการทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว จะเห็นได้ว่าแม้เรื่องการทำความดีอาจจะไม่ใช่หลักในการวิจัย แต่เป็นพื้นฐานของคนไทยที่ไม่สามารถแยกจากกันได้

เช่นเดียวกับ รัชนิดา ชำนาญมณต์ (2539) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลของรายการทุ่งแสงตะวันในด้านความรู้ ทักษะคิดต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็ก พบว่า นักเรียนในเขตกรุงเทพมหานครมีความรู้เรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากกว่านักเรียนในชนบท ทั้งก่อนและหลังการเปิดรับชมรายการ แต่นักเรียนในชนบทมีทัศนคติที่ดีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทั้งก่อนและหลังการเปิดรับชมรายการดีกว่านักเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร สำหรับการเพิ่มความรู้และการเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียนทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกัน และมีความคิดเห็นต่อรายการที่ไม่แตกต่างกันคือ เห็นว่าเป็นรายการที่ดี มีประโยชน์ ได้รับความรู้และความสนุกสนาน แน่ใจว่าเด็กและเยาวชนมีพื้นฐานในเรื่องราวด้านศีลธรรมเช่นเดียวกับเรื่องราวด้านสิ่งแวดล้อม ดังนั้น เมื่อทดสอบผลหลังชมละคร ทำให้เด็กและเยาวชนมีความรู้ที่เพิ่มมากขึ้น และต่อยอดความรู้ที่มีอยู่เดิม ส่งผลสนับสนุนทัศนคติ และพฤติกรรมอีกด้วย

สำหรับ นฤปดี วรรณาคม (2541) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ผลทางสังคมของภาพยนตร์จีนชุดเปาบุ๋นจิ้น ต่อผู้ชมในกรุงเทพมหานคร” พบว่า ภาพยนตร์จีนชุดเปาบุ๋นจิ้น มีเนื้อหาที่ส่งเสริมค่านิยมส่งเสริมสังคมในเรื่องความกตัญญู มากเป็นอันดับหนึ่ง นอกจากนั้นยังมีค่านิยมเกี่ยวกับ ความซื่อสัตย์ ความมีน้ำใจเมตตาอารี และความรับผิดชอบ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าเปาบุ๋นจิ้นเป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับคนไทยทั้งพฤติกรรมที่ควรได้รับการสรรเสริญ และรูปแบบในการดำรงชีวิตอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ซึ่งละครเรื่อง “ทองล้นหลัง” เป็นละครไทย ที่ทำขึ้นเพื่อส่งเสริมศีลธรรม ผลิตเพื่อคนไทย จึงมีบริบทและเรื่องราวที่ใกล้เคียงกับผู้ชม ประกอบเรื่องราวที่ทันสมัย เป็นแบบอย่างด้วยการนำเสนอผ่านภาพและเสียง ในการให้ความรู้ สร้างทัศนคติที่ดี ตลอดจนเป็นเหตุให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ได้ในภายหลัง

รวมทั้ง สอดคล้องกับ ประวรรณ โลหะวัฒน์วงษ์ (2543) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การรับรู้ทัศนคติ และความพึงพอใจที่มีต่อละครโทรทัศน์ชุดเจ้ากรรมนายเวร ของผู้ชมในเขตกรุงเทพมหานคร” พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาและเรื่องที่ละครนำเสนอ รวมทั้งมีทัศนคติที่เปลี่ยนไปในทางบวกและมีความพึงพอใจหลังจากที่ได้รับชมละครโทรทัศน์ชุดนี้ ความพึงใจหลัก คือ ความ

สนุกสนานบันเทิง และเนื้อเรื่องของละคร การได้รับข้อคิดจากละครไปใช้บรรลพประโยชน์ทั้งต่อตนเอง คนรอบข้างและสังคม อีกทั้งผู้ชมมีทัศนคติที่ดีต่อการใช้กลยุทธ์สาระบันเทิงผ่านละครโทรทัศน์ โดยมีความคิดเห็นว่าละครที่มีสาระจะส่งผลต่อสังคมทางด้านบวก ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับละครเรื่อง "ทองลันหลัง" ในลักษณะบริบทของการถ่ายทอดเรื่องราวของสังคมไทย

และยังสอดคล้องกับ สุรพวรรณ ตั้งทวีตนา (2544) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "ผลกระทบของภาพยนตร์การ์ตูนญี่ปุ่นทางโทรทัศน์เรื่อง เณรน้อยเจ้าปัญญาที่มีต่อผู้ชม" ที่พบว่า ผู้ชมการ์ตูน "เณรน้อยเจ้าปัญญา" อิคคิวซังซึ่งเป็นตัวเอกในการ์ตูน เป็นแม่แบบในการดำเนินชีวิตของผู้ชม และมีการส่งเสริมการเรียนรู้ค่านิยมเพื่อสังคมในระดับสูงทางด้านความมีไหวพริบปฏิภาณ รวมถึงความกตัญญูตเวที ความสุขุมรอบคอบ ความพยายาม ความอดทนอดกลั้น ความยุติธรรม ความเมตตา และการพึ่งพาอาศัยกัน ถึงแม้ว่าเรื่องอิคคิวซังจะเป็นเรื่องราวที่เป็นการ์ตูน แต่ได้นำเสนอเรื่องราวโดยใช้เอดูเทนเมนท์ ที่ทำให้ประชาชนได้เรียนรู้อย่างแยบคาย ซึ่งอิคคิวซังเป็นแบบอย่าง เช่นเดียวกับเรื่องทองลันหลังที่มีก่อเป็นตัวละครหลัก ซึ่งทำให้ผู้ชมสามารถเรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ หลังชมละครได้เป็นอย่างดี

จะเห็นได้ว่างานวิจัยข้างต้น แนวคิดเกี่ยวกับ "การทำดีได้ดี" แม้ไม่ได้เป็นเรื่องหลักที่ตั้งใจนำเสนอ แต่ผู้รับสารก็จะรับรู้ได้โดยอัตโนมัติ รวมทั้งแนวคิดพื้นฐานอื่น ๆ เช่น ความกตัญญู ความยุติธรรม ความเมตตา เป็นต้น ที่ปรากฏอยู่ในเรื่องนั้นด้วยเช่นกัน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข้อเสนอแนะทั่วไป

ครู ผู้สอน และโรงเรียนสามารถสร้างการตื่นรู้และการชวนขวายหาความรู้ด้วยตนเองให้กับนักเรียน โดยเฉพาะเรื่องราวด้านศีลธรรม ด้วยสารทดลองหรือTreatment อื่น ๆ เช่น แบบสอบถาม กิจกรรมพิเศษ เป็นต้น ที่แปลกปลอม และมีความแตกต่างจากกิจวัตรประจำวัน หรือกิจกรรมประจำของนักเรียน อันจะก่อให้เกิดความตื่นรู้ สร้างความสนใจ ตลอดจนเกิดการพูดคุย ตลอดจนวาระในการพูดคุย แลกเปลี่ยน เรียนรู้กันได้ด้วย

ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยในครั้งต่อไป

1. การวิจัยในครั้งต่อไป ผู้วิจัยสามารถนำละครสั้นที่มีเนื้อหาส่งเสริมศีลธรรมจากโครงการฟื้นฟูศีลธรรมโลกมาทำการศึกษาได้อีก เพราะละครมีเรื่องราวที่หลากหลาย ตลอดจนละครในแต่ละเรื่องมีกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกันไป

2. ในอนาคต ผู้วิจัยสามารถทำการศึกษากลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นกลุ่มผู้ชมที่มีจำนวนแน่นอนจากโครงการฟื้นฟูศีลธรรมโลกอยู่แล้ว โดยที่โครงการฟื้นฟูศีลธรรมโลกมีสื่อที่หลากหลาย และมีสื่อละครเป็นสื่อหนึ่ง ดังนั้นจึงสามารถทำการทดสอบประสิทธิผลของสื่อละครกับสื่อต่าง ๆ หรือศึกษาในประเด็นต่าง ๆ เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อบุคคล สื่อกิจกรรมในโครงการ เป็นต้น ได้อีกด้วย

3. หากมีโอกาสในอนาคต ผู้วิจัยควรทำการศึกษาวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในโรงเรียนซึ่งน่าจะมีโอกาสช่วยให้นักเรียนพัฒนาและเกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ได้ต่อไป

4. การศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป หากยังคงรูปแบบงานวิจัยกึ่งทดลอง สามารถดำเนินการศึกษาในลักษณะการศึกษาหลังการชมละครเพียงอย่างเดียวได้ (One Group Post – Test Only)

5. ผู้วิจัยที่จะทำการศึกษาในครั้งต่อไป สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายในลักษณะการศึกษานอกระบบโรงเรียน เช่น โรงเรียนกวดวิชา เป็นต้น หรือดำเนินการวิจัยในลักษณะการศึกษาตามอัธยาศัย น่าจะก่อให้เกิดผลดี และได้งานวิจัยที่น่าสนใจอีกชิ้นหนึ่ง เนื่องจากการทำวิจัยในลักษณะการวิจัยกึ่งทดลองนั้น เพื่อให้เกิดการกระจายกลุ่มตัวอย่างที่ทั่วถึง และหลากหลายกลุ่มมากขึ้น การเข้าประสานเพื่อดำเนินการวิจัยในลักษณะการศึกษาในระบบโรงเรียนซึ่งต้องดำเนินงานตามกระบวนการและขั้นตอน ซึ่งผู้วิจัยไม่สามารถระบุกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจนและเข้าถึงกลุ่มที่ต้องการตามที่ควรจะเป็นได้

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กัลยา วานิชย์บัญชา , รองศาสตราจารย์ ดร. . **การใช้โปรแกรม SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล** . พิมพ์ครั้งที่ 15. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสาร , 2552.

กิตติ กัญภัย. **จิตวิทยาการสื่อสาร**. พิมพ์ครั้งที่ 1 . กรุงเทพฯ : เจริญบุญการพิมพ์ , 2551.

กิติมา สุรสนธิ. **ความรู้ทางการสื่อสาร**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548

กาญจนา แก้วเทพ. **โครงการตำรา คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ชุดความรู้นิเทศศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.

กาญจนา แก้วเทพ. **ศาสตร์แห่งสื่อและวัฒนธรรมศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 2 . กรุงเทพฯ : เอ็ดดิสัน เพรส โปรดักส์, 2549.

กาญจนา แก้วเทพ. **การวิเคราะห์สื่อ แนวคิดและเทคนิค** . พิมพ์ครั้งที่ 4 . กรุงเทพฯ : เลิฟ แอนด์ เลิฟ, 2547.

กาญจนา แก้วเทพและคณะ. **สื่อบันเทิง อำนาจแห่งความไร้สาระ**. พิมพ์ครั้งที่ 1 . กรุงเทพฯ : ออล อปอร์ต พับลิชิ่ง, 2545.

กาญจนา แก้วเทพและคณะ. **สื่อเพื่อชุมชน : การประมวลองค์ความรู้**. พิมพ์ครั้งที่ 1 . กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย , 2543.

จันทนา เพชรพรหม . **การนำเสนอเอกลักษณ์ “ความเป็นไทย” ในรายการคุณพระช่วย** . วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.

จริมา ทองสวัสดิ์ . **ความต้องการข่าวสาร การเปิดรับ และการใช้ประโยชน์ข่าวสารด้านสุขภาพจากเว็บไซต์สุขภาพของผู้ใช้อินเตอร์เน็ตในเขตกรุงเทพมหานคร** . วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต , ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.

จิตรลดา ดิษยนันท์. **กลยุทธ์ในการผลิตรายการละครโทรทัศน์ของบริษัท กันตนา วิดีโอ โปรดักชั่น จำกัด**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.

- จุฑาทิพย์ อัศววิเชียร. **ทักษะการสื่อสาร ความคาดหวัง และการใช้ประโยชน์ของผู้ฟังจากการ
ฟังรายการเนชั่นจูเนียร์ อินเทอร์เน็ตทีวี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, ภาควิชาการ
ประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- ฉานิกา กาญจนพิศาล. **แนวทางในการกำหนดกลยุทธ์การส่งเสริมรายการโทรทัศน์ที่มีคุณภาพ
สำหรับเด็กและเยาวชน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, ภาควิชาการสื่อสารมวลชน คณะ
นิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.
- ณัฐกาญจน์ ศุภรัตน์เมธี . **การสะท้อนปัญหาสังคมและแนวคิดด้านจริยธรรมในรายการ “คน
ค้นคน”** . วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.
- ณัฐพรรณ ศรีมุข. **การเปิดรับสื่อ ความรู้ ทักษะคิด และพฤติกรรมที่ยอมรับวิถีชีวิตตามหลัก
ชีวิตจิตของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, ภาควิชาการ
ประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.
- ณิฉวรรณ์ วรานิชสกุล . **การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในรายการวิทยุเพื่อการแก้ไขปัญหาจราจร
ในกรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษา สถานีวิทยุ จส. เอ็ม. 100 เมกะเฮิร์ต .**
วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต , ภาควิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2536 .
- ดารเกศ สงวนพงษ์. **เทคโนโลยีการสื่อสารกับแบบแผนการสื่อสารของวัยรุ่น**. วิทยานิพนธ์
ปริญญาามหาบัณฑิต , ภาควิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2548.
- ธนวรรณ กัมมารเจษฎากุล . **การวิเคราะห์เนื้อหาด้านสุขภาพในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย .**
วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต , ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2547.
- ธีรณง เกิดสุคนธ์. **การศึกษาอิทธิพลทางจริยธรรมจากสื่อละครโทรทัศน์ที่มีต่อเยาวชน : ศึกษา
เฉพาะนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต , ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ คณะ
นิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.
- นฤปดี วรรณาคม. **ผลทางสังคมของภาพยนตร์จีนชุดเป่าบู๊นจิ้น ต่อผู้ชมกรุงเทพมหานคร**.
วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต , ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2541.

- นริศฐา โชติภวนิชย์. **การเปรียบเทียบมุมมองความคิดสร้างสรรค์ในโฆษณาระหว่างนักสร้างสรรค์ในบริษัทตัวแทนโฆษณาและผู้บริโภค**. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต , ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.
- นารากร ดิยายน . **การวิเคราะห์เนื้อหาการรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก** . วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต , ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- บุญเกิด มาอ่อง . **การศึกษาการรวมกลุ่มและการทำกิจกรรมร่วมกันของกลุ่มผู้ฟัง จส. 100** . วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต , ภาควิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.
- เบญจศรี ศรีโยธิน. **การคาดหวังและความพึงพอใจที่ผู้ชมได้รับจากละครพื้นบ้านทางโทรทัศน์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต , ภาควิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.
- ปรววรรณ โลหะวงษ์. **การรับรู้ทัศนคติ และความพึงพอใจที่มีต่อละครโทรทัศน์ชุดเจ้ากรรมนายเวรของผู้ชมในเขตกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต , ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.
- ปรมะ สตะเวทิน. **หลักนิเทศศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์, 2540 .
- ปรมะ สตะเวทิน. **การสื่อสารมวลชน : กระบวนการและทฤษฎี**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : ภาพพิมพ์. 2541 .
- ปรเมศวร์ รัชยากร . **พฤติกรรมการสื่อสาร ทัศนคติ และการใช้ประโยชน์ จากบริการกระดานข่าว ผ่านระบบเว็ลด์ไวด์เว็บของวัยรุ่น ในเขตกรุงเทพมหานคร** . วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต , ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546 .
- บัณฑิตา ทองสีมา. **การใช้โทรทัศน์ของเด็กภายในครอบครัว**. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต , ภาควิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- บัทมา คงบุญ. **การเปิดรับ ทัศนคติ และความต้องการของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครที่มีต่อรายการกรองสถานการณ์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต , ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.
- ปิยศักดิ์ ชมจันทร์. **ภาพตายตัวของตัวละครต่าง ๆ ในภาพยนตร์ไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต , ภาควิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.

- ปาริชาติ สุคนธ์พานิช. **แฮร์รี่พอดเตอร์ วรรณกรรมเพื่อพัฒนานิสัยการอ่าน**. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต , ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- ปาริชาติ สถาปิตานนท์ สโรบล . **เอดูเทนเมนต์ : สื่อสาระบันเทิงเพื่อการเปลี่ยนแปลงสังคม . มองสื่อ
ใหม่ มองสังคมใหม่**. กรุงเทพฯ : เอดิชั่น เพรส โปรดักส์, 2549.
- ปาริชาติ สถาปิตานนท์ และคณะ . **การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมและการพัฒนาชุมชน : จาก
แนวคิดสู่ปฏิบัติการวิจัยในสังคมไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุน
การวิจัย, 2549.
- ปาริชาติ สถาปิตานนท์ . **ระเบียบวิธีวิจัยการสื่อสาร**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2543.
- ปาริชาติ สถาปิตานนท์ สโรบล . **เอดูเทนเมนต์ : กลยุทธ์การใช้สื่อมวลชนเพื่อการพัฒนา . วารสาร
นิเทศศาสตร์ (เมษายน – มิถุนายน 2541) : 32 – 40 .**
- พนม คลี่ฉายา. **เอกสารประกอบการสอนวิชาการประยุกต์สื่อเพื่อการพัฒนา 1. ภาควิชาการ
ประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย : กรุงเทพมหานคร, 2549 .**
- พรทิพย์ ศิริชูทรัพย์. **การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทักษะคิด และการมีส่วนร่วมต่อปัญหาสังคมของ
กลุ่มผู้ใช้สื่ออินเทอร์เน็ตบนเว็บไซต์องค์กรพัฒนาเอกชน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ,
ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542 .
- พรพิมล รัตนพงศ์. **การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทักษะคิด และพฤติกรรมการป้องกันและต่อต้าน
ยาเสพติดของประชาชนในเขตอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี**. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต , ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.
- พรสิทธิ์ พัฒนนานุรักษ์. **ผลของการสื่อสาร ในเอกสารการสอนชุดวิชาหลักและทฤษฎีการ
สื่อสาร**. เล่มที่ 1 หน่วยที่ 8. นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช , 2529.

- พัชร พรหมภักดี. **การวิเคราะห์บทบาทของรายการสู่เพื่อแม่ในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก และสถาบันครอบครัว**. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต , ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.
- พัทธนันท์ เด็ดแก้ว. **การศึกษาเปรียบเทียบการรับชมรายการโทรทัศน์ประเภทสาระความรู้ และ สารบันเทิง การจดจำได้ และการนำไปใช้ประโยชน์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต , ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
- เพชรรัตน์ เวสสวัณณ์ . **การมีส่วนร่วมของผู้ชมรายการสารคดี “คนค้นคน”** . วิทยานิพนธ์ ปริญญาามหาบัณฑิต , ภาควิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.
- พุดริรัตน์ กมลชัยสกุล . **รูปแบบการสื่อสารธรรมะเพื่อเยาวชนผ่านเว็บไซต์** . วิทยานิพนธ์ ปริญญาามหาบัณฑิต , ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.
- พาริดา เตชะวรินทร์เลิศ . **ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เท่าทันสื่อกับการได้รับอิทธิพลด้านการ กำหนดความสำคัญแก่วาระข่าวสารและการเลือกกรอบในการตีความข่าวสาร** . วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต , ภาควิชาวารสารสนเทศ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2548.
- ภูริ หิรัญพุกฤษ . **คุณลักษณะสำคัญในการดูโทรทัศน์ ชุดสุดสัปดาห์ ที่ผู้ชมกลุ่มเด็กชื่นชอบ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต , ภาควิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2548.
- มณฑลีย์ หนูลีใส. **การเปิดรับสื่อกับพฤติกรรมของวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ ปริญญาามหาบัณฑิต , ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- มนตรา สายวิวัฒน์. **การศึกษาเนื้อหาและการใช้ประโยชน์จากนิตยสารวัยรุ่นในการเสริม ความรู้และจริยธรรม**. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต , ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ คณะ นิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- มนัสวินี จันทะเลิศ. **เกณฑ์ในการประเมินคุณภาพรายการเด็กทางโทรทัศน์**. วิทยานิพนธ์ ปริญญาามหาบัณฑิต , ภาควิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.

- รองรัตน์ ธีระนันท์. **กระบวนการผลิตรายการ และปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตรายการศาสนาทางโทรทัศน์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต , ภาควิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.
- รังสิมา นิโบล . **กระบวนการทัศน์ใหม่ของการสื่อสารเพื่อสร้างเสริมสุขภาพของประชาสังคม** . วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต , ภาควิชาวาทยวิทยาและสื่อสารการแสดง คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547
- รังสิวุฒิ ทับทิมทอง . **การสื่อสารเพื่อถ่ายทอดความรู้และอุดมการณ์ชาตินิยมสู่คนรุ่นใหม่ผ่านละครวิทยุอิงประวัติศาสตร์คณะรังสิมันต์** . วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต , ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.
- รัชณิดา ชำนาญมนต์. **ประสิทธิผลของรายการทุ่งแสงตะวันในด้านความรู้และทัศนคติต่อการอนุรักษ์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต , ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.
- วิเชียร เกตุสิงห์. **การใช้โปรแกรม SPSS for Windows และการแปลผลการวิเคราะห์**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เจริญผล , 2547.
- วัชรภรณ์ จิตต์อารีย์. **การรับฟังรายการกรีนเวฟกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อสังคมและสิ่งแวดล้อม**. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต , ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- ศันสนีย์ ฤทธิ์ทองพิทักษ์. **การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทัศนคติ และการใช้สมุนไพรรักษาโรคในกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต , ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.
- ไสลทิพย์ จารุภูมิ. **ความพึงพอใจที่ได้รับจากละครโทรทัศน์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต , ภาควิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.
- สิววรรณ ลอพันธุ์ไพบูลย์. **การศึกษาเปรียบเทียบบทบาททางจริยธรรมของตัวละครและภาพยนตร์ชุดโทรทัศน์ไทย จีน และญี่ปุ่น**. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต , ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532.
- สิริรัตน์ เอื้อน้อมจิตต์กุล. **ภาพเด็กและการถอดรหัสความหมายในละครโทรทัศน์ช่วงไพรม์ไทม์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต , ภาควิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.

- สุกัญญา ตั้งเรื่องเกียรติ . **การวิเคราะห์รูปแบบและเนื้อหาของนิทานไทยบนสื่ออินเทอร์เน็ต** .
 วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต , ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
 มหาวิทยาลัย, 2545.
- สุรพงษ์ ไสยณะเสถียร. **การสื่อสารกับสังคม**. กรุงเทพมหานคร :โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
 2533.
- สาวิตรี กำแพงพันธ์. **บทบาทของละครโทรทัศน์แนวเบาสมองเพื่อการส่งเสริมความสัมพันธ์อัน
 ดีในครอบครัว**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต , ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.
- สาวิตรี สุตรา. **การเปิดรับสื่อ ความรู้ ทักษะคิด และพฤติกรรมการออมของชาวชนบทในจังหวัด
 สุรินทร์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต , ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539
- สุทธินันท์ ศักดิ์เกษมศานต์. **ปฏิกริยาตอบสนองของผู้ชมที่มีต่อภาพยนตร์ใหม่โรงผ่านเว็บ
 บอร์ด**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต , ภาควิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.
- สุภาพงศ์ ระววยทอง. **การศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับสาร ความรู้และทัศนคติต่อการเสนอข่าว
 ต่างประเทศ ทางสื่อสารมวลชนของประชาชน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ,
 ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.
- สุรพรรณ ตั้งทวีวัฒนา. **ผลกระทบของภาพยนตร์การ์ตูนญี่ปุ่นทางโทรทัศน์เรื่องเนรน้อยเจ้า
 ปัญญาที่มีต่อผู้ชม**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต , ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศ
 ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
- อมรรัตน์ ชาญวิเศษ . **การวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับเด็กในไทยรัฐและการสำรวจการรับรู้
 เกี่ยวกับสิทธิเด็กของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ,
 ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.
- อรพินท์ ศักดิ์เยี่ยม. **การใช้ประโยชน์และความพึงพอใจที่เด็กได้รับชมรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต , ภาควิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.
- อรศรี งามวิทยาพงศ์. **กระบวนการเรียนรู้ในสังคมไทยและการเปลี่ยนแปลงจากยุคชุมชนถึงยุค
 พัฒนาความทันสมัย**. กรุงเทพมหานคร : วิทยาลัยการจัดการทางสังคม , 2549

อภิญา ศรีรัตนสมบูรณ์. **การวิเคราะห์ละครโทรทัศน์ชุดคุณธรรมในการถ่ายทอดความเชื่อและค่านิยมสังคมไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต , ภาควิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533.

อาศยา ศิริเอาทาร์ย์. **การรับรู้และการตีความหมายของเด็กประถมวัยเกี่ยวกับการแสดงออกทางเพศในรายการโทรทัศน์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต , ภาควิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.

อำภา มิตรภูษามรรณ์. **เนื้อหาและวิธีการนำเสนอของรายการ “พ.ศ. พอเพียง” และการรับรู้ประโยชน์และการเปิดรับรายการของผู้ชม**. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต , ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.

เอกสารประกอบการประชุมสมัชชาสุขภาพแห่งชาติครั้งที่ 1 “เด็กและเยาวชนกับสื่อ”. ศูนย์คุณธรรม : กรุงเทพมหานคร, 2551

เอกสารการสอนชุดวิชาวิชาพฤติกรรมกรรมการสื่อสาร หน่วยที่ 9 - 15. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมราชา , 2539.

ภาษาอังกฤษ

Douglas A. Gentile. **Media violence and children : a complete guide for parents and professionals**. Greenwood Publishing Group, 2003.

Edutainment / Entertainment - Education [Online] .1998 . Available from : <http://www.arvindsinghal.com> .

Effect of Television [Online] .1998 . Available from :<http://www.apa.org/journals/feature.pdf>

Irving E. , Sigel, Ann V. McGillicuddy-De Lisi , Jacqueline J. Goodnow. **Parental Belief Systems** . 2 nd ed. United Stage of America: Lawrence Erlbaum Associates, Inc. , 1992.

Jeffres , Leo W. .**Mass Media Effect**. 2 nd ed. , United Stage of America : Waveland Press, Inc., 1997.

Jennings Bryant & Dolf Zillmann. **Media Effect : Advance in theory and research**. 2 nd ed., United Stage of America : Lawrence Erlbaum Associates, Inc. , 2001.

Krippendorff , Klaus .**Content Analysis : An Introduction to Its Methodology** . 2 nd ed. , United Stage of America : Sage Publication , Inc. , 2004 .

- McQuail, D. **McQuail's : Mass Communication Theory.** , London : Sage Publication , Inc , 2000.
- Parichart Sthapitanonda , Duangkae Buaprakhon and Arvind Singhal . **Entertainment – Education and Participatory Theatre in Northern Thailand** . Journal of Communication Arts Vol. 22 No. 3 2004.
- Parichart Sthapitanonda Sarobol & Singhal, Arvind . **Cultural Shareability, Role Modeling, and Para-Social Interaction in an Entertainment – Education Film : The Effect of “Karate Kids” on Thai Street Children.** : 1 – 30 Paper presentation at the 1998 International Broadcasting Symposium on the Youth and Global Media, Manchester, England, 1998.
- Perse , Elizabeth M. . **Media Effect and Society.** , United Stage of America: Lawrence Erlbaum Associates, Inc. , 2001.
- Singhal , A. ,& Brown , W.J. **Entertainment – Education : Where has it been ? Where is it going ? Draft** . Paper presentation at the 45 th Annual Meeting of the International Communication Association , Albuquerque , New Mexico, 1995.
- Sparks , Glenn G. . **Media Effect Research : a basic overview.** Canada : Wadsworth / Thomas Learning , 2002.
- Strasburger, Victor C. , Wilson, Barbara J. and Jordan , Amy B. .**Children, Adolescents, and the Media.** 2 nd ed. , United Stage of America : SAGE Publications , Inc., 2009.
- Udornpim , Kant . **The Impacts of Culturally – Sharable Entertainment Education Program : A Study of the Japanese TV Programe “ Oshin” in Thailand.** Bangkok : Faculty of the Graduate School of Bangkok University , 1997.
- Virginia Lacaya & Arvind Singhal . **Pop Culture with a purpose.** Natherlands : Oxfam Novib , 2008.

ภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก
ตารางที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ความแตกต่างของระดับค่าคะแนนด้านความรู้ของกลุ่มควบคุม เมื่อทำแบบสอบถาม Pre - Test และ Post - Test

ตารางที่ 47 ความแตกต่างของระดับค่าคะแนนด้านความรู้ของกลุ่มควบคุม เมื่อทำแบบสอบถาม Pre - Test และ Post - Test

ระดับค่า คะแนน ความรู้	เมื่อทำแบบสอบถาม Pre - Test				เมื่อทำแบบสอบถาม Post - Test			
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	ค่า คะแนน เฉลี่ย	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน	จำนวน (คน)	ร้อยละ	ค่า คะแนน เฉลี่ย	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน
น้อยมาก	0	0	9.45	1.70	0	0	9.56	1.78
น้อย	0	0			0	0		
ปานกลาง	13	12.4			11	10.6		
มาก	64	61.6			51	49.0		
มากที่สุด	27	26.0			42	40.4		
รวม	104	100.0			104	100.0		

จากตารางที่ 47 พบว่า ค่าคะแนนด้านความรู้ของกลุ่มควบคุม เมื่อทำแบบสอบถาม Pre - Test และ Post - Test มีคะแนนเฉลี่ยที่เพิ่มมากขึ้น โดยหลังชมละครเรื่อง "ทองลันหลัง" คะแนนเฉลี่ยเป็น 9.56 คะแนน ซึ่งมีระดับค่าคะแนนความรู้ในระดับค่าคะแนนด้านความรู้มาก คิดเป็นร้อยละ 49.0 รองลงมา คือ ระดับค่าคะแนนความรู้มากที่สุด ร้อยละ 40.4 และระดับค่าคะแนนความรู้ปานกลาง มีจำนวน 11 คน ร้อยละ 10.6 ตามลำดับ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. ความแตกต่างของระดับค่าคะแนนด้านทัศนคติของกลุ่มควบคุม เมื่อทำแบบสอบถาม Pre - Test และ Post - Test

ตารางที่ 48 ความแตกต่างของระดับค่าคะแนนด้านทัศนคติของกลุ่มควบคุม เมื่อทำแบบสอบถาม Pre - Test และ Post - Test

ระดับค่า คะแนน ทัศนคติ	เมื่อทำแบบสอบถาม Pre - Test				เมื่อทำแบบสอบถาม Post - Test			
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	ค่า คะแนน เฉลี่ย	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน	จำนวน (คน)	ร้อยละ	ค่า คะแนน เฉลี่ย	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน
น้อยมาก	0	0	53.21	4.13	0	0	53.57	5.05
น้อย	0	0			0	0		
ปานกลาง	0	0			0	0		
มาก	47	45.2			45	43.3		
มากที่สุด	57	54.8			59	56.7		
รวม	104	100.0			104	100.0		

จากตารางที่ 48 พบว่า ค่าคะแนนด้านทัศนคติของกลุ่มควบคุม หลังชมละครเรื่อง "ทองล้นหลั่ง" มีคะแนนเฉลี่ยที่เพิ่มขึ้น โดยหลังชมละครเรื่อง "ทองล้นหลั่ง" คะแนนเฉลี่ยเป็น 53.57 คะแนน ซึ่งมีระดับค่าคะแนนทัศนคติในระดับค่าคะแนนด้านทัศนคติมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 56.7 และรองลงมา คือ ระดับค่าคะแนนทัศนคติมาก ร้อยละ 43.3 ตามลำดับ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3. ความแตกต่างของระดับค่าคะแนนด้านพฤติกรรมของกลุ่มควบคุม เมื่อทำแบบสอบถาม Pre - Test และ Post - Test

ตารางที่ 49 ความแตกต่างของระดับค่าคะแนนด้านพฤติกรรมของกลุ่มควบคุม เมื่อทำแบบสอบถาม Pre - Test และ Post - Test

ระดับค่า คะแนน พฤติกรรม	เมื่อทำแบบสอบถาม Pre - Test				เมื่อทำแบบสอบถาม Post - Test			
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	ค่า คะแนน เฉลี่ย	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน	จำนวน (คน)	ร้อยละ	ค่า คะแนน เฉลี่ย	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน
น้อยมาก	0	0	53.91	5.80	0	0	61.66	7.33
น้อย	0	0						
ปานกลาง	7	6.7						
มาก	84	80.8						
มากที่สุด	13	12.5						
รวม	104	100.0			104	100.0		

จากตารางที่ 49 พบว่า ค่าคะแนนด้านพฤติกรรมของกลุ่มควบคุม หลังชมละครเรื่อง "ทองลันหลัง" มีคะแนนเฉลี่ยที่เพิ่มขึ้น โดยหลังชมละครเรื่อง "ทองลันหลัง" คะแนนเฉลี่ยเป็น 61.66 คะแนน ซึ่งมีระดับค่าคะแนนพฤติกรรมในระดับค่าคะแนนด้านพฤติกรรมมากที่สุด มีจำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 51.9 รองลงมา คือ ระดับค่าคะแนนพฤติกรรมมาก มีจำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 47.1 และระดับค่าคะแนนพฤติกรรมปานกลาง มีจำนวนเพียง 1 คน คิดเป็นร้อยละ 1.0 ตามลำดับ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4. การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยระดับความรู้ของกลุ่มควบคุม ก่อนและหลัง
ชมละคร

ตารางที่ 50 ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยด้านความรู้ของกลุ่มควบคุม ก่อนและหลังชม
ละครเรื่อง "ทองลันหลัง"

ความรู้	จำนวน (คน)	ค่าคะแนน เฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ค่า t	ค่า p
ก่อนชมละคร	104	9.45	1.70	- 0.96	0.000***
หลังชมละคร		9.56	1.78		

*** $p < 0.001$

จากตารางที่ 50 พบว่า คะแนนเฉลี่ยด้านความรู้ของกลุ่มควบคุม ก่อนและหลังชมละครเรื่อง
"ทองลันหลัง" แตกต่างกันโดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 โดย คะแนนเฉลี่ยด้านความรู้ของกลุ่ม
ตัวอย่าง หลังชมละครเรื่อง "ทองลันหลัง" เป็น 9.56 ซึ่งสูงกว่า ก่อนชมละครเรื่อง "ทองลันหลัง"

5. การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยด้านทัศนคติของกลุ่มควบคุม ก่อนและหลัง
ชมละคร

ตารางที่ 51 ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยด้านทัศนคติของกลุ่มควบคุม ก่อนและหลังชม
ละครเรื่อง "ทองลันหลัง"

ทัศนคติ	จำนวน (คน)	ค่าคะแนน เฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ค่า t	ค่า p
ก่อนชมละคร	104	53.21	4.13	- 0.757	0.00***
หลังชมละคร		53.57	5.05		

*** $p < 0.001$

จากตารางที่ 51 พบว่า คะแนนเฉลี่ยด้านทัศนคติของกลุ่มควบคุม ก่อนและหลังชมละครเรื่อง
"ทองลันหลัง" แตกต่างกันโดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 โดย คะแนนเฉลี่ยด้านทัศนคติของกลุ่ม
ตัวอย่าง หลังชมละครเรื่อง "ทองลันหลัง" เป็น 53.57 ซึ่งสูงกว่า ก่อนชมละครเรื่อง "ทองลันหลัง"

6. การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยด้านพฤติกรรมของกลุ่มควบคุม ก่อนและหลังชมละคร

ตารางที่ 52 ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยด้านพฤติกรรมของกลุ่มควบคุม ก่อนและหลังชมละครเรื่อง "ทองลันหลัง"

พฤติกรรม	จำนวน (คน)	ค่าคะแนนเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่า t	ค่า p
ก่อนชมละคร	104	53.91	5.80	- 12.79	0.00***
หลังชมละคร		61.66	7.33		

*** $p < 0.001$

จากตารางที่ 52 พบว่า คะแนนเฉลี่ยด้านพฤติกรรมของกลุ่มควบคุม ก่อนและหลังชมละครเรื่อง "ทองลันหลัง" แตกต่างกันโดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 โดย คะแนนเฉลี่ยด้านพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่าง หลังชมละครเรื่อง "ทองลันหลัง" เป็น 61.66 ซึ่งสูงกว่า ก่อนชมละครเรื่อง "ทองลันหลัง"

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข
แบบทดสอบ Pre - Test

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสอบถาม

คำชี้แจง : แบบสอบถามนี้จัดทำขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลไปใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ผลของละครเพื่อสังคมในการพัฒนาศีลธรรมเยาวชน” : กรณีศึกษาก่อนการชมละครเรื่อง “ทองลั่นหลัง” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของ การศึกษาระดับปริญญาโท สาขา นิเทศศาสตร์พัฒนาการ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 1 : ข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง : ในส่วนนี้เป็นคำถามเกี่ยวกับตัวท่าน

กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ หรือเติมข้อมูลให้สมบูรณ์ตามความเป็นจริง

1. เพศ หญิง ชาย
2. โรงเรียน โรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี
 โรงเรียนหอวัง
 โรงเรียนวัดปากน้ำวิฑายาคม
3. ชั้น เลขที่
4. อายุ ปี
5. ข้อมูลเกี่ยวกับพ่อ ประกอบอาชีพ
 ข้าราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ พนักงานบริษัทเอกชน
 เจ้าของกิจการ / ผู้ประกอบการธุรกิจ พ่อบ้าน / เกษียณอายุ / ว่างงาน
 อื่น ๆ ระบุ
6. ข้อมูลเกี่ยวกับมารดา ประกอบอาชีพ
 ข้าราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ พนักงานบริษัทเอกชน
 เจ้าของกิจการ / ผู้ประกอบการธุรกิจ แม่บ้าน / เกษียณอายุ / ว่างงาน
 อื่น ๆ ระบุ
7. สถานภาพของพ่อแม่
 อยู่รวมกัน แยกกันอยู่ หย่า พ่อ / แม่ ถึงแก่กรรม
8. บุคคลที่อยู่ในบ้าน (หลังเดียวกัน หรือ รั้วเดียวกัน)
 พ่อ แม่ พี่ คน
 น้อง คน ปู่ ย่า ตา ยาย
 อื่น ๆ ระบุ
9. พ่อ หรือ/ และ แม่ หรือ/ และ ผู้ปกครอง ร่วมชมโทรทัศน์และสื่อต่าง ๆ กับนักเรียน
 ชม ไม่ชม (งดทำข้อ 11)

สำหรับเจ้าหน้าที่**PART 1 : DATA**

1. SEX (1,2)
2. SCHOOL (1,2,3)
3. CLASS (1,2,3)
NO.
4. AGE
5. DAD OCCUPATION
(0 ไม่เลือก, 1 เลือก)
DAD 1 DAD 2
DAD 3 DAD 4
DAD 5
6. MUM OCCUPATION
(0 ไม่เลือก, 1 เลือก)
MUM 1 MUM 2
MUM 3 MUM 4
MUM 5
7. STATUS
(0 ไม่เลือก, 1 เลือก)
STA 1 STA 2
STA 3 STA 4
STA 5
8. PEOPLE
(0 ไม่เลือก, 1 เลือก)
PEO 1 PEO 2
PEO 3 PEO 4
PEO 5 PEO 6
PEO 7 PEO 8
PEO 9 - ETC
9. ACT (1,2)

2. ครูสอนนักเรียนเกี่ยวกับการไม่ฆ่าสัตว์ ไม่โกหก ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤติผิดในกาม ไม่ดื่มสุราและของมึนเมา เพราะเป็นปกติที่ทุกคนควรปฏิบัติ ครูต้องการสอนนักเรียนเรื่องใด
ก. ศีล 5 ข. เบญจธรรม ค. สัมมาทิฐิ ง. ศาสนา จ. การให้
3. แม่สอนก๊อว่า “คนหว่านพืชเช่นใด ย่อมได้ผลเช่นนั้น” คำกล่าวของแม่สอดคล้องกับหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาข้อใด
ก. คนเป็นที่พึ่งแห่งตน ข. อดเปรี้ยวไว้กินหวาน
ค. ผู้ให้ย่อมเป็นที่รัก ง. ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว
จ. สรรพสิ่งใด ๆ ในโลกล้วนอนิจจัง
4. ลิขานำเงินยออดกระปุก ตั้งใจว่าเมื่อเต็มแล้วจะนำไปให้เด็กพิการ พุทธกรรมดังกล่าวตรงกับข้อใด
ก. ธรรมะ ข. ศีล ค. สมာธิ ง. ปัญญา จ. ทาน
5. ข้อใดไม่ใช่การทำบุญ
ก. การบริจาคเงินหรือทรัพย์สินสิ่งของ ข. เลี้ยงข้าวเพื่อน
ค. ใส่บาตร ง. ไปวัดถวายสังฆทาน
จ. ให้ของเล่นแก่เด็ก
- จงนำตัวเลือกข้างล่าง ตอบคำถาม ข้อ 6
- a. นงลักษณ์แบ่งเงินค่าขนมไว้ทำบุญ b. พ่อทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย
c. โต้งไม่ไปเล่นเกมคาบาลเพราะกลัวเปลืองเงิน d. ก่อจ่ายเงินห้องตรงเวลา
e. นุชไม่กินพิซซ่าแม้จะหิวมากเพราะกลัวเปลืองตังค์
6. บุคคลใดถือได้ว่าเป็นคนที่มีระเบียบวินัยที่สุด
ก. นงลักษณ์และพ่อ ข. โต้งและนุช ค. ก่อและโต้ง ง. ก่อและนงลักษณ์ จ. พ่อและก่
7. นักเรียนมีควรทำอย่างไรกับการที่เราทำความดีแล้วไม่มีใครเห็น และจะปฏิบัติตนเช่นไร
ก. รู้สึกเงินอาย และไม่ทำความดีต่อ ข. รู้สึกภูมิใจ และทำความดีต่อไป
ค. รู้สึกเฉย ๆ และทำความดีตามอารมณ์ขณะนั้น ง. รู้สึกเฉย ๆ และทำความดีต่อไป
จ. รู้สึกภูมิใจ และจะทำความดีเฉพาะที่มีคนเห็น
8. การทำความดีต่อไปแม้ว่าจะมีเพื่อนล้อ แสดงถึงคุณธรรมใด
ก. วินัย ข. เคารพ ค. อดทน ง. สัจจะ จ. ถูกทุกข้อ
9. การจัดห้องนอนให้เป็นระเบียบ ตื่นนอนแล้วพับผ้าห่ม แสดงถึงคุณธรรมข้อใด
ก. วินัย ข. เคารพ ค. อดทน ง. สัจจะ จ. ผิดทุกข้อ
10. ก่อไหว้พ่อแม่ก่อนออกจากบ้าน และสวดสัทธิครูที่โรงเรียนทุกวัน แสดงถึงคุณธรรมข้อใด
ก. วินัย ข. เคารพ ค. อดทน ง. สัจจะ จ. ถูกทุกข้อ
11. สังคมไทยส่วนใหญ่ใช้สิ่งใดเป็นเรื่องตัดสินความดี ความชั่ว
ก. ศีลธรรม ข. ประเพณี ค. วิถีชาวบ้าน ง. ค่านิยม จ. พิธีกรรม

12. การกระทำข้อใดแสดงถึงความไม่เคารพและส่งผลเสียมากที่สุด

- ก. นักเรียนคุยกันขณะที่อาจารย์กำลังสอน
 ข. นิสิตหญิงสวมรองเท้าแตะเข้าไปพบคณบดี
 ค. นักท่องเที่ยววางเกงขาสั้นเข้าไปในพระบรมมหาราชวัง
 ง. นักข่าวนั่งไขว่ห้างขณะสัมภาษณ์นายกรัฐมนตรีทางโทรศัพท์
 จ. ข้อมูลไม่เพียงพอ

ตอนที่ 3 : ทักษะคิดด้านศีลธรรม

คำชี้แจง : กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
13. ในบางครั้ง ทำดีก็ไม่ได้ดี					
14. เราถูกสั่งสอนมาว่า ทำชั่วจะบาป เมื่อเราทำชั่ว เราจึงรู้สึกไม่สบายใจ					
15. การฝึกสมาธิทุกวันมีผลต่อการ เรียน ทำให้การเรียนดีขึ้น					
16. การแก้ปัญหาศีลธรรมของเยาวชน ควรเริ่มต้นที่ตัวเยาวชน					
17. ความรัก ความใส่ใจของพ่อแม่ ครู-อาจารย์ มีความสำคัญในการทำ ความดีของเด็กและเยาวชน					
18. การทำความดีต่อไปแม้ผู้ใหญ่จะพูด ว่าไม่สามารถทำความดีได้นาน					
19. ผู้ให้ยอมเป็นที่รัก					
20. การไม่รังแกสัตว์เป็นสิ่งที่ดี					
21. การทำความดีเพื่อคนอื่นเป็นสิ่งที่ ฉันอยากทำ					
22. เมื่อตื่นแล้วเก็บที่นอนทันทีแสดงถึง การมีระเบียบวินัย					
23. การมองที่ความดีของคนอื่น มากกว่าคิดถึงแต่ข้อเสีย จะทำให้รักษา มิตรภาพได้ยืนยาว					
24. คุณครูสอนนักเรียนว่าสาเหตุของ การฉ้อโกงที่ปรากฏขึ้นในสังคมเริ่มจาก การขาดระเบียบวินัยในตนเอง					
25. การยอมอดทานขนมเพื่อนำเงิน ส่วนนั้นไปบริจาคแด่น้องผู้พิการ					

สำหรับเจ้าหน้าที่

PART 3 : ATTITUDE (5,4,3,2,1)

ATT 13

ATT 14

ATT 15

ATT 16

ATT 17

ATT 18

ATT 19

ATT 20

ATT 21

ATT 22

ATT 23

ATT 24

ATT 25

ตอนที่ 4 : พฤติกรรมด้านศีลธรรม

คำชี้แจง : กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

ข้อความ	ทำ สม่ำเสมอ	ทำบ้าง	ไม่แน่ใจ	ไม่ค่อยทำ	ไม่ทำเลย
26. ฉันยึดมั่นในการทำความดีและทำความดีให้คนอื่นยอมรับ					
27. ฉันจะคิดก่อนว่าสิ่งใดควรทำหรือไม่ควรทำ					
28. ฉันตั้งใจว่าจะลอกเพื่อนหรือทำทุกวิถีทางเพื่อให้คะแนนดีขึ้น					
29. ฉันทำการบ้านเสร็จก่อนจะไปเล่นเกมหรือดูโทรทัศน์					
30. ถ้าฉันมีแฟน ฉันก็เดินจงมือกับแฟน เพราะใคร ๆ ก็ทำกัน					
31. ฉันดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เมื่อมีโอกาส					
32. ฉันไม่เถียงพ่อแม่ ครูอาจารย์เวลาท่านสอน					
33. หากมีโอกาสฝึกกฎของโรงเรียน ฉันจะทำ					
34. ฉันมาทันเวลาทุกครั้งไม่ว่าจะนัดใครหรือเวลาเข้าเรียน และเวลาเข้าแถว					
35. ฉันจดบันทึกความดี					
36. พ่อแม่เป็นต้นแบบในการทำความดีของฉัน					
37. ฉันช่วยเหลืองานบ้านเท่าที่ทำได้เป็นประจำ โดยพ่อแม่ไม่ต้องบังคับ					
38. ฉันใช้วาจาที่สุภาพกับทุกคน					
39. ฉันนำหนังสือที่มีประโยชน์ซึ่งเคยอ่านแล้ว ไปมอบให้แก่คนที่ต้องการหนังสือ					
40. ฉันสอนการบ้านและช่วยอธิบายเพิ่มเติมแก่เพื่อนที่ไม่เข้าใจมากกว่าที่จะให้เพื่อนลอกการบ้าน					

สำหรับเจ้าหน้าที่**PART 4 : PRACTICE**
(5,4,3,2,1)

PRAC 26

PRAC 27

PRAC 28

PRAC 29

PRAC 30

PRAC 31

PRAC 32

PRAC 33

PRAC 34

PRAC 35

PRAC 37

PRAC 39

PRAC 40

จบแบบสอบถาม

ผู้จัดทำแบบสอบถามขอขอบคุณอย่างยิ่งที่ท่านให้ความกรุณา และให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

ภาคผนวก ค
แบบทดสอบ Post – Test

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสอบถาม

คำชี้แจง : แบบสอบถามนี้จัดทำขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลไปใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ผลของละครเพื่อสังคมในการพัฒนาศีลธรรมเยาวชน” : กรณีศึกษาหลังการชมละครเรื่อง “ทองลั่นหลัง” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาศิลปศาสตรพัฒนการ คณะศิลปศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 1 : ข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง : ในส่วนนี้เป็นคำถามเกี่ยวกับตัวท่าน

กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ หรือเติมข้อมูลให้สมบูรณ์ตามความเป็นจริง

- เพศ หญิง ชาย
- โรงเรียน โรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี
 โรงเรียนหอวัง
 โรงเรียนวัดปากน้ำวิทยาคม
- ชั้น เลขที่
- อายุ ปี

ตอนที่ 2 : ความรู้ด้านศีลธรรม

คำชี้แจง : ทำเครื่องหมาย X ข้อที่คิดว่าถูกต้องและเหมาะสมที่สุด

- ข้อใดเป็นพฤติกรรมที่ไม่สอดคล้องกับละครเรื่องทองลั่นหลัง
 - โด่งเริ่มทำความดีที่ตนเองก่อน
 - ก่อกล้าเป็นผู้นำเพื่อน ๆ ในการทำความดี
 - ครูบอยสอนนักเรียนในมิวนิช เคารพ อดทน
 - ครูปุ่นไม่ตำหนิงลักษณะทั้ง ๆ ที่แต่งกายไม่เรียบร้อย
 - ถ้าเราทำความดีไปเรื่อย ๆ สักวันจะมีคนเห็นเอง
- ปาณาติปาตา เวรมณี สิกขาปทัง สมาธิยามิ อยู่ในเรื่องใด
 - ศีล 5
 - เบญจธรรม
 - สัมมาทิฐิ
 - ศาสนา
 - การให้
- ข้อใดเป็นหลักการร่วมกันที่สำคัญที่สุดของทุกศาสนา
 - การเวียนว่ายตายเกิด
 - การยึดมั่นในคัมภีร์ศักดิ์สิทธิ์
 - การละกิเลสเพื่อความหลุดพ้น
 - การทำความดี ละเว้นความชั่ว
 - พิธีกรรม

สำหรับเจ้าหน้าที่**PART 1 : DATA**

- SEX (1,2)
- SCHOOL (1,2,3)
- CLASS (1,2,3)
NO.
- AGE

PART 2 : KNOWLEDGE

(0 ไม่ได้ , 1 ได้คะแนน)

-
-
-
-
-
-
-
-
-
-
-
-

Score

4. ครูบอชอบอกให้ก่ออดทน ข้อใดมีความหมายตรงกับ ความอดทน
 ก. ด้านได้อายอด
 ข. ตื้อเท่านั้นที่ครองโลก
 ค. อดเปรี้ยวไว้กินหวาน
 ง. คับที่อยู่ได้คับใจอยู่ยาก
 จ. ชักแม่น้ำทั้งห้า
5. พ่อสอนก่อนว่า “ทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว” คำกล่าวของแม่สอดคล้องกับหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาข้อใด
 ก. ผู้ให้ย่อมเป็นที่รัก
 ข. สรรพสิ่งใด ๆ ในโลกล้วนอนิจจัง
 ค. คนหว่านพืชเช่นใด ย่อมได้ผลเช่นนั้น
 ง. ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน
 จ. น้ำลดตอผุด
6. ก่อแบ่งเงินค่าขนมส่วนหนึ่งไว้ทำบุญ พฤติกรรมดังกล่าวตรงกับข้อใด
 ก. ธรรมะ
 ข. ศิล
 ค. สมาริ
 ง. ปัญญา
 จ. ทาน
7. ก่อตื่นนอนแต่เช้า เก็บที่นอนทันที อาบน้ำแต่งกายถูกระเบียบ แสดงว่าก่อกมีคุณธรรมข้อใด
 ก. วินัย
 ข. เคารพ
 ค. อดทน
 ง. ศิลธรรม
 จ. ถูกทุกข้อ
8. บุคคลข้อใดไม่ได้แสดงว่ามีความเคารพ
 ก. ก่อไหว้พ่อแม่ก่อนไปโรงเรียนทุกเช้า
 ข. แม่สาวดมนต์ ไหว้พระในห้องพระคนเดียว
 ค. นงลักษณ์สวัสดีครูบอและครูบ่ม
 ง. โต้งมักพูดเสียดสีหรือล้อเพื่อนที่ทำความดี
 จ. ครูบอประนมมือขณะพูดคุยกับพระภิกษุสงฆ์
9. การเข้าเรียนตรงเวลา ทำงานที่ได้รับมอบหมายเสร็จครบถ้วน แสดงถึงคุณธรรมใด
 ก. วินัย
 ข. เคารพ
 ค. อดทน
 ง. ศิลธรรม
 จ. ถูกทุกข้อ
10. การทำความดีต่อไปแม้ว่าจะมีเพื่อนล้อ แสดงถึงคุณธรรมใด
 ก. วินัย
 ข. เคารพ
 ค. อดทน
 ง. ศิลธรรม
 จ. ถูกทุกข้อ
11. นักเรียนควรปฏิบัติตนเช่นไรเมื่อทำความดีแล้วไม่มีใครเห็น
 ก. ไม่ทำความดีต่อ
 ข. พิจารณาว่าจะทำความดีต่อไปหรือไม่
 ค. ทำความดีตามอารมณ์ขณะนั้น
 ง. ทำความดีต่อไป
 จ. ทำความดีเฉพาะที่มีคนเห็น
12. นักเรียนจงพิจารณาว่าบุคคลใดเป็นที่ต้องการของสังคมในปัจจุบัน
 ก. วิชชีใช้ของแบรนด์เนมทุกชิ้น
 ข. ชัญญาเก่งภาษา มีเพื่อนเยอะ ฐานะร่ำรวย
 ค. แพทเป็นนักกิจกรรม เรียนดี กิจกรรมเด่น
 ง. แองจีเรียนดี และได้รับการรับรองด้านพฤติกรรม
 จ. มีมีเรียนได้เกรด 4.00 เกียดินิยมเหรียญทอง

ตอนที่ 3 : ทักษะด้านศีลธรรม

คำชี้แจง : กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
13. ก่อเป็นตัวอย่างในการทำความดี ของฉันได้					
14. ก่อทำความดี เปลี่ยนแปลงตัวเอง ได้ ฉันก็ทำได้เช่นกัน					
15. การฟื้นฟูศีลธรรมในเยาวชนช่วย แก้ปัญหาเยาวชนได้					
16. ระหว่างผู้ให้กับผู้รับ ผู้ให้ได้รับ ประโยชน์มากกว่า					
17. การทำความดีของเด็กและเยาวชน ต้องมีผู้ใหญ่เป็นผู้สนับสนุน					
18. เราเคารพในตัวเอง เมื่อทำชั่วทำให้ รู้สึกไม่สบายใจ กลับบาป					
19. เมื่อเรามีวินัยในตนเอง สังคมก็จะ มีวินัย ทำให้เราอยู่ร่วมกันได้อย่างมี ความสุข					
20. การฝึกสมาธิทำให้ผลการเรียนดีขึ้น					
21. ฉันเชื่อว่าเมตตากรุณาช่วยโลก					
22. ฉันเก็บออมเงินค่าขนม					
23. ฉันจดบันทึกสมุดบันทึกความดี					
24. ฉันอ่านหนังสือมีประโยชน์					
25. ละครเรื่องทองล้นหลังทำให้ฉัน อยากทำความดี					

สำหรับเจ้าหน้าที่**PART 3 : ATTITUDE**

(5,4,3,2,1)

ATT 13

ATT 14

ATT 15

ATT 16

ATT 17

ATT 18

ATT 19

ATT 20

ATT 21

ATT 22

ATT 23

ATT 24

ATT 25

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 4 : พฤติกรรมด้านศีลธรรม

คำชี้แจง : กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

ข้อความ	ทำ สม่ำเสมอ	ทำบ้าง	ไม่แน่ใจ	ไม่ค่อยทำ	ไม่ทำเลย
26. ฉันทำความดีตามพ่อแม่					
27. ฉันพยายามทำความดีแบบที่ก่อทำ					
28. ฉันแบ่งเงินค่าขนมส่วนหนึ่งไว้ ทำบุญทำทาน					
29. ฉันช่วยเหลือครูอาจารย์บ้าง เช่น ช่วยถือของ เป็นต้น					
30. ฉันมีความซื่อสัตย์สุจริตทั้งต่อหน้า และลับหลัง					
31. ฉันมาทันโรงเรียนเข้าทุกครั้ง					
32. ฉันปฏิบัติตามกฎของโรงเรียน					
33. ฉันเชื่อฟังพ่อแม่ ครูอาจารย์					
34. ฉันพยายามทำความดี แม้โดน เพื่อนล้อว่าเป็นตัวตลก					
35. ฉันไม่พูดโกหก โ้อวดกับทุกคน					
36. ฉันไม่ดื่มเหล้า เบียร์ หรือไม่สูบบุหรี่					
37. ในวันที่เกิดฉันตื่นแต่เช้าเพื่อใส่บาตร					
38. ฉันพยายามจดบันทึกความดี					
39. ฉันทำความดีตามที่ก่อและละคร เรื่องทองลันหลังได้นำเสนอ					
40. ฉันพยายามเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ที่ไม่ดีของตัวเองเมื่อดูละครเรื่อง ทองลันหลัง					

สำหรับเจ้าหน้าที่**PART 4 : PRACTICE**
(5,4,3,2,1)

PRAC 26

PRAC 27

PRAC 28

PRAC 29

PRAC 30

PRAC 31

PRAC 32

PRAC 33

PRAC 34

PRAC 35

PRAC 37

PRAC 39

PRAC 40

จบแบบสอบถาม

ผู้จัดทำแบบสอบถามขอขอบคุณอย่างยิ่งที่ท่านให้ความกรุณา และให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

ภาคผนวก ง
บทละครเรื่อง “ทองลั่นหลัง”

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก จ
แผ่นละครเรื่อง “ทองล้นหลัง”

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผ่นละครเรื่อง “ทองสิ้นหลัง”

กระแสรบราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช ที่ว่า

“ให้ปิดทองหลังพระไปเรื่อย ๆ แล้ววันหนึ่งทองจะล้นมาที่หน้าพระองค์”

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวณดา วิทยาพันธ์ประชา เกิดเมื่อวันที่ 1 เมษายน 2526 ณ อำเภอดำรงวิทยารัษฎา จังหวัดสงขลา จบการศึกษาระดับปริญญาตรี การศึกษาศาสตรบัณฑิต (กศ.บ.) สาขาการสอนภาษาไทย และวิชาโทภาษาอังกฤษ จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เมื่อปี พ.ศ. 2548 และเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาโท สาขานิเทศศาสตร์พัฒนการ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปี พ.ศ. 2550

ปัจจุบันเป็นคนปั่นเรื่องและเขียนบท อาชีพอิสระ เป็นคุณครูสอนภาษาอังกฤษและสอนภาษาไทย แก่ชาวต่างชาติ รวมทั้งการผลิตสื่อต่างๆ และผู้ช่วยนักวิจัยตามวาระโอกาส

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย